15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

VALSTS PREZIDENTA PILS

1937. GADS

4. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: E. Rirdāna uzņēmums — **Valsts Prezidenta pils.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 9—15, sestdienās no 9—13.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

4. (166.)
BURTNĪCA
15. APRĪLIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Lai skaidra Tēvuzemes mīlestība mums der par avotu, no kā smeļams spēks un atspirgums.
Kronvalda Atis.

R. Johansona uzņēmums

Valsts Prezidenta pavēle un apsveikumi aizsargu organizācijai tās 18. gada dienā

Aizsargu organizācijas augstākais vadonis Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis aizsargu organizācijas 18. gada dienā devis šādu pavēli aizsargiem:

«Dibinot 1919. gadā aizsargu organizāciju, vadījos no uzskata, ka pašiem pilsoņiem no naidnieka atbrīvotos novados ir jābūt piepalīdzīgiem administrātīvām iestādēm uzturēt mieru un kārtību. Tas bija liels ieguvums, jo ar aizsargu aktīvu līdzdalību uzturētā kārtība aizmugurē ne tikai atviegloja valdībai viņas uzdevuma veikšanu, bet atviegloja arī mūsu varonīgās armijas uzvarām vaiņagotās cīņas frontē.

Laikiem ejot, aizsargu organizācija ir pārveidojusies, pieskaņojot savu darbību jaunās valsts nacionālās uzbūves vajadzībām, paturot acīs Latvijas valsts tapšanas laika tautas vienības ideālus un kopējos mērķus. Ar prieku varu konstatēt, ka aizsargu saimes locekļi nekad nav novirzījušies no sākumā spraustā mērķa, un savās gaitās ir vadījušies no augstākā pilsoņa pienākuma — kalpošanas valstij un sabiedrībai. Tāpēc katrs aizsargu darbības pasākums gan militāro apmācību, nacionālās kultūras, disciplīnas un citos jautājumos ir bijis sekmēm bagāts, valdības un visplašāko iedzīvotāju aprindu atbalstīts un apsveikts.

Aizgājušos 18 sekmīgas darbības gados aizsargu organizācija, iedama roku rokā ar armiju, ir kļuvusi par stipru apvienotās Latvijas nacionālās vienības un drošības sargu, un kopā ar pārējiem drošības sargiem garantē ne tikai drošību un mieru zemē, bet arī Latvijas mūžīgu neatkarību.

Uzņemoties aizsargu organizācijas virsvadību, esmu vēlējies redzēt aizsargu organizācijas vēl tālāku uzplaukumu, pārliecībā, ka arī Latvijas valsts nākotnes izbūvē aizsargiem piekritīs ievērojama loma.

Mans sirsnīgākais vēlējums aizsargu komandieriem, aizsargiem un aizsardzēm ir — lai arī nākamie gadi būtu sekmēm bagāti, kā organizācijas, tā personīgā dzīvē, un lai katrs aizsargu saimes loceklis ar tādu pat dedzību pilda savus pienākumus, kā iepriekšējos gados, par svētību un godu mūsu Latvijai!»

Valsts Prezidents **K. Ulmanis.**

*

Aizsargu priekšniekam.

Sūtot savus sirsnīgākos sveicienus Jums un visai aizsargu saimei organizācijas 18 gadu dibināšanas atceres svētkos, gribu atzīmēt to lielo, nesavtīgo un pašaizliedzīgo valstisko darbu, ko aizsardzes un aizsargi ar atzīstamām sekmēm veikuši pagājušos darbības gados.

Cauri gadu simtiem latvietis savu lielo dzimtās zemes mīlestību ir rādījis darbos — to aizstāvot, un šo cēlo jūtu spilgtākā izpausme ir lielais un slavenais brīvības cīņu laikmets, kad vienots spēks un sajūsma tautai deva senilgoto brīvību. Tanī grūtajā, bet cēliem ideāliem bagātajā laikmetā ir likts pamats aizsargu organizācijai, un es esmu pārliecināts, ka cēlā doma «visu Latvijai» joprojām mīt katrā aizsardzē un aizsargā un vada tos ikdienas darbos un pienākumos.

Šādā garā novēlu ikvienam organizācijas dalībniekam ar sajūsmu un prieku pildīt labprātīgi uzņemtos pienākumus.

Kaŗa ministrs ģenerālis **J. Balodis.**

*

Laikā, kad zemi smagi nospieda sveši okupācijas spēki, kad mūsu kaŗavīri, gan nedaudzi skaitā, bet varoņu gara apdvesti un vadīti no vīriem, kam Tēvzemes brīvība bija augstākais likums, veda niknu cīņu ar daudzkārt stiprāko ienaidnieku, kad latviešu tautas liela daļa vēl atradās svešniecības gaitās, kad trūkums, posts un noziegums rēgojās katrā zemes stūrī, — tanī laikā dibinājās aizsargi. Neapģērbti, neapbruņoti, bez kāda cita atbalsta kā tikai nelokāma griba nodibināt zemē mieru un kārtību, aizsargi gāja savā darbā dienas un naktis, lietū un putenī, un cīnījās ar noziegumu un patvarību, savas dzīvības jo daudzreiz ķīlā likdami.

Nāca miers uz ārieni, bet zemes iekšienē vēl tā nebija. Neprasīdami nekādu atalgojumu, nekādas priekšrocības, aizsargi turpināja savu uzsākto darbu un sāka izveidoties arī paši. Cauri partiju laikiem aizsargi saglabāja savu vienību un uzticību spraustajiem mērķiem.

Arvien plašāk un dziļāk izveidojās aizsargu organizācija un, aptverdama arvien jaunas dzīves nozares šajā darbā, Jums nāca talkā Jūsu mātes, sievas un māsas — aizsardzes.

Arvien vairāk aizsargi sāka izprast savu nozīmi valsts dzīvē, un kad gaišajā 1934. gada 15. maijā tautas Vadonis Jūs sauca palīgā tautas atsvabināšanas un vienošanas darbā, tad ikviens no Jums traucās būt pirmais šinīs jaunajās gaitās.

Šodien, 18 gadus pēc savas dibināšanas, aizsargu organizācija ir viens no mūsu valsts svarīgākajiem

drošības, latviskas domas un kultūras faktoriem. Viss, kas šinī laikā veikts aizsargu dzīves un darba izveidošanā, panākts ar Jūsu pašu neatlaidīgu gribu, ar Jūsu pūlēm un līdzekļiem.

Aizsargi un aizsardzes — savā darbā Jūs esat pierādījuši, ko spēj veikt vienība, tautas un Tēvijas mīlestība. Uzsākto ceļu neatlaidīgi turpināt un stingri turēt rokās šķēpu par Latvijas mūžīgu labklājību — lai ir mans novēlējums Jums un Jūsu vadībai Jūsu gada svētkos.

Iekšlietu ministrs **V. Gulbis.**

*

Komandieŗi, aizsardzes, aizsargi!

15. maijā mūsu tautas Vadonis ir uzstādījis par mērķi vienotu latviešu tautu — vienotu ne tikai savā ārējā izpausmē, bet arī savos dziļākos pamatos, vienotus latviešus pilsētās un laukos, vienotus dažāda darba darītājus, spraužot par mērķi Latvijas stiprumu, Latvijas slavu un godu.

Aizsargu organizācijas locekļi vienmēr ir kalpojuši savas zemes mieram un drošībai. Aizsargu organizācija ar to ir kalpojusi savas zemes vienībai.

Aizsargu gājiens šais 18 gados ir bijis iešana uz priekšu, došanās uz augšu. Maz pamazām aizsargu organizācija ar savu darbu ir izvirzījusies līdz sabiedrībā viscienījamākās organizācijas stāvoklim. To apliecina un apstiprina arī tas, ka jaunizdotajā likumā par aizsargu organizāciju Valsts Prezidents ir uzņēmies aizsargu augstākā vadoņa pienākumus.

Aizsargu komandieŗi, aizsardzes, aizsargi! Ja Jūs, kā līdz šim, ieliksiet visus spēkus mūsu valsts kultūrālās un saimnieciskās dzīves, kā arī valsts aizsardzības spēju nostiprināšanā, tad Jūs būsiet patiesi izpildījuši to, ko jums uzliek par pienākumu mūsu tautas Vadonis un ko cer no Jums sagaidīt aizsargu tiešā augstākā vadība.

Šinī ziņā ļaujiet man vēlēt Jums vislabākās sekmes, izteicot pateicību par to, ko jūs līdz šim esat labu darījuši un ko Jūs labu caur aizsargu organizāciju esat darījuši visai mūsu zemei un mūsu tautai tais daudzajos gados, kopš Jūs atrodaties aizsargu organizācijas rindās.

Lai jums enerģijas neizsīktu arī turpmāk. Vēl vairāk — lai Jūsu lielie piedzīvojumi līdzšinējā darbā būtu par pamatu vēl lielākām sekmēm nākamā gadā, kā aizsargu organizācijas tiešā darbā, tā arī mūsu zemes kultūras dzīves un tautas vienības nostiprināšanā.

Ministrs **A. Bērziņš.**

*

Aizsargu priekšniekam pulkvedim Praulam.

1919. g. 20. martā mūsu valsts nodibinātājs un tagadējais Valsts Prezidents K. Ulmanis parakstīja noteikumus, ka katrā pagastā nodibināma aizsargu nodaļa, lai radītu uz laukiem drošības un likumības pamatus un vispār sekmētu miera uzturēšanu valstī. No šīs dienas ir pagājuši 18 gadi, un šajā laika sprīdī aizsargu saime ir augtin augusi, izveidodamās par plašu un spēcīgu organizāciju, kuŗa savus uzdevumus ir godam veikusi. Aizsargu organizācijas valstisko nozīmi palielina jo sevišķi tas apstāklis, ka tā darbojas ciešā saskaņā ar armiju, mūsu valsts ārējās drošības sargu. Tāpat sirsnīga un nesatricināma ir draudzība, kas nodibinājusies aizsargu un kaŗavīru starpā.

18. gada svētkos novēlu aizsargu saimei arī turpmāk vislabākās sekmes, čakli kopjot dzimtās sētas un modri pildot savus aizsargu pienākumus.

Ar patiesu cieņu

Ģenerālis **K. Berķis.**

*

Komandieŗi, aizsardzes, aizsargi!

Vēsturiskās 1919. gada marta dienas, kad sāka darboties aizsargu organizācija, bija cīņu dienas. Šo cīņu gars ir arī aizsargu organizācijas pamatos, un tā piepildīšanai veltīts aizsargu darbs visā organizācijas pastāvēšanas laikā. Bet visdziļāki sprausto mērķu piepildīšanos aizsargi un aizsardzes izprata tad, kad brīvības cīnītāju ideāli un tautas vienības doma atmirdzēja 1934. gada 15. maijā.

Tagad, kad tautā modināta nekad vēl nepieredzēta rosība dzīves celšanā, stiprāka kā jebkad ir aizsargu griba kalpot Tēvzemei. To rādījis pagājušais darba gads. Pateicoties sabiedrības lielajam atbalstam, gūti jauni panākumi kā militāro apmācību, tā kultūrālo nodarbību laukā. Šie panākumi nostiprina ikviena aizsargu organizācijas locekļa apziņu, rada darba prieku, un aizsarga un aizsardzes vārds gūst arvien lielāku svaru sabiedriskā dzīvē.

20. martā aizsargu organizācija atskatās uz darbības 18 gadiem. Par pašaizliedzīgo un sekmīgo darbu izsaku pateicību visiem komandieŗiem, aizsargiem, aizsardzēm un sportistiem. No jauna apliecinādami nesatricināmu uzticību un paļāvību savam augstākam vadonim Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim, goda šefam Kaŗa ministram ģenerālim J. Balodim un aizsargu organizācijas tiešiem vadītājiem — Iekšlietu ministram V. Gulbim un ministram A. Bērziņam, lai atceramies, ka aizsargu organizācijas dibināšanas mēnesī, martā, sākās mūsu nacionālās armijas uzvaras. Uzvarām ražens lai kļūst arī aizsargu saimes darbs, kas tagad iekļauts tautas saimnieciskās un gara cīņās!

Aizsargu priekšnieks

pulkvedis **K. Prauls.**

Prof. K. Dišlers

Pilsoņu pienākumi un tiesības autoritārā nacionālā valstī

Pienākums un tiesība bieži tiek lietoti kā pretēji jēdzieni. Ar tiesību ikdienišķajā dzīvē parasti tiek saistīts kaut kas patīkams; lai gan tiesību dažreiz grūti reālizēt (piem., dabūt parāda atmaksu no trūcīga parādnieka), tomēr tiesības apziņa allaž mēdz būt patīkama. Citādi ir ar pienākumu, ar to nereti saistās kaut kas nepatīkams; piem., aizņemtā nauda ir iztērēta, un termiņā atdot parādu dažreiz nav viegli un tāpēc nav arī patīkami. Daudzreiz gan arī sevišķas pretešķības starp tiesību un pienākumu nav. Piem., godīgi noslēgts un godīgi pildīts pirkšanas - pārdošanas līgums vai rentes līgums parasti apmierina abas puses, kā pircēju, tā pardevēju, kā īpašnieku, tā rentnieku. Tāpat arī godīgs un laipns darba devējs un centīgs un kārtīgs darba ņēmējs bieži ir uz ilgu laiku apmierināti viens ar otru un ar savstarpēji noslēgto līgumu. Šinīs piemēros abās pusēs ir tiesības un abās pienākumi. Katra puse kārtīgi pilda savu pienākumu (piem., strādnieks apzinīgi veic savu darbu, darba devējs kārtīgi maksā algu) un bauda savu tiesību (strādnieks saņem nopelnīto algu, darba devējs — pastrādātā darba rezultātu). Šinīs piemēros arī redzam, ka pienākums ir tiesības pamats: kontrahents (jeb līgumslēdzēja puse), kas kārtīgi izpildījis savu pienākumu, var dibināti prasīt sev pienākumam atbilstošo tiesību.

Šie piemēri attiecas uz tiesībām un pienākumiem tā sauktajā privāto tiesību laukā, t. i. starp pilsoņiem kā privātpersonām, pilsoņiem savā starpā. Protams, arī šinī laukā ir no svara, lai pilsoņi apzinātos savus pienākumus un tos kārtīgi un labprātīgi pildītu. Katrs prātīgs un apzinīgs cilvēks arī saprot, ka kārtīga sava pienākuma pildīšana ir viņa paša interesēs: labs saimnieks, kas kārtīgi pilda darba devēja pienākumus, vieglāk dabūs labu strādnieku, nekā slikts saimnieks; un strādniekam, kas apzinīgi un centīgi pilda savu darba pienākumu, būs vieglāk atrast labu darba devēju un arī dabūt iespējami labāku atalgojumu, nekā laiskam un nolaidīgam strādniekam.

Bet vēl svarīgāks ir jautājums par pienākumiem un tiesībām tā sauktajā publisko tiesību novadā, t. i. starp valsti jeb pašvaldības organizāciju vienā pusē un individiem jeb pilsoņiem otrā pusē. Un ja bez tuvākiem paskaidrojumiem lietojam apzīmējumus: pilsoņu tiesības un pilsoņu pienākumi, tad ar šiem apzīmējumiem parasti saprotam nevis privātpersonu savstarpējos pienākumus un tiesības, bet pilsoņu pienākumus un tiesības valstij (vai pašvaldībai) pretim. Arī mans nolūks šinī rakstā ir piegriezt vērību pilsoņu publiskajiem pienākumiem un publiskajām tiesībām, t. i. galvenā kārtā pilsoņu pienākumiem un tiesībām valstij pretim.

Pirmais, ko ievērojam attiecībā uz pienākumiem un tiesībām publisko tiesību novadā, ir tas, ka pienākumi un tiesības te netiek rēgulēti ar līgumiem starp valsti un pilsoņiem, bet tiek noteikti ar likumiem, t. i. ne uz vienošanās pamata, bet no valsts varas vienas pašas. Protams, citāds stāvoklis te arī nav iespējams un nav pat domājams; jo ja valstij nāktos slēgt līgumus ar pilsoņiem, piem., par nodokļu maksāšanu un publisko klaušu pildīšanu, tad valsts nevien nespētu veikt savus lielos uzdevumus, bet pati valsts eksistence būtu grūti domājama. Gluži tāpat ir pati par sevi saprotama lieta, ka tāds stāvoklis (t. i. ka pienākumi un tiesības tiek noteikti no valsts varas ar likumiem) nevar tikt ieskatīts kā pienākumu uzspiešana pret pienākumu pildītāju gribu. Katrs apzinīgs pilsonis saprot, ka valsts sastāv no tautas, t. i. no pilsoņiem pašiem, un ka savus lielos uzdevumus valsts veic tautas un pašu pilsoņu interesēs. Tāpēc katram pilsonim, kas grib, lai valsts savus lielos uzdevumus kārtīgi pilda tautas un līdz ar to visu pilsoņu labklājības interesēs, — tam apzinīgi un labprātīgi jāpilda savi pienākumi pret valsti. Un tikdaudz, liekas, jau visās kultūras valstīs pilsoņi ir pieraduši pie pilsoņu pienākumiem un tiesiskās iekārtas prasībām, ka likumā noteiktos jeb likumīgos pienākumus neviens neuzskata par uzspiestiem pienākumiem, — tie tiek uztvērti vai justi kā nepieciešami vai dabiski pienākumi, bez kuŗu pildīšanas valsts nevarētu eksistēt. Un tomēr — diezgan bieži nākas konstatēt (nevien pie mums, bet arī citās valstīs, un dažās varbūt vairāk vēl, nekā pie mums) zināmu kūtrību un nolaidību no pilsoņu puses savu publisko pienākumu pildīšanā; un tāpat diezgan bieži atrodama paraša pirmajā vietā stādīt pilsoņu tiesības valstij pretim, un tikai otrā vietā pienākumus.

Šīm parādībām varbūt ir savs vēsturisks izskaidrojums. 17. un 18. g. simteņu absolūtajās monarchijās tautas lielais vairums bija nospiests dzimtbūšanā, nebaudīja gandrīz nekādas tiesības, bet bija gan apgrūtināts smagiem pienākumiem, no kuŗiem lielākā daļa pat nebija likumos norēgulēta, bet atkarājās no dzimtkungu un valdības aģentu ieskata. Tādos apstākļos saprotams, ka brīvākiem laikiem iestājoties, radās negātīva izturēšanās pret pienākumiem un cenšanās pirmajā vietā nostādīt pilsoņu tiesības, kas, sākot ar franču Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarāciju 1789. g., tika ierakstītas gandrīz visās Eiropas valstu 19. g. simteņa konstitūcijās. Protams, tā bija savāda un bez minētā

vēsturiskā izskaidrojuma grūti saprotama parādība, ka valstu satversmēs veselas nodaļas bija veltītas pilsoņu publiskajām tiesībām, un ļoti maz kas vai pavisam nekas netika minēts par pilsoņu publiskajiem pienākumiem. Tiesību nostādīšanu pirmajā vietā un dažādu prasību uzstādīšanu pret valsti veicināja arī parlamentārā iekārta un partiju laiki, kad politiskā aģitācija allaž pirmajā vietā stādīja grupu intereses un tiesības, un otrā vietā nobīdīja valsts intereses un pilsoņu pienākumus.

Protams, vēsturē atrodam arī citādus piemērus; sevišķi klasiskās senatnes valstīs redzam pirmajā vietā pilsoņa — pie tam pilnīgi brīva un plašām politiskām tiesībām apbalvota republikas pilsoņa — pienākumus pret valsti, var teikt: pilsoņa mūža kalpību valstij. Spartā pilsonis piederēja valstij no 7 līdz 60 gadu vecumam, Atēnās no 18 līdz 60 gadiem, tāpat Romā no 17 līdz 60 gadiem. Romā pie tam, šinī valstī, kas līdz lielai pilnībai izveidoja tiesību sistēmu, publisko tiesību novadā tiesības netika šķirtas no pienākumiem; to, ko mēs saucam par pienākumu, romieši apzīmēja kā tiesību: nevis kaŗa klausības pienākums, bet tiesība — jus militiae; nevis nodokļu pienākums, bet nodokļu tiesība — jus tributorum u. tml. Nav grūti saprast, kā pie tādas pienākumu apziņas un labprātīgas pilsoņu pienākumu pildīšanas Roma izauga par varenu, lielu valsti.

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš.

Kāds nu ir — vai kādam jābūt stāvoklim attiecībā uz pilsoņu pienākumiem un tiesībām autoritārā nacionālā valstī? Autoritāra nacionāla valsts ir vienotas tautas valsts, kas apzinīgi stāda un plānveidīgi veic jo lielus uzdevumus tautas labā, un tāpēc prasa un gaida arī apzinīgu un centīgu savu pienākumu pildīšanu no visiem pilsoņiem. Un ja gribam būt apzinīgi autoritāras nacionālas valsts pilsoņi, tad nedrīkstam atdalīt pienākumus no tiesībām un nostādīt tiesības pirmajā vietā un pienākumus otrā, nedrīkstam pielaist nekādu kūtrību un nolaidību mūsu pienākumu pildīšanā. Atgriezīsimies pie klasiskās senatnes, sevišķi pie slaveno Romas pilsoņu cēlā piemēra, — ieskatīsim mūsu pienākumus pret valsti ne kā nastu, bet kā labprātīgu, apzinīgu un goda pilnu līdzdalību valsts lielo uzdevumu pildīšanā.

Liekas, šinī ziņā mūsu valsts autoritārā iekārta var jau uzrādīt labus panākumus. Mūsu parlamentārisma un partiju laikos, kā zināms, mūsu valstī bija uzkrājušies pie desmit miljonu latu nodokļu parādi. Tagad drīzāk dzirdam pretējo — ka nodokļi tiek maksāti kārtīgi, un nodokļu daļa valsts ienākumu budžetā izpildās ar uzviju. Tā ir iepriecinoša parādība; bet šī likumīgo pienākumu kārtīga pildīšana ir tikai viena daļa no tām jaunajām attiecībām, kādas vērojamas starp pilsoņiem un valsti autoritārajā iekārtā. Vēl iepriecinošāku parādību vērojam nacionālā autoritārā valstī, — proti, ka pilsoņi arī labprātīgi uzņemās pienākumus vispārības labā, neprasot, vai tādi pienākumi paredzēti likumā, vai nē. Viena no cēlākajām valstiskās kultūras parādībām ir tā, ko redzam mūsu valsts dzīves pēdējos gados: mūsu tautas Vadoņa aicinājumi nākt talkā lielu vispārības uzdevumu veikšanā ar labprātīgiem ziedojumiem, atrod visdzīvāko atbalsi tautā; un arī bez aicinājuma sabiedriskās organizācijas un atsevišķas personas nodod tautas Vadoņa rīcībā ziedojumus vispārības vajadzībām. Šie lielie un cēlie fakti rāda, ka tauta ir izpratusi un pareizi novērtējusi autoritāras iekārtas būtību un pilsoņa stāvokli autoritārā nacionālā valstī. Publisko pienākumu arvien vairāk sāk ieskatīt par goda pilnu tiesību aktīvi piedalīties valsts celtniecībā. Publiskam pienākumam vairs nemeklē formālo tiesisko pamatojumu, bet liek viņa pamatos sabiedrisko un valstisko morāli, pienākuma apziņu. Tas ir liels valstiski - audzinošs darbs, ko īsā laikā jau ir paveikusi autoritāra nacionāla valsts, un turpmāk, domājams, paveiks vēl plašākos apmēros. Līdzās rosīgai celtniecībai, materiālās kultūras laukā norisinājas arī celtniecība sabiedriskās un valstiskās kultūras laukā, notiek pilsoņu pāraudzināšana uz valstiskiem un patriotiskiem pamatiem. Un juristam atliek ar lielu interesi vērot, kā jaunajā autoritārajā iekārtā aukstās un formālās tiesības tuvojas siltajai un dzīvinošajai sabiedriskai un valstiskai morālei; vai, otrādi: sabiedriskā un valstiskā morāle ieliek jaunu cēlu saturu tiesībās. Ja pienākumu pilda labprātīgi un pat uzņemas labprātīgi, tad nav vairs no svara, vai to prasa likums, vai tautas Vadoņa aicinājums, jeb vai to diktē pilsoņa pienākuma sajūta un valstiskā sirdsapziņa. No svara tad ir tas, ka augstāk par tiesībām nostājas sabiedriskā un valstiskā morāle. Un tāpēc, šķiet, autoritāru valsti var nosaukt par ētisku valsti ar vairāk pamata, kā katru citu no pazīstamajiem valsts iekārtas tipiem.

A. Kroders

Zemnieku dienām sanākot

Zemnieka spēka augšana ir process, kas var jau skaitīt vairākus gadus, pat gadu desmitus. Un līdzi šai zemnieka spēka augšanai aug tas, kas mūsu tautas un valsts attīstībai par visu vairāk nepieciešams — izlīdzināta, saskaņota dzīve. Jo zemnieku līdzi neierēķinot to spēku summā, kas nosaka tautas attīstības gaitas, bija iesākts ļoti vienpusīgs, un šīs vienpusības dēļ attīstību apdraudošs virziens. Mēs savu dzīvi kārtojām un organizējām raugoties uz vienu vai otru lielvalsti, tīri mēchaniski, ar aizgūtām idejām un atziņām. Un rezultāts bija tas, ka sākām forsēt rūpniecības attīstību, kaut mūsu zemē tam nav nekāda pamata: mēs nevaram būt lielas un plašas rūpniecības valsts savu dabīgo dotību dēļ. Bet saimnieciskā dzīve un sabiedriskās attiecības taču jāveido pamatojoties uz mūsu zemes dabas, kādu to radījusi augstāka vara pirms gadu tūkstošiem. Un tomēr mēs bijām aizmirsuši šo patiesību. Bet zemnieka dzīves un darba neierēķināšana mūsu zemes attīstību veidojošos faktoros nevarēja ilgi pastāvēt. Zemnieks kā ievērojams saimniecisks un sabiedrisks spēks taču pastāvēja, vai viņu kāds savos aprēķinos ņēma vērā, vai neņēma. Un attīstības objektīvā gaitā zemnieka griba, domas, centieni un vajadzības neatvairāmi ieaudās starp visiem citiem attīstības faktoriem. Ja valdošās grupas ar to nerēķinājās, jo ļaunāk pašām šīm grupām. Jo izlīdzinājumam nenovēršami bija jānāk. Bet tad viņš nāca ar paša zemnieka gribu un spēku.

Gadu desmitiem ilgi taču zemnieka spēku nevērtēja augstu ne sociāli - ekonomiskā, ne arī politiskā ziņā. Nekas iepriecinošs nebija saskatīts arī raugoties zemnieka nākotnē. Kā saimniekam viņam pareģoja izputēšanu; kā valsts pilsoni viņu iedomājās nenozīmīgu un nesvarīgu, patstāvīgas politiskas dzīves nespējīgu, visi viņu kā piedēkli piesaistīja vai nu muižniecībai, pilsētu mantīgākām grupām vai arī proletāriātam. Garīgā ziņā tika sacīts, ka zemnieks nekad netiks vaļā no aizspriedumu varas, ka viņš nolemts dzīvošanai bez kultūras.

Bet zemnieku saimniecības neizputēja, viņu skaits pieauga un vairojās zemniekiem piederošās zemes platība. Sapratis ir zemnieks arī kultūras, garīgā spēka nozīmi, un laukos visur atspīd kultūras darba ugunskuri. Kamēr sabiedriskās dzīves augšgalā norisinājās sīvas cīņas dēļ varas un bagātības, kamēr pilsētās strādnieki un pilsonība karsti strīdējās, kam pieder nākotne, pa to laiku izklaidus esošajās lauku sētās brieda jauns spēks. Pasaules karš un ar viņu saistītās pārvērtības šo procesu paātrināja, un kā nemanot bija izaudzis zemnieka politiski organizējošais spēks.

Zemnieka dzīves un pastāvēšanas pamats ir viņa saimniecība. Bez saimniecības zemnieka nemaz nav, jo kā atsevišķa kārta zemnieks vairs nepastāv kopš kārtu valsts iznīcināšanas. Modernā valstī zemnieks ir tikai atsevišķa sabiedriski - saimnieciska grupa, kuras svarīgākā pazīme ir tā, ka zemnieka ģimenei pieder sava saimniecība, kurā zemnieks iegulda pats savus ierosmes, organizācijas un savu nodomu spēkus.

Bez tam zemnieka sakarībai ar viņa saimniecību ir tā nozīme, ka viņa saimniecības stāvoklis un attīstības iespējas ir galvenais faktors, kas nosaka zemnieka sabiedrisko nozīmi. Ar saimniecības augšanu vai panīkšanu bez tam vēl ir saistīta visa viņa un viņa ģimenes eksistence un kultūras līmenis.

Bet kāds ir zemnieka saimniecības attīstības virziens? Pagājušā gadusimtenī nāca Kārlis Markss un ļoti drūmu tēloja zemnieka saimniecisko nākotni. Viņš rakstīja tā: «Pēc savas dabas zemnieka saimniecība padara neiespējamu sabiedrības ražojošā darba spēka attīstību, lopkopību plašos apmēros, kapitālu koncentrāciju, arvien pieaugošu zinātnes pielietošanu lauksaimniecībā. Jo zemnieka saimniecībā valda ražošanas līdzekļu bezgalīga sadrumstalotība, kas ir cilvēka darba spēka ārkārtīga izšķiešana, jo paši ražotāji ir viens no otra nošķirti. Kapitāla patērēšana zemes pirkšanai ir šo kapitālu atraušana kultūrai. Arvien nabadzīgāki ražošanas apstākļi un ražošanas līdzekļu sadārdzināšanās — tāds ir parcelētā

Latviešu zemnieka māja.

Zeme un darbs.

īpašuma nenovēršamais likums.» Zemnieka saimniecība esot neracionāla un nekad arī nevarot racionāla kļūt. Brīvajā sacensībā šīm saimniecībām jāiznīkstot. «Sīkā saimniecība ir ekonomiski beigta lieta,» tikpat katēgoriski paziņoja Marksa skolnieks, vācu sociāldēmokrats Kautskis.

Bet nemaz nebija ilgi pēc tam jāgaida, kad šis tik katēgoriski uzstādītais likums sabruka. Un tagad diezin vai vairs kur atradīsies kāds daudzmaz nopietni ņemams tautsaimnieks, kuŗš gribētu apgalvot, ka «sīkās saimniecības ir ekonomiski beigta lieta.» Zemnieku saimniecība noteikti attīstās, bet drīzāk gan sabrūk lielās, milzīgās latifundijas. Mūslaiku saimniecībā izgaist nevis zemnieka, bet muižnieka, latifundiju īpašnieka tēls. Zemnieka saimniecība izrādījās dzīvesspējīgāka. Viņa daudz labāk varēja piemēroties dažādām saimnieciskām un sabiedriskām pārgrozībām, kam tagadējā maiņu un pārvērtību laikā ir sevišķi svarīga nozīme no tautas pastāvēšanas viedokļa. Zemnieka saimniecība arī daudz labāk spēja izmantot zemes ražošanas spēkus, jo lielajās muižu saimniecībās daudzas lauksaimniecības nozares nemaz neatmaksājās. Arī lauksaimniecības un vispāri saimniecisko krizi zemnieka saimniecība pārcieš daudz vieglāk, kā tas bija arī lauksaimniecības krizes laikā 19. gadusimta pēdējā ceturksnī. Un gadus trīsdesmit, četrdesmit pirms pasaules kaŗa zemnieku saimniecība pilnīgi pārveidojās, — tā plaši sāka lietot mašīnas, mākslīgos mēslus, vairojās raža, intensīvāka kļuva lopkopība. Zemnieku saimniecību skaits auga. 1931. gadā sanitārārstu kongresā Anglijā (Braidlingtonā) sers Leonards Hils atzīmēja, piemēram, ārkārtīgu zemnieku saimniecību pieaugumu Japānā, kur patlaban esot 27 miljoni augstu attīstītu lauksaimniecībā nodarbinātu pilsoņu, kuŗi, kā saka sers Hils, «Japānai dod iespēju noturēt savas rāses vīrestību». Arvien lielāks zemes daudzums arvien vairāk pāriet zemnieku rokās, visvairāk vidējo zemnieku saimniecību (no 20 līdz 100 ha) īpašnieku rokās. Tā zemnieks atbildēja uz iznīcinošiem spriedumiem par viņa saimniecības nākotni. Arvien lielāka kļūst zemnieku saimniecību tautsaimnieciskā nozīme, arvien lielāka zemnieka loma tautas bagātību vairošanā. Čeķu profesors Brolins aprēķinājis, ka Čechoslovakijas muižas sadalot zemnieku saimniecībās, tautas ienākumi augtu par 280 milj. kronām. Un šī zemnieku saimniecību attīstība ir visās zemēs caurmērā vienāda. Zemnieka saimniecība netop vājāka, bet gan arvien spēcīgāka, tā neiznīkst, bet nostiprinās. Un nostiprinās arī pats zemnieks kā viena no sabiedrības grupām.

Tāpat sprieda arī par lauku kultūru. Tas pats Kārlis Markss sacīja, ka «zemnieka zemes īpašums rada barbaru šķiru, kas pa daļai atrodas ārpus sabiedrības, kas apvieno sabiedrības formu pirmatnēji rupjo raksturu ar civilizēto zemju nabadzību un mokām.» Šādu uzskatu aizstāvēja daudzi tautsaimnieki un publicisti. Radās rakstnieki, kas zemnieku tēloja kā cietsirdīgu un rupju radījumu, kuŗa skats ir bezgala šaurs, viņa sīkās saimniecības ierobežots, viņa dvēseles patoss izpaužoties zemes iegūšanā un viņa sabiedriskās izturēšanās pamatnorma esot primitīvs

un šaursirdīgs egoisms, viņa dvēselē neesot vietas augstākām garīgām interesēm, sabiedrības solidāritātes idejām.

Šie rakstnieki gan aizmirsuši, ka zemnieku mājās, lauku sētās radušās visas tautas gara mantas — parunas, teikas, pasakas un daiņas, kas gan par zemnieka dvēseles saturu nodod pavisam citu liecību. Un cik bieži vientuļajās zemnieku mājās nav dzirkstījuši nesavtīgi garīgi meklējumi, gan klusi, kā vasaras vakara riets, gan svelmaini, kā ugunsliesma. Neaizmirsīsim arī, ka mūsu Tēvzemes atbrīvošana, mūsu tautas dzīvības saglabāšana cauri ilgiem nebrīvības gadusimtiem un, beidzot, Latvijas atdzimšana 15. maijā ir vispirmā un galvenā kārtā zemnieka sirds un roku darbs.

Lauki ir pārvērtušies, un tur aug jauns cilvēks, kurš grib dzīvot jaunu dzīvi. Lauku kultūras attīstība rada daudzus jaunus faktorus. Vispirms zemnieka saimniecības augošais iespaids, kas tiek panākts ar technikas attīstību un ar jaunu sabiedrības formu radišanu. Otrkārt jārunā par valsts un pašvaldības iestāžu interesi izaudzināt apzinīgus un ierosmes spējīgus pilsoņus, kuŗi varētu piedalīties tautas saimniecībā, kārtīgi izpildīt savus pilsoņa pienākumus un no kuŗiem varētu iznākt krietni Tēvijas sargi. Valsts ieinteresēta arī, lai augtu lauksaimniecības ražotspējas, jo no tā atkarīga valsts un tautas saimnieciskā neatkarība. Tādēļ visas kultūras valstis rūpējas par savas zemes ražības augšanu. Valsts atbalsta arī lauksaimnieku kooperāciju, kas var vairot lauksaimnieku ienākumus.

Bez tam vēl zemnieku ar kultūru saista mūslaiku politiskās dzīves iekārta, kas balstās uz pašas tautas līdzdalību, solidāritāti un uz tautas interesēm kā vienīgo izšķirošo mērauklu valsts vadības darbā. Tas visiem lauku ļaudīm liek domāt par sarežģītām valsts dzīves problēmām, prātot par to atrisināšanu, ja zemnieks grib apzinīgi līdzi dzīvot savas zemes un tautas likteņiem.

Ar kultūras attīstību, laukos rodas vienmēr vairāk intelliģences — skolotāji, ārsti, pagastu darbveži un prāvs skaits arī akadēmiski izglītotu lauksaimnieku, kuŗu skaits joprojām augs ar zemnieka vispārīgā svara un nozīmes augšanu. Pie zemes vairs nepaliek tie vien, kam nav laimējies citās nozarēs, bet daudzi jau sāk mācīties ar nodomu vēlāk, pēc mācību beigšanas strādāt savā tēva sētā.

Vispāri zināšanas zemnieks sāk augstu vērtēt, kā lauksaimniecisko panākumu ļoti svarīgu faktoru. Ļoti interesanti ir skaitļi, kas rāda zemkopja ienākumus atkarībā no viņa izglītības līmeņa (skaitļi neattiecas gan uz Latviju, bet uz Ameriku, tomēr tam ir vispārīga nozīme):

	Ar augstāko izglītību	Ar vidējo izglītību	Ar zemāko izglītību
	Ls	Ls	Ls
Dārzkopībā un lopkopībā	3.896	2.861	1.562
Graudkopībā	4.002	3.341	2.630

Sevišķi spēcīgs kļūst intelliģences iespaids lauku dzīvē tad, kad intelliģence apzināti cenšas rast zemniekos savu labāko centienu atbalstītājus, kā bija, piem., pie mums tautiskās atmodas laikā un arī dažus gadus pirms pasaules kaŗa, kad iesākās Dr. K. Ulmaņa zemnieku modināšanas un lauku kultūras pacelšanas plašais darbs.

Tā kultūra pārņem arī visus laukus, ikkatru zemnieku māju, un pilnīgi sabrūk apgalvojumi, ka zemnieki ir «barbaru šķira, kas pa pusei atrodas ārpus sabiedrības.»

Dabīgi, ka šai zemnieku augšanai saimnieciski un kultūrāli sekoja arī viņu politiskā atmošanās, viņu vienošanās. Tikai intelliģencē daudz gausāk radās zemnieku idejiskie vadoņi, nekā tie radās citām grupām. Šie zemnieku vadoņi varēja rasties tikai tad, kad zemnieks sāka apzināties savu īpatnējo sabiedrisko stāvokli, savu sabiedrisko un nacionālo nozīmi, līdz ar to sajuzdams vajadzību pēc patstāvīgas darbības. Taču dažās zemēs šī zemnieku politiskā kustība sākās jau ar gadusimtu maiņu kā liela un plaša vēsturiska parādība, kuŗai lemts pilnīgi pārveidot sabiedrības attīstības gaitu.

Zemnieka iznīcības pravietojumiem viņš atbildēja ar sava saimnieciskā, kultūrālā un politiskā spēka augšanu. Tas ir viens no mūslaiku sabiedriskās dzīves vissvarīgākiem notikumiem, un vienā ziņā jau ir neapšaubāmas šī notikuma sekas: plaša agrārā reforma apm. 12 Eiropas valstīs. Šī pozitīvo seku rinda ies arvien tālāk. Par zemnieku saimnieciskās,

Tīrumā.

kultūrālās un politiskās atmošanās sekām katrā ziņā jāuzskata arī solidārisma, tautas vienības idejas uzvara daudzās Eiropas valstīs, arī Latvijā. Jo zemnieks ir miera un darba sargs, kā to prasa no viņa pati mūžīgā zeme. Viņš ir tautas dzīvības sargātājs, kā latviešu zemnieks saglabājis tautas dzīvību cauri ilgiem gadu simteņiem.

Lauksaimnieka lepnums — vērtīgs ganāmpulks.

Latvijas Ūniversitātē 1935. gadā franču profesors Redslobs lasīja lekciju par tautību jautājumu, un par latviešu tautu viņš sacīja, ka mēs esam klasiska tauta, ar savu valodu, kas ir viena no vecākām, tīrākām un vēsturiski vistuvāk stāvošām pirmsākotnējam valodu avotam, un ka mēs, latvieši, esam rāse šī vārda visskaidrākā nozīmē. Ja tādas par mums ir franču profesora domas — un tās nav vienīgās no citu tautu pārstāvju domām attiecībā uz mums, — tad pamatu šādām domām ir devis latviešu zemnieks, šis klasiskais zemes kopējs, jo klasiskais ir saskanīgs, skaidrs un pilnīgs. Tādā nozīmē varam sacīt, ka no visām latviešu tautas atsevišķām grupām visskaidrākā, saskanīgākā un pilnīgākā ir bijusi zemnieku grupa, pasargāta no svešu ietekmju nejaušībām, saistīta ar mūžīgās skaidrības un miera klēpi — zemi. Uz latviešu zemes dzīvodams latviešu zemnieks ir saglabājis latviešu valodu, latviešu gara mantas un latviešu tikumus, viņš ir saglabājis pašu latviešu tautu, tā izglābdams viņu no bojā aiziešanas daudzo svešo varu valdniecības laikā. Tādām domām par lauksaimniecību un par zemnieku jātop valdošām mūsu zemē, jo nācijas mūžīgums un tās spēks prasa, lai zemnieks paliek uz visiem laikiem par latviešu nacionālās politikas stūrakmeni. Tad nesatricināta būs visa tautas dzīve. Cik esam atkāpušies no šīm domām, tik esam kā nācija bijuši nevienprātīgi, nestipri, saskaldīti un apdraudēti. Zeme ir tautas glabātāja un sargātāja, zeme ir tautas baŗotāja un vienotāja. Ne Parīze ir franču tauta, ne Berlīne — vācu tauta. Pilsētas nav raksturīgas kādas tautas iepazīšanai un spriešanai par šīs tautas raksturu, spējām un garu. Ir jāiet pie zemes un tur atklāsies tautas patiesais saturs. Pilsētās sanests tik daudz sveša, nejauša, izgaistoša, ka pilsēta nevar būt nācijas sargātāja un glabātāja jau sava rakstura dēļ. Zemkopība savā būtībā ir nacionāla, jo nāciju kā tādu rada zemkopji, apkopdami zemi, un zeme ir valsts pastāvēšanas svarīgākais elements — territorija.

Bez tam lauki ir tautas dzīvības nodrošinātāji tīri bioloģiski. Lauki ir tautas dzīvības rezerve. Arodniecisko slimību un mirstības statistika pierāda, ka zemkopis abās šajās katēgorijās ir vislabvēlīgākā vietā. Pilsētas no bojā aiziešanas glābj pilsētas iedzīvotāju pastāvīga atsvaidzināšana ar lauku ļaudīm. Lielās pilsētas bez mitēšanās izsūc no laukiem veselīgākos, enerģiskākos un darba spējīgākos elementus. Arī dzimstība pilsētās daudz mazāka, nekā uz laukiem.

Lauku un pilsētu iedzīvotāju apkārtne ir pavisam dažāda. Pilsētnieks galvenā kārtā dzīvo kultūras, bet laucinieks dabas klēpī. Pirmais atrodas mākslīgā, otrs dabīgā apkārtnē. Dzelzs, betons, akmeņi, tvaiks un elektrība, iedzīvotāju milzīgā saspiestība, veikali, kafejnīcas, avīzes, tālefons, fabrikas, mašīnas, bez rimšanās skrejošie tramvaji, auto un vilcieni, grūstīšanās uz ielām — tāda ir pilsētnieka apkārtne. Visu pasauli viņš skata caur kultūras prizmu, viņš pats, tā sakot, kā avīzēs ietinies un tikai retos gadījumos nokļūst pie tiešiem dabas iespaidiem. Ap viņu nepūš dabīgi vēji, bet ventilācijas gaisa strāvas, īstās saules vietā viņam spīd elektrība, zemes vietā viņam trotuāŗi, upes vietā — dzelzs un betona žņaugos iepīts, naftas pietriepts kanāls, meža un koku vietā — apcirpti, uzpūderēti nolīdzināts apstādījumu rajons, dabas dzīvību un burvību pilsētnieks redz tikai kinematografos, dzīvnieku un kustoņu dzīvi — zooloģiskā dārzā. Tādēļ pašos pamatos dažādi pret apkārtni izturas laucinieks un pilsētnieks. Pilsētas dzīves sarežģītais un mainīgais raksturs prasa daudz ātrāku un vijīgāku attiecību pret notikumiem un parādībām. Ikkatru minūti tūkstošiem kairinājumu — avīzes, tēlefoni, pasts, priekšniecība, pakļautie, lūdzēji, elektriskie efekti, veikalu skatlogi, ļaužu drūzma uz ielām, troksnis, kņada, reklāma u. t. t. Turpretim zemnieks piemērojas dabas lēnājam ritumam (nakts un diena, pavasars — vasara — rudens — ziema), te klusums ir īsts, kustība lēna un neatlaidīga.

Tādēļ pilsētnieks ir daudz drudžainaks, nenosvērtāks, paviršāks, diletantiskāks. Un lauki ir bi-

Ar izkapti druvā.

zemnieku pārstāvji pilnīgi organizētā veidā, lai sapulcēti būtu ļaudis no visiem zemes novadiem un apgabaliem, lai ārpus svarīgās sanāksmes nepaliktu neviena vieta Latvijā. Pie tam sapulcējās zemnieku dzīves un darba vadošās personas, paši darba darītāji — pagastu vecākie, lauksaimniekiem tuvo biedrību valžu priekšsēdētāji vai viņu palīgi, atbildīgi un aicināti zemnieku pārstāvji no visas zemes. Tas zemnieku dienām tūdaļ deva lietišķa darba saturu, un šīs sanāksmes izvērtās par visas zemes zemnieku domu, centienu un vajadzību saskaņotājām, apvienotājām. Zemnieku dienu darbs noritēja sekcijās, kur salasījās atziņas un spriedumi no visas mūsu

juši un būs tā ķēde, kas saista zemes pagātni un tagadni ar nākotni, kas uzglabā un nodod nākošām paaudzēm nacionālās īpatnības un rakstura pazīmes. Pilsēta ir internacionālizējoša, lauki — nacionālizējoši vislielākā mērā.

Politiskā ziņā pilsēta ir mūžīga nemiera vieta pilsētnieku pārkairināto nervu enerģijas dēļ, kamēr lauki ir kultūras un kārtības īstie sargātāji.

Aiz visiem aprādītiem iemesliem pieejam pie slēdziena, ka nācijas un valsts pastāvēšanas pašas pamatintereses prasa lauku dzīves lielās nozīmes pareizu apsvēršanu kā valsts vadības administrātīvā darbā, tā likumdošanā. Jo lauki ir mūsu spēka rezerve, lauki ir mūsu baŗotāji, lauki ir mūsu kultūras un miera sargātāji. Kad zemkopis atguva savu īsteno vietu, kas viņam pienākas pēc Dieva taisnības, tad viņa balss vispirms pacēlās pret tautas dzīvi ārdošiem spēkiem. Kad Latvijā iesākās partiju naids un nesaskaņas, tad nodibinājās tradicija sarīkot galvas pilsētā visas Latvijas lauksaimnieku nedēļu, ar lozungu — «vienreiz gadā visiem jāsadodas rokas». Tā savā būtībā bija ideāla tiekšanās pēc tautas vienības, pēc zemes miera un kārtības, lai iespējams būtu ražojošs darbs. Bet arī šīs zemnieku lielās sanāksmes bieži vien izvērtās par politisku mītiņu, jo uz šīm lauksaimnieku nedēļām daudzos gadījumos neaizbrauca lauku ļaudis, bet uz laukiem mandātus sakombinējuši politisko partiju aģitātori, kuŗi tad zemnieku sapulcēšanos izmantoja savai vienpusīgi egoistiskai aģitācijai, par labu vienai vai otrai partijai. Ideāli domātais aicinājums «vienreiz gadā visiem jāsadodas rokas» izskanēja kā sauciens vētras laikā, ko neviens nesadzirdēja, jo visapkārt trakoja un plosījās politiskās kaislības. Tikai pēc 15. maija zemnieku sanāksmes, kuŗas tagad nosauca par zemnieku dienām, guva savu īsto saturu. Un pilnīgu skaidrību šo dienu sasaukšana ieguva ar 1936. gadu, kad Latvijas galvaspilsētā sapulcējās visas zemes zemes. Arī paši zemnieki iemantoja plašāku skatu un sava darba apjēgumu no nācijas un valsts pastāvēšanas un uzdevumu viedokļa. Uzticīgi valsts vadības idejai par garīgā spēka ļoti svarīgo nozīmi tautas un valsts attīstībā, zemnieku dienu rīkotāji daudz laika bija veltījuši kultūras un valsts problēmām, par kuŗām lasīja nopietnākās autoritātes dažādās kultūras un valsts dzīves nozarēs. Jo zemnieku dienu galvenais uzdevums taču ir kā pašu zemnieku, tā visu valsts pilsoņu priekšā noskaidrot un apgaismot lauksaimniecības un zemnieka, latviešu arāja vērtību un nozīmi tautas organismā un šī organisma attīstībā.

«Lauki ir un paliek tas celms visā mūsu dzīvē. Lauki ir — un tiem arī jābūt tādiem — klints, uz kuŗas paceļas un stāv pašas pilsētas. Lauki ir mūsu dzīves sākums, tās spēks un stiprums,» kā savā runā pagastu vecāko sanāksmē 1934. gada 17. decembrī apliecināja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis.

Tādēļ nāca arī ideja par apriņķa zemnieku dienu sarīkošanu, lai šajās sanāksmēs atskanētu zemes balss, zemes domas un vajadzības un šīs domas un vajadzības, valsts vadības apsvērtas un pārdomātas, ieaustos tajos likumos un rīkojumos, kas vada un kārto mūsu tautas dzīvi, to virzot pretim vienmēr lielākai saskaņai, stiprumam un labklājībai.

Bet vienreiz gadā Latvijas galvaspilsētā sapulcējas visas zemes zemnieki. Šīm sanāksmēm jau ir citāds uzdevums. Ne vairs nākt ar savām vajadzībām un interesēm, tos izsakot kā materiālu, kas nepieciešams gudrai un tāļredzīgai valsts un tautas dzīves vadīšanai, bet visas Latvijas zemnieku dienās zemnieks rāda savu svaru un nozīmi tautas organismā, viņš rāda zemes spēku un varenību, un mums atgādina lielo un mūžīgo patiesību, ka tautas un valsts pastāvēšanu un dzīvību īsti var nodrošināt vispirms lauki ar savu mieru un darbu, ar savu dabai pieskaņoto dzīves tempu un dzīves veidu. Cik

ilgi mēs būsim vispirmā un galvenā kārtā lauksaimniecības zeme, cik ilgi mēs būsim zemnieku valsts, tik ilgi mūsu dzīvība un pastāvēšana būs nodrošinātas.

1918.—1919. gados mūs atbrīvoja latviešu arāja dēls ar savu zobenu. Un mūs atbrīvoja latviešu zobena nerimstošais sabiedrotais tautas liktenīgos brīžos — latviešu gars, latviešu nacionālā apziņa, kas neiznīcināta dzīva palikusi latviešu lauku sētā cauri gadu simteņiem. Bet latviešu gars aug un savus spēkus smeļ latviešu zemes burvībā.

Šo pārliecību lai vēl stiprāku dara Latvijas zemnieku dienas, kas šogad notiks Rīgā 24. un 25. aprīlī.

Prof. Dr. Teodors Celms

Cilvēka gribas dzīve

Griba šī vārda plašākā nozīmē ir tā josla dvēseles dzīvē, kurā noteicēja loma pieder dvēseliskai aktīvitātei. Šī aktīvitāte savukārt var būt divējāda: vai nu kā dvēseliska svēršanās (stumšanās, dzīšanās) uz kaut ko, vai arī kā atstumšanās no kaut kā. Tā, piem., lielās slāpēs tiek pārdzīvota reizēm pat nesavaldāma dziņa uz dzeršanu, apdraudētā situācijā — dziņa tikt prom no bīstamā punkta. Var arī notikt, ka abi minētie aktīvitātes veidi tiek pārdzīvoti tieši viens pēc otra, tie var pat pastāvēt reizē un radīt īpatnēju svaidīšanos starp vienu un otru. Ja, piem., lielās slāpēs gadās redzēt ūdeni, dzīvā būtē atraisās it kā atsperes, kas to dzen ūdenim klāt. Ja šai ūdenī, pār to jau noliecoties, gadās ieraudzīt kāda dzīvnieka maitu, acumirklī izraisās stipra atstumšanās dziņa. Bet tā kā slāpes pēc ūdens tomēr paliek, tad subjekts var nonākt mocošā svārstībā starp divām pretējā virzienā raujošām aktīvitātēm, no kurām viena to dzen ūdenim klāt, otra to rauj prom no ūdens. Katram ir bijuši dzīvē gadījumi, kad viņš ticis it kā pretēju straumju rauts.

Ja dvēselisko dzīšanos uz kaut ko vai atstumšanos no kaut kā apzīmēsim ar vārdu «dziņa», tad varam arī teikt, ka dziņas ir specifiskie gribas elementi, kas visdažādākā veidā var saaugt ar atziņas un jūtu elementiem, izveidojot ļoti sarežģītus dvēseliskus stāvokļus.

Minētā svēršanās uz kaut ko vai arī atstumšanās no kaut kā var pastāvēt arī tad, ja apziņā nav priekšstata par to, uz ko vai no kā dzenas. Tādas dziņas, ko nepavada mērķa priekšstati, saucas aklās dziņas. Dziņas ar mērķa priekšstatiem tad var saukt par tieksmēm. Un tā kā šīs tieksmes var nest sevī vai nu individa miesas, vai viņa dvēseliskā «es», vai arī viņa miesai un arī viņa «es» pāri stāvošus mērķus (piem., patiesības, skaistuma, labuma, taisnīguma u. tml.), tad arī saprotams, ka var teikt (kā to, piem., saka krievu filozofs Loskis), ka tieksmes centrē cilvēka dvēseles dzīvi vai viņa miesā, vai viņa personībā, vai arī ārpus cilvēka miesas un personības stāvošos pārpersonīgos mērķos.

Mērķa priekšstata iztrūkšana it nebūt nenozīmē, ka attiecīgā aklā dziņa jau līdz ar šo iztrūkumu kļūtu nespēcīga. Ir vispār pazīstama patiesība, ka, piem., jaunībā un tieši tā sauc. vētras un trauksmes periodā, lielā dziņu straumē aizskalotais jauneklis bieži vien nevar sameklēt savā apziņā mērķus, kas šīm dziņām atbilstu, t. i. ka viņš gan spilgti pārdzīvo, ka tas tiek stumdīts un raustīts, bet nezina, uz ko un no kā. Var arī notikt, ka apziņā uzpeldošie mērķi ir tikai it kā maska, kurā parādās dziņu trauksme, lai stumtu individu uz to, uz ko viņš atklāti nekādā ziņā nevēlētos iet. Cik tālu var noiet tāda dziņu maskarāde, to spilgti ir parādījusi tā sauc. psichoanalize.

Dziņu loma dzīvē var būt kā svētīga, tā arī ārdoša. Kā lielisks svētīgās lomas piemērs var derēt tā sauc. instinkti. Tie ir tādas sugas attīstībā iegūtas, bet individam iedzimtas dziņas, kas šo individu stumj viņa dzīves plānu virzienā, neatkarīgi no viņa

Mašīna — zemnieka palīgs.

apziņas un zināšanas. Savā ievērojamā darbā «Jaunradītāja ēvolūcija» filozofs Bergsons tā raksturo instinktu darbību ar atsevišķiem piemēriem: «Kad spindzele dēj savas oliņas uz zirga kājām vai pleciem, viņa dara tā, it kā zinātu, ka kāpuram jāattīstās zirga vēderā, un ka zirgs, kad tas sevi aplaizīs, pārnesīs piedzimušo kāpuru savā barības vadā. Kad (tā saucamā) paralizētāja-lapsene satriec savu upuri taisni tajos punktos, kur atrodas nervu centri, un padarīdama to tādējādi nekustīgu, tomēr to nenonāvē, viņa rīkojas tāpat, kā to varētu izdarīt entomologs, kas sevī apvienotu arī piedzīvojuša ķirurga veiklību. Bet kādas zināšanas tad lai būtu mazai vabolītei sitarisam, kuŗa dzīves gājumu tik bieži atstāta! Šis cietspārnis dēj savas oliņas pie izejas no apakšzemes galerijām, ko izrok kāds bišu veids, antofora. Sitarisa kāpurs pēc ilgas gaidīšanas uzglūn antoforas tēviņam pie izejas no galerijas, pieķeŗas tam un paliek tādā stāvoklī līdz „kāzu lidojumam": tad viņš izlieto gadījumu, lai no tēviņa pārvietotos uz mātīti, un pacietīgi gaida, kamēr viņa dēs oliņas. Tad viņš nolēc uz oliņas, kas viņu turēs virs medus, aprij šo oliņu dažās dienās un, ievietojies tās čaumalā, pārdzīvo savu pirmo pārvēršanos. Tā, peldēdams medū, kāpurs baŗojas ar šo barības krājumu un kļūst kūniņa, bet pēc tam, beidzot, arī pieaudzis kukainis. Viss notiek tā, it kā sitarisa kāpurs jau pēc savas izkūņošanās no oliņas zinātu, ka antoforas tēviņš iznāks no galerijas, ka kāzu lidojums dos šim kāpuram iespēju pāriet uz mātīti, ka šī mātīte to pārvietos medus noliktava, kuŗš tam pēc pārvietošanās derēs par barību, ka līdz šai pārvietošanai viņš (kāpurs) pamazām patērēs antoforas oliņu, dabūdams sev līdz ar to barību, turēdamies medus virsū, un līdz ar to iznīcinādams savu ienaidnieku, kam vajadzētu izlobīties no oliņas. Un viss notiek tā, it kā pats sitariss zinātu, ka viņa kāpurs zinās šīs lietas.»

Protams, kukainim tādas zināšanas īstenībā nav, bet gan viņš izpilda zināmas stingri noteiktas darbības bez kādas iepriekšējas iemācīšanās, bez treniņa, tāpēc, ka viņu stumda instinkts, kas tam jau no dzimšanas līdzi dots kā vērtīgs mantojums no sugas, kas gan šo instinktu nav gatavu saņēmusi, bet ieguvusi ilgas attīstības ceļā, piemērojoties dzīves apstākļiem. Tāpēc kļūst arī saprotams, ka instinkti piemērojas apstākļiem, kas sugai visparastāki, un ka sugai neparastos (jaunos vai ļoti retos) gadījumos instinkts vai nu klusē, vai pat stumj nevēlamā virzienā, kā tas, piem., ir ar instinktīvo tiekšanos pēc gaismas pie naktstauriņiem, kas lido ugunī un aiziet bojā: uguns dabīgos apstākļos nav parasta parādība, bet gan samērā ļoti reta, kas tikai mākslotos cilvēka dzīves apstākļos kļūst parasta.

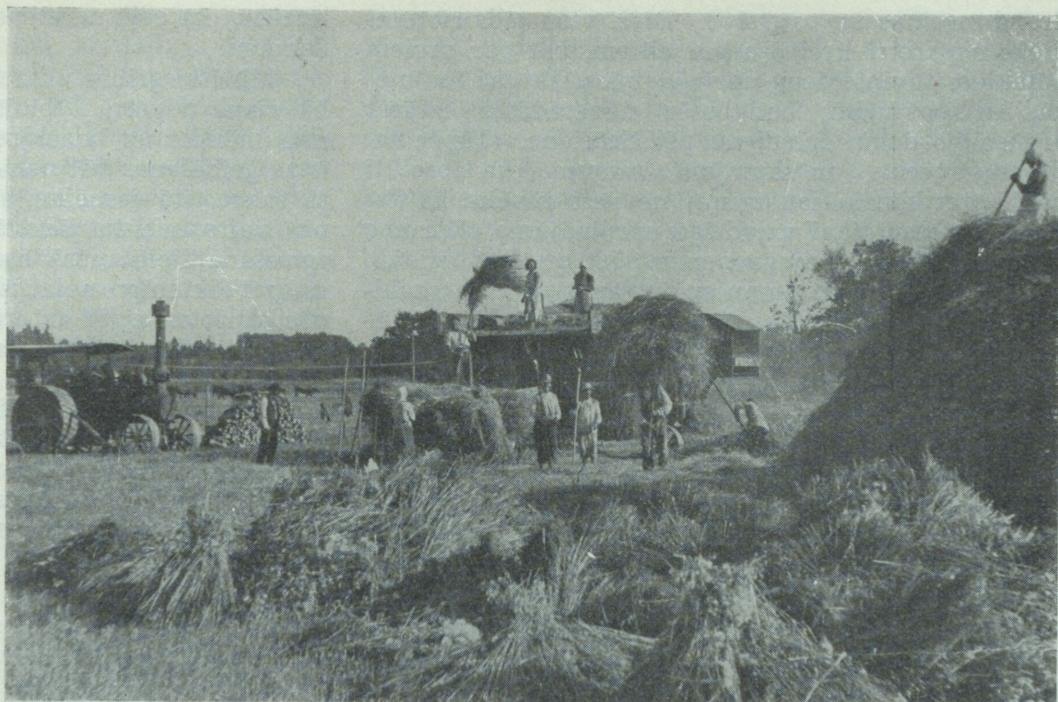
Gandrīz vai visas pašas dabas dotās dziņas ir svētīgas. Tās samērā ļoti retās būtes, kas saņēmušas no dabas, sevis un sugas saglabāšanai, kaitīgas dziņas, neizbēgami aiziet bojā dabīgas atlases ceļā. Pavisam citādi tas ir ar dziņām, kas radušās jau kultūras gaitā, — kultūras, kas, lai gan ne pilnīgi, tomēr līdz zināmam mēram vienmēr ir mākslots darinājums: šīs dziņas var būt kā svētīgas (piem., dziņas pēc garīgām vērtībām), tā arī kaitīgas. Atsevišķos gadījumos šīs kaitīgās var pat izvērsties par cilvēces lāstu, kā tas, piem., ir ar mākslīgi iedēstītām dziņām pēc narkotiskām vielām. Kamēr tādas vielas vēl nav lietotas, attiecīgu dziņu nav; šīs vielas nedabūjot cilvēks neizjūt nekādu sāpīgu neapmierinātību, līdzīgu tai, kādu tas gan spiests izjust, ja paliek neapmierinātas dziņas pēc dzēriena, ēdiena, kustībām u. tml. Bet jau pēc dažiem, un nereti jau pēc pirmiem mēģinājumiem attiecīgās dziņas ir klāt, un cilvēks, kas līdz tam bija vienaldzīgs pret kokaīnu, morfiju, hašīšu u. tml. indēm, atrod sevī lielu dzīšanos pēc tām, kas vēlāk var izvērsties īstā, nepārvarāmā kaislībā. Cik grūti cīnīties tieši ar narkotisko vielu nepiedienīgu lietošanu, tas visiem zināms: līdz šim te nav varējuši pilnīgi palīdzēt pat starptautiski līgumi un sakarā ar tiem izstrādāti starptautiski cīņas līdzekļi. Un viss tas tāpēc, ka šo vielu lietošana it kā dzemdē cilvēkā tādu iekšēju jātnieku, kas to bez apstājas trenc arvien jaunu apreibinājumu virzienā.

Ja kāda dziņa ilgstoši ieperinājas cilvēkā tā, ka tā sāk sevis apmierināšanai kalpināt pārējos dvēseles un arī miesas spēkus, neizslēdzot pat prātu, tad ir darīšana jau ar tā sauc. kaislībām, kas vienmēr saistītas arī ar stipru un ilgstošu jūtu svelmi, kāpēc daži psīchologi tās arī iztirzā jūtu dzīves sakarā. Tāda kaislība, mobilizēdama, kā teikts, saviem mērķiem cilvēka spēkus, var radīt milzīgu spēku koncentrā-

Rudenī.

ciju, kas ilgi un ietiepīgi var izturēt vienā un tai pašā virzienā. Tāpēc saprotams filozofa Hēgeļa izteiciens, ka dzīvē bez lielām kaislībām neko lielu nevar panākt. Nelaime tikai tā, ka ne visas dziņas ir svētīgas, un ka, tā tad, izvērsdamās kaislībās, kaitīgās dziņas var radīt postošas kaislības, kas cilvēku, dažreiz pat visideālākos ārējos apstākļos, aizved bojā, jo tāds cilvēks, postošas kaislības jāts, ir kā velna apsēsts. Pie kā var novest ne tikai jau minētās, ar narkotiskām vielām saistītās kaislības, bet arī tādas, kā mantkārība, atriebība, skaudība u. tml., tas visiem sen jau zināms, un tas lieliski tēlots arī mākslas darbos, jo sevišķi romānos un drāmās.

Kulšanas talka.

No visa augstāk teiktā skaidrs, ka dziņas ir iekšēji, tīri dvēseliski dzenuļi cilvēkā, dzenuļi, kas var sasniegt ārkārtīgas jaudas pakāpi. Ja to trauksme dzen svētīgā virzienā, cilvēks var kāpt žilbinošos kalngalos; ja turpretim šo dziņu mērķis ir postošs, cilvēks var krist visdziļākās zemzvērības aizās. Tāpēc saprotams arī, ka līdzīgi tam, ka nedrīkst rotaļāties ar uguni, nedrīkst rotaļāties arī ar stiprām un ilgstošām dziņām, t. i. ar kaislībām. Lai piedomājam tikai pie tā, cik daudz vēl vienmēr, arī visprozaiskākos tagadnes laikos, ir upuru mīlas kaislību frontē.

Arī dziņas, tāpat kā jūtas, var stāvēt vērtējošā funkcijā. Objekti, kas izraisa dziņas pēc tiem, tad dabū īpašību «pievilcīgs», kamēr objekti, kas izraisa dziņas pret tiem, t. i. kas izraisa dvēselisko atstumšanos, dabū īpašību atstumjošs, pat «riebīgs». Arī šīs īpašības, tāpat kā jūtu vērtējumu radītās īpašības «tīkams» un «netīkams», nav vis pašu objektu īpašības, bet gan pastāv tikai subjekta reakcijā uz objektiem. Tāpēc saprotams, ka dziņām un jūtām mainoties, nomainās arī attiecīgās vērtību īpašības. Tāpēc saprotams arī, piem., kādā veidā «mīla padara aklu». Iemīlēšanās nozīmē stipru dziņu uzplūdumu, kas neatturami stumj virzienā uz mīlas «objektu», — tādu dziņu uzplūdumu, kas viegli vien var pāriet visu uzvarošā kaislībā. Sakarā ar to tad arī mīlas objekts dabū tik augstus un spilgtus vērtību predikātus, ka viņa īstā daba tiek it kā žilbinošu aizklāju pārslāņota, tās trūkumi vai nu pilnīgi kļūst neredzami, vai arī šķiet pat pievilcīgi līdzīgi tam, kā pievilcīga var būt ēnu rotaļa spilgtā gaismā. Jūtu un dziņu svelmei dziestot, izgaist arī attiecīgie vērtību predikāti; vēl nesen tik nesasniedzamā spožumā stāvējušais objekts sāk it kā izplēnēt, tapt arvien pelēkāks un ikdienišķāks. Tas var radīt sāpīgu vilšanos un sakarā ar to atstumšanās dziņas, kas tad savukārt var iekrāsot šo objektu pat agrākām vērtību īpašībām pilnīgi pretējās īpašībās. Tā var notikt, ka kāds mīlas objekts, dažreiz pavisam to nemaz nezinot, no «eņģeļa» var pārvērsties «velnā», — īstenībā būdams visu laiku viens un tas pats. Protams, ja attiecīgais dziņu uzplūdums un vēlākais atslābums (vai pat pāreja atstumšanās dziņās) ir abpusējs, tad arī objekta ideālizācija un vēlākā degradēšana ir vēl straujāka. Tāpēc arī saprotams, ka uz lielu kaislību pamata noslēgtās laulības biežāk ir nelaimīgas, nekā tā sauc. aprēķina laulības, jo pēdējās dibinātas tieši sava partnera īpašību reālā ieskatījumā.

Lai cik stipra arī būtu dziņu trauksme, tā nekādā ziņā nav tas pats, kas griba šī vārda šaurākā un īstā nozīmē. Tāda griba sākas tikai tur, kur cilvēks nevis vienkārši peld dziņu straumē, bet ieņem stāvokli pret tām, vai nu piekrizdams tām ar savu «jā!» vai arī nepiekrizdams, t. i. reaģēdams uz tām ar savu «nē!». Pēdējā gadījumā mēdz runāt par negribu, kas tā tad nenozīmē vis stāvokļa ieņemšanas trūkumu, bet gan stāvokļa ieņemšanu ar «nē», t. i. noraidošu izturēšanos pret dziņām. Tā sauc. negriba tā tad nav vis gribas aktivitātes trūkums, bet gan īpatnējs gribas virziena veidojums.

Griba ne tikai nav tas pats, kas dziņu trauksme, bet tā var pat nonākt izmisuma pilnā cīņā ar dziņu spiedienu, kā tas var būt, piem., tā sauc. kārdināšanas gadījumos. Īsuma pēc tik viens piemērs no drūmiem agrāko laiku tiesu paņēmieniem. Lai izspiestu no cietumnieka atzīšanos, to ilgāku laiku baroja ar stipri sālītu barību, nedodot dzert. Kad viņa slāpes bija sakāpinātas vai līdz ārprātam, viņa kāmerā ienesa putojoša dzēriena kausu, piesolot to par atzīšanos. Slāpju izmocītā cietumniekā tad radās tik drausmīgs dziņu spiediens pēc dzēriena, ka tāds cietumnieks parasti atzinās pat tādos noziegumos, ko tas nemaz nebija izdarījis, un atzinās pat tad, ja prāts tam skaidri teica, ka par tādu atzīšanos

draud mocības un pat nāve. Bieži vien tāds cietumnieks nepareizi liecināja par citiem, pat par saviem mīļākiem tuviniekiem, apzinādamies, ka gāž tos mokās un pat nāvē, bet tomēr nevarēdams izturēt drausmīgo dziņu spiedienu pēc dzēriena. Tāpēc saprotams vecais un skumjais atzinums, ka absolūti drošs pret kārdināšanām nav neviens cilvēks, ka dažādas var būt tikai vajadzīgā kārdinājuma stipruma pakāpes. Bet nevajaga nemaz iet atpakaļ uz tālo pagātni: vēl mūsu dienu spiegošanas vēsture skaidri rāda, kādu lomu te var spēlēt dažādi kārdinājumi arī tad, ja pretošanās griba ir liela.

Gribas nevarību jūtu un dziņu savaldīšanā, t. i. pašas gribas atrašanos jūtu un dziņu važās, sengrieķu filozofi sauca par iekšējo verdzību un nostādīja tai pretim iekšējo brīvību kā stāvokli, kurā griba var pilnā mērā pārvaldīt jūtas un dziņas, brīvi pakļaujoties saprāta normām. Arī mūsu dienās — un, jādomā, tāpat tas būs arī nākotnē — augsti vērtē spēju palikt neizlodzītam straujā jūtu un dziņu uzplūdumā, saucot šo spēju par pašsavaldīšanos.

Atbildību cilvēkam var uzlikt nevis par viņa nepatvaļīgām dziņām, kas uzpeld neatkarīgi no viņa gribas, bet tikai par patvaļīgo gribu vai negribu, t. i. par stāvokļa ieņemšanu pret savām dziņām. Protams, ja cilvēks pats ir iepotējis sevī dziņas, kas vēlāk nepatvaļīgi viņā uzpeld (kā augstāk minētos gadījumos ar dziņām pēc narkotiskām vielām), tad atbildība par to uz cilvēku tomēr krīt.

Pilnā, līdz savam dabiskam noslēgumam nogājušā gribas aktā ir sekojoši attīstības posmi: 1) mērķu apziņa jeb mērķu priekšstati, saukti arī gribas m o t ī v i; 2) mērķu un, iespējams, arī attiecīgo līdzekļu iztirzājums, saukts p ā r s p r i e š a n a; 3) par pieņemamu atzītā mērķa un līdzekļa izvēle jeb l ē m u m s, t. i. izšķiršanās starp vairākām sākumā apzinātām iespējamībām; 4) lēmuma i z p i l d ī j u m s, saukts arī g r i b a s d a r b ī b a. Gribas akts, kas aizgājis līdz lēmumam, bet kam vēl trūkst izpildījums, saucās n o l ū k s.

Savā risinājumā gribas akts var pārtraukties katrā no minētiem posmiem, nenoejot līdz savām dabiskām beigām. Var, piem., notikt, ka steigas vai traucējumu dēļ nemaz nenotiek līdz pārspriešanai, un gribas akts dziest jau pēc motīvu uzliesmojuma. Var notikt, ka tas iestieg sarežģītā pārspriešanā, līdzīgi tam, kā var iestigt purvā, kur vienu kāju celot, otru gremdē jo dziļāk. Var arī gadīties, ka pārspriešana rāda mērķus vai līdzekļus tik vienādus, ka grūti izšķirties par labu vienam vai otram. Lielisks piemērs te ir anekdots par tā sauc. Buridāna ēzeli, kas nosprādzis badā starp divām pilnīgi vienādām siena gubām, nevarēdams izšķirties, pie kuras no tām ķerties. Šis piemērs, ko gan piedēvē XIV. gadu simteņa filozofam Buridānam, bet kas viņa rakstos tomēr nav atrodams, protams, ir izdoma, jo neviens īsts ēzelis starp divām, lai cik arī neizšķiŗami vienādām, siena gubām badā nenosprāgs. Bet cilvēki gan dažreiz pārdzīvo savas gribas miršanu no nespēka izšķirties starp vairākām vienādām iespējamībām. Var, beidzot, arī notikt, ka cilvēks netiek tālāk par lēmumu, t. i. ka viņš paliek pie nolūka, nespēdams radīt piespiešanos, kas vajadzīga šī nolūka piepildīšanai. Tāpēc kļūst saprotams vecais izteiciens, ka ceļš uz elli esot izbruģēts ar labiem nodomiem.

Minētie gribas akta attīstības posmi var būt laikā viens no otra atbīdīti, šķirti. Var, piem., zināmus mērķus un līdzekļus arī jau tad pārspriest, kad īstas gribēšanas vēl nemaz nav, t. i. var tos apskatīt tā sakot tīrā iespējamībā, lai vēlāk pie pārspriešanas vairs nebūtu jākavējas. Tāda iepriekšēja pārspriešana lielā mērā samazina dažreiz tik bīstamo un pat liktenīgo nejaušību lomu cilvēka gribā. Tāpēc saprotams, ka arī kaŗa apstākļos cenšas cik un kā to var, jau iepriekš paredzēt visas varbūtības, pēc iespējas speŗot arī jau agrāk tos soļus, kas vēlāk gan, varbūt, izrādīsies lieki, bet kas pie citādas apstākļu sagadīšanās varētu būt ļoti derīgi. Var arī jau iepriekš izveidot zināmu gatavu lēmumu, t. i. gatavību tādos un tādos apstākļos izturēties tā un tā, lai vēlāk, kad šie apstākļi iestājas, lemšanas grūtības jau atkristu.

Dažādās personās katrs no pilnā gribas akta posmiem var izpausties savdabīgi, sakarā ar šīs personas īpatnībām. Šo savdabību var būt ļoti daudz. Īsuma pēc te varam skārt tikai dažas.

Motīvu ziņā var būt vispirms kvantitātīvas izšķirības, atkarībā no tā, kāda stipruma motīvi vajadzīgi, lai gribas rosība rastos: kamēr vieniem pietiek ar viegliem motīviem, citiem tie vajadzīgi smagi, tie ir it kā ar bomi ceļami gribas darbībai. Dzimumu izšķirību pētniecība ir pierādījusi, ka statistiski caurmērā ņemot sievietes ir daudz aktīvākas jeb rosīgākas tādā ziņā, ka viņas jau reaģē uz tādiem motīviem, uz kādiem vīrietis, šo motīvu vājuma dēļ, vēl nereaģē, bet uz vienāda stipruma motīviem viņas reaģē stiprāk nekā vīrieši. Tāpēc arī, visumā ņemot, tiek atzīts, ka slinkums ir galvenā kārtā vīriešu pasaules netikums. Raksturīgi, ka arī vislielāko sliņķu tēlojumi pasaules literātūrā (piem., krievu rakstnieka Gončarova romānā «Oblōmovs») attiecas uz vīriešiem. Motīvu kvalitātīvas izšķirības var būt, piem., tādā ziņā, ka vieni galvenām kārtām reaģē uz motīviem, kuŗos izteicas viņu miesas dzīves mērķi, t. i. ka vieni ir visatsaucīgāki uz juteklīskiem motīviem, kamēr otriem galveno lomu var spēlēt personīgie motīvi (piem., godkārība, slavas kāre, personīgas varas kāre u. tml.), trešiem — pārpersonīgi motīvi (patiesības, skaistuma, labā, svētā u. tml. mērķi). Pārspriešanā vieni var vairāk rīkoties pēc «ledainā prāta» atzinumiem, otri pēc «karstās sirds»; vieni var panākt lielu skaidrību un noteiktību, kamēr citiem tāda pārspriešana var būt it kā vistas kulšanās pa pakulām u. tml. Lēmumā vieni var būt drošsirdīgi, noteikti, citi nedroši, bailīgi, svārstīgi, gatavi katrā acumirklī atkal pārlemt. Beidzot gribas izpildījumā, kas noslēdz pilno gribas aktu, savukārt var būt lielas izšķirības, piemēra pēc kaut tādas, kā kamēr vieni, reiz lēmuši, ļoti ietiepīgi (dažreiz pat ilgu gadu laikā) kustās izpildāmā mērķa virzienā, citiem vajadzīgs atsvaidzināt sevi ar lēmuma atkārtošanu. Te ir zināma līdzība ar zirgu kustību: kamēr vienu zirgu pietiek sākumā iepātagot, un vēlāk tad viņš visu ceļu kustās vajadzīgā tempā, tikmēr citam zirgam laiku pa laikam jāuzšauj ar pātagu. Atkārtotais lēmums ir tāda gribas pātaga, ar ko izpildījumā mazāk izturīgais tiecas saglabāt savu «labo formu».

Lai kā katrreiz arī tiktu pārdzīvots gribas akts,

vienmēr tam ir raksturīga apziņa par izpildījuma, t. i. gribas darbības iespējamību, arī tad, ja līdz šim izpildījumam nemaz nenotiek. Pie tam jāiegaumē, ka šī iespējamības apziņa var būt pilnīgi nepareiza. Svarīgs tā tad gribai ir nevis tas, lai attiecīgais izpildījums objektīvi (t. i. īstenībā) būtu iespējams, bet gan — lai cilvēkam būtu subjektīvā pārliecība par izpildījuma iespējamību. Ja turpretim ir gan tieksme uz kaut ko, bet mērķa sasniegšanas iespējamība šķiet nedroša vai pat ir pārliecība par mērķa reālizācijas neiespējamību, tad ir darīšana ar tā sauc. vēlēšanos. Tāpēc saprotams, ka gribēšana var attiekties tikai uz nākotni (jo gribēt var tikai to, kas vēl nav piepildīts), kamēr vēlēšanās var attiekties arī uz vairs neiespējamo pagātni. Var gan, piem., gribēt uzlabot savu veselību nākotnē, bet var tikai vēlēties atgriezt savu bērnību un jaunību, kas sen izgaisušas neatgriežamā pagātnē. Sakarā ar to, ka dzīves gaitās mainās paša cilvēka uzskati par to, ko viņš var un ko nevar, notiek tā, ka daudz kas no tā, kas agrāk gribēts, vēlāk var būt vairs tikai kautrīgu vēlējumos priekšmets: cik daudz no tā, ko bērnībā un jaunībā esam gribējuši, tagad vai nu pavisam atmests, vai arī palicis tikai par tādu vēlēšanos priekšmetu, kuras citiem nemaz neuzdrošināmies izteikt un kuru saldisērīgā dvašā mēdzam pakavēties tikai vientulīga klusuma brīžos! Ka gribēšanai ir svarīga nevis pati izpildījuma darbības objektīvā iespējamība, bet subjektīvā ticība tādai iespējamībai, tas dara saprotamu arī to, kāpēc pašpaļāvīgi cilvēki bieži vien grib tur, kur dzīvē dragātie un nedrošie var tikai vēlēties.

Zemes Saimnieks vērtē birumu.

Pārspriešana un lēmums ir tie momenti gribas aktā, kuros izpaužas subjektīva brīvība. Tāpēc nevar runāt par gribas automatismu, ja šie momenti ir bijuši. Pieņemsim, ka tie izkrīt, t. i. ka pēc zināma motīva tūliņ nāk izpildījums, bez kaut cik svarīgas pārspriešanas un lemšanas starpmomentiem. Tādos gadījumos var runāt par gribas automatismu: subjekta darbīgums te ir it kā automats, kurā pietiek piespiest motīva podziņu, lai tūliņ rastos attiecīgā kustība. Atkarībā no tā, kāds faktors (kas tā tad nav pārspriešana un lēmums) šeit nosaka pāreju no motīva uz izpildījumu, var arī klasificēt gribas automatisma veidus, no kuriem svarīgākie būtu sekojošie: 1) impersonālais atdarinātājs, kas, būdams bez savas iniciātīvas, atdarina apkārtni un tāpēc var tikt saukts arī apkārtnes cilvēks («kā tie citi, tā es ar»); faktors, kas viņam motīvu pārvērš darbībā, tā tad ir apkārtnes darbības veids; 2) personālais atdarinātājs, savu paradumu vergs, — dara tā, kā viņš to agrāk darījis, kāpēc to sauc arī paraduma cilvēku; 3) impulsīvais, kas uz katru motīvu, bez kādas tā kontroles, atsaucas ar darbību pēc gadījuma noskaņas. Par minētiem trim veidiem runā franču psīchologs Malapērs (Malapert), bet Hollandes psīchologs Heimanss (Heymans) pievieno vēl ceturto veidu: 4) fanātiķis, kas vienmēr darbojas pēc kādas pārmērīgas idejas, nerēķinoties ar konkrētiem apstākļiem. Impulsīvais cilvēks ir neaprēķināms, svaidīgs, eksplozīvs, inkonsekvents, jo viņa gadījuma impulsus nevar paredzēt. Visdrošāk aprēķināms fanātiķis, tad paraduma cilvēks un beidzot apkārtnes cilvēks: fanātiķis un apkārtnes cilvēks darīs tā, kā agrāk darījuši (lai gan viens pēc kādas pastāvīgas idejas, otrs — pēc sava paraduma); apkārtnes cilvēks — saskaņā ar katrreizējo apkārtni; impulsīvais — pēc gadījuma ierosmes vēja pūsmas... Lai tomēr nedomātu, ka impulsīvais cilvēks katrā ziņā ir slikts un mazvērtīgs, atļaujos citēt jau minētā Heimansa domas par viņu: «Ja, piem., par kādu slavenu augstā pakāpē impulsīvu Nīderlandes dzejnieku tiek stāstīts, ka viņš, kādreiz kādai vecai ubadzei dāvanu sniegdams un sīknaudu savā makā neatrazdams, tai iedevis banknoti, kas bijusi viss viņa īpašums, nolemts viņa sievas uzturēšanai, kas atradusies ārzemēs visnabadzīgākos apstākļos, tad tas nekādā ziņā nepierāda, ka viņš būtu maz rūpējies par savas sievas ciešanām, bet gan tikai, ka ubadzes nožēlojamais izskats izstūmis no viņa apziņas visus pārējos priekšstatus līdz to pilnīgai bezdarbībai. No šejienes arī tās dziļās inkonsekvences un inkongruences, kas reti trūkst šādu impulsīvo personu dzīvē: atkarībā no tā, vai apstākļi iestumj vienu vai otru motīvu viņu uzmanības centrā, vienas vai otras tieksmes tūliņ gūst noteicošu virskundzību, un skatītājam liekas, ka viņš redz eņģeli vai velnu savā priekšā.»

Minētie gribas automatisma veidi nav cilvēku patvaļīgs darinājums, bet gan otrādi: būdami iedzimtības ceļā līdzdoti, tie ir līdzdalīgi paša cilvēka dzīves darināšanā. Ar savas patvaļīgās gribas palīdzību cilvēks var gan līdz zināmam mēram apspiest kādu no minētiem, tieši viņam raksturīgu automatisma veidu, bet galīgi apslāpēt to tomēr nevar, jo neviens

nevar pilnīgi un radikāli pārveidot savu dabu. Ja atsacīsimies no atsevišķiem gadījumiem, bet skatīsim cilvēka dzīvi tās visumā, tās veseluma vienībā, tad viens vai otrs no minētiem gribas automatisma tipiem arvien būs spilgtāk vai mazāk spilgti viņā saskatāms.

Pavisam citādi tas ir ar tām automatiskām darbībām, kas nav vis dabas dotas, bet gan patvaļīgas gribas ceļā iedēstītas un tāpēc vislabāk saucāmas a u t o m a t i z ē t ā s d a r b ī b a s. Bieži atkārtojot gribas darbību vienā un tai pašā veidā, panāk to, ka apziņas loma šīs darbības izpildījumā arvien vairāk top lieka un vēlāk pat var tikt pilnīgi izslēgta. Darbība tad izraisās vai nu tikai no priekšstata par to (kuŗam tad piemīt tā sauc. ideomotoriskā funkcija), vai pat šī darbība rodas bez kādas apziņas, tā sakot refleksveidīgi; citādi sakot: arī darbības motīvs, kā tās mērķa priekšstats jeb mērķa apziņa, te var kļūt lieks. Tā., piem., rakstīšanas process sākumā, rakstīt mācoties, prasa lielu gribas piespiešanos un bērnus ļoti nogurdina. Vēlāk pietiek rakstīšanas mērķa apziņas (motīva) vien, lai tūliņ sāktos arī rakstīšanas darbības izpildījums. Pat vairāk — vienkārša pirkstu pieskāršanās rakstāmiem daiktiem, bez kādas rakstīšanas mērķa apziņas, jau var izraisīt rakstīšanas kustības, kāpēc arī nereti tiek rakstīts tas un tur, ko un kur nemaz negrib un arī nedrīkstētu rakstīt.

Automatizētās gribas darbības tā tad ir it kā pastāvīgi uzvilkti aparāti, kas pie pirmā ierosinājuma gatavi izraisīties noteiktas mērķpiemērotības virzienā. Katrs bez izņēmuma arods prasa, lai radītu un nogremdētu sevī veselu virkni tādu aparātu. Automatizētām darbībām ir milzīga loma visā dzīvē: ar tām panāk, pirmkārt, lielu a p z i ņ a s e n e r ģ i j a s i e t a u p ī j u m u, otrkārt — ā t r u m u u n d r o š ī b u i z p i l d ī j u m ā. Bet šai lietai ir arī bīstama otra puse: pārspīlētības te draud pārvērst cilvēku mēchanismā, kas darbojas pēc trafarēta.

Militārās apmācības uzdevumā, starp citu, ieiet arī mērķis, veselu virkni darbību, kas sākumā veicamas tikai ar gribas palīdzību, tiktāl ievingrināt un automatizēt, lai vēlāk tās vienmēr būtu pilnīgā gatavībā. Automatizētām darbībām kaŗa apstākļos vēl arī tā nozīme, ka tās, uz pavēli tūliņ izraisītas, dzen cilvēku noteikta uzdevuma virzienā un tā izsit no apziņas vai vismaz stipri nobīda pie malas priekšstatus, kas izraisa baiļu afektu. Tāpēc viens no pānikas apspiešanas paņēmieniem, kas gan der tikai pie labi ievingrinātām kaŗavīru vienībām, ir komandas došana: ar to komandieris it kā uzspiež uz automatizēto kustību mēchanisma kloķīša un, iedarbinādams šo mēchanismu, izsit kaŗavīrus no smacējošā pānikas bezprāta līnijām. Tāpēc saprotams arī, ka jo disciplīnētākas kaŗaspēka vienības, jo vieglāk tās no pānikas izraut. Bet arī militārā joslā automatizāciju nedrīkst pārspīlēt, t. i. nedrīkst censties izveidot kaŗavīrus par vienkāršām «kaujas mašīnām». Tīri automātiski vien reaģējot, cilvēks, kā katrs automats, reaģē pēc trafarēta, un vairs nav spējīgs piemēroties jaunām, negaidītām situācijām, kādu taisni kaŗa apstākļos ir vairums. Tāpēc arī modernā kaŗa apmācībā bez tiem vingrinājumiem, kuŗu uzdevums ir zināmu darbību automatizācija, lieto vēl arī tādus, kā uzdevums ir izstrādāt no kaŗavīra apzinīgi pārspriedošu un lemjošu cīņas subjektu, kam pašam arī sava iniciātīva un kas var visīpatnējākām un iepriekš neparedzamākām situācijām, — tādām, kuŗās trafarēts var būt nederīgs un pat liktenīgs.

Ievingrinājums vispār tikai tāpēc ir iespējams, ka pēc katras darbības nervu sistēmā un arī apziņā paliek it kā «pēdas», kas atvieglo nākamo, līdzīgo darbību līdzīgi tam, kā pēc katras brišanas pa dziļu sniegu, starp istabu un klēti, paliek arvien iestaigātākas pēdas, kas beidzot izveido ļoti ātri un viegli ejamu ceļu. Tādas agrāko darbību radītās un vēlāko darbību atvieglotājas «pēdas» jeb «iestaigātības» saucās d i s p o z i c i j a s. Tāpēc arī jāizšķiŗ: 1) pats v i n g r i n ā j u m s kā darbības atkārtojuma process (vāc. Übung), un 2) tā rezultāts — panāktā dispozicija jeb ievingrinātā g a t a v ī b a, m ā k a (vāc. Fertigkeit). Ar vingrinājumu tomēr nevar dispozicionālo gatavību neaprobežoti kāpināt: nevar, piem., cerēt, ka ja ar vingrinājuma palīdzību var pārlēkt arvien augstākam šķērslim, tad tas var iet neaprobežoti tālu, un pietiekoši vingrinoties, varēs lēkt jau pār baznīcu torņiem. Agri vai vēlu tiek sasniegta robeža, un tālākais vingrinājums tad kalpo nevis vairs mākas kāpināšanai, bet tikai tās saglabāšanai.

K a t r a i e v i n g r i n ā t a m ā k a a r l a i k u i z g a i s t, j a a r j a u n i e m v i n g r i n ā j u m i e m t ā n e t i e k k ā p i n ā t a, v a i v i s m a z u z t u r ē t a a g r ā k ā a u g s t u m ā. Tas nozīmē, ka attiecīgās dispozicijas nestāv uz vietas pašas no sevis, līdzīgi nedzīviem inertiem ķermeņiem. Pie tam svarīgi, ka jo svaigākas, nesenāk iegūtas ir dispozicijas, jo vieglāk tās izgaist, kāpēc arī angļu XIX. g. s. psīchologs Bēns (Bain) devis sekojošu pamācību: «Ne reizes neatkāpies no jauna paraduma ievērošanas, kamēr tas nav iesakņojies tavā dzīvē tik dziļi, ka gadījuma novirzījums no tā vairs nav bīstams.» Minētā atdusēšanās uz lauriem jau nozīmē jaunu vingrinājumu izpalikšanu, un tāpēc nevis mākas saglabāšanu, bet strauju atpakaļslīdēšanu. No šejienes kļūst skaidrs, ka vingrinājuma procesam ir divi pavisam dažādi uzdevumi: sākumā — māku radīt un kāpināt, vēlāk — saglabāt. Piem., rekords sportā ir maksimālais, pašreiz vēl nepārspētais mākas sasniegums, un milzīgs vingrinājums rekordistam vajadzīgs jau tamdēļ vien, lai savas rekordam atbilstošās spējas saglabātu, nerunājot jau par sava rekorda pārspēšanai veltītiem pūliņiem. Bet pietiek tādam rekordistam «atdusēties uz lauriem», un drīz vien viņš atkal ir tālu zem sevis paša kādreiz sasniegtā līmeņa. Visi taču zina, cik grūti dzīvē ir «saņemties», lai uztiktu kādā augstumā, bet cik viegli «izlaisties». Kāpēc? Tāpēc, ka augšup tikšana prasa vingrinājuma pūliņus, bet izlaišanās, t. i. attiecīgo dispoziciju zaudēšana, notiek pati no sevis. Tā tad ar vingrinājumiem cilvēks vai nu kāpj augšup vai vismaz saglabā jau sasniegto augstumu, kamēr bez vingrinājumiem tas strauji slīd lejup. Tāpēc, lūk, atdusēšanās uz lauriem ir tik bīstama: ne vienreiz vien cilvēks vai pat vesela tauta, ko smagi pūliņi pacēluši dzīves kalngalos, aizmirst šos pūliņus, un īsā laikā atkal ir apakšā.

N o g u r u m a problēma vēl nav pilnīgi atrisināta. Visvarbūtīgākais ir uzskats, ka psīchisku un ķermenisku darbību laikā organismā notiek tā sauc. disimilācijas jeb organiskās vielas sadalīšanās pro-

cesi, kuŗu rezultātā radušies sadalījuma produkti arvien vairāk traucē organisma funkcijas, to no iekšienes saindējot tā sauc. pašsaindēšanās (jeb autointoksikācijas) ceļā. Atpūta tad ir domājama kā organisma svaigā stāvokļa atgūšanas (restaurācijas) process, t. i. tās uzdevums ir atbrīvot organismu no kaitīgiem sadalījuma produktiem un izdarīt attiecīgos jaunveidojumus, t. i. asimilāciju. Noguruma apziņai ir nozīme pasargāt organismu no viņa spēku pārmērīgas izsmelšanas, citādi sakot: noguruma sajūta ir dvēseliskais brīdinājuma signāls par draudošo spēku izsmeltības stāvokli. Nogurums un atpūta ir normālas parādības, kas nomainās periodiski. Visaugstāko atpūtu dod bezsapņu miegs. Nogurums, kas parastā veidā vairs netiek izskausts, jau ir pārpūlētība. Tās likvidēšanai nepieciešama pastiprināta atpūta un dažreiz ļoti radikāli paņēmieni. Ja pārpūlētība pie laika netiek likvidēta, var rasties bīstami sarežģījumi, neizslēdzot pat cilvēka neglābjamu sairšanu. Tāpēc saprotams, ka atpūtas jautājums arī kaŗa darbībā ieņem vienu no centrālākām vietām: pat visideālāk ievingrinātā un vislabākiem kaujas līdzekļiem apgādātā armija ir sagŗauta, ja tā tiek pārmērīgi nopūlēta.

Ar raksturu šī vārda šaurākā nozīmē saprot cilvēka gribas dzīves pamatvirzienu. Jo lielāks cilvēkam gribas spēks, jo spilgtāk tāds pamatvirziens var iezīmēties. Un tā kā gribas spēks, kā katrs dzīvs spēks, var tikt kāpināts tikai gribas šķēršļu pārspēšanas ceļā, tad saprotams, kāda loma ir vingrinājumam arī cilvēka raksturā. Protams, nepareizi būtu domāt, ka gribas vingrinājums ir vienīgais rakstura noteicējs faktors: bez tā ir vēl citi, ne mazāk svarīgi, kā, piem., iedzimtība, sabiedriskā apkārtne. Bet viens tomēr ir neapšaubāmi — ka ar gribu savu raksturu var lielā mērā veidot. Jau sengrieķu filozofs Hērakleits izteicās, ka raksturs esot cilvēka liktenis, kas jāsaprot tā, ka vienādos dzīves ārējos apstākļos cilvēkiem ar dažādiem raksturiem tomēr ir dažādi dzīves ceļi. Un ja nu ar vingrinājumu cilvēks savu raksturu var lielā mērā veidot, tad saprotams, ka līdz ar to viņš kļūst arī savas dzīves līdzveidotājs. Ja gribas spēks ir niecīgs, vai, kā mēdz teikt, raksturs vājš, cilvēks ir kā kuģis bez stūres un buŗām dzīves bangās: tam pacietīgi jāvirzās, kur dzīves gadījumam to labpatīk stūrēt. Izlietojot pazīstamā kultūlfilozofa Špenglera izteicienus par varžu un putnu perspektīvu dzīvē, varētu teikt arī tā: cilvēks ar nevingrinātu gribu ir dzīves notikumu kāju pamēsls, tas var rāpties tikai apakšā un visu dzīvi redzēt tikai no varžu perspektīvas; turpretim tāds, kas savus no dzimšanas lai cik vājos spēkus labi vingrinājis, var skatīties uz dzīves grūtībām kā tādām, kas nevis viņu baida, bet der par gadījumu spēku vingrinājumam, t. i. var skatīties uz visu dzīvi no augšas, no putnu perspektīvas. Un tā kā nopietna vingrināšanās vai arī izlaidīga bezbēdība ir katra cilvēka iespējamību robežās, tad cilvēks pats var būt lielā mērā līdzdalīgs pie tā, lai viņa dzīve risinātos varžu vai putnu perspektīvā.

Kādas tad būtu īpašības, ko pie gribas vingrinājumiem vajadzētu uzstādīt par vadītājiem mērķiem? — Motīvu cēlums; pārspriešanas skaidrība, noteiktība un bezbailība arī tādu atzinumu priekšā, kas personīgai patmīlībai ne katrreiz glaimojoši; drošība lēmumā; nesalaužama izturība izpildījumā.

Bet vai stingras gribas vingrinājuma ceļš nenozīmē drūmas bardzības stindzinošo elpu? It nebūt nē! Jau ikdienas novērojumi rāda, ka vislabāk māk priecāties tie, kas māk arī vissūrāk strādāt. Ir pazīstams dziļi pareizais izteiciens: kam katra diena svētdiena, tam nemaz vairs nav svētdienas. Un psīcholoģiski tas saprotams. Arī intensīviem priekiem ir vajadzīgs zināms spriegums, spēku kāpinājums, zināms enerģijas vairums. Cilvēki, kas ne ar ko nopietni nenodarbojas, kas savas spējas tā tad nekādā veidā nav nopietni vingrinājuši, vispār ir gļēvi, nevarīgi; tie nevar pārdzīvot nekāda lielāka sprieguma, tā tad arī lielāka prieka un gaviļu kūsojuma. Tikai tie, kas visā cilvēciskā padevībā māk liekt muguras dzīves nopietno darba uzdevumu priekšā, māk arī dzīŗot un priecāties vareni un monumentāli, kā paši dievi, kūsojot gavilēs, kas viņus paceļ tālu pāri riebīgai niecīgu baudu rijībai.

Zemnieks ziemas darbos.

No Kalpaka bataljona Studentu rotas kaŗavīra dienas grāmatas

Saldus.

Pēc trāģiskās kaujas pie Airītēm, 3 dienas nostāvējām uz vietas. Ienaidnieks mūs lika mierā. Toties no mūsu puses notika vairāki izlūku gājieni, kuŗos tomēr mūsu posms nepiedalījās. Šī bezdarbība šoreiz bija reti nepatīkama. Neapmierināti ar visu pasauli, dusmīgi viens uz otra, mēs vāļājamies uz grīdas izklātajos salmos, bez kādām izredzēm iemigt cietā, veselīgā miegā. Neskatoties uz to, ka esam pārliecināti par apstākļu liktenīgu sagadīšanos un pārpratumu 6. marta kaujā, tomēr zināms rūgtums un neuzticība pret mūsu sabiedrotiem mūsos ir radušies. Ar katru dienu stiprāka palika vēlēšanās tikt drīzāk projām no nelaimīgās kaujas vietas. Tādēļ patiešām visi bijām priecīgi, kad 9. marta vakarā dabūjām zināt, ka nākošā dienā mums jāiet atkal uz priekšu.

10. martā ar gaismu izgājām Saldus virzienā. Tā kā mūsu posms pagājušās dienās nebija nesis nekādus norīkojumus, tad šodien toties mums gāja grūtāk. Mums bija jārūpējas par rotas sānapsardzību, izlūkojot vienu, otru mežu gājiena ceļa tuvumā. Gājām bez starpgadījumiem. Pēc atpūtas mūsu posms gāja rotas priekšgalā un, starp citiem, arī mēs 3 išaki — Juris, Ģēģeris un es — bijām norīkoti kā priekšējie patruļnieki. Laiks jau gāja uz vakara pusi. Bija sacēlusies pamatīga migla, un mēs ļoti uzmanīgi virzījāmies savai rotai kādu pusversti priekšā, jo bijām brīdināti, ka varam sastapt arī Neatkarības rotu, kuŗa darbojas no mums pa labi un kuŗai beidzot arī uz šī paša lielceļa jāuznākot. Tuvojoties kādai mājai, ieraudzījām pie vienas salmu kaudzes kāda kaŗavīra stāvu; bet migla traucēja izšķirt, vai tas ir mūsējais, vai ienaidnieks. Turpinājām iet uz priekšu klusēdami, bet tad pēkšņi kareivis sāka skriet uz māju pusi; pēc visa izskata — sarkanais kas sarkanais. Abi ar Juri ātrumā izšāvām, bet netrāpījām, un kareivis pazuda aiz kādas ēkas stūŗa. Mājās izcēlās liela kņada, un no turienes atskanēja šāvieni. Tā kā mēs atradāmies pilnīgi atklātā laukā, tad tīri instinktīvi, patvērumu meklēdami, pieskrējām pie priekšā esošās mūŗa kūts, Juris pie viena pakša, es pie otra un Ģēģeris uzraudzīja kūts lodziņus, lai no turienes mums neuzmet virsū rokas granātas. Prātā iešāvās, vai tik pie otra pakša nav ienaidnieks, un pirmā acumirklī vienkārši bija bailes paskatīties, kas aiz pakša notiek. Drošs paliek drošs — noņēmu no galvas kasku un pabāzu aiz stūŗa. Nekas. Jau drošāk, vispirms ar vienu aci, tad ar abām apskatījos, kas notiek aiz stūŗa. Caur ābeļdārzu ieraudzīju skrejam atsevišķus sarkanarmiešus. Izšāvu uz tiem dažas reizes no revolveŗa. Pa to starpu mūsu rota jau bija izvērtusies ķēdē un atklāja uguni uz mājām. Turpat, gandrīz blakus ķēdei, lielceļa malā vācu artilleristi bija jau paspējuši izjūgt zirgus no lielgabaliem un stādīja viņus pozicijā šaušanai. Kad tik savējie paši mums neielaiž kādu lodi biksās, pie sevis ar bažām nodomāju. Drīz vien jau pirmās grupas bija klāt, un mēs ieskrējām pagalmā. Sarkanarmieši bija visi projām, bet tomēr 2 vezumi ar veļu un citām kaŗa mantām nebija paspējuši aizbraukt. Migla bija tik bieza, ka nevarēja bēgošo ienaidnieku saredzēt, lai gan vēl labu laiku no gŗavas, kas aiz mājām atradās, varēja dzirdēt stiprus krievu lamu vārdus. Bet kad pa gŗavu mūsu artilerija izšāva vairākas granātas, tur iestājās pilnīgs klusums.

Mājinieki un arī noķerto vezumu šķūtnieki bija pamatīgi nobījušies, bet reizē arī ļoti priecīgi par laimīgām beigām. Mēs šeit esot pārsteiguši 1 vai pat 2 lielinieku rotas, kuŗas atpūtušās no atkāpšanās gājiena. Metās jau krēsla, kad dabūjām zināt, ka Neatkarības rota ieņēmusi Saldu. Mūsu rotai šonakt bija jāpaliek Sesiles muižā. Sesiles muižā nonācām vēlu vakarā. Tur jau priekšā atradām šīs dienas trofejas — abus ienaidniekam atņemtos mantu vezumus, no kuŗiem mums katram izdeva pa komplektam tīras veļas. Apmainījuši vācu pelēkos «papīra» kreklus pret tīra audekla veļu un izdarījuši kārtējo vakara uzbrukumu mūsu «miesīgiem ienaidniekiem», likāmies uz ausīm. Tikai Pēteris Burlaks nevarēja ilgi apmierināties par to, ka mēs pirmītējā sadursmē esot paši savai patšautenei pa kājām mētājušies un tādā kārtā daudzus sarkanos paglābuši no viņa patšautenes briesmīgās uguns. Labi, ka viņš nav posma komandieris, citādi šīsdienas uzslavas vietā mēs šonakt dabūtu par sodu uz «vakti» stāvēt.

11. marta priekšpusdienā atnācām Saldū. Mūsu posms apmetās kādā skolā. Skolas priekšnieks mūs sagaidīja ļoti sirsnīgi un lūdza mūs nekautrēties izlietot atpūtai viņa dzīvoklī atrodošās gultas. Šo laipnību tomēr, mūsu «miesīgo ienaidnieku» dēļ, neuzdrošinājāmies izmantot. Toties skolotāja klavieres gan daudz dabūja ciest, jo mūsu posma «brīvmākslinieku» repertuārs bija ļoti plašs — sākot ar Šopēna etīdēm un beidzot ar četrrocīgu «Klimpchenpolkā». Mazliet atpūtušies un saveduši sevi pienācīgā kārtībā (Ģēģeris pat savu nodrāzto zābaku purnus ar skolas solā atrasto tinti gaišzilā krāsā nokrāsoja, kam par iemeslu, laikam, bija Saldus vāciskais nosaukums — «Frauenburg»), devāmies apskatīt pašu pilsētu. Saldenieši no sirds priecājās par pilsētas atsvabināšanu no sarkanā terora. Iedzīvotāju priecīgais noskaņojums mums bija liels gandarījums, ņemot vērā, ka līdz šim mēs ne vienā vien vietā tikām ar dalītām jūtām sagaidīti un pavadīti.

14. martā. Šodien Saldū ieradās apsardzības ministrs Zālītis un angļu misijas pārstāvji. Saldus tirgus laukumā notika parāde, kuŗā piedalījās visas

Kalpaka bataljona vienības un arī ritmeistara Goldfelda jātnieku eskadrons, kuŗš nesaskaņu dēļ ar pārējiem vāciešiem, dažas dienas atpakaļ bija pārnācis pie mums un tagad skaitās mūsu bataljona sastāvā. Ministrs Zālītis sirsnīgos vārdos pateicās bataljonam par veikto darbu un paziņoja, ka bataljona komandieris kopvedis Balodis par kaujas nopelniem ar šo dienu tiek paaugstināts pulkveža dienesta pakāpē. No parādes mājās atgriezāmies ar pastiprinātu cīņas sparu un ticību savai lietai. Vispār, šinīs četrās Saldū pavadītās dienās, mēs esam atpūtušies arī morāliski.

Šonakt esam norīkoti apsardzībā Saldus mācītāja muižā. Laiks ir nejēdzīgs: vētra un sniegputenis, un nakts droši vien būs nemierīga. Tikko saņēmām rīkojumu būt gataviem rīt doties atkal uz priekšu.

Jaunpils ieņemšana.

No Saldus izgājām 15. marta rītā un bez šāviena ap pusdienas laiku jau bijām Remtes muižā, no kuŗas lielinieki nedaudz stundas atpakaļ steigā bija aizbēguši. Pretinieka pusē esot novērojams zināms apjukums. Bieži vien mūsu tēlefonisti ieslēdzoties pastāvošos tēlefona vados un noklausoties sarunas starp ienaidnieka atsevišķām vienībām un lielinieciskām pagasta izpildu komitejām. Starp citu, kāds no mūsu virsniekiem paspējis sarunāties ar kāda pagasta izpildu komiteju, un uz jautājumu, kur braukt ar «budžiem» norekvizētām mantām, ieteicis nekavējoši braukt uz Remtes muižu. Remtes muižā pavadījām arī nakti. Steigā atkāpjoties, lielinieki pili ir atstājuši samērā maz izpostītu. Pie sienām gan karājās sašautas un sadurtas portrejas, bet p. piem., pilnīgi vesels ir atrasts kāds logs, kur krāsainiem stikliem veidots pils īpašnieku grāfu Mēdemu ciltskoks. Pie šī loga pamatīgu lekciju par Kurzemes muižnieku radu rakstiem mums nolasīja Rode, mūsu speciālists Gotha almanacha lietās, un vispār mazliet «ķerts» uz ģērboņiem, vecām naudām, pastmarkām u. t. t. Mēs savā diskusijā par ģeneoloģiskām teorijām bijām aiz sevīm atstājuši jau Ādama laikus, kad Meduslācis dusmīgi iesaucās, lai laižot taču mierā godīgus mērkaķus. Šo prasību izpildot, nolēmām neaizskārt šovakar Meduslāci ne vārdiem, nedz arī ar darbiem.

Nākošā rītā (16. martā) turpinājām virzīšanos uz priekšu. Šīs dienas uzdevumā bija Jaunpils ieņemšana, kur, pēc izlūku ziņām, ienaidnieks esot diezgan stipri nocietinājies. No Remtes izgājām viss bataljons kopā. Apmēram pusceļu veicām bez starpgadījumiem, bet tad no mums pa labi kaut kur tālumā izdzirdām šauteņu uguni. Turp izsūtīja Cēsu rotu, bet mēs ar Neatkarības rotu turpinājām gājienu uz Jaunpili. Pēc neilga laika viņu arī ieraudzījām, bet taisni no šīs puses muižas priekšā atradās pilnīgi atklāts lauks. Izvērtušies plašā ķēdē, turpinājām tuvoties muižai. Starp mums un III posmu gāja mūsu rotai pagaidām piekomandētā vācu ložmetēju nodaļa ar 4 smagiem ložmetējiem. Lielākā daļa «friču» savus mēteļus bija atstājuši vezumos un, «blūmīzeŗus» (mutes harmonikas) spēlēdami un jokus plēsdami, viņi gāja uz priekšu, nemaz nedomādami par ložmetēju novietošanu pozicijā, lai gan viena, otra lode jau aizlidoja pāri mūsu galvām. Tādos apstākļos jau goda lieta bija negulties zemē, pirms to nedara «friči». No Jaunpils jau atskanēja ložmetēju kārtas, bet mēs tāpat mierīgi, lai gan ar mazliet nepatīkamu sajūtu, gājām uz priekšu. Cik vien acis varēja redzēt, arī no mums pa kreisi, kur gāja mūsu rotas pārējie posmi un Neatkarības rota, visur mierīgā garā ķēde virzījās uz priekšu. No mūsu puses atskanēja tikai pa retam šāvienam, bet tie pa lielākai daļai bija domāti zaķiem, kuŗi reti lielā skaitā mums šur tur priekšā izlēca no migām un tad, neuzdrošinādamies ķēdi caurskriet, skrēja uz vienu, otru pusi tieši gar pašu ķēdi. Protams, ka karstasinīgākie mednieki nebija spējīgi palaist garām neizmantotu šādu izdevību. Cik varēja novērot, tad tomēr neviens zaķis no šīs uguns necieta, bet mednieki paši gan — ar izredzēm uz ārpuskārtas norīkojumu sardzē. Līdz Jaunpilij bija vēl apmēram pusverste, kad baznīcas torni un pili sāka apšaudīt mūsu artilerija. Paātrinājām gaitu un drīz vien mūsu un arī «friču» smagie ložmetēji atklāja uguni. Turpinājām virzīties uz priekšu bez nogulšanās, jo lielinieki šāva ļoti slikti. Ieraudzījām sev priekšā kādu grāvu un sākām skriet, cik kājas nes, lai ātrāk viņā nokļūtu. Mēs, īsāki, šeit piedzīvojām mazu nepatīkamu starpgadījumu. Izrādījās, ka grāvas nogāzes ir diezgan stāvas un apakšā tecēja neliels, pa daļai atkusis strautiņš. Mēs, sagatavojušies ātrai pozicijas ieņemšanai, bijām atkabinājuši no jostām patronu aptveŗu somas, kuŗas nesām abās rokās. Tā kā abas rokas mums bija aizņemtas, tad, nepaspējot nekur aizķerties, pa stāvo nogāzi vienkārši novēlāmies zemē un atradā-

Saldus lauksaimniecības skola.

mies sēdus ūdenī, no kuŗa gan zibeņātrumā bijām ārā. Lai tiktu augšā gŗavas tikpat stāvajā pretējā nogāzē, mums bija somas par jaunu jāpiestiprina pie vidusjostām un tad, zobus klabinādami, sākām rāpties augšā, kur Aleksis jau bija paspējis nostādīt patšauteni pozicijā. Bet tikko, gandrīz bez elpas, bijām tikuši augšā, kad tūliņ bija jāskrien tālāk uz Jaunpils pirmām ēkām, jo mūsu virzienā no turienes atskanēja tikai rets šāviens. Drīz vien uguns pavisam norima, jo ienaidnieks bija atkāpies.

Jaunpils pilī sarkanarmieši tomēr bija paspējuši pamatīgi izdemolēt. Logiem stikli pa lielākai daļai izsisti, mēbeles salauztas, portrejas no sienām norautas un saplēstas. Žēli bija noskatīties uz saplēstām, no vākiem izrautām un pat apdedzinātām bibliotēkas grāmatām, kuŗas bija izmētātas pa visām telpām un pat pagalmā, sniegā. Pati pils ir īsts viduslaiku bruņinieku cietoksnis, ar bieziem un augstiem akmens mūŗiem, un ja sarkanie būtu nopietnāki aizstāvējušies, mums nebūtu viegli šo pili ieņemt. Šoreiz turpretim mums pat neviena kritušā, laikam, neesot. Viens otrs no muižas iedzīvotājiem dzirdējis sarkanarmiešus par savu atiešanu no Jaunpils izsakāmies, ka «baltie» esot bijuši apdzērušies un tādēļ, kā prātu zaudējuši, bez nogulšanās esot brukuši viņiem virsū. Toties pagiras mums būšot pamatīgas; par to viņi arī no savas puses parūpēšoties un visā drīzumā būšot Jaunpilī atpakaļ.

Mums, išakiem, šī diena nebija viegla, jo verstis sešas dabūjām nostaigāt ar visām patronu somām. (Pavisam 16. martā nogājām pāri par 20 verstīm.) Tādēļ bijām ļoti priecīgi, ka tikām atsvabināti no sardžu dienesta un naktī varējām pamatīgi izgulēties; pat tik pamatīgi, ka mūs nebija spējušas uzmodināt vairākas granātas, kuŗas ienaidnieks naktī pa Jaunpili bija izšāvis.

17. martā mūsu posms ieņēma apsardzības posteņus. Sardzes telpas atradās kādā dzīvojamā mājā, kuŗas iemītnieki bija aizbēguši, vai arī ar varu sarkaniem līdzi aizvesti. Kāda galda atvilktnē atradām rūpīgi ar rozā lentu pārsietu un chronoloģiskā kārtībā sakārtotu vēstuļu paku. Izrādījās, ka vēstules bija kāda nelaimīga mīlētāja ciešanu un bēdu stāsts, bet pēc pēdējās vēstules satura spriežot, tomēr ar laimīgām beigām. Lai gan viens, otrs no mums šīs vēstules gribēja izmantot kā paraugus savu jūtu rakstveida izplūdumiem, sevišķi tie, kas savā laikā Liepājā bija mūžīgu uzticību solījuši ne vienai liepājniecei vien, tomēr gandrīz vienbalsīgi nolēmām šīs vēstules sīkāki nepētīt un novietojām viņas atpakaļ savā vietā. Šāds lēmums gan neapmierināja Aleksi, kuŗam vienlaicīgi bija jārūpējas par triju liepājnieču sirdsmieru, un pa prātam viņš nebija arī man, jo es Alekša sirdslietās pildīju sekretāra pienākumus.

Nākošā dienā turpinājām atkal virzīties uz priekšu, un bez sevišķiem starpgadījumiem vakarā sasniedzām Pētermuižas rajonu. Pavisam negaidot 18. martā vakarā vāciešiem ar pārdrošu uzbrukumu bija izdevies ieņemt Jelgavu. Virsvadības nodomā gan bijis Jelgavu ieņemt dažas dienas vēlāk, un šinī operācijā bijusi paredzēta arī latviešu vienību piedalīšanās, bet Landeswehr'a vadībai, acīmredzot, nav bijis pa prātam dalīties ar mums uzvaras lauros. Tomēr labs, kas jau padarīts. Nākošās dienās mēs bez kādām grūtībām sasniedzām mums norādītās vietas un 21. martā atradāmies Džūkstes - Kalnciema un Tukuma - Jelgavas lielceļu krustojuma rajonā. No Liepājas pienāca divas jaunas rotas, un tagad mūsu bataljons ir pārdēvēts par brigādi, bet 3 līdzšinējās rotas — par bataljoniem.

Kauja pie Batariem.

21. marta pievakarē no bataljona izsūtīja izlūkus Kalnciema virzienā. Izlūki atgriezās vēlu vakarā un stāstīja, ka ar šķūtniekiem aizbraukuši gandrīz līdz Kalnciemam, bet ienaidnieku nekur nesastapuši. Kādas 10 verstis Kalnciema lielceļš stiepjoties pa nepārtrauktu mežu, kādēļ izlūki visu ceļu atradušies lielā nervu saspringdzinājumā. Pēc izlūku atgriešanās dabūjām zināt, ka rītdien mums jāiet atkal uz priekšu.

Nākošā rītā pulksten 7 sapulcējāmies pie Ērzeļu kroga, kur mums pievienojās arī abas jaunpienākušās rotas. Piebrauca arī vācu artilerijas baterija. Kustību uzsākām gājiena kārtībā, ar Goldfelda eskadronu priekšējā apsardzībā. Mūsu rotai vēl priekšā atradās Neatkarības bataljons, bet aiz mums tūliņ sekoja baterija, aiz kuŗas gāja Cēsu bataljons un pārējās vienības. Laiks bija stipri vēss, un mēs, rokas klapēdami un dažādas nerātnības dzīdami (lai būtu siltāki), gājām uz priekšu. Bijām varbūt nogājuši pāra verstis, kad mums priekšā iesākās reta šauteņu uguns. Apstājāmies. Tūliņ arī uz ceļa parādījās daži mūsu jātnieki un ziņoja, ka tepat tuvumā atrodoties ienaidnieks. Pa to starpu mums priekšā sāka tarkšķēt arī ložmetēji, un priežu zaros svilpoja jau lodes. Izdzirdām komandu: «Neatkarībnieki pa kreisi, Studenti pa labi no ceļa!» Paķēruši no saviem vezumiem patšauteņu patronu somas, skrējām norādītā virzienā. Redzēju vēl, ka artileristi atjūdza zirgus no lielgabaliem, lai lielgabalus varētu apgriezt, jo ceļš bija šaurs, ar dziļiem grāvjiem abās pusēs, kādēļ lielgabalus no ceļa nobraukt nevarēja. Steigā sākām izvērsties ķēdē. Daļa no jaunpienākušās rotas kareivjiem bija atskrējusi līdzi mums, bet daļa nogūlusies mums aizmugurē, un bija jābaidās, ka viņi, uztraukumā šaujot, netrāpa savējos. Drīz vien tomēr bija ievesta vajadzīgā kārtība. Tikai no mūsu posma cilvēkiem apkārt sev maz redzējām; nekur nevarēja saskatīt arī mūsu patšauteņu apkalpes vairākus vīrus. (Vēlāk izrādījās, ka mūsu posma lielākā daļa, pārpratuma dēļ, bija izvērtusies pa kreisi no lielceļa, un beidzot nokļuvuši pašā kreisā spārnā.) Uz priekšu virzījāmies ar lielām grūtībām, jo ienaidnieka uguns bija ļoti stipra, un meža izcirtumā, kuŗā drīz vien mēs nokļuvām, augstās smilgas pie nogulšanās pilnīgi aizsedza skatu uz priekšu. Pēc neilga laika sāka šaut arī mūsu artilerija, bet pirmās granātas tikko neķēra mūs pašus; kļūdu gan tūliņ izlaboja. Beidzot nokļuvām līdz izcirtuma otrai malai, un uz priekšā esošā klajuma jau labāk varējām atšķirt ienaidnieka atrašanās vietas. No ceļa labās puses kādas pāra reizes atskanēja urrā saucieni, bet kas tos kliedza, nevarēja saprast. Pamazām uguns no ienaidnieka puses palika lēnāka, un beidzot mēs sasniedzām priekšā esošās mājas. Šur tur gulēja kritušie sarkanarmieši; uz lielceļa pie kāda ložmetēja bija kritusi visa apkalpe. Ienaidnieks nebija paspē-

jis aizvest sev līdz arī visus savus ievainotos. Netālu no lielceļa ieraudzījām arī mūsu pirmos kritušos: mūsu rotas ložmetēju komandas Baginski un Ausmani. Sākām meklēt mūsu posma iztrūkstošos patšautniekus Grebli un Baronu. Kāds no neatkarībniekiem bija redzējis Studentu rotas karavīrus pa kreisi no ceļa un taisni tajā rajonā, kur bija notikusi pat durkļu cīņa. Un tur mēs abus viņus, bez dzīvības gulošus, arī atradām. Vispār mūsu zaudējumi šinī kaujā ir diezgan ievērojami: pavisam 8 krituši un apm. 30 ievainotu. No Studentu rotas krita Greble, Barons, Ausmanis un Baginskis; ievainoti — Kūlmanis, Bite un Mežsargs. Kauja bija ilgusi apm. 2 stundas, un pēc Bataru māju iedzīvotāju nostāstiem, ienaidniekam kritušo vien esot bijis ap 50 cilvēku, daļa no kuŗiem ar šķūtniekiem aizvesta atkāpjoties līdzi. Mūsu pretinieks šoreiz bija bijis 10. Padomju Latvijas strēlnieku pulks. Lai gan ienaidnieks atkāpās un kaujas lauks palika mūsu rokās, tomēr arī mēs atgājām atpakaļ, jo ienaidnieks šur tur blakus rajonos esot paspējis ielauzties mūsu aizmugurē. Pat Tukumu vāciešiem sarkanie atkal esot atpakaļ atņēmuši. Mūsu rota atgāja uz Līvbērzi, kur šodien (23. martā) arī vēl atrodamies. Rītdien esot paredzams uzbrukumu turpināt.

Pulkvedis-ltn. P. Penčuks

Pānika kaŗā

(Čechu ieskati.)

(Beigas.)

Kas pats ir piedzīvojis pāniku un kuŗam ir izdevies pānikā bēgošu vienību apturēt ar savu mieru, ar savu personīgu piemēru un pierunāšanu un pēc tam vēl šo vienību vest uzbrukumā vai pat vēl durkļu triecienā, tas nav piedzīvojis īstu pāniku, bet tikai nekārtīgu bēgšanu no kaujas lauka, kam varbūt no pānikas netrūka daudz. Kaŗavīrs, pārņemts no īstas pānikas, tanī momentā ir bez prāta un, kā jau teikts, nereaģē uz pierunāšanu. Masa, pārņemta no pānikas, skrien klusu, bez kliegšanas, bet ārkārtīgi ātri un pie tam kompaktā masā vai lielākās grupās un līdzinājas izbiedētam zvēru baram; atsevišķi cilvēki nezina, ko dara, jo tos dzen tikai instinkts, un no pānikas pārņemti cilvēki no psīchiātriskā viedokļa par saviem darbiem nav pat atbildīgi.

Vēsturnieki pieved no Suvorova dzīves, kas bija viens no visievērojamākiem psīchologiem — kaŗa vadoņiem, interesantu piemēru pānikas likvidēšanā ar viltu. 1799. gadā kaujā pie Trebijas krievi neizturēja pārsteidzošu pretinieka uzbrukumu un, kā vēsturē rakstīts, «sāka pānikā bēgt». Suvorovs, kas personīgi novēroja šo kritisko stāvokli, sāka dzīties jāšus aiz bēgošiem kareivjiem, panāca tos un aulekšojot garām bēgošam baram (tas bija viens bataljons) un pie tam pilnīgi sarāvies sedlos, kliedza: «Aizviļiniet tos, brāļi, aizviļiniet». Redzot, ka Suvorovs bēg kopā ar viņiem un ka viņam ir ļoti jautra seja, kaŗavīri paši nemanot sāka grupēties ap viņu, viņu gandrīz jau izdziestošais prāts sāka atgriezties un kaŗavīri sāka saprast, ka šī bēgšana no frontes, kuŗā viņi it kā tika ievilkti, ir lamatas, ko Suvorovs sagatavojis pretiniekam. Kad beidzot kareivji apstājās, Suvorovs tos viegli pagrieza apkārt un durkļu cīņā ar «urā» kliedzienu atsita pretinieku.

Tas ir ļoti interesants piemērs tam, kā psīchológiski var iedarboties uz dezorganizētu un bēgošu vienību. Bet tomēr ir apšaubāmi, vai šinī gadījumā bija īsta pānika un vai tā nebija vienīgi pārbaidītu kareivju bēgšana no frontes, vēl vairāk tamdēļ, ka arī franču armijas ģenerālis Cardot apgalvo, ka Suvorova kaŗaspēkā neesot bijis neviena pānikas gadījuma. No pasaules kaŗa piedzīvojumiem zinām, ka arī vienkāršs kliedziens, rājiens un piedraudējums ar pistoli ir apstādinājis bēgošu kaŗaspēku; bet no tiem pašiem piedzīvojumiem zināms arī, ka pat pašu ložmetēju un artilerijas uguns, kas bija vērsta uz begošu no frontes kaŗaspēku, palika bez kāda iespaida un kaŗaspēks turpināja bēgt neskatoties uz šo uguni.

No sacītā redzam to lielo starpību, kāda ir starp vienkāršām bailēm un nekārtībām no vienas puses un patiesu pāniku no otras puses. Ja kareivji nekārtībā bēg no kaujas vai arī bēg nekārtībā gājienā vai atpūtā u. t. t., tas vēl nenozīmē, ka tā ir pānika un pirmā kārtā nepieciešami pielietot visus vienkāršākos līdzekļus, kādi ir personīgs piemērs, pierunāšana, padoto pazīšana pēc uzvārdiem, un viņu uzrunāšana, komanda «gulties», taures signāli, komandieŗa autoritāte un personīgs iespaids, viltība u. t. t. Ja vienība tādā veidā būs iespaidojama laikā, tad līdz īstai pānikai varbūt pat nenonāks, lai gan tādos gadījumos līdz tai ir tikai viens niecīgs solis; ja šī iespaidošana nāk par vēlu, un ja šie morāliski-psīchológiskie līdzekļi nedod vēlamos rezultātus, tad neatliek vairs nekas cits, kā vara, un tādos gadījumos nedrīkstam vilcināties izlietot to visā pilnībā. Zinām taču daudz piemēru, kad daži šāvieni no pistoles atstāja uz bēgošu kaŗaspēku vēlamo iespaidu arī visbīstamākā stāvoklī, kad bailes jau bija cieši saistītas ar pāniku. Bet ja arī šo izšķirošo momentu nokavē, tad parasti nelīdz arī pistole.

Ja pānika ir patiesībā psīchológiska parādība, tad būtu pareizi meklēt vispirms psīchológiskus paņēmienus, kā apspiest pānikas iemeslus un arī tās tiešo detonātoru, t. i. bailes.

Pānikas iemesli, kuŗi, kā jau agrāk minēts, ir piepeši pārsteigumi, komandieŗu uz priekšu neparedzēšana, fizisks un garīgs nogurums, komandieŗu un kaŗaspēka nervozitāte, vispārēja izpumpēšanās, ilgāka badošanās un slāpes, zaudējumi un nesekmes kaujā, priekšnieku nolaidība un nerūpēšanās par padotiem u. t. t., tas viss ir pulveris, kas ir lādiņā, bet kas no sevis nevar sprāgt. Bailes tādā gadījumā ir vienkāršs sērkociņš, kas izcauc sprādzienu.

Šāds uzskats, liekas, būtu vispareizākais.

Mūsu pienākums ir laikā parūpēties par to, lai novērstu kā pašus iemeslus, kas izsauc pāniku, tā arī laikā likvidēt baiļu izcelšanos, kas, kā jau agrāk minēts, ir tiešs iemesls, kas pāniku izsauc. Kā pret vienu, tā arī pret otru nepieciešami pretoties ne tikai kaŗa laikā un pašā kaujā, bet jau miera laikā un pirmā kārtā ar pareizi nostādītu audzināšanu un apmācību, otrā kārtā pareizi izprotot atsevišķa cilvēka un masas psīchológiju.

Kā novērsīsim pānikas iemeslus? Pānikas iemeslu novēršanai zināmā mērā varam līdzēt ar savu priekšnieku vērtību. Ja zinām, ka pānika biežāk izceļas jaunās armijās bez tradicijām, drīzāk miliciju armijās, nekā pastāvīgās armijās ar mazāku kaujas praksi un kaŗaspēkā, kur komandējošai sastāvs ir mazāk kvalificēts, tad sapratīsim, kāda nozīme ir tam, lai virsnieku sastāvs būtu pilnīgi nobriedis šinī taktiski-psīchológiskā jautājumā.

Taktika bez šaubām ir zinātne, kuŗa nevar iztikt arī bez cipariem, formām un dažādiem materiāliem aprēķiniem, bet tā mūs pirmā kārtā sagatavo vadības mākslai. Taktikā visvairāk mācāmies, kā ar vismazākiem zaudējumiem sakaut pretinieku, kā izvairīties no pārsteigumiem un kā vadīt savu kaŗaspēku, lai izvairītos no pārmērīga noguruma un izpumpēšanās. Taktisko piemēru un kaŗa gājienu studēšana mums pastāvīgi norāda, kāda nozīme ir vadības mākslai, rūpēm par saviem padotiem, personīgam piemēram, cik nepieciešami ieturēt aukstasinību, priekšnieka paredzēšanai uz priekšu, viņa noteiktībai u. t. t.

Jau augstāk minējām, ka taisni šāda veida minusi ir bijuši par iemesliem

pie pānikas izcelšanās, bet ne tikai bailes, kam bez citiem iemesliem vēl nav izšķiroša nozīme; vienība, kas ir labi vadīta, tam viegli tiek pāri vai arī to ir iespējams apspiest pašā sākumā.

Kaut arī pretinieks vai slima iedomība un halucinācija var izsaukt piepēšas bailes, tomēr pānikas tiešie iemesli meklējami atsevišķu komandieŗu personībā, kuŗi, neizprotot cilvēka un kaujas psīcholoģiju, pieļauj to, ka viņu kaŗaspēks tiek pārmērīgi nogurdināts forsētos gājienos, ar nepārdomātiem manevŗiem un ar nepietiekošu gādību par padotiem. Ja vienība nebija pietiekoši nodrošināta arī pašu komandieŗu vainas dēļ un pēc tam viegli padevās baiļu iespaidam, tādā gadījumā arī ir liela kļūda apvainot kareivjus, kuŗi miera laikā acīmredzot nav sistēmatiski apmācīti baiļu pārvarēšanā, bet komandieŗiem jāņem vaina pašiem uz sevi.

Ir bijuši arī gadījumi, kad īstās pānikās, kuŗas izcēlās atsevišķu komandieŗu vainas dēļ, arī šie komandieŗi paši vai nu tika pārņemti no pānikas un bēga arī paši, vai kopā ar savām vienībām, vai vienkārši savā sajukumā šaudīja.

Ja pānika izcēlās visbiežāk atkāpšanās laikā pēc zaudētas kaujas, arī tādā gadījumā vaina meklējama pašos komandieros, kuŗi jau priekšlaikus atstāja savas vienības, aizbildinoties ar to, ka viņiem jārekognoscē kaut kāda pozicija aizmugurē, vai arī personīgi jāziņo par stāvokli augstākam komandierim, vai pavisam bez kāda iemesla. Tāpat ļoti bieži komandieris neprot izvēlēties piemērotu komandieri un vienību, kas segtu atkāpšanos, bet rīkojas pēc šablona, rīkojas ar cipariem, bet ne ar savu padoto personīgām īpašībām un pat piemirst, ka taisni vienība ar ciparu «1» vakar zaudēja savu komandieri un tai bijuši vislielākie zaudējumi. Ar savu nenoteikto rīcību, grēkojot pret viselementārākām psīcholoģijas prasībām, beidzot arī ar savu ārējo izskatu komandieris pats ir devis bīstamo pānikas lādiņu, kuŗš sprāgst arī pie visniecīgākā piesitiena, jo garīgais stāvoklis tādos gadījumos ir satraukts un caur to arī ļoti jūtīgs, ko var ļoti bieži novērot pie atejošā kaŗaspēka.

Bez šaubām, ir zināmi arī gadījumi, kad priekšzīmīgs komandieris, kuŗš nav devis ne mazākā iemesla pānikas veicināšanai, bet tomēr pazaudējis savu vienību, kuŗa tikusi piepeši no pānikas pārņemta, un beidzot arī pats nav bijis spējīgs pretoties pānikas ārprātam.

Tā, frančiem liktenīgā kaujā pie Vaterloo 1815. gada 18. jūnijā pānika, kas izcēlās dažās vienībās, kas sekmīgi cīnījās pret Velingtonu, acumirkli pārsviedās arī uz visu pārējo kaŗaspēku, kas metās pāniskā bēgšanā un aizrāva sev līdzi arī pašu Napoleonu.

Kā zināms, Velingtons, būdams viens pats ar savu kaŗaspēku, tikai ar grūtībām atvairīja franču spiedienu pie Mt. St. Jean, tā kā Napoleons jau uzskatīja kauju par izšķirtu un tikai gaidīja maršalu Grouche (III un IV korpuss), kuŗš vajāja Blücheru un kuŗam katru acumirkli vajadzēja ierasties kaujas laukā. Liktenis bija gribējis tā, ka taisni tanī momentā, kad kauja jau svērās Napoleonam uz uzvaru, viņa austrumu flankā parādījās nevis pašu spēki, bet prūši ģenerāļa Gneisenau vadībā (viņš pārņēma vadību ievainotā Blüchera vietā). Napoleona rīcībā vēl bija viņa garde, kuŗu komandēja ģenerālis Cambronne, un tūliņ to arī virzīja pret jauno ienaidnieku, bet tanī momentā jau dažās vienībās, kas cīnījās austrumu spārnā pret angļiem, izcēlās pānika un tās sāka atstāt kaujas lauku. Sajukums zibeņātrumā izplatās pa visu fronti un pārņem arī dažas Napoleona slavenās gardes vienības.

Visas maršala Neija pūles, kuŗam to dienu jau bija nošauts piektais zirgs, un Napoleona mēģinājumi nodibināt kārtību nedod nekādus rezultātus. Frančus, kas pārņemti no pānikas ārprāta, vairs nevar apturēt. Neijs ar salauztu šķēpu, saplēstā mundierī un bez cepures līdzinājās ārprātīgam, kas cērt galvas un locekļus bēgošiem kareivjiem, bet viss veltīgi. «Kaut visas angļu lodes man izārdītu vēderu», kliedz maršals galīgā izmisumā, bet paliek neskārts.

Garde mira neatkāpjoties, bet visi pārējie bēga. Gneisenaus deva rīkojumu pretinieku neatstāt dzīvu un neņemt gūstā. Napoleons pie Delarge sādžas pats mēģināja apturēt savus kareivjus, kuŗi bēga pilnīgā ārprātā, bet vairs nekas nelīdzēja.

Naktī Genappe tuvumā uz lauka ģenerāļi Bertrand un Bernard uzgāja Napoleonu, kuŗu līdz pat šai vietai bija atvilkuši bēgošie kaŗavīru pūļi. Ķeizaru apturēja. Napoleons nokāpa no zirga, bija noskumis, uz jautājumiem neatbildēja. Pēc tam paņēma zirgu aiz pavadas un gāja atpakaļ uz Vaterloo. It kā meklētu nāvi un līdz pl. 5,00 19. jūnijā viens pats bez pavadoņiem klīda pa laukiem. Beidzot viņu uzgāja maršals Soulte jau bez savas cepures un bez zobena un tika izglābts no drošas gūstā krišanas.

Redzam, ka arī Napoleona stiprā daba tāpat tika pārņemta no pānikas briesmām un ka arī Napoleonam grūti bija tai pretoties. Viņam var pārmest tikai to, ka pārāk ticēja savai uzvarai un maršala Groucha pašierosmei, t. i., ka šis kaŗa vadonis laikā atmetīs prūšu vajāšanu un virzīsies «uz šaviem», kā vienmēr mācīja savus ģenerāļus, kamdēļ arī notika tā, ka nenodrošināja savu austrumu flanku.

Pānika pie Vaterlo beidzās tikai pie franču-beļģu robežām un no visas lielās Napoleona armijas pie Philippeville un pie Avesnes sapulcējās 7600 cilvēku.

Tagad apskatīsim jautājumu, kā kaŗaspēku sagatavojot kaujai, lai varētu pretoties baiļu iedarbībai, kas, kā jau augstāk minēts, pāniku iededzina. Vispirms tā ir audzināšanas lieta, sevišķi nervu un rakstura audzināšana, un kareivju apmācības ievirzīšana arī šinī nozarē.

Tam nolūkam, bez šaubām, ir vajadzīga liela prasme un paredzēšana no militārās pārvaldības un no armijas komandējošā sastāva, lai neatlaidīgi un pārdomāti tuvinātu jau miera laikā kareivi patiesiem kaujas apstākļiem kā attiecībā uz dažādām briesmām, tā arī attiecībā uz viņa garīgo spēku izturību. Piemēram, ir liela starpība sagatavošanā kaujai starp lidotāju un kājnieku. Lidotājs jau miera laikā ikdienas ir padots dzīvības briesmām un patiesā kauja jau nerada viņā tik lielu dvēseles uztraukumu, kā tas ir piemēram pie kājnieka, kuŗš, pavisam otrādi, miera laikā pat par daudz tiek pasargāts no visām briesmām.

Liekas, ka katram kareivim miera laikā vajadzētu izbaudīt visu, ar ko viņš sastapsies kaujā, izņemot, bez šaubām, uz viņu mērķētu kaujas šaušanu. Bet arī pie tās kareivim jāpierod jau miera laikā un pašu artilerijas un ložmetēju šaušana pāri savējiem pirmās kaujās nedrīkst atstāt uz kareivju garīgiem spēkiem dezorganizējošu iespaidu, kā tas bij dažās armijās pasaules kaŗa sākumā 1914. gadā.

Audzinot un apmācot padotos, ir taisni nepieciešami sistēmatiski un pārdomāti piegriezt vērību baiļu jautājumam kaŗaspēkā, lai jaunākie virsnieki un kareivji jau miera laikā tiktu neatlaidīgi iepazīstināti ar šo sevišķi negātīvo parādību, un biežāk nostādīt tos situācijā, kas visvairāk tuvinājas patiesiem kaujas apstākļiem. Visi kaŗa vadoņi atzīst, ka padoto sagatavošanā kaujai nepietiek tikai ar tīri taktisku apmācību, saskaņā ar reglāmentu prasībām, bet nepieciešami sistēmatiski iedziļināties visās kareivju sagatavošanas nozarēs un pirmā kārtā nepieciešami ierobežot uz visniecīgāko baiļu sajūtu padotos.

Kaujā visiem ir bailes un par to nav ko kaunēties, runa var būt tikai par pamatīgu audzināšanu miera laikā, lai mēs būtu spējīgi šīs bailes apspiest un vienmēr un visos apstākļos ieturētu mieru un aukstasinību.

Napoleons bij tiešām meistars arī tanī zinā, ka spēja ieturēt mieru arī viskļūmīgākos stāvokļos. Šī viņa prasme pastāvēja galvenā kārtā iekš tam, ka viņš prata savu nemieru neizteikt un neizrādīt uz āru. Viņš ilgi sev pārmeta, ka kaujā pie Drezdenes, kur uzvara svārstījās uz visjūtīgākiem svariem, viņam trīcēja labā kāja un to varēja manīt viņam blakus stāvošie virsnieki.

Lai sasniegtu šo īpašību, nepietiek ar dzelzs disciplīnu vien, kaut arī tai šeit ir ļoti liela nozīme, un nepietiks arī ar teorētiskām zināšanām; tās nepieciešami papildināt praktiskās apmācībās un visos izdevīgos apstākļos. Biežākas trauksmes kazarmēs naktī, gājiena apmācības naktī, sevišķi patruļu un izlūku dienests naktī, un uzbrukumi pretinieka apsardzībai, kas rada pietiekoši daudz briesmu un garīgā satraukuma, iemācīs kā virsniekus, tā arī kareivjus apspiest sevī bailes, rēķināties ar dažādām briesmām un paredzēt tās, pierast pie drošsirdības un riska, nepadoties momentāliem iespaidiem un ieturēt aukstasinību, jo caur to pakāpeniski norūdās viņu raksturs.

Ir zināms, ka kaŗā naktī neuzsāksim nekādas plašākas operācijas, ka nakts laikā tiks izvestas tikai vietējas, nelielas akcijas, bet tomēr labi pārdomāta miera laika apmācība naktī

dod mums vislabākās iespējas ieaudzināt kareivī nebaidīšanos, izturību, varonību, kas vienmēr un visur jāņem vērā. Tagadējā Padomijas armijā nakts apmācība tiek vispusīgi veicināta un pamazām tā paliek par kaut kādu sevišķu kultu; šāda veida apmācībai Padomijas armijā tiek ziedota vesela trešā daļa no visām praktiskām apmācībām gadā. Ir zināms, kā arī Vācijā nakts apmācībām tiek piegriezta sevišķa vērība.

Ja plānveidīgi un pārdomāti sagatavosim šādas apmācības ar piemērotām pamācībām un ja būsim spējīgi sevišķi naktī radīt dažādas situācijas, kurās varētu rasties baiļu sajūta, sajukums, beidzot pat kaut kādas pānikas pazīmes, tad redzēsim, cik svarīgas karaspēkam ir šādas mācības.

Ja kaujas vingrinājumos naktī pieļausim, ka mūsu transports tiek pārsteigts ar pretinieka uguni, tad parasti neatradīsim ne kareivjos, ne transporta komandieros vēlēšanos aizstāvēties un atsist uzbrukumu ar saviem līdzekļiem; visbiežāk viņi mēģinās glābties, nekārtībā atkāpjoties. Bet ar ko sastapsimies miera laikā, ar to vēl bīstamākā apjomā sastapsimies arī karā, kad sevišķi naktī būs daudz un dažādu iemeslu un iespēju pānikai.

Bez šaubām, arī pasaules karā bij gadījumi, kad transporti un dienestu organi piepēša uzbrukuma gadījumā izturējās ļoti drošsirdīgi, bet tomēr tie bij tikai ļoti reti izņēmumi. Tāds spīdošs piemērs ir vācu 3. gardes divīzijas lazaretes darbība 1914. gada 21. novembrī, kura, lai atsistu krievu kazāku divīzijas avangardu, samobilizēja kā savu lazaretes personālu, tā arī viegli ievainotos kareivjus un padzina kazākus no Breziniem; tas notika pazīstamās Lodzas kaujās un tādu otru līdzīgu piemēru nezin vai vēsturē atradīsim. Te gan jāpiemin, ka kazāki nezināja, ka ir uzdūrušies tikai uz lauka lazareti. Tie domāja, ka Breziny sādža jau ieņemta no vācu kājniekiem un neuzdrošinājās tai uzbrukt.

Bet ka transporti un dienestu organi ir sevišķi jūtīgi pret pāniku, tas pasaules karā tika pietiekoši redzēts visās frontēs; nebij mazums tādu piemēru, kad pilnīgi nepamatoti pārņemti no pānikas, transporti nostādīja savu karaspēku ārkārtīgi bīstamā stāvoklī.

Augšējais piemērs norāda uz sevišķi teicamu rīcību no tādas iestādes puses, kura taisni nav domāta tiešai kaujas darbībai, tāpat pasaules karā atradīsim ļoti daudz tādu piemēru, kad no pānikas pārņemtā plašā iecirknī dažas vienības tomēr tai nepadevās, bet ieturēja mieru un nosvērtību, varonīgi izpildīja savu uzdevumu un bieži glāba jau gandrīz zaudētu stāvokli.

Tādos gadījumos izšķirošais nebij tikai gadījums un kaut kāds momentāls varonības uzliesmojums, bet gan šo vienību iekšējās vērtības un iekšējā spēka rezultāts.

Šie kareivji bij tikpat izbadojušies, tāpat negulējuši un varbūt pat vairāk noguruši nekā tie, kas pirmie padevās pānikai, un tomēr izturēja un nepadevās. Kur meklējami iemesli šādām masu psīcholoģiskām parādībām? Jau minējām, ka šeit izšķirošais bij vienību iekšējā vērtība, t. i. lādiņš pretējs pānikai, kas vienīgais var pretoties sprādzienu veicinošam lādiņam, t. i. pānikai. Ko satur šis otrais lādiņš? Viņa sastāvs ir dažāds un nekad nav visiem vienāds. Tas ir vienības tradicijas, kas ir garīgo un arī radošo spēku avoti, godkārība, atsevišķos cilvēkos attīstītas kauna jūtas, kas nepieļauj baiļu izrādīšanu, draudzība un vienprātība kā komandējošā sastāvā, tā arī kareivjos, atsevišķu cilvēku Tēvijas mīlestība, vienības gars, ieroču šķiras gars, militārais separātisms un veselīgais lokālais patriotisms, mīlestība un lepnums uz savu daļu (pulku), mīlestība un uzticība savam priekšniekam — cieši garīgi sakari starp komandieri un kareivjiem, nāves nicināšana un uzupurēšanās tieksmes, komandēj. sastāva kvalitāte u. t. t.

Vienkārša apziņa, ka «mūsu» vienība, «mūsu» pulks nevienā karā, nevienā kaujā nepadevās pānikai, arī ir tradicija, kas audzina un stiprina. Personīgo un kopējo goda jūtu stiprināšana arī ir tikpat svarīga. Goda jūtas ir jāaudzina tā, lai «goda pazaudēšana», kā sludināja Richelien, «nozīmētu vairāk nekā dzīvības pazaudēšana».

Pasaules kara vēsturē ir daudz piemēru, kad vads vai rota, kas norīkoti pulka karoga apsardzībai, arī bijuši padoti pānikas iedarbībai; arī šeit līdz pānikai nav trūcis daudz, bet kareivju apziņa, ka viņi ir «kopējā goda» sargi, sava pulka goda sargi, parasti uzvarēja.

Tā saucamam «lokālam patriotismam» apskatāmā jautājumā arī ir liela nozīme, bet tikai tad, kad viņš tiek attīstīts un audzināts apzinīgi.

Dažreiz kaujā, lai glābtu situāciju, pietiks izkliegt tikai dažus vārdus, norādot uz pulka nosaukumu vai uz kādu pulka agrāko varoņdarbu, bet labvēlīgu iespaidu tas dos tikai tad, ja jau iepriekš, jau miera laikā labi pārdomāta, metodiska audzināšana būs nostādīta tādā garā. Kara piedzīvojumi mums norāda arī uz to, ka ļoti bieži pat viskritiskākos brīžos liela nozīme bijusi nenozīmīgam uzšuvumam, zīmotnēm, vienkāršai nozīmei uz kareivja tērpa, kā atmiņai par pulka slaveno kara vēsturi, kā redzamai atzīmei, kas norāda uz to, ka tas ir tikai «mūsu» pulkam, «mūsu» kaujas tradicija, norāda uz pulka kaujas slavu, kuru nedrīkst apskādēt.

No šādām vērtībām sastādās otrs pildījums tanīs vienībās, kuras ne tikai izturēja un nepadevās mazdūšībai, bet ar savu nosvērto mieru atstāja nomierinošu iespaidu uz visu apkārtni. Un tās bij tikai atsevišķas rotas un eskadroni, kuri izturēja, kad viss pulks padevās pānikai, vai arī tikai atsevišķi pulki izturēja, kad vesela divīzija pānikā bēga. Izšķirošais šeit bijis vienības ilgā audzināšana tradiciju garā, kuras izturīgais auglis ir tas, ka viskritiskākos brīžos par garīgo sajukumu, ko rada modernā kauja (bailes), virsroku ņem garīgais stiprums un pozitīvās un ilgstošās vērtības, bet ne gadījuma parādības, t. i. pārejošas un tā tad īslaicīgas.

Komandiera personīgs piemērs kā miera, tā arī kara laikā, uzticība savam komandierim, mīlestība un garīgā saskaņa ar savu komandieri un beidzot uzticība pašam uz sevi pirmā kārtā būs tie elementi, kas izšķirs nenoteiktas un nelabvēlīgas situācijas, kad baiļu iemeslu būs ļoti daudz un kad to iedarbībai uz kareivju psīchisko stāvokli var būt arī visļaunākais iespaids, sevišķi tad, ja kareivji nebūs pietiekoši sagatavoti morāliskā ziņā.

Novērtējot kareivja kaujas spējas,

Kapteinis V. Deglavs, līdzšinējais «Aizsarga» atbildīgais redaktors, tagad Latvijas militārais pārstāvis Lietuvā.

nevar rēķināties tikai ar kareivja pozitīvām īpašībām, bet labi jānoskaidro, kāda ietekme ir kareivja tiešiem priekšniekiem uz viņa dvēseles cīņām, kuŗas sākas un attīstās katra iekšienē, kad viņam ar ieroci rokā jādodas ārējā cīņā ar ienaidnieku.

Tamdēļ priekšniekiem jāpiegriež nopietna vērība kareivju audzināšanai un apmācībai arī šādā nozīmē un uzstādītais jautājums labi jāapsveŗ un, kamēr vēl ir laiks, jāvelk no tā nepieciešamās konsekvences. Miera laiks tomēr var izrādīties pārāk īss, lai ar kareivju sagatavošanu visās sarežģītās militārās nozarēs varētu vilcināties.

Mums labi jāizprot, kā varam pretoties pānikai kaujā; kā varam šai ļaunai parādībai aizsteigties priekšā vēl pirms kaŗa, to mums vajaga ne tikai izprast, bet ilgi un neatlaidīgi strādāt tam, lai mēs, paši priekšnieki, netaptu ne tikai par netiešo, bet bieži arī par galveno pānikas iemeslu, kā tas labi redzams no visu tautu kaŗa vēstures, kuŗas ņēma dalību lielajā pasaules cīņā par mūsdienu civīlizāciju un kultūru.

Var noteikti pieņemt, ka nākošos kaŗos kaŗaspēkā un iedzīvotājos pānikas izcelsies ļoti bieži, jo techniķis un cilvēka smadzenes neatlaidīgi izgudro un pārdomā par to, kā labāk un noteiktāk cilvēku nonāvēt, kuŗš savukārt savā iekšējā un nervu struktūrā jo tālāk, jo paliek mazāk izturīgs.

Bet ja nākošā kaŗā atkal jāuzvar tomēr cilvēkam, bet ne mašīnai, tad tam jābūt cilvēkam, kuŗš jau miera laikā būs izšķīries dot sevi nonāvēt ar vismodernākiem kaŗa ieročiem, lai viņa draugi gūtu uzvaru par savu Tēviju un par jaunu mieru.

Bruņota tauta, kas būs audzināta uz šādiem noteikumiem, kuŗi bez šaubām vēl jāpapildina ar attiecīgu apbruņojumu, būs pietiekoki imūna, pietiekoši pretoties spējīga tai parādībai, kuŗai veltīts šis raksts.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25.000.

Minēto karti 1937. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 sant. pastmarkas saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Priekšgrupas komandieŗa darbība un pavēle gājienam.

Pēc rotas komandieŗa pavēles (skat. š. g. «Aizsargs» 3. burtnīcā) saņemšanas, I vada k-ris leitnants A dod vadam sekojošo mutvārdu pavēli:

«Priekšgrupā mūsu vada 1., 2. un mana grupa, kuŗām pēc patšautenes saņemšanas un mantu somu novietošanas nostāties pie viensētas 6 (norāda ar roku)!

Vada komandēšanu uzņemties vada seržantam!»

Kad priekšgrupa un tai piedalītās vienības nostājušās uz lielceļa pie Vertukšņas mž. vns 6, letnants A visiem dzirdot dod sekojošo mutvārdu pavēli:

P a v ē l e g ā j i e n a m:

I. S t ā v o k l i s u n u z d e v u m s mums visiem jau zināms.

II. I z p i l d ī š a n a:

1. Priekšgrupas kodola gājiena kārtība: patšautenes grupa un 20 m. aiz tās strēlnieku grupa.

2. Drošība:

Priekšējā patruļā 2 br. auto un 1 gr. riteņbraucēju; patruļas komandieris br. auto komandieris leitnants B.

Patruļniekos:

Uz priekšu patš. grupas kareivji A., B. un C.; priekšnieks kareivis A.

Pa kreisi — str. grupas kareivji L. un M.; priekšnieks kareivis L.

Pa labi — str. grupas kareivji N. un O., priekšnieks kareivis N.

Novērošana:

Uz priekšu patšautenes grupai.

Pa labi, pa kreisi un atpakaļ — strēlnieku grupai!»

Pēc šīs pavēles atdošanas leitnants A. turpina:

«Vai ir kādi jautājumi? — Nav!

Priekšējai patruļai izbraukt līdz mūsu apsardzības līnijai, kur sagaidīt priekšgrupas pienākšanu!

Priekšgrupai stāties ceļa labā pusē kolonnā pa vienam!»

Kad plk. 08,05 rotas komandieris dod priekšgrupai zīmi sākt kustību, leitnants A. pavēl:

«Priekšējiem patruļniekiem iziet!»

Pēc kam pēc nelielā pārtraukuma komandē:

«Priekšgrupa — mierā!

Brīvsolī — marš!»

Kad priekšgrupa sāk kustēties, leitnants A. turpina:

«Var uzposties un atpogāt apkakles!»

Vajadzīgās atstātes tiek ieņemtas, uzsākot kustību. Priekšgrupas komandieris nav saistīts pie noteiktas vietas. Viņš soļo priekšgrupas kodolā galvā. Viņu pavada vada komandieŗa grupas ziņnesis un novērotājs.

I z t i r z ā j u m s:

Kā mēs redzējām, priekšgrupas komandieŗa pavēle gājienam ļoti īsa. Laika trūkuma dēļ viņš neatkārto ne stāvokli, ne uzdevumu, ne arī ziņas par sakariem, jo minēto jau visi kareivji dzirdējuši no rotas komandieŗa.

Priekšgrupas komandieŗa neatliekamais un galvenais pienākums pirms kustības uzsākšanas ir izdarīt priekšgrupas sadalījumu:

nozīmēt patruļniekus;

sadalīt novērošanu.

Minētais darbs jāizdara pat visssteidzamākos gadījumos, ko tad parasti veic ne stāvot uz vietas, bet ar kustības uzsākšanu.

Tagad apskatīsim vispārīgos noteikumus priekšgrupas darbībai:

1. Priekšgrupas stiprums — līdz 1 strēlnieku vadam virsnieka vadībā.

2. Priekšgrupas uzdevums — sargāt priekšrotu no tuvās kājnieku uguns un nodrošināt gājiena ceļa virzienā priekšrotas izvēršanos kaujai, t. i. sagādāt laiku un vietu rotas izvēršanai kaujai,

Lai šo uzdevumu veiktu, priekšgrupai pienākas:

sastopoties ar ienaidnieka patruļām, tās ātri padzīt, neļaujot tām izlūkot mūsu spēkus;

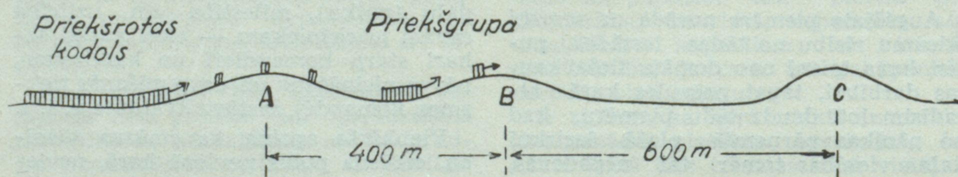
sastopoties ar nezināma stipruma ienaidnieku, izvērsties un sākt uzbrukumu, lai tā vai nu ienaidnieku padzītu, vai, vismazākais, noskaidrotu tā stiprumu;

sastopoties ar acīmredzami stiprāku ienaidnieku, it sevišķi, ja pēdējais uzbrūk — ātri ieņemt poziciju un ar uguni piespiest ienaidnieku apstāties, lai tā sagādātu vajadzīgo laiku un vietu priekšrotas izvēršanai kaujai;

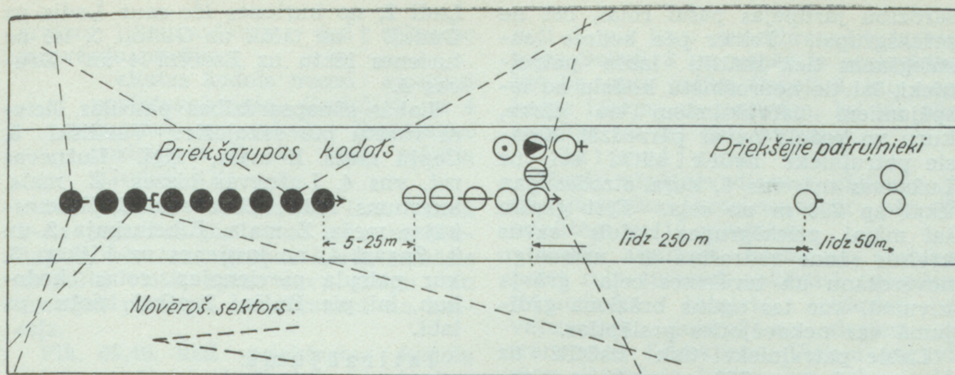
pēkšņi sastopoties ar ienaidnieku nelielā attālumā, piemēram mežā uz 50 metriem, — ar urrā saucieniem strauji tam mesties virsū ar durkli un rokas granātām, bet nemēģināt ieņemt poziciju un atklāt uguni.

Tā tad priekšgrupas komandierim, sastopoties ar ienaidnieku, jālemj vai uzbrukt, vai aizstāvēties. Šaubu gadījumos priekšroka dodama uzbrukumam.

3. Priekšgrupas atstāte no priekšrotas atkarīga no apvidus un apgaismojuma. Dienas laikā un atklātā ap-

1. zīm.

2. zīm.
Priekšgrupas sadalījums.

vidū tā būs ap 500 un pat vairāk metru. Turpretim šķērsots apvidus un tumsa šo atstāti var samazināt pat līdz 10 metriem.

Šī atstāte mainās līdz ar apvidu, kā redzams no 1. zīmējuma. Pirms priekšrota nāk pāri A kalnam, priekšgrupai, lai tā rotu nodrošinātu no tuvās uguns, vajaga jau būt sasniegušai (vismazākais ar saviem taustekļiempatruļniekiem) B. kalnu (bīstamais horizonts).

Šai gadījumā atstāte būs ap 400 m. Bet lai rota varētu nākt pāri par B. kalnu, priekšgrupai jābūt jau uz C. kalna. Šai gadījumā atstāte būs jau ap 600 m. Tā tad priekšgrupai, lai tā nodrošinātu rotu, tai pašā laikā, kad rota noiet 400 m, ir jānoiet 600 m, t. i. priekšgrupas kustība nav vienmērīga, caur ko priekšgrupa ātri tiek nogurdināta un bieži pat nebūs spējīga pildīt savu uzdevumu — laikā sasniegt bīstamo horizontu. Lai priekšgrupai darbu atvieglotu, tad priekšgrupas priekšā sūta kustīgu jātnieku vai riteņbraucēju priekšējo patruļu, kuŗa tad lēcieniem virzās priekšgrupas priekšā un savlaicīgi ieņem bīstamos horizontus, palielinot tā priekšgrupas un līdz ar to arī priekšrotas drošību.

4. Priekšgrupas gājiena kārtība atkarīga no apvidus un apgaismojuma.

Dienā un atklātā apvidū pa priekšu tiek sūtīta patšautenes grupa (priekšroka ugunij). Turpretim šķērsotā apvidū un nakti — strēlnieku grupa (priekšroka durklim).

Priekšgrupas komandierim jāizdara priekšgrupas sadalījums, t. i. jānozīmē patruļnieki un jāsadala novērošana (skat. 2. zīm.).

Nozīmējot patruļniekus, vienmēr obligāti ieceļams priekšnieks. Priekšā, kur visvairāk iespējama sadursme ar ienaidnieku, ieteicams izsūtīt 3 patruļniekus.

Priekšējie patruļnieki, atkarībā no apgaismojuma un apvidus, virzās līdz apmēram 250 m priekšgrupas priekšā un sargā to no pārsteigumiem.

Sānu patruļnieki, kuŗiem jāvirzās ārpus ceļa, nav spējīgi visu laiku pavadīt priekšgrupu, jo tie parasti nespēj tai sekot un paliek atpakaļ, caur ko zaudē savu nozīmi. Tādēļ sānu patruļnieki izsūtāmi tikai pēc vajadzības nepieciešamos gadījumos, tādu, ne tālāk par 200—300 metru atrodošos punktu pārbaudīšanai, no kuŗiem priekšgrupu varētu pārsteigt ar uguni. Sānu patruļnieku vienīgais uzdevums ir sargāt priekšgrupas sānus. Tādēļ tur, kur šādas vajadzības nav, sānu patruļniekus neizsūta. Sānu patruļnieki parasti vienmēr būs jāizsūta, ja gājiena ceļš iet pa gravu vai ieleju (skat. 3. zīm.), bet nav nozīmes tos sūtīt ārpus ceļa pa klaju lauku, jo tie no turienes neko vairāk par priekšgrupas kodolu redzēt nevarēs (skat. 4. zīm.).

Priekšgrupas kodols iet pa abām vai pa vienu ceļa malu gājiena kārtībā, parasti kolonnā pa vienam. Lietderīgi izmantot ceļa koku ēnu un turēties vienmēr grāvja tuvumā, lai pēkšņā ienaidnieka uguns brāziena vai kaujas ratu uzbrukuma gadījumā varētu to izmantot aizsargi.

Tikai pēc saskaru uzņemšanas ar ienaidnieku, vai ienaidnieka tuvumā priekšgrupa no gājiena iekārtas pāriet kaujas iekārtā (strēlnieku virknē, ķēdē vai barā) un noiet no ceļa, virzoties tālāk pa grāvi vai apvidu blakus ceļam. Pārmērīga piesardzība, t. i. nepārtraukta virzīšanās pa ceļa grāvi vai ārpus ceļa nevietā, jo ātri nogurdina priekšgrupu un samazina tās ātrumu.

5. Mazākai vienībai sava kustība vienmēr jāpieskaņo nākošās lielākās vienības kustībai, bet ne otrādi. Tā patruļnieki savu kustību pieskaņo priekšgrupai, bet pēdējā savukārt priekšrotas kodolam.

Ja priekšrotas kodols apstājas, jāapstājas arī priekšgrupai. Tomēr tai nav jāapstājas uz vietas, bet jāizvirzās līdz tādam punktam, no kuŗa sekmīgi var nodrošināt priekšrotas kodolu, pie kam pēc apstāšanās parasti jānoiet no ceļa.

Priekšgrupas apstāšanās (sastapšanās ar ienaidnieku, izpostīts tilts u. t. t.) nedod tiesības apstāties arī priekšrotas kodolam. Tam jāturpina kustība, tomēr neizvirzoties tik tālu uz priekšu, ka ienaidnieks ar uguni varētu nodarīt tam ievērojamus zaudējumus.

6. Sastopoties ar ienaidnieka kaujas ratiem, priekšgrupai japaslēpjas aizsegā (parasti ceļa grāvī vai zem tiltiem) un par kaujas ratu parādīšanos nekavējoties jāziņo priekšrotas kodolam (obligāti ar raķešu signālu).

Ja darbojas ienaidnieka bruņotie auto, kuŗi saistīti pie ceļiem, tad tiem pabraucot priekšgrupai gaŗām, priekšgrupai jāatgriež atkāpšanās ceļš, ko var izdarīt ierīkojot aizsargsprostojumus vai izpostot tiltus.

Priekšgrupas darbība gājienā.

Plk. 08,50 priekšgrupa nonāk Vuzilišķi 8, kur atrodas mūsu novietojuma apsardzības priekšgrupa un kur gaida arī priekšējā patruļa. Te priekšgrupa apstājas mazai atpūtnei.

Leitnants A. ievāc no novietojuma apsardzības priekšgrupas komandieŗa jaunākās ziņas par ienaidnieku.

Plk. 08,55 leitnants A. dod sekojošo mutvārdu pavēli priekšējās patruļas komandierim leitnantam B.

«Plk. 09,00 gājiens tiks turpināts.

Priekšējai patruļai sākt tūliņ virzīšanos!

Pirmais lēciens uz Lužņevas mž. vns 1!»

Kā pirmie iebrauc br. auto. Kad tie sasnieguši bīstamo horizontu Lužņevas mž. vns 1, izbrauc riteņbraucēji.

Plk. 09,00 leitnants A. dod priekšējiem patruļniekiem zīmi turpināt kus-

3. zīm.
Pa kresi izsūtīti patruļnieki; pareizi, jo no priekšgrupas kodola nav redzams, kas notiek aiz kalna.

4. zīm.
Pa kreisi izsūtīti patruļnieki; nepareizi, jo no priekšgrupas kodola redzams tas pats, ko redz patruļnieki.

tību, pēc kam komandē priekšgrupas kodolam:

«Ceļa labā pusē stāties!
Brīvsolī — marš!»

Kad priekšgrupa sasniegusi Lužņevas mž. vns 5, priekšējā patruļā izdara nākošo lēcienu uz Guduļi 1. Lēcienu izdara līdzīgi kā pirmo. Pa priekšu izbrauc br. auto. Kad tie sasnieguši Lužņevas mž. vns 8, sāk virzīties arī riteņbraucēji. Kad priekšējā patruļa sasniegusi Guduļi 1, tā apstājas un novēro. Nākošo lēcienu tā izdarīs tad, kad priekšgrupa iznāks no Lužņevas mž. vns 1.

Priekšgrupas kodols sasniedz bedri, kas apmēram 250 m uz R no Lužņevas mž. vns 1.

Te leitnants A. pavēl:

«Labiem patruļniekiem iziet!»

un turpina ar kodolu kustību.

Labie patruļnieki iziet, turoties apmēram 150 m pa labi no ceļa. Pēc dārza cauriešanas tie atkal pievienojas priekšgrupas kodolam.

Kad priekšgrupas kodols sasniedzis Lužņevas mž. vns 8, leitnants A. pavēl:

«Labie patruļnieki pāri tam atsevišķam pauguram!»

un norāda ar roku uz pauguru, kas apmēram 250 m uz A no Lužņevas mž. vns 8.

Labie patruļnieki iziet un pēc nonākšanas uz minētā paugura apstājas un novēro, it sevišķi Lužņevas birzi un augstumu 113,8. Pēc tam tie atkal pievienojas kodolam pie Guduļi 1.

Iztirzājums:

Kā mēs redzam, tad priekšgrupas priekšā, lēcieniem virzās priekšējā patruļa, kas sastāv no br. auto un riteņbraucējiem.

Kā pirmie vienmēr izbrauc br. auto un tikai pēc tam, kad tie sasnieguši bīstamo horizontu un pārliecinājušies, ka tur ienaidnieka nav, seko riteņbraucēji. Tā mēs redzam, ka bruņoto auto apkalpe izpilda riteņbraucējiem patruļnieka vietu, bet bruņas sedz to no negaidītām ienaidnieka lodēm. Saprotams, ka priekšējā patruļa var sastāvēt arī tikai no riteņbraucējiem vai jātniekiem vien, bet šādā gadījumā šai patruļai būs jāizsūta uz priekšu priekšējie patruļnieki un jāvirzās daudz uzmanīgāk. Caur to ne tikai samazināsies lēcienu kustības ātrums, bet ievērojami mazākas būs arī patruļas kaujas spējas sadursmes gadījumā ar ienaidnieku.

Vēl labāki par riteņbraucējiem priekšpatruļā ir jātnieki (ziemā slēpotāji), kuŗi nav saistīti pie ceļa un tādēļ var nepārtraukti virzīt savos sānos sānu patruļniekus, caur ko tiek sagādāta vēl lielāka drošība sekojošai priekšgrupai (tiek izlūkota platāka josla).

Kā mēs redzējām, priekšgrupa pa ceļu izsūtīja priekšējos patruļniekus un arī pati sekoja pa ceļa labo pusi. Sānu patruļnieki izsūtīti netika, jo uz sāniem apvidus pietiekoši labi pārredzams. Izsūtīt sānu patruļniekus uz Ļadu mežu būtu kļūda, jo tas atrodas par tālu (ap 400 m) un pēkšņa uguns brāziena gadījumā grupas kodols vienmēr paspēj viegli paslēpties ceļa grāvī, turpretim pa rotas kodola sānu apsardzību jārūpējas pašai rotai, bet ne priekšgrupai. Tomēr pēc bedres sasniegšanas tiek izsūtīti labie patruļnieki, lai tie nodrošinātu kodolu no iespējamiem uzbrukumiem no dārza, kuŗu no kodola nevar pārredzēt. Kreisie patruļnieki netiek sūtīti arī uz Lužņevas mž. vns 6, kuŗa atrodas gan tikai ap 200 m no ceļa. Ejot gaŗām šai mājai, priekšgrupas kodols savus kreisos sānus nodrošina ar uzmanīgu novērošanu un turēšanos ceļa grāvja tuvumā, kur tas uguns brāziena gadījumā var nekavējoties paslēpties.

Labie patruļnieki tiek izsūtīti uz pauguru, kas ap 250 m uz A no viensētas 8, jo šis paugurs atrodas par daudz tuvu ceļam un no priekšgrupas kodola nav redzams, kas notiek paugura pretējā nogāzē, kur var būt paslēpusies kāda ienaidnieka patruļa, kuŗa mūsu priekšējo patruļu palaidusi gaŗām, lai pēc tam saņemtu ar uguni priekšgrupu. Bez tam šādas piegājiena ceļa tuvus paugurus vienmēr izdevīgi izmantot novērošanai, ko bieži dara pats priekšgrupas komandieris personīgi.

Sānapsardzības patruļas darbība gājienā.

Kā mums zināms, tad rotas kodola sānu apsardzībai tika nozīmēti pa 5 jātnieki katrā pusē.

Kamēr rota nebija pārgājusi mūsu apsardzības līniju, šīs sānapsardzības patruļas gāja pa lielceļu starp priekšgrupu un rotas kodolu.

Kad plk. 08,50 rotas kodols apstājas pie Vuziliški 5 mazai atpūtnei, rotas komandieris deva abiem sānapsardzības patruļu komandieŗiem sekojošo mutvārdu pavēli:

«Mēs atrodamies uz mūsu apsardzības vienību novērošanas līnijas.
Pēc 10 minūtēm priekšrota turpinās gājienu.
Sānapsardzības patruļām iziet!»

Pēc šīs pavēles kreisās sānapsardzības patruļas komandieris jāj ar patruļu uz pauguru pie Vuziliški 6, kur dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Priekšējie patruļnieki kareivis A. un B.; priekšnieks kareivis A.
Pārējie kareivji patruļa kodolā.
Novērošana uz priekšu kareivim C., pa labi — kareivim D., bet pa kreisi — kareivim E.
Patruļas pirmais lēciens uz šā Ļadu meža DR stūri.
Priekšējie patruļnieki uz priekšu!»

Priekšējie patruļnieki izjāj uz meža stūri, bet kodols paliek uz vietas, gatavībā segt priekšējos patruļniekus ar uguni. Kad priekšējie patruļnieki sasnieguši meža stūri un parādījuši zīmi «ceļš brīvs», arī patruļas kodols pārlēc uz turieni un paliek uz vietas, kamēr rotas kodols nesasniedz Vuziliški 8, pēc kam patruļa virzās gar meža D malu uz A.

Kad rotas kodols tuvojas Lužņevas mž. vns 1 bedrei, sānapsardzības patruļa pārlēc uz Ļadi 7 (lēcienu techniski izdara līdzīgi kā pirmo) un pēc tam uz pauguru, kas ap 200 m uz DA no Ļadi 2, no kuŗienes lēc caur Ļadis uz Guduļi 7 un tālāk uz Guduļi 5, lai no turienes lēktu uz Ezerēni 4 un Druvas 4.

Labās sānapsardzības patruļas lēcieni varētu būt sekojošie: Vuziliški 5, Cepļu meža Z mala, Ķģl, Lužņevas mž. vns 4, Lužņevas birzes Z mala, augstums 113,8, Churčenki 3, Ribcinskajas meža Z mala, Ribcinskaja 2 un 3, Žagari 4, no kuŗienes uz Viškeri 3, kur patruļa pievienojas rotas kodolam, lai pie Buleni 2 atkal izietu pa labi.

Iztirzājums:

No diviem minētiem piemēriem mēs redzam, ka sānapsardzības patruļu pienākumi ir sekojošie:

1. Pieskaņot savu kustību apsargājamās vienības kustībai, atrodoties parasti ne tālāk kā redzes sakaros no apsargājamās vienības (vidējais attālums ap 1000 m, bet tumsā un šķērsotā apvidū daudz mazāks).

Ja sānapsardzības patruļa atiet pa tālu, t. i. atraujas no apsargājamās vienības, tad ienaidnieks var iespiesties starp to un vienību.

2. Virzīties lēcieniem, vienmēr savlaicīgi ieņemot bīstamos horizontus vai punktus, no kuŗiem vienību varētu apšaudīt ar kājnieku uguni. Lai to pildītu, sānapsardzības patruļai parasti vajadzēs atrasties ne tieši apsargājamās vienības sānos, bet ieslīpi uz priekšu.

3. Sargāt apsargājamo vienību no pārsteigumiem, ko panāk:

ar raķešu signāļiem ziņojot par kaujas ratu parādīšanos;

padzenot mazākas ienaidnieka patruļas un neļaujot tām izlūkot mūsu spēkus;

lielāku ienaidnieka spēku parādīšanās gadījumā ieņemot poziciju un aizstāvoties, lai sagādātu apsargājamai vienībai vietu un laiku pāriešanai kaujas iekārtā.

Ja priekšrotai jātnieku nebūtu, tad sānapsardzības patruļās jāsūta kājnieki. Tomēr kājnieku sānapsardzības patruļas varēs izsūtīt tikai pēc vajadzības atsevišķos gadījumos, jo pastāvīgi sekot vienībai ārpus ceļa tās nav spējīgas.

Vēl lielāku drošību panāk, ja jātnieku vietā sānu apsardzībai izsūta vieglos tankus, kuŗi var ne tikai ļoti ātri pārvietoties un viegli padzīt ienaidnieka izlūka patruļas, bet arī sekmīgi cīnīties ar ienaidnieka kaujas ratiem.

Ziemā par labiem sniega apstākļiem, kur jātniekiem ārpus ceļiem darboties ļoti grūti, sānapsardzības patruļām ļoti noderīgi slēpotāji.

Priekšrotas darbība mazā atpūtnē.

Pieņemsim, ka mazās atpūtnes noteiktas uz 10 minūtēm stundā ar pirmo atpūtni no plk. 09,30.

Plk. 09,30 priekšrotas kodols sasniedzis tiltiņu starp Guduļi 1 un 2.

1./3. K. P. komandierim dod ložm. vada komandierim, kas jāj kopā ar viņu, sekojošo mutvārdu pavēli:

«Rotas kodols atpūtnei novietosies pie Guduļi 3 un 4!»

Pēc šīs pavēles saņemšanas ložm. vada k-ris pagriež zirgu atpakaļ un jāj pie ložm. vada, kas iet rotas astē, kur gaisa aizsardzībai nozīmētās ložm.

grupas komandierim dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Rotas kodols mazai atpūtnei novietosies pie Guduļi 3 un 4 (norāda ar roku). Nostājaties pozicijā uz D no tām mājām (Guduļi 2)!»

Pēc pavēles atdošanas lžm. vada k-ris atgriežas pie rotas k-ŗa uz Guduļi 4, bet lžm. grupas k-ris, nonācis norādītā vietā, aptur savu grupu un nostājas pozicijā, nenobraucot no lielceļa.

Plk. 09,40, kad priekšrotas kodola galva pienākusi pie Guduļi 4, rotas komandieris komandē:

«Rota — stāt!»

pēc kam pavēl:

«Mazā atpūtne uz 10 minūtēm!

Prettanku lielgabalam pozicijā šīs viensētas (Guduļi 4) dārza A malā!

I un II vadam zem kokiem šai viensētā (Guduļi 4), bet III vadam un pārējiem — tai viensētā (Guduļi 3)!»

Vadu komandieŗi noved savus ļaudis no ceļa un ļauj tiem apsēsties zem kokiem. Uz ceļa paliek tikai pajūgi, kuŗi arī nobrauc ceļa malā un novietojas pēc iespējas ēnā.

Vada komandieŗi pārmaina novērotājus un katrs vads turpina novērošanu tām jau pie iziešanas noteiktā virzienā.

Dežūrējošās grupas novietojās tā, lai II v. grupa varētu nekavējoties atsist ienaidnieku, kas parādītos no D, bet III v. grupa — ienaidnieku, kas no Z.

Kreisā sānapsardzības patruļa, zinādama, ka rotai plk. 09,30 jāapstājas mazai atpūtnei, pēc Guduļi 5 sasniegšanas palika uz vietas.

Patruļas komandieris pavēlēja nokāpt no zirgiem un pārbaudīt seglojumu. Lai ienaidnieks patruļu nepārsteigtu, tika izlikti 2 novērotāji (vienu novērošanai uz Z, bet otru uz A un redzes sakaru uzturēšanai ar rotas kodolu). Pats patruļas komandieris ar zīmēm paziņo rotas kodolam savu atrašanās vietu (skat. 5. zīm.).

Labā sānapsardzības patruļa apstājas Charčenki 3 un rīkojas līdzīgi kreisai.

Kad rotas komandieris nokomandēja rotai stāt, sakaru ķēdīte nodeva priekšgrupai zīmi «stāt!» Priekšgrupa zīmi stāt saņema atrodoties pie Markauki 1. Priekšgrupas komandieris turpina gājienu. Kad priekšējie patruļnieki sasnieguši Markauki 5, priekšgrupas komandieris leitnants A. dod tiem zīmi stāt. Kad arī priekšgrupas kodols pienāk pie Markauki 5, leitnants A. komandē:

«Priekšgrupa — stāt!»

pie kam turpina:

«Mežā atpūtne uz 10 minūtēm!

Priekšgrupai novietoties šai dārzā!»

Priekšgrupa noiet no ceļa un ieiet dārzā, pie kam nozīmētie novērotāji ieņem izdevīgas vietas un turpina novērošanu katrs tam noteiktā virzienā.

Priekšējā patruļa, paredzēdama mazo atpūtni, plk. 09,30 apstājas pie Soboļi 2, pie kam riteņbraucēji novietojās Soboļi 3 un uzņēmās apsardzību, bet br. auto palika Soboļi 2, kur apkalpe izkāpa no mašīnām, lai tās pārbaudītu un arī pati atpūstos.

I z t i r z ā j u m s:

Mazās atpūtnes dienas gājienā, ja nav jāsteidzas, noteicamas ik pēc 50 minūtēm uz 10 minūtēm.

Mazās atpūtnes kājnieku vienības noiet ceļu tuvumā apkārtnē, neievērojot ierindu. Jātnieki, artileristi un vezumnieki nokāpj no zirgiem un transporta līdzekļiem. Visiem kaŗavīriem jāsakārto ietērps un uzkabe, jāpārbauda seglojums un transporta līdzekļi; motori jāizslēdz. Visiem komandieŗiem, bet pirmā kārtā instruktoriem, jāraugās, lai viņiem pakļautie kareivji:

— nekur tālu projām neaizietu;

— vispirms savestu kārtībā apģērbu, kaujtērpu un, galvenais — apavus; ja apavi spiestu vai berztu — kājas jāpārauj;

— nesēstos un negultos tieši uz aukstas vai slapjas zemes, bet paklātu mēteli, zarus u. c.;

— neēst negatavus augļus (sērgas un slimības!) un nedzert apšaubāmu ūdeni;

— izturētos pieklājīgi un disciplinēti pret vietējiem iedzīvotājiem.

Kā mēs redzējām, rotas komandieris plk. 09,30 rotu neapturēja, bet turpināja ceļu līdz Guduļi 4. Pareizi! Kuŗā katrā vietā nevar apstāties, bet jāskatās, lai vieta priekšrotas mazai atpūtnei pildītu sekojošas divas prasības:

— būtu pēc iespējas segta no gaisa;

— dotu izdevīgu aizstāvēšanās poziciju ienaidnieka uzbrukuma gadījumā (vēlami šķēršļi pret kaujas ratiem).

Izvēlētā vieta pie Guduļi 4 šīs prasības pilda.

Līdzīgi un pilnīgi pareizi rīkojās arī priekšgrupa.

Viens no rotas komandieŗa galveniem pienākumiem mazā atpūtnē ir rūpēties par drošību. Rotas drošība tika sasniegta, virspirms, izvēloties izdevīgu atpūtnes vietu un bez tam izbīdot prettanku lielgabalu pozicijā un atstājot pozicijā 1 lžm. grupu gaisa aizsardzībai apmēram 300 metros no atpūtnes vietas (ja grupa būtu tuvāk, tā nespētu pildīt savu uzdevumu, jo gaisa aizsardzībai norīkotiem ložmetējiem jāatrodas 300—1000 m no apsargājamā objekta).

Bez tam par rotas drošību rūpējas arī priekšgrupa un sānapsardzības patruļas, kuŗas apstājās izdevīgos punktos, no kuŗiem var nodrošināt ro tu no pārsteigumiem. Te vēl reiz jāpiezīmē, ka priekšgrupai un sānapsardzības patruļām vienmēr sava kustība jāsaskaņo ar rotas kodola kustību un, kodolam apstājoties, automatiski bez sevišķas pavēles arī jāapstājas un jāpāriet no gājiena apsardzības uz novietojuma apsardzību.

Ja vajadzīgs, rotas komandierim jāspeŗ vēl citi drošības soļi, tomēr vienmēr paturot prātā, ka pārmērības drošībā (velti nogurdina rotu) ir tik pat nevēlamas kā vieglprātīga bezrūpība (rotu var pārsteigt un nodarīt tai lielus zaudējumus). Drošības pakāpenībai jāatbilst apdraudējuma lielumam, par ko katrā konkrētā gadījumā jālemj.

Pēc 10 minūtēm atpūtas rotas komandieris nostāda rotas kodolu un turpina gājienu. Gaisa aizsardzībai izliktā lžm. grupa bez sevišķas pavēles pievienojās rotai. Priekšgrupa, priekšējā un sānu patruļas automatiski turpina kustību līdz ar rotas kodolu.

Priekšrotas darbība lielā atpūtnē.

Ja gājiena attālums lielāks par 20 km vai laiks ilgāks par 5 stundām un stāvoklis to atļauj, tad apmēram pēc 2/3 pārgājiena jāietur lielā atpūtne uz 2—4 stundām.

Lielā atpūtnē kaŗaspēka vienības un vezumi noiet no ceļa un novietojas segti pēc iespējas ūdens tuvumā, izvairoties, ja vien apstākļi to atļauj un it sevišķi labā laikā, no apstāšanās ciemos un pilsētās. Lielās atpūtnēs izsniedzams silts ēdiens kareivjiem un baŗojumi zirgiem. Galvenie spēki lielā atpūtnē jānodrošina no pārsteigumiem. Apsardzības veids atkarīgs no apdraudējuma lieluma, atpūtas ilguma un apvidus. Parasti avangardam tiks uzdots ieņemt noteiktu pretošanās līniju un izlikt priekšgrupas.

Šādās reizēs priekšrotas darbību katrā atsevišķā gadījumā noteiks avangarda komandieris, norādot apsardzī-

5. zīm.
Kreisā sānapsardzības patruļa pie Guduļi 5.

bas iecirkni, pretošanās un novērošanas līnijas, kā arī nosakot kaujas gatavību. Novietojuma apsardzības rotas darbību mēs te sīkāki neapskatīsim, jo tai tiks veltīts sevišķs vingrinājums. Apskatīsim tikai visumā 2 no daudziem iespējamiem atrisinājumiem, kā avangarda komandieris varētu organizēt galveno spēku aizsardzību atkarībā no apdraudējuma:

1) Ar divām rotām ieņemt pretošanās poziciju uz līnijas Prudu pmž. vns 4, Prudu ezers, Gudu ezers. Ķivlani 3, izliekot priekšgrupas uz līnijas Druvas kps, Markauki 5, Žagari 2, bet apsardzības rezervi novietojot Lužņevas mž. vns 1 un 2.

2) Priekšrotai ieņemt pretošanās poziciju uz līnijas Druvas 4, Markauki 5, bet pārējos avangarda spēkus novietot rajonā Guduļi 4, Lužņevas mž. vns 4, Ļadu mežs.

Saprotams, ka abos gadījumos jāizsūta arī izlūkošana uz priekšu un atklātos sānos, norīkojot bez tam vēl sānapsardzības patruļas.

Ja iespējams ienaidnieka uzbrukums — galvenā vērība piegriežama kaujas prasībām un no ērtībām jāatsakās; ja ienaidnieka uzbrukums nav iespējams — jārūpējas par ērtību sagādāšanu karaspēkam (ērts novietojums, mazi norīkojumi u. t. t.).

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Jauna ideja krastu aizsardzības noorganizēšanā. Norvēgu prese jūsmo par jaunu ideju krastu aizsardzībā: kāds norvēgu jūras kapteinis izgudrojis ipatnēja tipa zemūdeni, kas būšot seviški piemērota šim uzdevumam. Šis zemūdenes dati projektēti: 1) garums — 15 m, 2) tilpums — 30 T, 3) ātrums — 30 jūras jūdzes, 4) darbības tālums — 20 km, 5) apkalpe — 2 vīri, 6) apbruņojums — 2 torpēdas laivas priekšgalā, 7) dzinējspēks — saspiests gaiss, 8) vadība — ar rokas spēku. Zemūdenes izmaksa aplēsta uz 300.000 norvēģu kron., citiem vārdiem — tā iznāk apm 40 reizes lētāka par 3000 T kreiseri, kurš izmaksājot 12 miljonus kronu (viena kreisera vietā 40 zemūdenes). Ja šādas zemūdenes jāizmanto jūras kaujā, tad tās piegādājamas kaujas laukā uz bazes kuģa. Krastu aizsardzībā tās paredz izvirzīt ar buksiera palīdzību. Norvēģu prese izsakās, ka ja tādas zemūdenes sāktu izgatavot krastu aizsardzībai, tad līdzšinējie aizsardzības principi pilnīgi pārveidotos. («D. Wehr», 1937. — 10.).

Motocikls, kuru iespējams izmantot visur. Vācu firma «BMW» izlaidusi visurejoša motocikla paraugu, kas spējīgs virzīties pa dziļu sniegu, pa ledu un pāri nelieliem grāvjiem. Uz motocikla diviem riteņiem uzvilkta viegla dīr-aluminija kāpurķēde ar tādu ārējo virsmu, kas viegli saskaras ar ledu, asfaltu un taml. Blakusvāģa ritenim piekonstruēta neliela, visai lokana, slēpe. Motocikla vadītājs aizsegts ar pacelamu aizsargu pret vēju un sniegu. Vācu militārās aprindas esot visai ieinteresētas motocikla šajā paraugā un projektējot, pēc ložmetēja uzstādīšanas uz tiem, tos ievest moto-mēchanizētu vienību apbruņojumā vēl tekošā pavasarī. («Kr. Zv.» 4.II.37.)

Jauns zemūdeņu apkarošanas līdzeklis. Zemūdeņu apkarošanas līdzekļi pavairojas dienu no dienas. Pasaules kara laikā pret tām izmantoja: lielgabalus, torpēdas, mīnas, dažāda tipa granātas, tērauda aizsprostojuma tīklus un lidmašīnu bumbas. Zemūdeņu apkarošanas līdzekļu pētīšana turpinājas visā pēckara laikmetā: tiem galvenā kārtā pievienojusies jauna metode, kuras princips — izsekot zemūdenes ceļu. Itaļi zina vēstīt, ka angļu admirālitāte, pēc 20 gadu laikā veiktiem pētījumiem un izmēģinājumiem, nākusi it kā klajā ar kādu «noslēpumainu, speciālu stpru kūli», kas nosaukts par «magnētisko ekrānu», kuru zemūdenes vairs nespēšot pārvarēt un nedrīkstēšot arī tam tuvoties, jo tas ļoti ātri un precīzi nosakot viņu atrašanās vietu. Sīkumus par šo atklājumu protams, turot slepenībā. («La Fr. mil.»3.III.37.).

Ko saka par Vācijas mobilizācijas iespējām. Šim jautājumam franču mil. presē pieskāries ģen. Nissels, salīdzinot pašreizējās iespējas ar 1914. g. stāvokli. Attiecībā uz transportu viņš izsakās, ka dzelzceļi ievērojami uzlaboti un jau pasaules kara laikā tiltu skaits pār Reinu dubultots. Pāris pēdējos gados plaši izveidots moderns autoceļu tīkls. Nacionālsociālistu automobilistu korpusā skaitoties 150.000 labi sagatavotu auto vadītāju. Vācu aktīvo divīziju skaits 1914. g. bijis 60 un tās bijis iespējams sakoncentrēt pie robežas mobilizācijas piecpadsmitā dienā, bet tuvākās nākotnes mobilizācijas gadījumā vāciem būšot 56 aktīvas divīzijas, 30 robežapsardzības divīzijas, un 30 formējamās, pirmā kārtā rezerves divīzijas. Visa šī masa varot būt pie robežas jau par 3 dienām ātrāk nekā 1914. g. Mobilizācijas pirmā dienā būšot gatavas 30 robežapsardzības divīzijas un drīz pēc tam 4 mēchanizētās divīzijas. Vācijā arī jau daudz kas esot darīts kara rūpniecības sagatavošanai, civīliedzīvotāju aizsardzības un visas nācijas nodrošināšanas ziņā kara gadījumā. («La Fr. mil.» 7 et 8-III-37.).

Krievu tanku raksturojums. Krievi tikai 1928. g. sākuši patstāvīgi veidot paši savas konstrukcijas kaujas ratus. Pirmais īstais krievu tips bijis tā sauc. «M. S.» tanks. Pirmā piecgadē līdz 1932. g. parādījies jau lielāks skaits vieglo izlūku tanku «T. 27», vieglo 7-tonnīgo tanku «T. 26» un vidējo tanku «BT». «T. 27» tankam ir divu vīru apkalpe, apbruņojumā smagais ložmetējs, ātrums — 40 km/st. un degvielu krājums 30 l, kas pietiek 160 km nobraucienam. «T. 26» ir divu tipu. Šo tanku galvenā masa esot ar 2 bruņu torņiem: viena no tiem patšautene, bet otrā — mazs 37 mm lielgabals. Otrs tips ar vienu bruņu torni, kurā iekonstruēta patšautene un 37 mm lielgabals ar sevišķi garu stobru. Trieciena tanki «BT» konstruēti ar vienu bruņu torni un to apkalpe ir 3 vīri. Ātrums uz riteņiem — 110 km/st., bet uz kāpurķēdēm — 62 km/st. Šie tanki ar 400 litr. benzīna nobraucot 100 km. Bruņu biezums 6—16 mm. Bez tam krieviem esot arī smagie un sevišķi smagie tanki, kuri ārējās uzbūves ziņā atgādinot Vikersa 32 T «Heavy» tanku. Smagie tanki esot krievu rūpniecības pēdējais šedevrs. Šo tanku apbruņojumā 1 mazs lielgabals un 1 ložmetējs centrālā bruņu tornī un tanka ķermeņa priekšējos stūros pa 1 ložmetējam. Apkalpe — 6 vīri. Katrs tāds tanks apgādāts ar īsviļņu radiostaciju. Bruņu biezums — 25—35 mm. Degvielu krājums — 30 l, ar ko iespējams nobraukt 200 km. Svars — 23 T. Garums — 7,20 m. Platums — 2,73 m. Augstums 2,93 m. Tanks esot gāzdrošs. Sevišķi smago tanku apkalpe esot 12 vīri. To ātrums — 30 km/st. Degvielu krājums 300 km braucienam. Apbruņoti ar: 1) vienu — 75 mm lielgabalu (saīsināts stobrs) vidējā bruņu tornī; 2) vienu — 37 mm prettanku lielgabalu un vienu ložmetēju priekšstūru tornīšos; 3) vienu — 37 mm prettanku lielgabalu un vienu ložmetēju — pakaļstūru tornīšos. Visumā tāda tanka apbruņojumā skaitās: viens vieglais lauku lielgabals, divi — 37 mm prettanku lielgabali un 2 ložmetēji. («Mil. Wochenbl.» 1937.—30.).

Kā Francijā paredzēts apgādāt civīliedzīvotājus ar gāzmaskām. Uz Parīzes pašvaldības ierosinājumu, Francijas valdība nolēmusi apgādāt lielpilsētu iedzīvotājus ar gāzmaskām. Izdevumus šo gāzmasku iegādei segs uz pusēm valsts un pašvaldības. Gāzmaskas izsniegs no armijas krājumiem. Civīliedzīvotāji, kuru ienākumi nepārsniedz nodokļu zināmu robežu, dabūs maskas par brīvu. Pārējiem tās izsniegs par armijas pašizmaksas cenām. Parīze šim vajadzībām paredzējusi 10 miljonu franku. («D. Wehr» 1937.—8.).

Kas pēdējā laikā bruņošanās ziņā izlemts Maskavā. Pēc vācu ziņām, Krievijas aizsardzības padome 3 dienu ilgā apspriedē, kurā piedalījušies arī maršali Vorošilovs, Tuchačevskis, Jegorovs un Tālo Austrumu armijas komandieris ģen. Blichers, izlēmusi jaunu, ārkārtīgi plaša mēroga, bruņošanās programu Šī programa paredz: 1) sarkanarmijas miera laika sastāvu divos gados novest līdz 3 miljoniem, citiem vārdiem — šo sastāvu dubultot; 2) gaisa spēkus tanī pašā laikā trīskāršot, sagatavojot lidotāju sastāvam 150.000 vīrus; 3) visā drīzumā izbūvēt gar Krievijas R. un A robežām moderno nocietinājumu divas joslas pēc franču Mažino sistēmas parauga. Šo nocietinājumu garums sastādīšot 4000 km; 4) rūpniecības iestādes atvilkt atpakaļ valsts iekšienē tik tālu, lai tās būtu izsargātas no pretinieka aviācijas draudiem. («D. Wehr» 1937.—8).

Ams.

L I T E R Ā R Ā   D A Ļ A

Elza Sterste

Velna kāzas

Zaļacainais runcis laizās,
Kaut kur mežā suņi rej,
Šonakt vēji visās aizās
Velnam trakas kāzas dej.

Sīkie velna sulainīši,
Čīgā, dūdo, svelpj un kauc,
Jautrie ciemi lai nu glīši
Ģīgām saņemami brauc.

Melnā Made miltus mīca,
Mistrī guns un dūmi jūk,
Velna mātei pavārnīca
Ārdoties no rokām šļūk.

Vedekliņa, smalka, tieva,
Kļavu lapas lizē klāj,
Bet šī maize nav no Dieva,
Velna auza graudus krāj.

Vedekliņa dziru daņa,
Tā kā svelme rīkli rauj;
Kam par zemi bija vara,
Tos kā status zemē pļauj.

Velna kungs pats zeltu skaita,
Maisu maisi zelta pilst,
Un pār viņu lēnā gaitā,
Mēness lec un mēness dilst.

Aiziet velns ar zelta maisu —
Nezin sacīt — rīts vai riets —
Baltā putenī pa gaisu
Griezās debess bišu spiets.

Zinaīda Lazda

Rīga

Eju es pa tavām ielām,
Pavasaŗa diena galā.
Lietus raso lāsēm lielām,
Un par ledu paliek salā.

Eju es pa tavām ielām,
(Citi arī iet kā pāvi . . .),
Lietus raso lāsēm lielām,
Bet kā, stāvi tu, tā stāvi . . .

Bet kā stāvi tu, tā stāvi
Jau no gadu tāliem simtiem,
Lai nāk aukas, plosās kāvi,
Pāri taviem krastiem dzimtiem.

Aizrit Daugava tev gaŗām,
Aiziet kuģi dūmos melni . . .
Celdamies pret labām varām,
Naktīs dzelmē cīnās velni.

Bet kā stāvi tu, tā stāvi
Aukstā lietū, niknā salā.
Miglā torņi apdziest blāvi.
Pavasaŗa diena galā.

Alberts Sprūdžs

Jumta sitējs

1.

Māju mēs bijām uzcēluši.

Liela, desmit logu un diviem ārdurvju caurumiem viņa stāvēja ciema vidū, aizēnodama sauli daudzu kaimiņu būdām.

Jā, tagad mēs tā varējām saukt visus pārējos mājokļus, jo tie izskatījās tik maziņi, ka, raugoties no malas, bija jābrīnās, kā gan cilvēki tur varēja mitināties.

— Diez, vai šie tur nestaigā, kūkumu uzmetuši? — vienrīt teica tēvs, kad brokasta galda sarunās mēs bijām nonākuši pie šīs vietas.

— Cik tad sen tev pašam bija tāda būda, — aprāja viņu māte. — Vēl jau neesi ticis galā. Izputēsi, varbūt, ar visu savu lielumu.

Taisnība, māja bija tikai sacirsta, savītis vaiņags karājās gaŗā kārtī, vēl augstu virs spāŗu galiem, bet cik savādi tas bija, ka veco dzīvojamo ēku mēs jau bijām pilnīgi aizmirsuši.

Mēs staigājām skaidām piemētātā pagalmā, bet sirdī bija tāda sajūta, it kā tikko būtu iznākuši no lielās, gaišās istabas. Gulējām ratnīcā uz paplēsta siena klēpja, bet mums likās, ka grozāmies mīkstā gultā un pār galvu klājās jaunās istabas jumts.

Pusdienas māte vārīja dārzā, katls karājās, pavērts uz mieta, bet arī viņa šad tad aizmirsās un uzsauca man:

— Pēter, pieskaties, lai krāsnī neizdzistu uguns!

— Krāsns mums vēl nemaz nav sākta mūrēt.

— Ak tā... jā...

Tēvs to dzirdēja un pasmaidīja:

— Tu jau arī, laikam, dzīvo tikai pa jauno māju vien.

Mātei nepatika, ja kāds uzminēja viņas domas.

— Man tava māja bijusi, nebijusi, — viņa teica un gāja savos darbos.

Šī māte, kā viņa prata izlikties!

Tēvs viņas vietā ar lepnumu būtu atbildējis:

— Jā, protams. Tādas otras mājas nav visā pagastā, nav pat miestā. Kāds tur brīnums, ja viņai vien pieder visas domas. Un kad es viņu dabūšu gatavu, tad tikai tu redzēsi. Pils, es tev saku.

Bet mātei viņa bijusi, nebijusi!

Savādi, kāpēc gan viņa, dēstot runkuļus, apstājās darbā, kad neviena cita nebija tuvumā, un ilgi nolūkojās būvē, kuŗa saulē jau bija apcepusi tumši dzeltena, bet nopilējušās un sakaltušās sveķu lāses mirdzēja kā mazi spogulīši? Ko gan viņa tad domāja?

Varbūt viņa atcerējās namdaŗus, Jāni un Jēkabu un notikumu ar Paegļu Annas plāceni? Varbūt viņa vēl tagad nevarēja izprast, kāpēc gan Jānis bija tik pēkšņi pazudis spāŗu svētku naktī, kad te līgoja viss ciems līdz rīta gaismai? Jā, kas to lai zina.

Vienreiz viņu, tā lūkojoties un pārdomās nogrimušu, pārsteidza tēvs un uzprasīja:

— Nu, vai tur nav ko apbrīnot?

Māte satrūkās:

— Ko tad?

— Māju, protams. Tu jau viņā skatījies.

— Kas gan tev iešaujas prātā! Kā mazs bērns. Es tikai palūkojos, vai nenāk lietus mākonis. Tad nevajadzētu aplaistīt dēstus.

Un viņa noliecās atkal pie zemes, iedūra rādītāja pirkstu grēdā, ielika dobē trauslu stāda saknīti un apraka ar zemēm.

Nē, kaut ko tādu es vēl nebiju redzējis. Kā viņa tiešām prata izlikties!

Bet viņa sevi nodeva jau tai pat dienā.

Pusdienās, kuŗas mēs ēdām pagalmā, ratnīcas pajumtē, ar bažām balsī māte ieminējās:

— Es visu laiku domāju, kur mēs ņemsim tik daudz gaŗkūlas, ar ko noklāt tādu platumu.

Tēvs pacēla baltas acis:

— Gaŗkūlas! Vai tā ir kāda būda, ja es viņai likšu cisu jumtu?!

Un viņš nolika kaŗoti galdā, atgāzās pret ratnīcas sienu un pameta ar galvu uz būves pusi.

Tiešām, kā tas gan izskatītos, ja viņai būtu salmu jumts! Koši dzeltena viņa laistījās saulē, vēl vairāk — visu apkārtni viņa it kā aplēja pati ar savu gaišumu, verstīm tālu viņu varēja saskatīt un apbrīnot, cilvēki pat meta līkumu, lai piebrauktu vai pienāktu un apskatītos savām acīm, un tad — salmu jumtu viņai uzliktu kā vecu bārkstainu cepuri!

Nē, nē.

— Bet kādu tad tu liksi?

— Gan jau izdomāšu.

— Tu, varbūt, te gribi ākstīties un uzlikt bleķa jumtu, sarkanu, kā asinīm notašķītu?

— Tas nemaz nebūtu slikti, bet tik bagāts es vēl neesmu. Gan jau vēlāk, varbūt.

Un kamēr tēvs ar māti tā runājās, arī man iešāvās prātā laimīga doma.

— Stikla, — es saucu un biju bezgala priecīgs par to.

Tēvs paskatījās manī un tad spruka smieties:

— Vai tu dzirdi, stikla, viņš saka, ha, ha, ha...

Smējās arī māte, bet es aizstāvējos, notvīcis tumši sarkans.

— Nujā. Tad mēs naktīs redzētu zvaigznes un mēnesi.

— Zvaigznes un mēnesi, ha, ha, ha, — tēvs vai krita pie zemes. — Tad jau tev, puis, arī griesti būtu jāliek no stikla.

— Ak jā, griesti... Tos es biju piemirsis.

— Redzi nu, cik vēl šaura tev tā domāšana, — no sirds izsmējusies, teica māte.

Tā bija. Šoreiz man nācās padoties.

Tad teica tēvs:

— Lai nu paliek dzelzs un stikls. Sitīsim vien dēlīšus.

— Bet ciemā jau neviens to nepratīs, — bažījās māte.

— Vai ciemā man kāds prata arī sacirst šādu māju?

Tēvam bija taisnība. Neprata jau neviens. Bet māte un es tagad zinājām, ka tēvs atvedīs sitēju no tirgus, tāpat kā viņš bija atvedis namdaŗus.

2.

Sitējs atnāca.

Kad viņu ieraudzījām, tā kaut kas kutināja sirdi, ka mēs ar māti tikko nesākām smieties pilnā kaklā.

Mazs, klibs vīrelis viņš bija. Cepure stāvēja šķībi, sagāzusies uz vienas auss, platās bikses bija tālu pārkārušās zābaku stulmiem.

— Labdien, — viņš teica, ienācis pagalmā.

— Labdien, labdien, — atņēmām.

Bet balss viņam bija tik smalka, kā mazam bērnam, gadrīz pīkstoša kā cālim.

Pirmā mirklī mums likās, ka viņš to pārmainījis ar nolūku. Varbūt viņš bija liels joku cienītājs un nu gribēja mūs izmēģināt, sak, redzēsim, kā šie ļautiņi prot uzņemt jautrību. Varēja arī būt, ka viņš ar to rāvienā gribēja iemantot mūsu sirdis.

Jau mēs vērām mutes vaļā, lai ieskandinātu smieklu zvārguļus, jau jautri piemiedzām acis, kad pēkšņi vēl laikā pamanījām tēva aso, brīdinošo skatienu.

Aprāvāmies.

Māte iekoda zobos lakatiņa stūri un tad ilgi knibinājās zem zoda, it kā sasiedama tur mezglu, kas būtu izraisījies. Man nekas labs nepagadījās pie rokas, bija vien jākožas pirkstā un jāturas, cik vien spēka.

Un tā ar mokām mēs savaldījām smieklus.

Sitējs stāstīja, kā viņš nācis šurp, kā meklējis šo ciemu, kas esot ielīdis vai pašā elles dibenā, tik daudziem purviem un mežiem bijis jāiet cauri. Tik jaukas vietas viņš esot redzējis un staigājis. Viņš

gan te nedzīvotu ne par kādu naudu, bet ja nu cilvēkiem zemes virsū vairs tiešām neesot labāka stūra...

— Lielība, lielība, — mēs nodomājām, neko neteikdami. — Būtu tev bijusi labāka balss, — vēl, vēl jau varētu piedot, bet nu...

Un uz reizi mēs sajutām pret viņu tā kā neuzticību, kā nepatiku, bet neticību viņa vārdiem ieguvām pilnā mērā.

Jā, tas vairs nevarēja būt labs cilvēks, kas nosmādēja Dieva radīto pasauli.

Tad es sadūšojos un teicu:

— Te nemaz nav tik slikti. Visapkārt mums ir meži, tur aug sēnes un ganās lopi.

— Sēnes, he, he, hē! — smējās sitējs savā pīkstošā balsī. — Bet vai jums ir tīrumi, kur var palaist pļaujamo mašīnu pilnā spēkā? Te jau viņai nav kur ieskrieties.

— Pļaujamo mašīnu?

Tā bija jauna un nedzirdēta lieta.

Es paskatījos mātē, viņa manī, tad abi pagriezāmies pret tēvu:

— Kas tā tāda?

Ak, tā esot tāda liela izkapts, kuru velkot zirgs, tāpat kā ecēšu. Viņa pļaujot daudzreiz ātrāk par rokas izkapti un turklāt vēl saveļot nopļauto arī kūļos.

— Tā tas ir, puis! — sitējs paklakšķināja ar mēli, gudrībā juzdamies pārāks par mums visiem.

Mēs nolaidām acis un padevāmies.

Lai! Viņam varēja būt mašīna un vēl — Dievs zina — kas, bet viņam nebija un nebūs tādas mājas, kā mums.

Tādas nu nebūs gan!

Lepni galvu pacēlusi un spēji apgriezusies, māte gāja gatavot pusdienas, kamēr tēvs veda sitēju apkārt būvei, izrādīdams to un stāstīdams, cik asis garš un cik augsts jumts.

Sitējs brīdi rēķināja galvā, tad teica:

— Jā, jā. Kādai nedēļai jau būs ko rauties.

Nu arī tēvam vairs nepatika viņa valoda.

— Nē, — viņš teica. — Es nedomāju salāpīt tur tos vecos, bet uzsist še jaunu jumtu. Ja tu nedēļas laikā to izdarīsi, es tev šo māju uzdāvināšu.

Tēvs to teica tik nopietni, ka nobīlī man iedrebējās sirds. Ja nu sitējs neguļ caurām naktīm un tiešām paveic lielo darbu, ko tad?

— Nē, nedosim vis, tēt! — es iekēros viņa rokā un lūdzoši ieskatījos acīs.

— He, he, hē! — sitējs smējās atkal savā pīkstošā balsī. — Nebaidies, puis, neņemšu jau, neņemšu! Ko es tādā šķūnī lai iesāktu?!

Nē, nu tas bija par daudz, ko viņš te izrunājās!

— Būtu es tēva vietā, — man iešāvās prātā cieta doma, — uz līdzenas vietas es viņu atlaistu mājās!

Nemanot pirksti man bija sažņaugušies dūrē, pierē ievilkušās asas grumbas.

Nezinu, varbūt es būtu arī ko nelabu teicis, ja šai mirklī māte neaicinātu mūs pusdienās.

Gājām klusēdami, tēvs ar sitēju blakus, es nopakaļ. Čaukstēja piemētātās skaidas mums zem kājām, es pat sadzirdēju, ka zem sitēja stulmeņu zābakiem skanēja, vaļā ticis, pakavs.

Tik asa bija kļuvusi mana dzirde.

Jā, pat pakavs viņam nebija piesists, kā nākās, bet viņš te izrunājās kā kāds liels prāta vēders.

— Šķūnis tas esot! Papriekš piesit savu pakavu, lūdzu.

Pagalmā, kur mēs iegriezāmies, seši ciema vīri rāvās sviedros. Resnus apses bluķus divi sagrieza īsos klučos, viens skaldīja tos plānos dēlīšos, kuŗus otrs apdrāza ar slīmestu, bet pārējie divi tajos ieēvelēja rievas. Ja samauca dēlīšus kopā, tie turējās viens otrā tik cieši, it kā būtu sasisti naglām vai salipuši ar līmi.

Sitējs pienāca pie grēdas, pacilāja vienu, otru dēlīti un tad nometa zemē.

— Varēs jau iztikt, — viņš teica.

— Tev liekas, ka mēs strādājam slikti? — ieprasījās Cirtumu Pāvils.

— Špunktām vajaga būt taisnām, kā vaga.

Bet taisnas jau bija, Cirtumu Pāvils strādāja ar rokām. Mēs sapratām, ka sitējam nebija cita, ko teikt.

— Nu, nu, vai es nezinu! Tādus vēl tu savā mūžā nebūsi turējis rokā, kā mēs te taisām.

— Pēter, pieskaties, lai krāsnī neizdzistu uguns!

Tēvs pasmaidīja, uzmezdams Pāvilam laipnu skatu, bet man gribējās iesaukties priekā:

— Malacis, Pāvil! Tā vajaga atbildēt vīram.

— Nu, brālīt! — sitējs atkal noklakšķināja ar mēli. — Kad es apsitu pana Veržbicka pili, tev vajadzēja redzēt, kas tie bija par šindeļiem! No Vāczemes apses, kā līdakas! Es, brālīt, kungiem vien esmu strādājis...

Jā, jā. Mēs jau pazinām viņa lielīgo dabu, mums nebija vairs ticības viņa vārdiem, mierīgu sirdi varējām sēsties pie pusdienu galda.

3.

Ja kādu cilvēku redz cauri, redz, ka viņš runā vairāk kā spēj, tad uznāk neatvairāma vēlēšanās viņu pavilkt uz zoba.

Tā bija arī ar mums: ar tēvu, māti, Cirtumu Pāvilu, Paegļu Annu un gandrīz visiem ciema vīriem un sievām, kas te pastāvīgi iegriezās, kad ieniezējās mēle, lai patriektos ar gudro jumta sitēju.

— Ignāt, ja jau pļaut varēja ar mašīnu, kāpēc tad nevarēja izgudrot jumtu sitamo mašīnu?

— Paldies. No kā tad es ēdīšu maizi?

Varēja jau būt, ka mācīti vīri tikai tāpēc vien neizgudroja šādu mašīnu, bet Cirtumu Pāvils nebija mierā ar Ignāta atbildi.

— Tu jau pats varētu viņu vadīt, sist jumtus kā knipus un saraust milzu naudas.

Ignāts pakasīja aiz auss, cepuri sagāzdams vēl šķībāk:

— Jā, var jau būt, ka es tādu izgudroju. Šis tas man jau padomā ir, bet par to es nevienam nekā nestāstu.

Stāstīt vajadzēja, to saprata arī Cirtumu Pāvils, nu viņam bija laiks atgriezties pie sava darba.

— Jā, jā. Pagudro, kamēr mēs ēvelēsim tev dēļus.

— Ō! — pagalmā atsaucās dēlīšu taisītāji. — Ignāts bijis pat baznīcas tornī. Tā tik ir drosme.

— Nevis bijis, bet uzsitis, brālīt, viņam jumtu, — Ignāts pārlaboja, tāpat atkliegdams pilnā kaklā.

Pacelta gaisā viņa balss iznāca vēl čīpstošāka kā cālim, gandrīz vai kā mazam pelēnam, un mums ar māti vajazēja aizgriezties sāņus, lai Ignāts nemanītu, ka nevaram savaldīt smieklus.

Bet lai neievilktos ilgs klusuma brīdis, māte pārvarēja sevi un teica:

— Tad jau gan, laikam, var tālu redzēt.

— Ojā! Kalni izskatās, kā viens otrā samaukti podi, un baznīcu — baznīcu. Uz visiem divdesmit pirkstiem nesaskaitīsi.

Pāvils bija aizgājis projām, viņa vietu nu varēja ieņemt cits.

Māte pašlaik nāca no dārza un apstājās.

— Ignāt, — viņa sauca, aizlikusi plaukstu acīm priekšā, lai tās neapžilbinātu gaisma, kas atsitās no koši dzeltenās būves, — vai tev nereibst galva, tik augstu sēdot? Man jau sāk ļodzīties ceļi, paskatoties vien.

Ignāts sēdēja jumtā uz maza ķeblīša, kurš bija piestiprināts latām, lai neslīdētu. Labajā rokā viņš turēja asu cirvi, ar mazu veseri pieša vietā, bet ar kreiso izņēma naglas no mutes un tad tālu aizspļāva melnu dzelzs rūsu:

— Tpfu! Galva reibs! Es esmu apsitis Piekrastes baznīcas torni, un tad man nav pakustējis pat mats.

Tad notika tas, ko man vēl ilgi vajadzēja nožēlot.

— Tev jau ir tikai septiņpadsmit pirksti, — es iemaisījos starpā, jo biju redzējis, ka Ignāta klibai kājai trīs iztrūka.

Tai pat mirklī māte satvēra un nogrieza man kreiso ausi tik stipri, ka es lāga nedzirdēju, ko tai brīdī Ignāts bija atbildējis.

Vēlāk es atcerējos:

— Jā, jā. Tos es nocirtu uz jumta ar šo pat cirvi, — viņš bija teicis.

Un pēkšņi man Ignāta kļuva žēl. Viņš bija nelaimīgs cilvēks, Dievs viņu par lielību jau bija sodījis, un kāpēc gan vēl mums vajadzēja sarūgtināt viņa dienas?

Un it kā girbēdams izpirkt savu pārkāpumu, es ieprasījos tādā balsī, kurā izskanēja nožēlošana:

— Ignāt, vai mākoņus arī var redzēt, ja uzkāpj tik augstu?

— Kā tad tu domāji, puis? Tie gandrīz aizslīd gar pašu galvu, mīksti un samtaini. Tu jūti, ka noplīvo mati un sirdi kāds it kā paņem delnā un paceļ uz augšu.

— Ak! Es arī reiz gribētu uzkāpt tik augstu!

Bet Ignāts manī vairs neklausījās, kāds viņa sirdi bija saņēmis delnā un cēla uz augšu Mirdzošām acīm viņš turpināja:

— Bet tas nav nekas, šie mākoņi. Daudz jaukāk jau ir, ja pa viņu starpu dienā var saredzēt zvaigznes.

— Zvaigznes? Un dienā?

— Jā, baltā saules dienā. Tad viņas ir daudz skaistākas kā naktī. Visās varavīksnes krāsās viņas tur mirdz, un ja tu ilgāk lūkojies, tev sāk likties, ka tās tur nav vis nieka zvaigznes, bet kādu lielu un varenu ērģeļu kauliņi, kuŗus mirdzošā ātrumā ņirbina kāds neredzams spēlētājs. Un tu pat sadzirdi mūziku, jauku un brīnišķīgu mūziku, kas it kā atplūst no pašiem Dieva pagalmiem, kur erceņģeļi stīgo savas kokles...

Kā tas bija noticis, vai tur bija vainīgas debesis, vai erceņģeļi, ko viņš pieminēja, to mēs pat vēlāk vairs neatcerējāmies, bet tai mirklī bijām aizmirsuši visu neticību Ignāta vārdiem, aizmirsuši pat, ka viņam bija jocīga balss.

Kā kāds sludinātājs viņš tur sēdēja jumtā uz sava ķeblīša, salocījis kājas kā pātagas, un stāstīja, stāstīja.

Mutes pavēruši un galvas atgāzuši, mēs stāvējām apakšā un klausījāmies, pat dēlīšu taisītāji pameta savu darbu pagalmā, sanāca šurp, piebiedrojās mums un klausījās.

Mums pat likās, ka acu priekšā dejo varavīksnes krāsās ņirboši ērģeļu taustiņi un no tāliem Dieva dārziem šurp atlido nedzirdētas un brīnummaigas skaņas, kas sagūsta sirdi, iekļauj to it kā siltā delnā un tad šūpo — šūpo...

Stāstot arī Ignāts pats bija aizrāvies, viņš kļuva pārdrošs, piecēlās kājās, un, it kā norādot ar roku uz apvārsni, teica:

— Un tad visjaukākais ir tas, ka var redzēt, kā zeme griežas ap savu asi.

Bija tā, it kā kāds uzgāztu mums aukstu ūdens spaini.

Sakustējāmies un saskatījāmies viens ar otru.

Nē, ko viņš tur bija teicis!

Māte pirmā attapās un atmeta ar roku:

— Ej nu ej, Ignāt! Tev jau pašam griežas galva.

4.

Kamēr augu dienu gaisu kapāja veseŗa sitieni jumtā un kamēr sēta bija pilna svešu cilvēku, tikmēr pie lielākiem darbiem mani nenorīkoja.

— Grozies tikai pagalmā un arvien esi pie rokas, ja kādam tevis ievajagās, — tēvs man bija piekodinājis.

Un es klausīju viņam, lai gan nekāds palīgs jau no manis neiznāca: — slaistījos vairāk apkārt un maisījos darba darītājiem pa kājām.

Tā man atlika arī daudz laika pārdomāt zemes griešanos.

Pavisam jocīga lieta jau tā bija! Šī zeme, pa kuŗas virsu es staigāju, uz kuŗas stāvēja mājas, kuŗā auga koki, urbās upes un iegūla ezeri, — šī zeme griežoties kā spole. Jāsmejas!

Bet, laikam, jau tā bija, jo arī tēvs, kad es viņam apjautājos par to, atbildēja nopietnā balsī:

— Ja jau Ignāts tā saka, tad tā vien būs.

Savādi. Tad jau varēja nobirt mājas un aizlidot, viens Dievs zina, kurp. Šī pat mūsu māja, pamats viņai vēl nebija pamūrēts, viņa stāvēja uz astoņiem plakaniem akmeņiem, bet, paldies Dievam, viņa nedomāja pakustēties. Un kur tad ūdens upēs un ezeros, tas jau varēja izlīt un izgāzties, un tad cilvēki un lopi?

Velti lauzījis galvu, nolēmu apjautāties Ignātam par šo lietu.

Pa trepēm uzkāpu būvē, tad pa sijām pārmestiem dēļiem aizgāju līdz tai vietai, kur viņš strādāja un bija man vistuvāk.

— Ignāt, — es teicu, — tu vinreiz stāstīji, ka zeme griežas, bet tad jau tu vari nogāzties ar galvu uz leju.

Ignāts izņēma naglas no mutes un pasmaidīja zilām, rūsas notrieptām lūpām:

— Arvien jau tikai gāžas uz leju. Kad tu, puis, esi redzējis kādu krītam uz augšu?

Tā jau bija. Akmeni ar jostiņu varēji uzsviest, cik augstu vien gribēji, bet arvien viņš krita atpakaļ. Tāpat ūdens, izgāzts krastā, sūcās atpakaļ upē.

Tak ar to visu vēl nekas nebija teikts, gudrāks es nepaliku.

Apsēdies uz dēļiem un šūpodams kājas, sāku pārlikt, kam vēl es varētu kaut ko uzprasīt. Māte, tēvs un Ignāts mani neapmierināja.

Varbūt aprunāties ar Cirtumu Pāvilu, Liekņu Pēteri. Tas ar savām armoņikām bija daudz staigājis pasaulē, varbūt arī viņš būs kādreiz redzējis zemi griežamies.

Kamēr es tā prātoju, kaut kur ciemā skaļi noklaudzēja vārti. Pacēlis galvu, ieraudzīju Paegļu Annu iznākam olnīcā. Droši vien, viņa nāca šurp, gribēja apskatīties, cik tālu ar jumtu un pamēļot ar Ignātu. Veseŗa sitieni jumtā viņai atgādināja namdaŗu cirvju klaudzienus, tiesa, tās bija skumjas atmiņas, ko viņi varēja izsaukt, tak Anna tomēr nāca pie mums bieži un bija jautra.

— Aprunāšos ar viņu, — es izlēmu un, notrausies zemē, paskrēju viņai pretim.

— Vai zini ko, Anna?

— Kas tad atkal jūsmājās jocīgs?

Tā un tā.

— Es jau domāju! — viņa sauca. Mirkli vēl pārlika dzirdēto, tad piespēra ar kāju pie zemes un smējās pilnā kaklā:

— Šitā zeme! Šitā zeme griežas? Ha, ha, ha! Nē — nu, tur pie jums jau ir tīrais cirkus!

Smējos arī es, ieķēros viņas rokā, spērām jautrus un draudzīgus soļus. Vilks par zemi un visu, mums bija līksmi ap sirdi!

Tomēr es vēl ieminējos:

— Tikai tā gribas visu izdomāt līdz galam.

Tad Anna sašūpoja manu roku un teica siltā balsī:

— Ja tā pārdomā, Pēterīt, tad sirds prieks ir atbilde visiem neatrisināmiem pasaules jautājumiem.

— Sirds prieks?

— Nujā, tāds jautrs un labs prāts.

Es pārliku.

Tiesa. Arī Annai reiz namdaris Jānis bija tāds neatrisināms jautājums, un varbūt tā bija arī visla-

— Špunktām vajaga būt taisnām kā vaga.

bāk, ka viņa atmeta visam ar roku un paturēja tikai sirds prieku.

Vēl viņa teica man:

— Ignāts jau visu dzīvi kāpelē tik augstu. Kāds tur brīnums, ja vējš viņam piepūtis galvu. Bet arī tu neskaties vienmēr uz augšu un nedomā par mākoņiem un zvaigznēm vien, citādi arī tevi ķers galvas vējš.

Nē, cik viņa bija laba, šī Anna!

Tagad es sašūpoju viņas roku un vedināju:

— Skriesim!

— Nē, man te kaut kas nesams.

Nu tikai es ievēroju, ka labā rokā viņa nes krūzi, pārsietu ar baltu lakatiņu.

— Kas tev tur labs ir?

— Jaucēšs. Mēs vārām alu, jāaiznes nogaršot Ignātam.

Apiņu smarša man iesitās nāsīs, misas saldais rūgtums kairināja mēli, un es atcerējos to saules dienu, kad viņa bija atnākusi pie mums ar pienā un olās ceptu plāceni, kam virsū bija treknas gaļas šķēles.

Ak, kā tas bija garšojis un kā es biju ilgojies vēl pēc viena kumosa!

— Vai tu dosi arī man paraudzīt no šīs krūzes?

— Došu.

— Tu gan esi laba.

— Visiem jau tāda neliekos, Pēterīt, — viņa nopūtās.

Nezinu, ko Anna ar to domāja, bet man likās, ka viņa atcerējās namdari Jāni, kas kādā gaišā pavasaŗa naktī citai meitenei aiznesa savu koka sirdi.

5.

Ignāts jau, laikam, paredzēja, kas bija tai krūzē, ko mēs ar Annu nesām, viņš ātri norāpās no jumta un kaut ko meklēja, ieklibodams pagalmā.

— Kas tad tev pazudis? — jautāja tēvs.

— Tāds nieks vien. Nezinu, kur būšu iegrūdis.

— Gan jau atradīsi vēlāk, — smaidīja Anna. — Tāds nieks jau arī man te ir rokā.

Un viņa nolika krūzi zemē, tā bija prāva un smaga un izvilkusi viņai plecu.

Māte lika man sameklēt glāzi, kamēr vīri apstājās krūzei riņķī, it kā sargādami, lai tā neaizbēgtu.

— Tak jau dārgs virums tur iekšā, — jokoja Cirtumu Pāvils un uzprasīja Ignātam, cik gan pasaules alus viņš esot nogaršojis savā mūžā.

— Kas to var saskaitīt. Bet es gan, brālīt, esmu baudījis arī dārgus Varšavas vīnus. Panam Veržbickim...

— Nu, ielej, Anna! — skubināja māte, manīdama, ka Ignāts sāks atkal lielīties.

— Lai lej vien kāds cits, kam stiprākas rokas.

Kam tās stiprākās rokas varēja būt, ja ne Cirtumu Pāvilam?

— Lej, lej, Pāvil!

Un Pāvils ņēma krūzi un ielēja visiem pēc kārtas.

Tas bija labs dzeŗamais, visi to atzina. Būs stiprs alus, kad nogulēsies. Tikai Ignātam likās, ka pārāk maz apiņu piedots.

— Še, nogaršo vēl. Uz otras kājas. Tad neklibosi.

Visi mēs sapratām, ka Ignātam gribējās dzert, bet kam nu to klibošanu pieminēt. Miesas trūkuma dēļ mēs viņam jau daudzko bijām piedevuši un iežēlojuši viņu.

Bet Ignāts to neņēma pie sirds.

Viņš dzēra un aplaizījās, un kad trauks bija tukšs, pastiepa roku, lai Pāvils ielej vēl uz trešās kājas.

Ielēja.

— Tā. Nu es varu kāpt atkal jumtā.

— Iedzeŗ vēl uz ceturtās! Šis jau nereibst.

Alus reiba gan, man jau iesita galvā no pusglāzes vien, tāpat teica arī māte, bet Ignāts atzinās:

— Jā, ko tāda misa reibs. Varšavas vīni, tie, brālīt, atņēma kājas!

— Ak kājas gan! Bet galvā?

Galvā, brālīt, tāds priecīgs prāts un viegla sirds, ka smaidīt vien gribas. Vienreiz es tā salikos, ka pans Veržbickis lika mani pārvest mājās savā divjūgā. Un ticis savā būdā, es smaidīju tik stipri, ka kļuva gaiši visi istabas kakti, bet vecene nobijās bāla kā bērzlape.

— Skaties, ka tu man savā saldajā smaidā neizkūsti pavisam! — viņa teica.

Jā, tā var noreibt no īsta vīna, — noklaukšķināja ar mēli Ignāts un atkal jutās pārāks par mums visiem, kas Varšavas vīnu pat nebijām dabūjuši paostīt.

— Tu jau tikai lielies, Ignāt, ieminējās Anna.

— Bet kad es tev saku! Paprasi panam Veržbickim.

Krūze gāja uz beigām, Ignāts bija dabūjis septiņas glāzes, nu viņš varēja kāpt atkal jumtā.

— Bet tu neatradi to savu nieku, kas tev bija pazudis.

— Ak nu! Nieks paliek nieks, — Ignāts atmeta ar roku un gāja savu ceļu.

Drīz vien viņš jau kapāja gaisu kā dzenis ar sava veseŗa sitieniem. Spingdamas naglas līda dēlīšos, kas balti un slaidi, rindojās viens pie otra.

Anna patrieca vēl ar Cirtumu Pāvilu, parunājās ar māti un, saņēmusi daudzus paldies, devās mājās.

Ejot gaŗām būvei, viņa paskatījās Ignātā, kas bija ticis gandrīz jau pašā galotnē. Šķībā cepure tikko turējās uz vienas auss.

— Drīz jau tu būsi galā, Ignāt?

— Jā, pēc nedēļas.

Nedēļa bija pagājusi, kā viņš te atnāca, jau toreiz viņš solījās nedēļas laikā uzsist visu jumtu, bet nu nebija ticis vēl līdz pusei.

Pavadīdams Annu un to visu pārdomādams, savā prātā es rēķināju, ka no visa tā, ko Ignāts saka, tikai trešā daļa ir taisnība.

Pēkšņi Anna atsviedās atpakaļ, es tikko neiegrūdos viņas sānos, un kas tika, kas nē, — viņa sauca tādā balsī, kuŗai jānotic uz vietas:

— Ignāt, cepure krīt nost!

Abām rokām Ignāts tvēra pie galvas, izkrita cirvis un noripoja pa jumtu zemē, tad sašķiebās viņa soliņš un sagrīļojās pats sēdētājs.

Tas bija tikai viens mirklis, vaļā mutēm stāvējām, atgāzuši galvas, tad sagrīļojāmies mēs: asinis kliedza ausīs, ka nu pēkšņi sākusi griezties zeme.

Zeme, zeme! Kungs, Dievs!..

Iekliegdamies mēs pietupām, meklēdami pēc kāda priekšmeta, kam pieķerties, lai nenokristu kādā bezdibenī, lai paliktu dzīvi, — kamēr gaisā pazibēja

Ignāta rokas un pēc tam viņa vairs neredzēja uz jumta.

Dziļi būvē noduņēja zeme, tur novēlās kaut kas smags. Troksnis vēl ilgi atbalsojās kailajās sienās.

Tēvs, māte un dēlīšu taisītāji no pagalma skrēja būvē iekšā, lai glābtu, kas vēl glābjams.

Drebošiem ceļiem piecēlāmies arī mēs ar Annu.

— Kungs, Dievs, ko es izdarīju! — viņa saķēra galvu un gribēja skriet te uz vienu, te uz otru pusi, bet kāds viņu it kā turēja uz vietas, grieza riņķī.

— Nāc! — es viņu saņēmu aiz rokas un vilku uz jaunbūves durvju izgriezuma pusi.

— Kungs Dievs, Kungs Dievs! — viņa vaimanāja vienā laidā, kamēr pārkāpām sliekšņa baļķi.

6.

Nē, vai tad tas varēja būt!?

It kā neticēdami savām acīm, mēs saskatījāmies un palikām stāvot uz vietas.

Ignāts sēdēja skaidu kaudzē, salocījis kājas kā pātagas, un smaidīja.

Nesaprašanā mēs visi nolūkojamies viņā kā brīnumā.

Viņš smaidīja, un smaidīja tik saldi, it kā nupat būtu sadzēries Varšavas vīnus un taisītos izkust pavisam.

Ignāts sēdēja skaidu kaudzē.

— Runā!

— Nu, saki tak, Ignāt, vai tu vēl dzīvs?

— Es skatos, brālīt, ka jūs visi bāli kā bērzlapes.

— Nu vienreiz tu runā taisnību gan, Ignāt, bet kā tev... vai tu...

Ignāts sapurināja galvu un cēlās augšā.

— Reibst gan tas alus, — viņš atzinās, — bet tik laimīgi es vēl nebiju kritis. Ievēlos kā gultā.

Atelpojām brīvāk.

Paldies Dievam, viņam nekas ļauns nebija noticis, labi, ka te pagadījās skaidas un nevis baļķugali.

— Ignātiņ, tu tak man piedosi, — lūdzās Anna.

— Ko tad?

— Nu, to, ka tu... ka es tevi sabaidīju.

— Ē, kas tas! — Ignāts nometa ar roku. — Es, brālīt, esmu kritis no daudz augstākiem jumtiem. Vienreiz no Padedzes baznīcas torņa...

— Ai, nestāsti, nestāsti! Mēs neizturēsim.

— Tagad Annai jānes vēl viena krūze, — teica Cirtumu Pāvils, un mēs visi sapratām, ka tas viņai jādara gan, jo tad visiem būs vieglāk panest notikušo.

— Skriesim, Pēterīt! — viņa tagad saķēra mani pie rokas, un mēs aizlaidāmies pa olnīcu, kā sprostam atbrīvoti putni.

Tikai savā pagalmā Anna apstājās, ievilka krūtīs elpu un tad nopurināјās:

— Tikko nenositu cilvēku. Tā ir, ja pārāk priecīgs paliek prāts.

Man atkal viena mīkla bija vairāk.

— Kāpēc tā ir?

— Kas to lai zina. Bet es nu gan vairāk tā neniekošos.

Nevis krūzi, bet veselu slauktuvi alus mēs aiznesām, Ignāts dzēra aplaizīdamies un todien vairs nekāpa jumtā.

Ak melu — melu, ko viņš mums toreiz sameloja! No pana Veržbicka pils viņš nogāzies taisni uz žoga dzelzs iesmiem un tomēr palicis dzīvs, jo tas bijis pret rudens pusi un viņš valkājis aitādas kažoku. No Padedzes baznīcas torņa kritis taisni uz galvas lejā, bet tad laimīgi ieķēries liepas galotnē, tā nolūzusi kā skals, un pa zariem vien viņš noslīdējis maurā.

Mēs klausījāmies un tikai palocījām galvas:

— Jā, jā. Tu esi laimīgs cilvēks, Ignāt.

Mēs pārbaudījām sevi un atradām, ka daudzās vietās esam noziegušies pret viņu, gan ieņemot sirdī neticību viņa vārdiem, gan smejoties viņa balsij, gan arī uzvelkot viņu uz zoba.

Nē, tas bija tas pats, kas nosmādēt Dieva radīto pasauli.

Un kad pēc divām nedēļām Ignāts apsita jumtu un gāja projām, mēs viņu pavadījām līdz pat olnīcas galam un jutām, ka aizvadām labu stāstītāju un patīkamu, varbūt pat vispatīkamāko cilvēku, kāds vien jebkad iegriezies mūsu pagalmā.

Nēli Mazalaite

Jūŗmalas sievietes

No krājuma «Pūces mēnesnīcā».

— Ko tu domā? — iedama gaŗām, māte parāva meitu aiz piedurknēm.

Marcele satrūkās, sakustējās tāpat, kā sētas vārtiņi, kuŗus plosīja vējš, un uz kuŗiem tā atspiedusies risināja savu domu pavedienu.

Marcele neatbildēja.

Ko viņa spētu teikt par savām domām šajā siltā aprīļa vakarā, klaiņojošā pavasaŗa vakarā; ko gan viņa spētu kaut kam teikt, kaut arī savai īstai mātei, — ja viņa pati savas domas uzskatīja par muļķīgām, nepareizām?

Dievs, vai tikai Tu nenolaupīji prātu, ja vie-

nīgi viena doma iesēdusies smadzenēs, apņēmusi dvēseli, visu, visu, kā zirnēklis aizmirstu kaktu! Ja vakar tas pelēkais kareivis nebūtu pateicis, ka pēc mēneša viņš aizbrauc...

Saprotams, līdz šim viņa nedomāja par to vīrieti, un ja arī domāja, taču domas nebija tik mocošas, sāpīgas.

Gribēdama viņu satikt pilsētā, Marcele domāja, ka vienīgi kā svešs, savādāks cilvēks viņš to spēj interesēt, ka viņai vienīgi patiks paklausīties viņa neparastā valodas izloksnē, jo kareivis nebija šejienietis.

Bet tagad viņa zina, ka tā gribēja redzēt arī kareivja acis, savādi tumšas, ūdens krāsai līdzīgas, pelēku, noslēgtu seju, kuŗa nepārmainīja savu krāsu arī ziemā. Šajā vienkāršajā kareivī bija daudz pievilcības un noslēpumainības.

— Kādēļ neej istabā, nosalsi, — atkal tuvumā ierunājās māte, un Marcele gandrīz vai sadusmojās, ka viņu neatstāj vienatnē. Viņai likās, ka ikviens mātes vārds ielaužas viņas noslēpumos.

Nosalt? — ja viņa visa dega kā ugunī, ja bez apstājas domāja vienu un to pašu domu, ja pasaulē vairs nebija neviena cita priekšmeta par ko domāt!...

Kāda laime vai nelaime viņu pagājušā rudenī veda gar Marceles mājās? — —

Saltā un drēgnā rudens pievakarē pļavā aiz mājām pie ceļa Marcele ritināja linu audekla slejas.

Linu audekla slejas viņas dvēselē aizvien saviļņoja patīkamas jūtas, kaut ko jauku, — tur bija kaut kāds sakars ar tautas dziesmām, kur linu audekls saderināts ar rūtu vaiņagu un gaidāmu precinieku. Tas viss kopā bija kā jauka rotaļa. Tādēļ līdz vēlam rudenim Marcele pļavā pie ceļa balināja linu audeklu, mātes vārdiem sakot, pūra audeklu.

— Labvakar, — viņa dzirdēja kādu balsi, kuŗa bija sajaukusies kopā ar zirga kāju dimdināšanu uz dubļainā ceļa.

Marcele pacēla galvu un atlaida saņemto, kā ermoņikas saklāto, audeklu.

Kā dziesmā, tepat stāv jātnieks!

Meitene uzmanīgi skatījās, — izgaisa necerētā dziesmas illūzija, — tiešām, īsts kareivis sēdēja uz dubļiem aptašķīta zirga.

Jātnieks bija jauns, noguris ulāns.

Viņš īsiem, kareivīgkiem vārdiem jautāja pēc ceļa uz nākošo sādžu.

— Kā jūs še gadījāties? — meitene brīnās.

Vēl skopākiem vārdiem, gandrīz negribot, uzmanīgi, it kā runātu ar spiegu, kareivis saka, ka šajā apkārtnē notiekot manevri, viņš esot izsūtīts ar ziņojumiem, bet noklīdis no pareizā ceļa.

Marcele klausās viņa valodā, tik neparasti ātrā, savādi akcentētā, un brīnās par viņa tumši pelēko seju, kuŗa līdzīga silto zemju cilvēku sejām. Pēc tam Marcele iet blakus viņa zirgam līdz tai vietai, kur tam vajaga nogriezties.

— Paldies, jaunkundz, — kareivis pateica un, nenokāpis no zirga, palūkojās uz viņu ar tik īpatnu skatu, ka, liekas, arī vēl tagad, pa visu ziemu un pavasari nepazuda šī skata nokrāsa.

Svētdienā Marcele to redzēja pilsētā nopietnu un domīgu. Viņš tai noteikti būtu pagājis gaŗām, ja viņa nebūtu pasmaidījusi. Nezin kādēļ toreiz viņa tik pēkšņi pasmaidīja? Tad viņš Marceli sveicināja, un abi apstājās.

Tā viņi sāka satikties — tik bieži, cik Marcele bija pilsētā, un cik puisim atļāva dienesta brīvās stundas. Viņi satikās jau tik bieži, ka Marceles mātei kaut kas sāka stāstīt par nepiedzīvotu, šausmīgu skandālu: bagātākā apkārtnes zemnieka vienīgā meita pilsētā sarunājas ar vienkāršu kareivi — ar cilvēku, kas nav no šejienes.

— Māt! Kaut tu zinātu, cik tas žemaitis savāds un smieklīgs, viņa īpatnās valodas dēļ jau ir vērts paciest kaimiņu tenkojumus.

Marceles vecāki vairs nepievērsa šīm tenkām nekādu vērību. Labi kaimiņi runāja: pārāk lielu brīvību dod vecāki savai vienīgai meitai, gan jau kādreiz paši to nožēlos.

2.

— Varbūt ka tiešām vecāki atļauj man lielu brīvību, — pati par sevi smējās Marcele.

— Bet par to žēlosies ne jau vecāki, bet gan es viena, jo nezinu, ko es iesākšu, kad viņš beigs dienestu un aizbrauks prom.

— Varbūt pasēdēsim uz akmens?

Marcelei liekas, ka viņa tā piegurusi, ka ne soli vairs tālāk nepaies. Bet akmens it kā paša velna vai eņģeļa te atnests un nosviests pļavā, kuŗa nedroši izrotājusies dažādiem ziediem. Arī diena sevišķi jauka, un pēdīgi — viņi pirmo reizi divatā, pilnīgi vieni.

Viņa nezin, vai Pēterim ir tik daudz brīva laika, lai to vadītu, vai viņš par nokavēšanos kazarmēs nesaņems sodu, bet viņa neatteicās, jo viņi taču satiekas pēdējo reizi.

Dvēseles dziļumos viņa šo savu rīcību uzskatīja par nepareizu, netaktisku.

Vai gan nē? Vai tik vien viņa bija satikusi vīriešus? Viņa varēja izvēlēties dažādus, bet nu ieskatījās tajā, ieskatījās, pati nezin kādā.

Pēdīgi, tas saltais kareivis taču pavisam bezjūtīgs, vai arī viņš prot sevi valdīt tikpat, kā nopietns, izglītots cilvēks, jo pa visu viņu pazīšanās laiku tas viņai nava pateicis nevienu mīļu vārdu.

Kur gan tagad pazuda Marceles gaišais prāts, ar kuŗu viņa lepojās agrāk, kad viņa visu notiekošo prata salti pārdomāt? Viņa taču kādreiz prata arī vecākiem, gudrākiem izpalīdzēt ar padomu.

Jā... tie bija citi laiki, tā bija mierīga, vienmuļa dzīve, bet tagad viņas dvēseles miers bija kā rudzu lauks pēc ledus brāzmas — no bijušā nekā vairs neatradīsi.

— Tā tad jūs jau aizbrauciet? — Marcele pievērsās Pēterim, kas sēdēja pieklājīgā attālumā brīvi novietojies zālē. Meitene nepacietīgi gaidīja atbildi.

— Pēc nedēļas.

No viņa vārdiem nesapratīsi, vai viņš priecājas, vai skumst par aizbraukšanu.

Meitene bezcerību pilnu skatu lūkojās zemē.

— Varētu palikt arī te, — kaut kā nedroši viņa ieminējās.

— Varbūt jūsu tēvs mani algotu kā puisi? — viņa acīs un zobos iemirdzējās it kā izsmiekls un apvainojums.

— Kaut arī es tikpat ubags, kā mans vārda brālis — apustulis zvejnieks, bet svešiem es negribu

kalpot. Es esmu zvejnieks, un zvejnieki ir tādi cilvēki, kas kaut arī pabadojas, taču maizi nopelna savās mājās, — it kā palielīdamies viņš runā.

Marcele izbrīnā lūkojas: viņa nekad necerēja, ka šis saltais cilvēks slēpj sevī tik daudz uguns.

Bet aizraušanās viņu padara skaistu!

Tādēļ viņai vēl skumjāk...

— Nezinu, ko viņi bez manis tur dara, — it kā ar sevi viņš sarunājas.

— Māte veca, vectēvs vēl vecāks, bet māsa vēl nepiedzīvojusi un vāja strādniece. Na, pēdīgi atgriezīšos. Jūra gaida, — viņš stāstīja, it kā tuvumā neviena nebūtu, bet vārds «jūra» ieskanējās tik mežonīgi iztvīkušā balsī, un viņa tumšās, savādās, melniem ūdeņiem līdzīgās acis it kā jau atkal skatīja bezgalīgos zilos ūdens laukus.

Tikai tagad meitene saprata, ka šo cilvēku nesaviļināsi ar lauku puiša lomu, ka šo cilvēku viņa nekad nespēs aizmirst, kaut arī tūkstoši vīriešu nostātos starp viņu un šo — aizejošo.

Liels smagums sagūla meitenei krūtīs. Valoda aptrūka. Meitene lūkojās uz kādu lidojošu putnu un ieminējās:

— Ai, kā dažreiz gribētos būt putnam, kas spēj aizlidot tālu prom no savas ligzdas, pat no savām rūpēm.

— Jā, cilvēks dažreiz daudz ko grib!

Marcele satrūkās — tik daudz bezcerību un karstu ilgošanos bija viņas putna līdzībā.

Īsts kareivis sēdēja uz dubļiem aptašķīta zirga.

Vai arī viņš ko grib, grib kaut ko vairāk, kā atgriezties mājās?

— Ko jūs tā sevišķi vēlētos? — nedroši, čukstoši jautāja meitene.

Pēteris klusē, varbūt domā. Vai viņš tiešām nekā negrib?

— Ko jūs visvairāk pasaulē vēlaties? — lūdzoši, skumji saka meitene.

Viņš pievēršas, viņa galva tuvojas meitenei.

Vārdi līdz ar karstu elpu no viņa lūpām krīt meitenes lūpās:

— Kad aizbraukšu... atraksti vēstuli... tik garu vēstuli, kā tās pūra audekla slejas, kuras balināji pļavā, kad tevi ieraudzīju pirmo reizi...

Tik vien viņš gribēja — neparasts, savāds cilvēks! Bet meitene arī to nebija cerējusi — krūtīs sirds sāka līgsmot.

Un kādiem jaukiem vārdiem prot runāt tas mazrunīgais žemaitis, vienkāršais, neizglītotais cilvēks. Meitene brīnījās, un sirds atkal iegrima skumjās.

Nē, viņš grib vēl vairāk, jo viļņainā balsī, kas līdzīga bangojošai jūrai, kaut arī meitene to nepazīst, bet jau sajūt, viņš turpina:

— Ja es būtu bagāts zemnieks, bet ne tāds vārgs zvejnieks kā tagad, tad gan es tevi paņemtu sev līdz uz visiem laikiem, bet tagad...

Un lūk, kad nu vajadzēja kaut ko atbildēt, viņa klusēja. Meitene sabaidījās no puiša gribas lieluma, viņa nobaidījās viņa jūtu slepenā varenumā.

3.

Vilciens dun kā tālu ūdeņu šņākšana — varbūt, ka tas atmodina zvejnieka asinis, jo, tuvojoties dzimtai sētai, viņš kļūst arvien nemierīgāks. Viņš nemaz nerunā, tikai ar savu skatu, kurā atviz pieaugoša enerģija, seko savai sievai. Zvejnieka sieva!

Marcele ar roku noglāstīja sev galvu, mazliet parāva aiz matiem, lai pārliecinātos, vai tiešām, tiešām viņa atrodas vilcienā, snaudošu pasažieru starpā, bet ne mājās gultā! Vai šis cilvēks viņas vīrs? Tā tas ir, bet nekas vairs meiteni nebiedē.

Viņa piecēlās un izbāza galvu pa vagona logu siltā naktī. Tumsā nevarēja ne saredzēt, ne nojaust to vietu, kur palika vecāku mājas. Bet viņa neko vairs nenožēlo. Vienīgi padomājot par vecākiem, ķermeni pāršalca vieglas trīsas, bet arī tās drīz izzuda. Savādāk nevarēja notikt, kā tas viss ir tagad noticis. Māte taču kādreiz teica — pienāk Dieva lēmums, vari darīt ko vien gribi, no viņa tomēr neizbēgsi. Lēmums arī viņu piemeklēja, to meitene dabūja izbaudīt pagājušā nedēļā. Tajā laikā viņa bija pazaudējusi pati sevi — dienu un nakti sirds kaita slepenās liesmās, kā spirta kontrābandas kuģis jūrā, bet šī uguns nava apslāpējama, tā kļūst liela, varena un apgaismo tuvējos krastu. Māte novēroja meitu, sāka izjautāt: — Kas noticis?

Un lūk, kādu dienu meitene nolēma. Tad viņa pastāstīja, kas noticis, un ko viņa grib darīt.

Daudzu svēto vārdus piesauca māte, bet tēvs aicināja palīgā pat nelabo. —

Taču meitenei arvien bija ļauts rīkoties pēc saviem ieskatiem: tā apmeklēja ģimnaziju, to nobeigusi, atgriezās mājās, strādāja patīkamu darbu, vecāki to nesūtīja pie nepatīkama vīra. Izvēle bija liela — viņai precinājās saimnieki, kāds skolotājs, mežzinis un policijas priekšnieks. Visi šie cilvēki gribēja uzzināt, ko domā meitene, tik neparasti rīkodamās — visus atraidīdama. Marcele smējās. Viņa runāja kā jauns mācītājs pirmā sprediķī. Viņa nekad neizskaidroja savu uzvešanos, taču tagad viņa nolēma to darīt — par visām reizēm kopīgi.

Skološanos viņa atmeta, sajutusi, ka tā nebūs nekāds zinātnieks, nekāds labs speciālists, — viņa sajuta nicināšanu pret pusizglītotām jaunkundzēm un nabaga iedomīgām ierēdnēm.

Meitene sajuta ilgas pēc zemes — ziemu viņa ilgojās pēc zaķu pēdām dārzā, bet pavasarī nevarēja dzīvot bez bišu dūkoņas, bez saimniecības darbiem.

Bet vīru līdz šim viņa nemaz nevēlējās — un, pēdīgi, viņa neuzskatīja par nopietniem kandidātiem uz vīra posteni tos jaunkungus, kuri viņai precinājās. Tie nebija ne kungi — ne arī strādnieki.

Zemnieki? Viņa nevarēja ziedot savu sirdi tiem, kuri meklēja naudu un labu pūru. Varbūt viņu sabojāja grāmatas un skola, kā to pārmet māte, bet viņa vēlējās cilvēku, kas to mīlētu un saprastu, kas būtu nevien strādīgām rokām, bet arī interesants kā cilvēks.

Lūk, tagad viņa tādu bija atradusi un ar to precēsies!

Meitenes valodai nebija nekādu panākumu — vecāki pirmo reizi to iepazīstināja ar nesalaužamu, mūžīgu sādžinieku likumu — paklausību vecākiem.

Marcele neķildojās. Neķildojās, bet uzrakstīja vēstuli, ne jau tik garu kā pūra audekla sleju, pavisam tikai dažus vārdus, kuri nākošās dienas pievakarē atveda prombraucošo kareivi pie Marceles vecāku dārza. Tur viņa vienkārši un droši pateica, ka brauks līdz. Žemainis, tas nabadzīgais, taču pašlepnais zvejnieks, negribēja slepeni meiteni aizvest postā. Bet tā bija tāda nakts, kad visu koku zaļās asinis saplūst cilvēkā un dara to nemierīgu, pārdrošu. Tādās naktīs jaunība nevienam nejautā un neklausa — tādā naktī daudzi pārdzīvo vairāk kā visā mūžā . . .

Nākošā dienā viņi salaulājās. Viņiem nebija saprecinātāja, kas ar dziesmu vārdiem viļina uz zelta kalniem un vīna upēm.

Viņi bija tikai divi vien. Viņi zināja, ka viņu ceļš ved pa vārgu ielejām.

Nesprauslāja bēri zirgi, vezdami visu ziemu darinātus skapjus un gultas, lepni pavadoņi nenesa ratos mantu kastes, audekla slejas, kuras viņa pati bija balinājusi. Viņai no šīm audekla slejām nebija pat ne lakatiņa, ar ko varētu noslaucīt asaras. Viņai nebija ne greznu dvieļu, ne segu, ko varētu aizvest vīra radiem. Meitenei kabatā bija tik maz naudas, ka tās dēļ tai nebūtu precinājies ne saimnieks, ne pat sīks jaunsaimnieks. Bet jaunlaulātie smaidīja. Viņu kāzas bez kāzu viesiem, bez samta tērpiem. Neviens nenoņēma līgavai vaiņagu, neskanēja dziesmas, tikai meitene pati noslaucīja asaru, jo tajā brīdī, kad mācītājs savienoja rokas, viņa sirdī sajuta meitenēm radniecīgas bailes — žēl bija pagātnes, bail nākotnes. Bet tad meitene palūkojās uz sava jaunlaulātā pelēko seju un pasmaidīja. Neviens nezināja, kur viņa smēlusies tik daudz uzticības šim gandrīz svešajam, nepazīstamajam vīrietim.

— Nē, man nav žēl, — skali viņa pateica pa vagona logu naktij un apsēdās. Pēteris lūkojās meitenē. Likās, ka viņš visu laiku domāja par to, ko pārdzīvo meitene. Viņa skats bija nedrošs, viņa acis baidījās pārmetumu.

Marcele uzsmaidīja mīļi un padevīgi. Viņa bija sieviete no mierīgiem, līdzeniem laukiem. Tikai reizi viņa prata cīnīties un pretoties — savas laimes dēļ. Tagad atkal tā bija mīļa un maiga.

4.

Saprotams, viņa zināja, kurp tā ceļo ar savu vīru, taču atstātās vecāku mājas viņai nu izlikās karaļa pils, salīdzinot ar šo mazo būdiņu.

Mājiņā valdīja kārtība un tīrība, nebija nekādas bagātības. Tāda pat izskata, droši vien, bija zvejnieku mājas arī Birūtas laikos — smaidīja meitene. Šajās telpās tik krasi bija izjūtama sena tradicija.

Meitene gaidīja, kā noritēs satikšanās ar vīra tuviniekiem: viņa nevarēja iedomāties, kā sagaida galveno maizes devēju, visu iemīļoto strādnieku. Marcele sāka jau uztraukties par vētraino prieku, ko savējie izjutīs, ieraugot gaidīto dēlu. Taču viņas bažas bija veltas. Māte vienu reizi noskūpstīja dēlu, tikai vienu reizi, viņa neteica ne vārda. Mātes skats ilgi kavējās pie pārnākušā dēla, bet vectēvs ierunājās no istabas kakta:

— Na, pats īstais laiks butēm!

Tikai māsa apkampa brāļa kaklu rokām, kā kuģa tauvām, un vairākas reizes grieza brāli lokā pa istabu.

— Māt, atvedu tev vedeklu; manis dēļ viņa atstāja vecākus un bagātību, mēs kā pretdevu viņai tikpat kā nekā nevaram pasniegt — vienīgi mūsu mīlestību.

Vērodama, kā vīrs sasveicinās ar mājiniekiem, meitene pavisam bija aizmirsusi sevi, un tagad, sajutusi vīra roku uz sava pleca, izdzirdusi viņa vārdus, satrūkās. Viņa arī gāja sasveicināties, vērodama, kā sievietes uzņems viņas ielaušanos ģimenē. Māte nebrīnījās. Viņai laikam likās, ka viņas dēla dēļ varētu atstāt arī karaļvalsti. Pār mātes lūpām pārlidoja ēna, kuru varēja iztulkot kā neapmierinātību un arī kā uzslavu.

Māte noskūpstīja vedeklu, tāpat kā dēlu, taču Marcele sajuta, ka šoreiz viņas skūpsts bija savādāks.

Māsas acīs pazibēja sajūsma par tik drošu brāļa rīcību.

Marcele saprata jaunos radiniekus. Viņa jau baidījās mātes, tās mazās sievietes. Mātei bija sausa, izžuvusi seja, pelēkas acis, ass skats.

Vīra māsa bija skaista, neparasti skaista, no viņas izplūda kāds svaigs sāļums un vēsma, meitene izskatījās mežonīga un neiegūstama. Bet vectēvu tiešām varēja vadāt pa gada tirgiem un tautai rādīt kā brīnumu: viņš bija interesants ar saviem pelēkisirmiem matiem un bārdu, kura bija pavisam reta, izspūrusi, it kā matu vietā tam būtu saaugušas plānas asakas. Veča rokas bija cietas, kā no koka.

Marcele brīnījās, kā viņš ar saviem asiem pirkstiem nesadauzīja pīpi, bāzdams tajā tabaku. Tabakas smarža bija asa un kodīga, izlikās, ka tā nav visiem pazīstamā tabaka, bet kaut kāda sūra jūras ķempe.

Meiteni pārņēma savādas jūtas: raudāt, bēgt atpakaļ pie vecākiem, bet kad tā uzlūkoja savu vīru, vecā uzticība atgriezās: ko viņai vēl vajaga, ja viņš arvien tepat?

— Gribu tev parādīt jūru, — sirsnīgi teica Pēteris.

— Jūra, — viņš runāja, un viņa balsī bija tik

daudz jūtu, kā likās — ne meitenei viņš ved rādīt jūŗu, bet lai jūŗa ieraudzītu jauno zvejnieka sievu.

Lielas smilšu kāpas slēpa šo savādo ūdens klajumu. Pēteris gāja, kāri elpodams sūro gaisu, it kā cietumnieks brīvības dvašu.

Jūŗa bija mierīga un zila, kā liels stikls uz krāsaina audekla.

— Cik jauki! — klusi teica Marcele. Viņa arī tik vien vairs varēja pateikt; viņai likās, ka te vajadzīgi vairāki simti acu, lai varētu pārskatīt visu platību.

— Cik mierīga! Kas viņu spētu uzmodināt! — kā sapnī runāja sieviete.

— Ārprātīgas kaķes miegs, — iesmējās Pēteris. Viņa smiekli bija skarbi — tādi smiekli, it kā ar tiem būtu iespējams uzmodināt šo iemigušo kaķi.

Marcele protestā purināja galvu — viņa gribēja aizstāvēt šo laisko, bezgalīgo ūdens platību.

— Kā linu lauks, — tajos vārdos viņa vienoja šejienes skaistumu ar tālumā atstāto.

Pēteris pasmaidīja un palūkojās uz savu sievu. Viņas acis — ziedošs linu lauks, bet mati — kā vārpu zeltainie akoti, dvēsele — tīrumu un pļavu ierobežotā platība un miers.

Viņš tīksminājās, vērodams šo lauku sievieti jūŗmalā. Viņš kā ūdenslīdējs priecājās par lielu dārgakmeni, izceltu no jūŗas dzelmēm.

Meitene brīnījās par savu vīru: viņa valodā un skatā bija zīmes, ka jūŗa ir viņa ienaidnieks, neciešams kaimiņš, taču vēl vieglāk varēja nojaust, ka bez jūŗas viņš nespētu dzīvot.

— Māt, atvedu tev vedeklu.

5.

Pavisam skaidri bija sadzirdama baiga dunēšana. Likās, ka viļņi neatsitas pret krastu, bet dauza istabas sienas un gultu. Marcele piespiežas tuvāk vīram un aizklāj sev ausis.

Ak, Kungs, te taču var palikt ārprātīgs!

Un tās tālās priedes... Kā viņu galotnēs gaudo vējš! Laikam gan neviens koks tik baigi nešalc vējā, kā priede. Priedes, jūŗa un vējš laikam bija radīti vienā stundā.

Lai kaut kā aizmigtu, Marcele cenšas ne par ko vairs nedomāt, bet tomēr ir tik skumji, baigi. Liekas, ka pasaulē nekas nepatīkamāks vairs nevar būt. —

Saprotams, viņa to varēja iedomāties, ka viņas labajiem vecākiem ātri izbeigsies bārdzība.

Viņa sajūsminājās, ieraudzījusi tēva drebošo roku rakstītos burtus — raksta rindas bija nedrošas, līkumainas kā bērna vai gana saartas vagas papuvē.

Vēstules sākumā vēl «spredikis», bet tālāk vecāki tai ļauj atgriezties mājās, vēl tālāk atļauja kļūst par lūgšanu. Vai viņai nava sirds, ka tā vecākus biedē! Lai viņa līdzi ņemot arī savu vīru, neko jau nedarīsi, laikam tāds jau bija Visuvarenā lēmums.

Viņas izredzētais neesot jau nu tāds, kādu viņi vēlējušies, bet ja jau viņai labs, svētīšot arī viņi.

Smaidīdama Marcele aizskrej pie Pēteŗa, kas plūdmalē darvo laivu. Smiedamās viņa lasa šo iepriecinošo vēsti, taču driz pārtrauc, jo viņa nedzird vīra piekrītošos smieklus. Pēdīgi viņa jūt, ka Pēteris pavisam neievēro šo prieka ziņu.

— Nē, turp es nebraukšu... Viņi gaida tikai tevi, bet mani tikko ieraudzīs... Un no zvejnieka neiznāk labs arājs.

Marcele klusē, varbūt aizvainota viņa atklātības. Vai jaunajā sievā būtu pamodusies arāja meitas pašcieņa?

— Varbūt tu nožēlo?... — Pēteris klusi jautā.

— Nē, nē! — viņa pretojas un apkampj vīra kaklu.

— Es esmu laimīga un palikšu pie tevis...

Taču vienatnē viņa raudāja. Vai tiešām te būs jāpavada viss mūžs kopā ar šiem savādajiem cilvēkiem, šajā apkārtnē, kur, liekas, visas pasaules notikumi neko nenozīmē, kur viss atkarīgs no jūŗas labsirdības, no vēju virziena un zvejas?

Bet mājās — tēvs un māte...

Arī tagad Marcele sajuta asaras uz vaiga un domāja, ka visās zemēs, visās kārtās tā taču ir sievietes daļa — apraudāt savu stāvokli no ausmas līdz pusnaktij.

Skumjas un domas to nogurdināja un atļāva aizmigt.

Marceli uzmodināja suņa kaukšana. Viņa pacēla galvu, un pieri tai pārklāja sviedri. Vējš bija pieņēmies stiprumā un šalca vēl baigāk; viļņu spēks bija pieaudzis. Viņai likās, ka jūŗa izkustējusies no savas gultnes. Lūk, viļņi sāks traukties tālāk, tālāk, tie briesmīgā šņākoņā pārplūdinās krastu, apņems istabu un...

Viņai aptrūka elpas, it kā to jau žņaugtu ūdens kalni. Visa nosalusi, viņa izslīdēja no gultas.

Nē, viņa pati grib redzēt, kā tuvojas briesmas, viņa lūkosies, kā tuvojas ūdens, viņa grib mirt nomodā.

Marcele pieskrēja pie loga un atrāva aizkaru. Nevar saredzēt ūdens kalnus, tikai viļņi kaļ vienmuļā ritmā, bet vējš, liels, skarbs vējš skumdina priedes un dauza mākoņus, kas skraida kā ārprātā. Laukā neparasti gaišs.

Mēness virs jūŗas, kā zilos tuksnešos nomaldījies ceļinieks. Tumši mākoņi tuvojas mēnesim — tūliņ tie sagraus mēnesi, un tas vairs nevarēs savākt kopā savus gaišos, satrupinātos kaulus.

Nosalusi, uztraukta viņa atgriezās atpakaļ un apsēdās uz gultas malas.

Tiešām, viņa kļūs ārprātīga, ja paliks ilgāki šeit. Jā... Strādāt, ciest, dzīvot kā ubadzei, kad pašai mājās tik daudz bagātības... nē, viņa vairs nevēlās šeit būt, viņa nepaliks jūŗmalā!

It kā tālumā kāds ietu ar vējlukturi. Mēness gaisma krīt uz aizmigušā vīrieša. Viņš tik jauks, — viņš ir vienīgais, ar kuŗu viņa paliks šeit vai arī citur, kur tik viņš gribēs, to viņa zin un jūt, kaut gan pati nesaprot, kāds spēks viņu saista pie vīra — visam mūžam.

— Tu neguli? Bail? — it kā viņas baiļu uzmodināts, Pēteris atveŗ acis. Viņa vārdi kā skolotāja mierinājums bangojošajā Ģenezaretes ezerā apklusināja viņas nemieru.

6.

Ja vēlies, es nozagšu brāļa laivu.
Vienīgo laivu vienīgam brālim;
Viņš novija virves vētrainām dienām,
Es noaudu buŗas gaidāmām naktīm.
Un izbrauksim jūŗā, tikai vējam zinot;
Es valdīšu aiŗus, tu uzvilksi buŗas.
Varbūt atradīsim laimi svešā krastā,
Vai melnu kapu šeit, savā plūdmalē...

Marcele satrūkstas: kāda dziesma! Tur aiz loga Aņa kārto mencām tīklu un dzied šo mežonīgo dziesmu. Tiešām, viņas vēja un sāls pilnā balsī tik daudz apņemšanās un taisnības — viņa to spētu izdarīt, ja tikai viņas mīļākais to vēlētos. Vai Aņa neairē kā vīrietis? Arī zvejot palīdz un laiku pareģo tāpat kā vecs zvejnieks.

Bet viņa, nē, viņa nekad to neiemācīsies, viņai visa kā bail, bail...

Ārprātīga varbūt viņa arī nekļūs, pieradīs pie jūŗas komēdijām: te redzi ūdeņus zilus un violētus, te, lūk, pavisam melnus; vakarā vētrā drebi bailēs, ka visam beigas, bet no rīta jūŗa atkal mierīga, nedzīva. Tiešām, Marcele katru rītu brīnās, kā naktī jūŗa nava izkustējusi no savas gultnes...

Varbūt, ka pieradīs pie visa, bet tur dzimtenē, tur...

Vēlēdamās apslāpēt mežonīgās zvejnieces vārdus, Marcele tāpat iesāk dziedāt:

Tāpat uz ežām pīlādži snauž,
Tāpat rudzu druvas līgo vējā,
Arī griezes sērst, arī migla klejo,
Arī zirgi zviedz, puiši dzied, —
Tikai...

Klusie lauku dziesmas vārdi pazūd vējā, un sāls pārpilnā dziesmā, kuŗa ir varena, nemierīga un daudzkrāsaina kā jūŗa.

— Mājās zied magones, — čukst Marcele, un sirds paliek gurda, gurda... Aizvērusi acis, Marcele redz magones — bālas, mazas, pilnu dārzu; pat roku jau pastiepa, lai noplūktu vienu, bet tad, atgriezusies īstenībā, kautrīgi roku nolaiž.

Magones! Te jau kartupeļi tikko turas smiltājā. Liekas, ka kādu rītu neatradīsi arī tos — būs aizbēguši līdzi vējam.

Aiz loga pavīdēja Pēteŗa galva, un viss pazuda — magones un kartupeļi.

Atkal viss ir labi, jo te ir kaut kas, ko citur nekur nedabūsi, pat ne arī tajā zemē, kur nava baiļu, kur mūžīgi zied magones. Mīla!

Mīla liek strādāt, un darbs liekas viegls. Marcele palīdzēja lāpīt tīklus, iemācījās zvejnieku vārdus, pierada pie neparastiem ēdieniem — mencām, butēm, kuŗu vārdus agrāk nebija pat dzirdējusi; vēl pierada pie smagās izloksnes, pie kaimiņiem, vienkāršiem zvejniekiem, pie latviešiem, kuŗu valoda vēl savādāka, kuŗu sievietes valkā lietuviešiem neredzētus tērpus. Viņa dara visu, un mīla nokārtos visu tā, ka līdz pat mūža beigām viņai nebūs citas mājas, kā vienīgi zvejnieka būda, nebūs citu radinieku, kā vīra māsa un klusa, asām ērgļa acīm, vīra māte.

7.

Sv. Jura dienā viņi aizbrauca tālu jūŗā — Pēteris un vectēvs. Visi pareģoja labu laiku un bagātu lomu. Pēteris tagad strādāja daudz, jo ziemu — viņš runāja — viņi dzīvos kā kungi, pirks grāmatas, abonēs laikrakstus. Bez tam — viņa seja it kā aptumšojās, bet tad atkal viņš smaidīja — viņa varēšot braukt apciemot savus vecākus. Tā bija laba cerība.

Bet pievakarē pavisam pēkšņi debess sāka apmākties, ko nebija paredzējuši vislabākie laika pareģotāji. Sākumā zilā debess izplatījuma vidū parādījās mazs, balts mākonītis, un Marcele to nebūtu nemaz ievērojusi, ja nebūtu izdzirdusi vīra mātes vārdus:

— Būs vētra...

Viņa nesaprata šo vārdu īsto patiesību, taču atstāja darbu un izskrēja sētsvidū. Vīra māte lūkojās mākoņos, un viņas skats bija ass kā ērglim.

— Viņi vēl pagūs atgriezties mājās, — droši un pārliecinoši noteica Aņa. Marcele par to gribēja Aņu noskūpstīt.

Mākoņi arvien auga, pieņēmās draudoši, tos tagad varēja ievērot arī tās sievietes skats, kuŗa nebija liela laika noteicēja.

Mākoņi pieņēmās plašumā, tie izplatījās ātri kā mēris. Draudošie mākoņi drīz vien sedza visu debess loku, un viņu tumšās ēnas kā bieds atspoguļojās jūŗā. Arī jūŗa ātri pārmainīja krāsu — no skaisti zilas kļuva melna.

Smacējošs, ātrs kā kaŗa vēstnesis, vējš lidoja gar zemi, kā jātnieks, pieķēries pie zirga krēpēm.

Pēkšņi vējš kā ar pātagu cirta jūŗā — sāka velties ūdens kalni, kā mežonīgu dzīvnieku bars.

Tālu ziemeļos parādījās pirmais zibens, ass un plāns, kā zobens. Atskanēja dusulīga dūkšana, it kā pa ūdens virsu kāds veltu akmeņus.

Visu to Marcele uzlūkoja neelpodama, atvērusi muti, kā pārsteigts bērns. Zibens apgaismoja viņas seju, kuŗa brīžiem bija piesarkusi, brīžiem atkal bāla. Vēlāk viņas sastingums pārvērtās straujās kustībās: viņa skrēja no vienas sievietes pie otras un, satverdama tās aiz rokām, lūdzošā balsī jautāja:

— Kas ar viņiem noticis? Vai viņi pagūs atgriezties? Ak, Dievs, pasaki to man!

Vīra māte klusēja, bet Aņas sejā bija drosme, un viņa jokodama sacīja:

— Viņi jau velk laivu krastā...

Spēcīgs lietus visus sadzina istabā. Bet pēc brīža vīra māte atkal izgāja laukā un atsegtu galvu stāvēja lietū.

Marcelei kļuva vīra mātes žēl — ja viņa jauna,

stipra nespēja norimt, kā tad lai visu pārcieš šī vecā, nespēcīgā sieviete?

Viņa iznāca sētsvidū un lūdza māti:

— Māt, iesim istabā, salīsim, — bet mazā sieviete nekustējās no vietas, it kā tā būtu nedzīva būtne, vecs koka stabs, kuram vienalga, kas ar to notiek.

Vecā stāvēja ar seju pret jūŗu un klausījās. Šī klausīšanās vēl vairāk stiprināja Marceles šaubas. Marcele pārdzīvoja tādus brīžus, kādus nepārdzīvo neviens laukos, tur, uz sauszemes... Viņa tāpat sāka klausīties, bet viņas dzirde uztvēra vienīgi lietu, vēja šalkoņu un pērkoņa grāvienus. Tajā brīdī viņa nedomāja, ka jūŗa var izkāpt no savas gultnes un viņu noslīcināt. Viņa nedomāja par sevi, bet gan par vienu cilvēku, kas atradās nezin kur tālu jūŗā.

Lietus piestāja, taču vējš vēl nerima, un debess loks nevienā vietā nepalika gaišāks. Jūŗa bija melna, melna...

Tā viss turpinājās vairākas stundas, līdz sākās vakara krēsla un kļuva neizsakāmi tumšs.

Marcele ievēroja, ka māte atkal klusēdama atstāja istabu, kurā nevienai nebija drosmes iededzināt gaismu. Mātei sekoja Aņa, Marcele skrēja viņām līdz.

Pie jūŗas bija sapulcējies vesels pulks sieviešu. Tā kā diena bija bijusi jauka, tagad visi vīrieši bija jūŗā.

Jūŗa bija sapulcinājusi vai visu zvejniekciemu: vīrieši bija jūŗā mazās laivās vai jau jūŗas dibenā, — plūdmalē sievietes, kuŗas nezināja, ar kuŗu vilni tās ir kļuvušas atraitnes...

Marcele nometās ceļos un pacēla rokas pret debesīm.

No sausiem zariem uz kāpām sakūra ugunskuru, lai varētu krastmalā ko saredzēt. Vējš plosīja uguns mēles, bet krastmalā klīda ēnu pulki.

Tādu skatu Marcele nekad vēl nebija redzējusi, ne arī par kaut ko tādu dzirdējusi. Pat Pēdējo Tiesas Dienu viņa nespēja iedomāties tik baigu.

Brīdi viņa stāvēja gaidītāju pulkā, tad atkal gāja pie vienas, otras ar dažādiem jautājumiem, bet neviena viņai neatbildēja, jo katras sievietes krūtīs bija pārāk daudz sāpju, lai spētu vēl runāt.

Marcele kā ārprātā skraidīja pa krastmalu, brīžiem pat traucās jūŗā. Viņa piesauca Dievu, Svēto Māti, sauca vīra vārdu. Marcele nometās ceļos un pacēla rokas pret debesīm, liels vilnis tai iešļāca ūdeni sejā. Marcele piecēlās, atkal sauca vīra vārdu, lūdza Dievu, rokas izstiepusi pret melno jūŗas tumšumu, līdz, izmocījusies, sabruka drēgnās smiltīs.

Viņas drānas bija slapjas, visa miesa pamirusi — tagad to viņa nemaz vairs nesajuta.

Viņa lūkojās uz sievietēm plūdmalē: dažas sievietes gaidot raudāja, citas lūdza Dievu, bet vairākums — klusēja; viņas nekustēdamās stāvēja vienā vietā un lūkojās jūŗā; dažas uzmanīja ugunskuru.

Visa plūdmale gaidīja, gaidīja...

Marcele lūkojās uz klusējošām sievietēm, un viņas sirds kliedza pēc palīga, kā cilvēks, kas aprakts tumšā kapā.

Gaidītāju pulkā viņa ievēroja arī Aņu — viņa stāvēja tuvu pie ūdens, liela un varena, kā kuģa masts. Aņu nepielieks, bet varbūt salauzīs vai nu vējš, vai arī dzīve. Viņas mati bija izjukuši, kā saplosītas būŗas.

Māte staigāja stingriem soļiem, kuŗus nepārsitīs pirmais piekrastes vilnis. Viņa lūkojās savām ērgļa acīm melnajā jūŗā un klusi runāja: — Jūŗa... tu paņēmi jau daudz... Nē... nē... dzīvs! Zinu — dzīvs! Tu viņam neko nenodarīsi...

Savā sāpju plūdumā Marcele atkal sajuta līdzjūtību. Viņai atkal bija žēl vecās, vājās mātes, taču šoreiz viņai nebija ne drosmes, ne arī spēka teikt mierinošu vārdu.

Tā gāja Sv. Jāņa nakts, jūnija nakts, kad uz sauszemes naktis ir visīsākās, bet vīriem jūŗā un gaidītājām krastmalā šī nakts bija gaŗāka par gadsimtu ellē.

— — — — — — —

Nākošā rītā krastmalā atrada izskalotu līķi. Tas nebija zvejnieks, bet gan kāds slīkonis no kuģa, kāds bagāts amerikānis, jo atvērtā mutē spīdēja zelta zobi, un uz pirkstiem bija dārgi gredzeni.

Viņš bija drausmīgs, atbaidošs.

Bet kad policija atnāca, slīkoņa pirkstos nezibēja vairs neviens gredzens... Aplaupīts...

Tas bija vēl daudz riebīgāk...

Dažus kilometrus tālāk atrada izskalotus divus zvejnieku ciema vīriešu līķus. Pārējie atgriezās sveiki un veseli, vienīgi Pēteris un vectēvs bija pazuduši.

Trešā dienā, kad ciema kapsētā apbedīja noslīkušos, un kad aizlūdza arī par diviem bez vēsts pazudušiem, viņi atnāca. Tie nebija vairs cilvēkiem līdzīgi. —

Vētra tos bija izskalojusi kaut kur tālu Latvijas piekrastē.

Marcele pagība vīra rokās — tikai tagad viņa sajuta sevi un nogurumu. Aņa smaidīja neuzvarāmu smaidu. Māte čukstēja:

— Tu atgriezies... atgriezies...

8.

Pēc minētās nakts, kuŗai līdzīgu neatcerējās pat vecākie ciema zvejnieki, atkal bija brīnišķas, saulainas dienas. Bet nu Marcele drebēja arī tad, ja viņu laiva peldēja gar krastmalu, ja baltās buŗas greznoja zilo jūŗu arī krasta tuvumā.

— Nē, nē! — sauca viņas dvēsele. Viņa vairs nespēj pārciest šīs mūžīgās šaubas. Tā domāja Marcele, bet savas domas viņa baidījās uzticēt vīram. Ko gan cita viņa vēl spēja darīt, ja Pēteris nevēlējās braukt uz viņas dzimto ciemu. Taču viņa nespēja saprast arī to, kā šeit spēj dzīvot paaudžu paaudzes — gaidīt un apbedīt. Reizi atmiņu uzplūdumā māte atstāstīja savu dzīvi — tā bija šausmīga. Kādu reizi tā neesot sagaidījusi vīru, bet otro reizi — divus dēlus. Viņa runāja mierīgi un salti. Ak, Dievs, tikai viņas ērgļa skats kavējās kaut kur tālumā.

Tagad Marcele redzēja, ka viņa māti bija pārvērtējusi Sv. Jāņa naktī. Mātes galva nebija kļuvusi sirmāka ne par vienu baltu matu, taču viņas seja bija izvagota rievām, kā viļņiem izvagots piekrastes smiltājs. Bet sirdī! Mātes sirds pilna skumjām.

Nē, Marcele nedrīkst palikt šeit, viņai nava dvēsele tik stipra, kā jūŗmalas piekrastē, kuŗu ik dienas kuļ viļņi. Ja gribi šeit dzīvot, tad tev vajaga arī šeit piedzimt, bet ne atnākt no citurienes. Viņa nekad nespēs pierast pie domām, ka zvejnieka īstā nāve — noslīkt, tāpat kā sievietes liktenis — nomirt gultā.

Bet Marcele neko nesaka vīram. Viņa jau tik daudz iemācījusies no šiem noslēgtajiem ļaudīm, ka vienīgam, kuŗu mīli, kuŗa dēļ ziedo savas skaistākās jaunības dienas, neko nesaki, lai viņš būtu tajā pārliecībā, ka pie viņa tu jūties vislabāk, ka pie viņa esi vislaimīgāka...

9.

Rudenī Marcele paziņoja jauku vēsti:

— Mums būs mantinieks.

Un priecādamās par vīra pelēko, klusa prieka apstaroto seju, nenocietās:

— Aizbrauksim ziemu pavadīt pie maniem vecākiem, tikai ziemu... —

Pēteris apsolījās, bet Marcele jau ticēja, ka, varbūt, viņš tur pieradīs, iejutīsies un tad... varbūt izdosies pierunāt arī viņa ģimeni pārnākt uz dzīvi laukos. Tad ziedēs magones, smaržos jasmīni, nekauks vairs nolādētās jūŗmalas priedes. Marcele priecājās, it kā viņa jau sēdētu pļavā zem smaržojoša koka, visapkārt ģimene, vecie, jaunie un mazie bērni...

Bet tādēļ, ka viņa dzīvoja zvejnieku ģimenē, baŗojās ar viņu no ūdens iegūto maizi, elpoja gaisu, kas bija pilns jūŗas sāļu, ka lūkojās jūŗā, mina savām kājām piekrastes smiltis, viņai vajadzēja atcerēties arī to zvejnieku dzīvi, no kuŗas nevarēja izbēgt neviena jūŗmalas sieviete.

Kādā rudens vakarā Pēteri un vectēvu jūŗā pārsteidza vētra. Abi zvejnieki noslīka...

Viļņi tos izskaloja krastā, jo jūŗa sevī neko neuzglabā, viņa izskalo salauztu kuģu daļas, cilvēkus, kuŗus pati nonāvējusi, un arī dzintaru, kas nezin no kurienes atrodas jūŗā.

Kad zvejnieku ciema kapsētā apbedīja noslīkušos, Marcele plēsa sev matus, lūdza un pārmeta Dievam. Viņa nejūtīgām rokām svieda pēdējo smilšu sauju uz aizgājēja zārka.

Māte stāvēja pie kapa, līdz aizgāja visi pavadītāji, līdz izklīda visi radi, paziņas, līdz aizgāja arī Aņa. Pie iesprausta krusta atspiedās Marcele. Māte stāvēja klusa, klusa, viņas vaigi arī tagad nebija mitri, tikai iekritušās acīs stāvēja smagas, neizraudājamas asaras... Likās: ja māte sāktu raudāt, kristu no debesīm liesmojoši akmeņi...

— — — — — — — —

— Māt, brauc līdz, — lūdzās Marcele.

Vēl kāpdama ratos viņa nebija zaudējusi cerību pierunāt sievietes, lai tās atstāj jūŗmalu.

— Brauciet, tu būsi man otra māte, es jūs mīlēšu un cienīšu, kā to darīja Pēteris, — Marcele aizklāj rokām seju, lai nesāktu skaļi raudāt.

Ko viņas šeit varēja iesākt? — divas vārgas sievietes. Bet viņas nepadevās — ne vecā, ne arī jaunā.

— Mums ir tīkli un laivas, kaut kur ir arī man vīrs - zvejnieks, — runā Aņa; viņa arvien vēl droša un neuzvarama.

— Un ja tiešām būs vajadzīgs — braukšu pati ar tīkliem jūŗā... —

— Brauksim, — arvien vēl lūdzas Marcele.

— Es jūs tā iemīlēju... —

Tiešām, viņa bija iemīlējusi šīs sievietes, kaut arī no vienas baidījās, bet otrai neprata tuvoties. Varbūt tādēļ viņa iemīlēja šīs iesvietes, ka ar viņām kopā visu mūžu dzīvoja tas cilvēks, ar kuŗu neilgā laikā viņas sirds bija izbaudījusi visu dzīves laimi.

— Nē, nē! Esi laimīga tur, no kurienes tu atnāci, — saka māte un skūpsta vedeklu, kā kādreiz, kad tā tikko bija ieradusies jūŗmalā, kad atnesa prieku. Tagad tā līdzi aizved neizdzēšamas atmiņas.

Jūŗmalnieces pavadīja aizbraucēju. Kad rati bija attālinājušies jūŗmalas kāpām, Marcele atskatījās atpakaļ: pie mazās zvejnieku būdiņas stāvēja divas vientuļas sievietes... Smeldzošām sāpēm krūtīs Marcele lūkojās uz palicējām, kamēr vien varēja saredzēt mazo zvejnieču būdiņu.

Tikai tagad viņa zināja, ka tā nekad nesapratīs tos cilvēkus, kuŗu dvēsele ir tāpat nesalaužama, neiegūstama un savāda — kā jūŗa, pie kuŗas viņi dzīvo.

No lietuvju valodas tulkojis K a z i s D u n c i s.

Jēkabs Saiva

Birkas baloži

(Turpinājums.)

Paiet diena, paiet divas, dus no ceļa gaitām Kursa,
Vienu aci piemiegusi, otru — modri Birku vēro.
Neguļ ķēniņmeita Birka, nemiers viņu ceļ no gultas,
Kaļ tā šķēpus, drāž tā vāles, kaudzēm sakrauj žiglas bultas.
Trešā dienā ceļas Kursa, līdz ar Kursu ceļas sāmi,
Ceļas leišu drasotāji zvaigādami, klaigādami.
Bet pirms zobens kauju zvana, paceļ Kursa darba cirvi,
Sūta cirvi, sūta sļutu Birkas mežus pasveicināt.
Cirvis nav ar mežu draugos, jo kā suns viņš kož tam kājās,
Noģērbj eglēm mizu kreklu, zaru rotu nodarina.

Kustas naski kuršu cirvji, slaidās egles guldīdami,
Steidz tiem talkā sāmu āvas, taisa vijales un sliķus.
Un kad darbi galā vesti, pieceļas tad treji milži,
Trejas tautas drasotājas niknai cīņai nikni pošas.
Zobens stāj kā draugs pie sāniem, labā roka šķēpu vada,
Kreisā vairogs visukrietnais, labā plecā bultu josta.
Kāpj tad kalnā leišu milzis, leišu lielskungs Ģerulaitis,
Atsaspēries Svinezundā, atspiež plecus Pļavas vārtos.
Pļavas vārti vaŗa vārti — nav tik viegli izceļami,
Birkas mūrim šķēpu zobi — nav tik viegli izlaužami.
Aizkviecas tad sāmu dūkas, ragi spalgi iegaudojas,
Traucas kalnā sāmu milzis, bezbēdīgais vānems Kemba.
Atsavēzē Kemba kāju izspert Birkas Gotu vārtus,
Gotu vārti vaŗa vārti — nav tik viegli izspeŗami.
Pikti sēcam, rēcam bļauri dzird tad kuršu kaŗa tauri,
Aizskan biedinoši auri visai Zviedru zemei cauri.
Kāpj tad kalnā kuršu milzis, dižais Kursas ķēniņš Ulvis,
Un kā mežā koks aiz koka, šķēps aiz šķēpa viņam seko.
Iet tam biedros baltā saule, zelta piešus glāstīdama,
Bet uz krūtīm zib un zaigo skanošs tēraudbruņu pinums.
Un kā lietus padebesi jož un apjož varavīksna,
Apjož viņa gurnu spēku spangu jostas dižais kalums.
Kāpj tad kalnā kuršu milzis, nostājas pie Austrumvārtiem,
Augstu galvas pacēluši, divi torņi vārtus sargā.
Izstiepj roku kuršu milzis, izstiepj labo, pastiepj kreiso,
Katrā torni grābj aiz skausta, nolauž abiem akmens sprandas.
Ne tas bija slikti darīts, nevar arī teikt, ka labi —
Sabrūk torņi, aizsedz vārtus, uzbrucējus vairīdami.
Kauc ap mūŗiem tautu niknums, zeme trīc no soļu duņas,
Klaudzēdamas, būkšēdamas vāles sit un dragā bruņas.
Dreb no cīņas Birkas sala, Mellars tumst, to klēpī nezdams,
Veļ pret krastu melnus viļņus, drūmi asins miglā sedzas.
Četri milži kalnā sitas, draugs un naidnieks viņiem nāve;
Aiznes vēji cīņas šalku Elandē un Gotu zemē.
Tura Svarte Pļavas vārtus, tura tos, lai neatdotu,
Un no mūŗa leišu varzu noslauka ar šķēpu slotu.
Gunarsons no Enkepingas, tālās Gardarikas braucējs,
Tūkstoš bultām sāmu spēku pienaglo pie smilšu saujas.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, dižais ķēniņš Birkas salā,
Zobiem grauzdams kuršu šķēpu, atkožas kā lācis alā.
Sēd jau saule mežu galos, blāvi spīd caur asins miglu,
Irdz no kalna asins strauti sanēdami, skanēdami.
Piekūst vēji jūŗas aŗot, meža galus ecēdami,
Piekūst mēness, piekūst saule vidū gaisa tecēdami.
Piekūst jaunums jūdzi metot, piekūst vecums ik pa soli,
Piekūst vīrs un vīra roka, smago šķēpu cilādama.
Kāpj no kalna treji milži, tūkstots skabargu tiem krūtīs
Deg un sūrst kā nikna naiza — tūkstots bultu asinātu.
Kāpj no kalna treji milži, neveiksme tiem pakaļ smejas,
Īgnums viņiem sēd uz pleciem un pa kājām gurdums pinas.
Kas kā pupa pākstī audzis, neveiksmei tas bikli klanās,
Kas kā apins vēju šūpots, pasper neveiksmi ar kāju.
Bet kam gurdums noaun kājas, tas lai galvu liek uz ciņa —
Jaunam darbam, jaunai cīņai to no rīta vingrums jozīs.
Lai dus dusu treji milži, trejas tautas drasotājas,
Pasavērsimies nu Birkā, pāri mūŗiem palūkosim.
Vai tiem viesul's pāri gājis, platā stigā ceļu lauzdams?
Jodu bars vai drupinājis, tos ar truliem zobiem grauzdams.
Svīst no mūŗa asins sviedri, trekni tvan un glumi raso,
Guļ tur vīri kā ozoli, ilgu miegu nomiguši.
Tādēļ Birkā neskan klaigas, līksme prātu nepacilā,
Daža laba vīra mošums aizlaidies kā zaķis silā.
Sēd uz kalna ķēniņmeita, vairāk bēdu tai kā prieka.
Pērļu josta saraustīta, asinīs mirkst svārku kremle.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas ved uz pili kaŗa draudzi.
Gana gauži retinātu, ved, lai nakti pārnakšņotu.
Vārtos sagaida to Tordis, ķēniņiene Visudaiļā,
Grauž to nemiers, māc to ilgas, baigas domas prātu ēno.
Nes tā rokā ķēniņdēlu, Bjerna dēlu — mazo Aivi,
Otrā vasara tam tikko, mātes piens vēl viņu baro.
Atplok nemiers Tordis krūtīs: redz tā vīru sveiku nākam,
Smej tam pretī mazais puisēns, bērna priekā lallinādams.
Kā pār druvu saulains gaišums mākoņēnām pakaļ staigā,
Rimstas niknums, izgaist bargums, atplaukst smaidi tēva vaigā.
Atplaukst sirdī prieks un mošums, gurdums aizlido kā pūka.
Liek uz vairoga viņš dēlu, vieglām rokām pašūpodams.
Tāda, lūk, ir vīra tiesa bijusi no laika gala —
Trejās šķiedrās izrisinot, tam savs mūžs ir jāsadala.

Spēks un niknums pieder cīņai, darbam prāts un saprašana,
Sievas tiesa, bērna tiesa — draudzīgs glāsts un saudzēšana.
Noliksim pie malas kokles, še un tur ir diena galā,
Lai ar jaunas dienas sākām tālāk dziesmu risinātu.

III dziedājums.

Otrā rītā ceļas Kursa, ceļas leiši, ceļas sāmi,
Atsviež miegu treji milži, trejas tautas drasotājas.
Katrai dienai savi ceļi, sava doma domājama:
Vakardiena bij' ar zobiem, šai dienai nav kosties tīkas.
Skaita Kursa, skaita sāmi, skaita savus bāleliņus;
Atsaucas dažs šķēps bez vīra, pazaudējis valkātāju.
Noraud daža oša laiva, bārenīte palikusi,
Tādēļ šorīt baltā saule slapjā miglā iebridusi.
Kaŗavīru šķēpu smailēs sasēdušas dvēselītes,
Sasēdušas dvēselītes, uguntiņas gaidīdamas.
Šķiļiet, brāļi, uguntiņu no tērauda zobentiņa,
Lai nesala dvēselītes, veļu ceļu staigājot.
Pieceļas tad treji milži, trejas tautas drasotājas,
Paņem klēpī Birkas mežus, nokrauj sārtu Meliarsalā.
Pieceļas tad treji milži, trejas tautas drasotājas,
Gana godam minēdamas, sārtā gulda bāleliņus.
Kad šie darbi galā vesti, tērauds parunā ar kramu,
No šo abu runāšanas ielēc dzirkstis sārta vidū.
Piedzimst drīz no viņām liesma, liesma aug un top par vērsmi,
Sasilušas dvēselītes aiziet, dzirkstis sijādamas.
Sabirst pelnos baltie kauli, glabā viņus sveša mala,
Zviedru mutē daudzināma stāv vēl šodien Kuršu sala.
Kad šie darbi galā vesti, nosprauž šķēpi dižo loku,
Saiet viņā trejas tautas, trejas tautas drasotājas.
Tveŗ tad smago šķēpu rokā bezbēdīgais vānems Kemba,
Nācis, stājis loka vidū, viņš nu šādus vārdus saka:
— Katram mums ir savas domas, katram sava gribēšana,
Vērpsim viņas kopā, brāļi, lai tiek viena darīšana!
Nevar jūdzi veikt bez laika, darbu aiznest vienā klēpī,
Vienā vagā apart lauku, mežu noskalot kā delnu.
Ko dod līdums talciniekam, kad tas viņā svīdin svīdis? —
Otrā dienā — gurdus kaulus, otrā gadā — baltu maizi.
Vakar dzinām asins talku, tādēļ šodien gurdums kaulos,
Bet ja griba neaizlauzta, piebūs jauna varēšana.
To jūs redzat, brāļi: Birka, tā ir rieksts ar dzelzu čaulu,
Bet ja kodols tīra zelta, vērts ir zobiem likties darbā.
Ko pa pusei vakar veicām, to pavisam veiksim rītu,
Pusi darba darītājus, lai mūs mājās nesacītu.
Tāds mans padoms, mana ziņa, lieciet, brāļi, kopā prātus,
Sveriet smagi, ko jums teicu, vai tas der, vai neder lieti. —
Klaigādami, zvaigādami līksmi ataurējas sāmi,
Tikvien leišu vīri klusē, klusums arī kuršu pusē.
Tveŗ tad smago šķēpu rokā leišu lielskungs Ģerulaitis,
Nācis, stājies loka vidū, viņš nu šādus vārdus saka:
— Dāks tik dala lāča ādu, kamēr zvērs vēl mežā staigā.
Bet ja reiz par to ir runa, teikšu, brāļi, savas domas.
Mūs it visus mājās gaida, gaida dienas skaitīdami,
Citu tētis, citu māsa, citu sīki bāleliņi.
Tiks dažam divi prieki no tā brāļu drasojuma:
Pārnāks paši drasotāji, sidrabiņu mētādami.
Tiks dažam divi bēdas — kaŗavīru kaŗā kāva,
Ne nu zelta, nei sidraba, ne vairs paša drasotāja.
Iesim, brāļi,šādu ceļu, visiem līdzi darīdami —
Labāk vienam mazāk prieka, nekā otram divi bēdas.
Ja dos Dievs, ja liks Laima dalīt Birkas lāča ādu,
Karā kautos dzīvo pulkā dalīdami ieskaitīsim.
Tāds mans padoms, mana ziņa, lieciet, brāļi, kopā prātus,
Sveriet smagi, ko jums teicu, vai tas der, vai neder lieti. —
Atsaucas tam leišu ļaudis, līksmi ataurējas sāmi,
Tikvien kuršu vīri klusē, sava vārda gaidīdami.
Tveŗ tad smago šķēpu rokā dižais Kursas ķēniņš Ulvis,
Nācis, stājies loka vidū, viņš nu šādus vārdus saka:
— Labs ir tas, ko šķēps mums sola, labāks tas, kas mums jau rokā,
Liksim tādēļ zīlei cilpu, kamēr mednis tup vēl kokā.
Šķēps ir kungs, un arkls ir bajārs, abi prasa stipru roku,
Bet lai roka stipra būtu, vēders godam jāpabaro.
Ja mums Birka neklāj galdu, savas klētis noslēgusi,
Sūtām zobenu pēc maizes, sūtām to uz citu pusi.
Zēdermanlandiešu āres, Selebo un Osterkarna
Liks mums galdā baltu maizi, Akera dos treknus vēršus.
Neba vērši nāks bez jūga, neba jūgs lai tukšā nāktu,
Aba tādēļ zobens sūtīts, lai tas brangas mantas vāktu.

Un kad atkodies būs zobens, zobus rādot Zviedru zemei,
Trīsim to pie Birkas mūŗa, skarbu vārdu runādami.
Būs tad mantu mums jau gana, laivas pusi pilnas zelta,
Otru pusi dos mums Birka, vēl ar kaudzi piebērdama.
Lai iet vīru trešā tiesa izraudināt Zviedru zemi,
Divi trešās paliks salā sargāt lāci viņa alā.
Tāds mans padoms, mana ziņa, lieciet, brāļi, kopā prātus,
Sveriet smagi, ko jums teicu, vai tas der, vai neder lieti. —
Trejus vārdus teica vīri, gan par lietu runādami,
Piekrīt visi drasotāji, trejkārt šķēpus paceldami.
Pirmā lieta jāizdara, otrā vērā paturama,
Bet lai abas godam veiktu, trešā pirmā sasākama,
Kad nu nakts aiz aklas tumsas krasta sēci noslēpusi,
Ūdenī kā melni roņi lien bez trokšņa tautu laivas.
Lai iet laivas savu ceļu, liksim galvu mēs uz ciņa,
Palaidīsim gaŗām nakti, dienu līdzi pavadīsim.

— — — — — — — — — — — — — —

Nav vēl diena pavadīta, guļ jau slima Zviedru zeme,
Ciemi vaid, un sētas gaužas, baiļu drudzis pilis krata.
Iet pa zemi kuršu zobens, un ar liesmojošu smaili
Naktī padebešos raksta biedinošu blāzmu zīmes.
Iet pa zemi trejas tautas, treji milži drasotāji,
Notveŗ putnu viņa gaitā un no alas izdzen lāci.
Iet pa zemi trejas tautas, steidzas žiglāk tās par vēju,
Rijīgs niknums viņu soļos izšķiļ uguni no zemes.
Vai tai druvai, kuŗai pāri viņu trauksme auļojusi!
Nešūpos tur vēja dūzma vārpās jaunbriedušo maizi.
Vai tai sētai, kuŗai pāri viņu trauksme dunējusi!
Nesasauksies vairs tur dziesmām pāri upei ciema ļaudis.
Cik daudz bijis visa laba ciemos, pilsētās un pilīs,
To ņem zobens sev par daļu, saiminiekam neprasīdams.
Atdod savus lopu barus Zēdermanlandiešu āres,
Atdod vēršus, atdod zirgus, pat ir vaislas nepatura.
Kur iet vīri kopu ceļu, tur, lūk, gaitai jāpasokas,
Tur tiek jūgi mantu pilni, pilni pleci, pilnas rokas.
Dzied jau taures ceļa dziesmu, trešā diena iet uz galu,
Steidz nu tautas pasteigdamas drīzāk sasniegt Birkas salu.
Stāv jau vīri Meliarkrastā, ķēniņš Ulvis gan ar viltu
Nogaida, līdz nakts pār fjordu pārtilina tumsas tiltu.
Kāpj tad salā ķēniņš Ulvis, nāk aiz viņa vānems Kemba,
Leišu lielskungs Ģerulaitis, Zviedru zemes rūdītāji.
Nu klāj galdu Birkas sala, aizmirst ļaudis bada raizi:
Šķēps ir gaļu sameklējis, zobens pircis baltu maizi.
Nometuši biezās ādas, trekni vērši oglēs gulstas
Un, kad sāni apsiluši, pabaŗo tie drasotājus.
Sēd pie sārta ķēniņš Ulvis, tukšā maksts pie sāniem sēro:
Sirdij līdzi aizmaldījies viņa asais, smagais zobens.
Sēd pie sārta ķēniņš Ulvis, sēd tam līdzās vānems Kemba,
Leišu lielskungs Ģerulaitis, sēd par lietu runādami.
— Ziniet, brāļi, — Ulvis saka, — ābols tāds, kas vējiem spītē.
Krīt kā apjucis no zara, ja to roka papurina.
Tā, ja apjukums un bailes balstīs mūsu šķēpu brāzmu,
Redzēs visa Zviedru zeme Birkas miroņsārta blāzmu.
Lai pār Birkas mūŗu spītu pāri augtu mūsu vara,
Viltu aizsedzot ar prātu, mums tā diža jāpadara. —
Nu, kad lieta norunāta, Ulvis, Kemba, Ģerulaitis
Vēl priekš rīta ausmas krastā katrs sūta vīru simtu.
Liek tiem iet ar tādu ziņu, pagriezties uz Ofenhornu,
Tad pa zemi plašā lokā izvērsties līdz Sjedertelgai.
Liek tiem iet ar tādu ziņu, nemest lejā vietā māju,
Stāties kalnā, stāties mežā, dižus sārtus aizdedzināt.
Katram vīram desmit sārtos dienu uguns jāuzturа,
Lai pār mežiem dūmu kāja kāpj no katra ugunskura.
Kad nu diena pienākusi, aug no mežiem milzu stiebri —
Neskaitāmas dūmu strūklas, ceru ceros vārpodamas,
Brīnās visa Zviedru zeme — vēl nav saule uzlēkusi?
Kuršu vara rīta blāzmu dūmu segām nosegusi.
Apmulsusi vēro Birka, kādi viesi vēl nu klātu?
Atveļ vēji dūmu birgu, smacē vīru drošo prātu.
Pikti sēcot, rēcot blauri dzird tad kuršu kaŗa tauri,
Aizdārd biedinoši auri visai Zviedru zemei cauri.
Nav vēl brīdis aiztecējis, mirklis ir vēl tikko pusē,
Atsaucas jau taurēm taures, atsaucas no Ofenhornas,
Aizkaucas tad sāmu ragi, spalgu skaņu pasviež gaisā,
Paķeŗ viņu vēja dūzma, pāri mežiem aizritina.
Nav vēl brīdis aiztecējis, mirklis ir vēl tikko pusē,
Atsaucas jau ragiem ragi, atsaucas no Sjedertelgas.
Dzird to Bjerns no Birkeborgas, saklausa to Birkas ļaudis.
Sirdīs iezogas tiem nemiers, baigas domas prātu ēno.
Pieceļas tad trejas tautas, treju tautu lieli kungi:
Ķēniņš Ulvis, vānems Kemba, leišu lielskungs Ģerulaitis.
Trejus vairogus ņem rokā, baltiem autiem apseguši,
Iet uz Birkas vārtu pusi, vienu domu domādami.
Stāj pie vārtiem treji kungi, šķēpi sauc un zobens zvana:
— Ķēniņ Bjern no Birkeborgas, mums ar tevi runāšana!
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas pulcē savu kaŗa draudzi,
Lai dzird vīri, kādus vārdus trejas tautas atnesušas.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas pulcē arī Birkas ļaudis,
Lai redzētu, lai dzirdētu, kāda vīru runāšana.
Un kad mūrī sidrabota pavīd Bjerna bruņu rota,
Stāj tam pretī ķēniņš Ulvis, teic un šādus vārdus saka:
— Ķēniņ Bjern no Birkeborgas, pagriez seju tu pa vējam.
Paveries, kā mežiem pāri blāzmo tautu dižā vara.
Še ir mūsu spēka serde — tur viss koks un zaru zari,
Še ir vīru sīka sauja — tur nāk trejdeviņi bari.
Raudās gauži Birkas meitas, skaitot tautas Mellarmalā,
Raudās viņas vēl gaužāki, kad cels vīri kāju salā.
Bet lai niknas rudens vētras neaizcērt mums mājas ceļu,
Un lai nenovīdīgs zobens šķērsām zundā neaizgultu,
Sauktin sauc jau oša aires, vīru rokas paaicina,
Lai tās laivas liek uz kaļļām, mastos paceļ vēlaviņas.
Gana mums jau mantas krātas ir no visas Zviedru zemes,
Un kur āres pārstaigātas, ilgi sirgs ar rūsu lemess.
Pietiek zelta kuršu piešiem, kuršu zobeniem priekš spala,
Ja vēl sīku mesla devu nomaksās mums Birkas sala.
Nevar gaita būt bez zieda — Dievi prasa savu tiesu,
Ko tiem zobens apsolījis, prasa asinis un miesu.
Prasa tās no tādas būtnes, kas var iet uz divi kājām,
Un kas mūža metu staigā, pāris pārī dzīvodami.
Putns un cilvēks vienas vērtes — abi iet uz divi kājām,
Abi mūžiem cauri staigā, pāris pārī dzīvodami.
Daudz ir Birkā rāmu dūju, graudu devu ņem no rokas,
Daudz tur žiglu bezdelīgu jumtu šķores aplipušas.
Lai tiek mums no katras sētas pieci pāŗi dzīvu dūju,
Bet no tirgus vietas prasām simtu žiglu bezdelīgu.
Dabūjuši teikto tiesu, mastos celsim vēlaviņas,
Buŗās jūgsim rieta vēju, Birkai sveikas vēlēdami.
Tāds mans vārds un runāšana, neaizmetiet to pār sētu,
Lai jūs, postam pakrituši, tēvu tiesu nezaudētu. —
Paceļ Ulvis labo roku: — Še ir kaŗš un tuvas briesmas. —
Izstiepj Ulvis kreiso roku: — Še ir miers un labklājība.
Abus solu, vienu dodu, ņemiet kuŗu gribēdami. —
Naids un miers uz putna spārna mūsu vidū nostājuši. —
Aplīp Bjernu Birkas ļaudis, lūdzas sievas, prasa vīri,
Nevelt tautu ceļā spītu, šķēpu lieki nekaitināt.
Ceļas ķēniņmeita Birka, sasauc savas rāmās dūjas,
Iet pa namiem, iet pa sētām, bezdelīgas uikādama.
Nav vēl diena pagājusi, trešais cēliens tikko pusē,
Skatās tautas — Birkas mūŗi putnu spalvām apauguši.
Simtām dūju auklās sietas, simts vēl žiglu bezdelīgu
Gurdiem spārniem gaisu kulsta, akmens svara gurdinātas.
Saņem tautas Birkas meslu, saņēmušas aunās kājas,
Sēžas laivas jau uz kaļļām, mastus rotā vēlaviņas.
Ved tad Ulvis kuršus krastā, sāmus atved vānems Kemba,
Un ar leišiem dižo loku noslēdz lielskungs Ģerulaitis.
Tveŗ tad smago šķēpu rokā gudrais kuršu ķēniņš Ulvis,
Stūri stājis loka vidū, viņš tad šādus vārdus saka:
— Neba, brāļi laupījumu pamest mums še Birkas salā,
Gods un kauns mūs urdīt urda gaitu novest labā galā.
Šķēpu cīņā vada drosme, bet ja drosmei nepasokas,
Negaitu lai gaitā vērstu, jāņem vīram prāts pie rokas.
Šķēks ir ass, bet prāts vēl asāks, tas var daždien pārcirst vēju,
Piesiet negaisu pie salma, matā pakārt dzirnakmeni.
Šonakt vērsies Birkas vārti, mūŗu lepnums plaks pie zemes,
Un ar putna spārnu sīku ezerā to ieslaucīsim.
Lai nu dala kuršu vīri, ko es tiem par nepatiku,
Zviedru zemi dilinājot, čakli vākt un pievākt liku. —
Raisa nastas kuršu vīri, brīnās tautas — nu to brīnu! —
Kuršu nastās smagas grīstes pakulu un baltu linu.
— Piniet pīnes, taisiet saišķus, treknā darvā mērcēdami,
Sieniet tos pie putna spārna, piesieniet ar slapju lūku.
Ne par īsu, ne par gaŗu, lai, kad saišķos dzirkstis šķiltu,
Un kad liesmas gaisā lidos, putnu spārni neapsviltu.
Šonakt, kolīdz pāri jūrai jaudīsim mēs nākam rītu,
Ņemsim kāpes, ņemsim sliķus, ņemsim rokā dzelzi trītu.
Spars lai būtu agri kājās, niknums ilgi negulētu,
Ceļu izcirtīs tam liesmas, pāri mūŗiem lidodamas.

(Turpinājums sekos.)

Kapteinis J. Ķikulis,
«Aizsarga» atbildīgais redaktors

Tautas dzīvais gars

Vērojot patreizējo starptautisko stāvokli, redzam, ka tas ir tik nenoteikts, svārstīgs un nestabils, ka dažbrīd nepilnu divdesmitčetru stundu laikā tas izrādās diametrāli pretējs iepriekšējam stāvoklim. Šādas straujas stāvokļa maiņas izsauc, ne vienreiz vien, krasus jo krasus konfliktus valstu starpā, kuŗu likvidēšanas paņēmienu izvēli, katrā atsevišķā gadījumā, grūti un pat neiespējami iepriekš paredzēt piedzīvojumiem visbagātākiem valstsvīriem un politiķiem, jo konflikta likvidēšanas paņēmieni mainās līdz ar konflikta spraigumu katrā atsevišķā momentā. Šinī parādībā daudzie grūtsirdīgie pārsteidzīgi saskata neizbēgamus kaŗus un it kā nenovēršamu Eiropas bojā eju, un tamdēļ šie drūmie dzīves vērotāji attēlo dzīves turpmāko ritmu vispelēkākās krāsās. Šinī sabiezinātā pelēkumā tie nesaredz dzīves mērķtiecību un pašas turpmākās dzīves jēgu.

Vai patreizējie apstākļi starptautiskā mērogā ir patiešām tik baigi un drausmīgi, un vai nodošanās radošam darbam būtu mazvērtīga un bezjēdzīga?

Kaut gan daudzo un pat kraso konfliktu rašanās valstu starpā nav patīkama un vēlama no starptautiskā miera viedokļa, taču patreizējos apstākļos šie konflikti nav tik bīstami, lai tie apdraudētu mieru Eiropas mērogā, kā to iztēlo sev grūtsirdīgi noskaņotie.

Jebkuŗas agresīvi noskaņotas valsts (tādu Eiropā nav daudz) tieksmes saduŗas un tiek neutrālizētas ar pārējo Eiropas valstu, resp. viņu tautu dzīvo un radošo garu, kas pēc pārdzīvotā pasaules kaŗa un tam sekojošām revolūcijām bija it kā iemidzis un sastindzis, bet tad no brīvās nācijas un nacionālās idejas apskaidrots, vadoņu un varoņu atmodināts, ievirzīts augstākās attīstības ceļā un izraisīts apziņā un noteiktā pārliecībā par pienākumu un tiesībām ne tikai brīvi un neatkarīgi turpināt savu eksistenci, bet arī attīstīt un izkopt savu kultūru — veikt tautai uzlikto vēstures misiju.

Atraisītie tautas vītālie spēki, mērķtiecīgi vadīti no valsts vadības, rada un vairo materiālās un garīgās vērtības, kas noder valsts drošības un aizsardzības nolūkiem. Tas izraisa tautā lielu pašapziņu un drošības sajūtu, kas savukārt strauji kāpina tautas pretošanās spējas, jo vairāk vēl tad, ja jautājums nostādīts plāksnē — būt vai nebūt.

Arī latviešu tautas vītālie spēki, kas spīdoši izturēja visus grūtos pārbaudījumus brīvības cīņu dienās, partiju laikmetā it kā sastinga.

Bet tad, 1934. g. 15. maijā, mūsu nesenā varoņu laika Vadoņi Dr. K. Ulmanis un ģenerālis J. Balodis atraisīja latviešu tautas vītālos spēkus, lai tie piepildītu savu misiju — izveidotu stipru, vienotu, brīvu tautu, kuŗas dzīvotspēja ir neizsīkstoša, un kas spējīga radīt darbus, paliekošus un mūžīgus, tautu, kas kā viens vīrs nostāsies pret ikvienu, kas mēģinātu to aizskārt, tautu, kas gatava par savu dzimto zemi lūzt, bet ne liekties.

Šodien, latviešu vienotās tautas vītālie spēki — dzīvais un radošais gars pauž ik uz soļa ne tikai savu dzīvotspēju, bet tas pauž arī savu plašo vērienu, spēku un varenumu it visos pasākumos un visos darbības laukos, kuŗiem tas ir pieskāries, vienalga, vai tas būtu saimniecībā, zinātnē, mākslā, celtniecībā, vai kur citur.

Arī mēnešraksts «Aizsargs» ir viens no tiem pasākumiem, kas vēsturisko maija dienu notikumu un vienības idejas visjūtamāki skārts, nekad neapstāsies uz vietas, bet vienmēr tieksies pēc jauniem sasniegumiem.

«Aizsargs» arvien vairāk un vairāk pierāda savu izplatīšanās spēju, kas savukārt stāv ciešā sakarībā ar mēnešraksta līdzstrādnieku izpratni par svarīgo lomu, kāda piekrīt «Aizsargam» kareiviskuma, tautas aizsardzības gara un latviskās dzīves izkop-

Iekšlietu ministrs V. Gulbis, ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls pie aizsargu augstākā Vadoņa Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa š. g. 20. martā.

šanā, un prasmi izvēlēties laikmetīgākos, aktuālākos un sabiedrības interesi modinātājus jautājumus un tos vispusīgi un objektīvi apgaismot.

*

Uzņemoties «Aizsarga» atbildīgā redaktora pienākumus, apzinos, ka darbs, kas saistīts ar jauniem pienākumiem, prasīs piepūli, enerģijas patēriņu un grūtību pārvarēšanu, bet esmu pārliecināts, ka viss tas pilnā mērā risināsies iespējamību robežās.

Šī pārliecība manī radās, vērojot vērtīgo, lielo un labi nostādīto mantojumu, kuru man nodod mans priekštecis, kapteinis Deglavs. Tā pārliecība manī nobrieda, pārņemot pašu mantojumu un uzklausot ir mana priekšteča vislabākos novēlējumus, ir priekšniecības vadošos norādījumus.

«Aizsarga» ārējā un iekšējā seja pēdējos gados ir skaidri izkristallizējusies. Labi ievadīto darbu turpināšu, pēc labākās apziņas, uz priekšu, un sprausto mērķu realizēšanā izlūdzos laipno līdzstrādnieku un mēnešraksta lasītāju iespējamo pretimnākšanu un atbalstu.

CHRONIKA

* Aizsargu organizācijai tās 18. gadadienā Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis deva pavēli, bet apsveikuma rakstus piesūtīja kaŗa ministrs, iekšlietu ministrs, iekšl. viceministrs un armijas komandieris. Aizsargu priekšnieku un aizsargu saimi vēl apsveikuši: kaimiņvalstu pārstāvji, kaimiņvalstu aizs. organizācijas, mūsu armijas, policijas un robežsargu vadība, iestāžu vadītāji, armijas un aizsargu pulku komandieŗi un daudzi labvēļi. Nevarēdams atbildēt atsevišķi katram apsveicējam, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls savā un aizsargu un aizsardžu vārdā par visiem saņemtiem novēlējumiem izsaka vissirsnīgāko pateicību.

* Aizsargu organizācijas dibināšanas diena ir 1919. gada 20. marts, kad tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis kā Latvijas Pagaidu valdības Ministru Prezidents izdeva pirmos noteikumus par aizsargu nodaļām pagastos. Šo dienu aizsargu saime katru gadu atzīmē — gan ne vienmēr ar plašām svinībām, parasti — slēgtās sanāksmēs, aktos, atcerēs, pavēlēs. Ar lielu gandarījumu un prieku organizācijas dibināšanas dienu aizsargi atcerējās šogad, jo pagājušais darbības gads aizsargu dzīvē ir nesis sevišķi svarīgus guvumus.

Aizsargu organizācijas 18. gadadienas svinības Rīgā ievadīja organizācijas vadītāju apmeklējumi pie Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža. Iekšlietu ministrs V. Gulbis, ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ieradās pilī un aizsargu augstākam Vadonim Dr. K. Ulmanim nodeva aizsargu un aizsardžu saimes novēlējumus. Tāpat aizsargu vadība apmeklēja Kaŗa ministru ģenerāli J. Balodi un apsveica aizsargu goda šefu organizācijas gadadienā. Pēcpusdienā notika aizsargu organizācijas augstākās vadības, štāba darbinieku un Rīgas vienību komandieŗu gājiens uz Brāļu kapiem, kur godināja par Latviju kritušo kaŗavīru piemiņu. Goda sardzē stāvēja 5. Rīgas un Dzelzceļu pulku, aizsargu aviācijas un jūras vienību kopējā rota ar 5. R. a. p. karogu. Orķestrim spēlējot korāli, ministri V. Gulbis un A. Bērziņš uz kapu altāŗa nolika krāšņu vaiņagu ar uzrakstu: «Aizsargu organizācija — kritušajiem varoņiem.» Svinīgais svētbrīdis tā dalībnieku sirdīs no jauna stiprināja solījumu — visus spēkus ziedot tai zemei un tautai, kuŗas dēļ latviešu brīvības cīnītāji atdevuši dzīvības.

Vakarā ministrs A. Bērziņš radiofonā runāja par aizsargu organizācijas izveidošanos 18 gados un atzīmēja lielo uzticību, ko aizsargiem dāvājusi gan valsts, gan armijas vadība un sabiedrība. Šī uzticība, norādīja ministrs, ikvienam aizsargam un aizsardzei lai ir mudinājums arī darbības nākamā gadā iesoļot ar lepnumu sirdīs un nelokāmu apņemšanos, labprātīgi uzņemtos pienākumus pildīt līdz galam. Ministra A. Bērziņa runu, ko pārraidīja radio skaļruņi visā valstī, noklausījās gan aizsargu vienības, kas bija pulcējušās svinīgos aktos, gan atsevišķu aizsargu un aizsardžu tūkstoši visos pulkos un nodaļās. Aizsargiem veltīto radiofona programmas daļu kuplināja 5. R. a. p. orķestris, ko diriģēja A. Segliņš, un aizsardžu dubultkvartets, M. Ziediņas vadīts.

* Sakarā ar aizsargu organizācijas 18 gadu pastāvēšanas svētkiem, no aizsargu štāba privātiem līdzekļiem izmaksāja valsts aizsardzības darbā kritušo aizsargu trūcīgiem ģimenes locekļiem šādus pabalstus:

1)	4. J. a. p. — I. un L. Libertiem	Ls 200,—
2)	4. J. a. p. — L. Zeltiņai	„ 200,—
3)	5. R. a. p. — K., M. un M. Fimberiem . . .	„ 300,—
4)	5. R. a. p. — I.-P. Bērtulsonei	„ 200,—
5)	5. R. a. p. — A. un I. Baumeistariem . . .	„ 300,—
6)	9. M. a. p. — E. Veidemanei	„ 200,—
7)	15. L. a. p. — M. Kudumai	„ 100,—
8)	15. L. a. p. — A. Pusēnam	„ 100,—
9)	16. J. a. p. — L. un E. Staģiem	„ 300,—
10)	16. J. a. p. — Pinetai	„ 300,—
11)	16. J. a. p. — A. Janševskai	„ 200,—
12)	17. R. a. p. — Skrančai	„ 200,—
13)	17. R. a. p. — Solovjoviem	„ 100,—
14)	17. R. a. p. — A. Tukišam	„ 300,—
15)	18. D. a. p. — A. Bikauniecei	„ 300,—
16)	Aizs. av. — N. Kiršteinai	„ 300,—
	Kopā	Ls 3.600,—

Aizsargu vadība ierodas Brāļu kapos.

* Laikā no 21. aprīļa līdz 23. maijam notiek mežu dienas, kurās līdzdarbosies arī aizsargi un aizsardzes. Aizsargu vienībās notiek gatavošanās arī mātes dienai 9. maijā un Latvijas atdzimšanas dienas svinībām 15. maijā

* 14. martā Liepājas kaŗa slimnīcā notika aizsargu mācītu sanitāru kursu izlaiduma akts. Aktā ieradās 1. Liepājas k. p. kom. plkv. Mateuss, aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks ārsts pltn. A. Bergs ar sanitāro apmācību pārzini Dr. L. Prīmani, kaŗa slimnīcas priekšnieks ārsts pltn. Dr. Apīnis, 15. L. a. p. kom. Tikmanis u. c. Atklājot aktu, kursu priekšnieks Dr. V. Gludiņš aizrādīja, ka kursu apmeklētāji 4 mēnešus atrāvušies no ikdienišķā darba, ziedojot savus spēkus un darbu valsts aizsardzībai sanitārā laukā. Kursus beiguši 17, bez tiem no armijas 7. Pēc Dr. Gludiņa runāja aizs. štāba sanitārās daļas pr. ārsts pltn. A. Bergs un deva norādījumus jauniem sanitāriem, kādiem uzdevumiem tie sagatavoti. Pateicās slimnīcas ārstam pltn. Apinim, kas pielicis sevišķas pūles, lai kursi labi izdotos, tāpat kursu priekšniekam Dr. Gludiņam, lektoriem un kursantiem. Pēc tam kursus beigušiem aizsargiem un aizsardzēm izsniedza apliecības.

* Daugavpilī pie 10. Aizputes kājn. pulka notika aizsargu komandējošā sastāva kursi, kuŗus apmeklēja 69 aizsargu komandieŗi no 3. Ludzas, 4. Jēkabpils, 9. Madonas, 12. Ilūkstes, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils, un 19. Jaunlatgales aizs. pulkiem. Izlaidumaktā kursantus uzrunāja 10. Aizputes kājn. pulka komandieris plkv. Vaivads.

* Šādi kursi notika arī Liepājā, Liepājas kājn. pulkā. Tajos piedalījās 70 komandieŗi no 15. Liepājas, 6. Aizputes, 14. Kuldīgas un 16. Jelgavas aizsargu pulka. Noslēguma aktā 1. Liepājas kājn. pulka kom. plkv. Mateuss aizrādīja, ka kursu laiks bijis īss un noliktā programma liela, kamdēļ bijis ļoti intensīvi jāstrādā. 15. Liepājas aizsargu pulka kom. K. Tikmanis aizsargu priekšnieka vārdā pateicās par kursu sarīkošanu armijas vadībai, divīzijas komandierim un pulkvedim Mateusam, kā arī visiem virsniekiem un instruktoriem, kas kursus vadījuši. Kursantu vārdā viņš pateicās par labo uzņemšanu un pretimnākšanu.

* Daugavpilī pie 1. Jātnieku pulka bija noorganizēti aizsargu jātnieku vadu un grupu komandieŗu kursi. Apmācībās piedalījās aizsargi no Latgales, Vidzemes un Zemgales pulkiem. Kursos aizsargi guva daudz vērtīgu zināšanu Latvijas vēsturē, zirgkopībā un lauksaimniecībā, kā arī speciālā jāšanas apmācībā un taktiskās kaujas apmācībās. Kursus sekmīgi beidza 30 aizsargu komandieŗi.

1. Talsu pulks.

* Par 5. rotas kom. v. i. iecelts A. Runģis.

* Par 6. rotas kom. iecelts V. Novadnieks.

* Kandavas pag. aizsardzes martā rīkoja mājturības kursus, LLK instr. Liģeres vadībā. Kursus apmeklēja pāri par 40 dalībnieces.

* Sabiles pilsētas nodaļai pilsētas valde dāvājusi 2 zemes gabalus — Kr. Barona ielā 47 un Kr. Barona ielā 6. Uz pirmā zemes gabala aizsargi ierīkos sporta laukumu, otrs paredzēts Sabiles vienības nama būvei.

2. Ventspils pulks.

* Par pulka vecāko ārstu iecelts P. Liepiņš.

* 1936. gada sākumā pulks sāka vākt līdzekļus aizsargu namam, nodibinot pie pulka štāba īpašu fondu. Ar ziedojumiem atsaukušās dažādas organizācijas, iestādes un labvēļi. Uz š. g. 1. martu nama fondā skaitījās Ls 11.703,17.

* Pulkv. Kalpaka piemiņas vakarus ar priekšlasījumiem un piemērotiem priekšnesumiem rīkoja Ziru, Piltenes, Užavas u. c. nodaļas.

* 7. martā notika Dundagas aizsargu nama iesvētīšana un atklāšana. Nams līdz ar dārzu un nedaudz zemes, apmācībām un sporta laukuma ierīkošanai, piešķirts no Centr. zemes ierīc. komitejas Dundagas ciemā. Nama iekšējā izbūve un piemērošana aizsargu organiz. vajadzībām izmaksāja ap Ls 5000,— un tanī ierīkots ūdens vads, kanālizācija un izbūvēta elektriskā installācija.

Nama iesvētīšanu izdarīja pulka mācītājs A. Jaunzems, asistējot 5. R. a. p. māc. A. Reinsonam un vietējam māc. E. Villem. Namu atklāja un nodeva aizsargu lietošanā pulka kom. J. Priede, nesot sveicienus no iekšlietu min. V. Gulbja, ministra A. Bērziņa un aizsargu pr-ka plkv. K. Praula. Aizsargi sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministri, nacionālo valdību un savu priekšniecību. Līdz ar apsveikumiem vairāki apsveicēji aizsargiem nodeva ziedojumus naudā, nama tālākai izbūvei un izdaiļošanai.

* Dundagas aizsardžu pulciņš, skaitā 40 aizsardzes, 7. martā pēc pulkv. Kalpaka piemiņas dievkalpojuma baznīcā, pie altāra deva svinīgo solījumu, kuŗu pieņēma pulka mācītājs, prāvests A. Jaunzems. Pēc tam aizsardzes pulcējās jaunajā aizsargu namā, kur pulka kom. klātbūtnē solījumu parakstīja. Aizsardzes apsveica pulka kom. J. Priede un II btl. kom. T. Lepše. Aizsardzes jaunajam aizsargu namam pašas saziedojušas nepieciešamos virtuves piederumus.

* Pulka štāba gadskārtējais sarīkojums Ventspilī notika 14. martā. Koncertā piedalījās operas sol. P. Brīvkalne un Tautas kons. orķestrs dir. A. Sīļa vadībā.

* 1. jūras rotas aizsardžu pulciņš martā rīkoja mājturības kursus Mazirbē. Tos vadīja LLK mājt. instr. E. Kļaviņa. Sevišķu interesi kursantes izrādīja zivju izmantošanai, kam šinī zivju bagātā apvidū liela nozīme.

* 21. martā uz 10 pastāvēšanas gadiem atskatījās Ēdoles aizsardžu pulciņš. Svinības sākās ar dievkalpojumu baznīcā, kur aizsardzes deva svinīgo solījumu. Pulka kom. pal. K. Mednis nolasīja referātu par pilsoņu, aizsargu un aizsardžu pienākumiem.

3. Ludzas pulks.

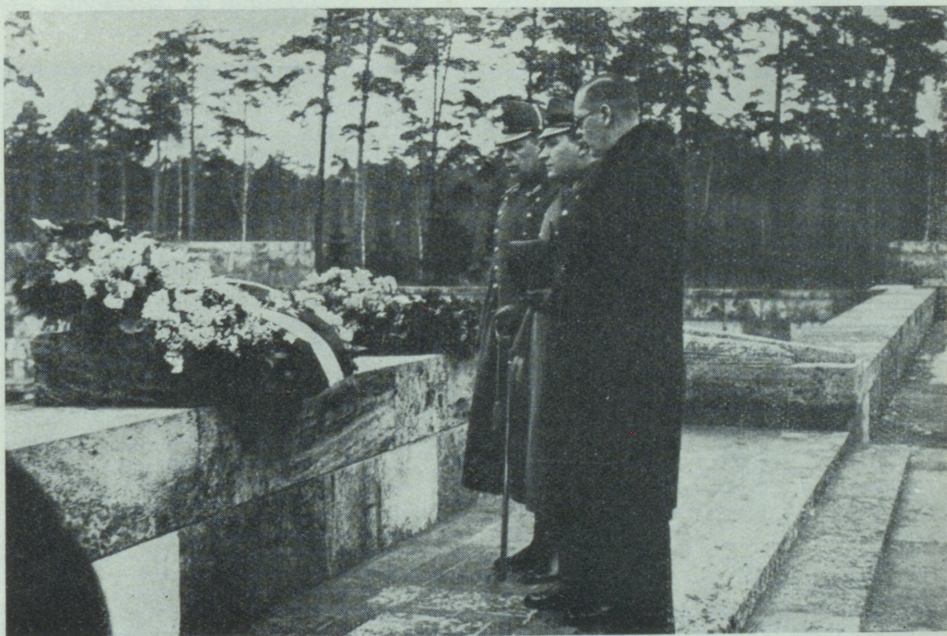
* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktoru iecelts A. Melderis.

* Pulka vienībās rīkotie pulkv. Kalpaka atceres vakari sevišķi labi bija apmeklēti Ludzā un Zilupē. Referātus nolasīja kapt.-ltn. Valheims un Inf. un prop. pārv. lektors Niedra. Sarīkojumus kuplināja koŗi dirig. V. Ālera un O. Kušķa vadībā.

* 7. martā Ciblas nodaļas rīkotais priekšlasījumu vakars bija pulcinājis aizsargus, aizsardzes un zemnieku jaunatni, kas ar lielu interesi noklausījās pulka kom. pal. kapt.-ltn. Frišmaņa referātu «Latvija salīdzinājumā ar citām valstīm». Bez tam lektors iepazīstināja klātesošos ar jauniem saimnieciskās dzīves likumiem.

Šādi priekšlasījumi notika arī Zvirgzdenes, Pildas un Mērdzenes pagastos.

* 13. martā pulks rīkoja rakstnieku vakaru, kurā Brigādes prēmijas laureāts Jānis Medenis lasīja savas dze-

Vaiņaga nolikšana kritušajiem varoņiem.

Dundagas aizsargu nams.

jas un rakstnieks Jānis Veselis — par latvju teiksmām. Vakaru ievadīja rakstn. A. Gobas referāts «Nacionālās literātūras pamats».

* 14. martā Istras nodaļas sarīkojums Vecslabadā ar Gruznas «Ziedu gravu», rež. Hermaņa vadībā, bija pulcinājis apkārtnes skatuves mākslas cienītājus. Jāatzīmē valsts pamatskolas skolotāju līdzdarbība nodaļas kultūrālos pasākumos, kas ievērojami sekmē nodaļas darbību.

* 14. martā Brigu nod. rīkotās rikšošanas sacīkstēs uz Brigu ezera bija radījušas lielu interesi plašākā apkārtnē. Uzvarētājiem izsniedza godalgas.

* Zvirgzdenes nodaļas rīkotos mājturības kursus, aizsardzes Polkovņikovas vadībā, apmeklēja 30 kursantes. Noslēguma aizaidā dalību ņēma arī kursantu piederīgie un pulka kom. pal. kapt.-ltn. V. Frišmanis referēja par jaunajiem saimnieciskiem likumiem.

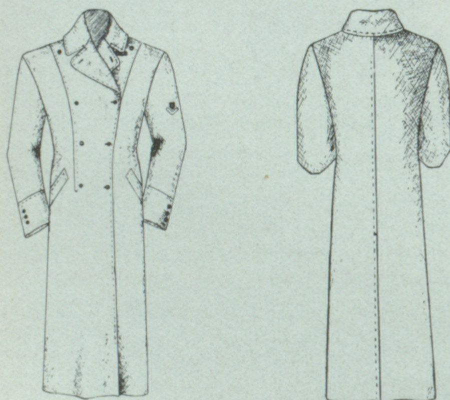
* Šķaunes nodaļas draudzības vakarā, 14. martā, referātu par pulkv. Kalpaka dzīvi nolasīja virsl. Bernsons, par Pestalociju kā tautas audzinātāju — aizsardze A. Burkina un «Romantisms un Poruks» — skol. A. Upmalis. Vakaru kuplināja dziesmas un vijoles un klavieŗu priekšnesumi.

* Aizsargu štāba komandētais režisors Hermanis Kārsavas, Pildas, Rundānu, Šķaunes, Ciblas, Nautrēnu nodaļu skatuves mākslas pulciņos iestudē lugas, kuŗu izrādes notiks pēc gaveņa.

* Par štāba rotas riteņbraucēju vada kom. iecelts rez. virsn. vietn. J. Jendze, par koŗu vadītājiem — pulka štāba korim — skol. V. Ālers, Mērdzenes nod. — skol. V. Ramanis, A. Ludboržs un aizs. S. Gabris, Nautrēnu nod. — skol. A. Līksniņš un Nirzas nod. — aizsardze M. Vebelis.

Aizsardžu formas mētelis.

23. martā apstiprināts formas mētelis aizsardzēm. Mēteļa šuvums un samēri pēc šāda zīmējuma:

Mētelis no haki krāsas vilnas drēbes. Pogas — brūnas ādas, pītas; mēteļa priekšpusē lielākas — 25 mm, uz piedurknēm mazākas — 17 mm. Mēteļa gaŗums 25 cm no zemes. Uz mēteļa piedurknes nēsājamas izdienas un piederības (pulka) pazīmes, uz krūtīm, kreisā pusē starp mēteļa slēgumu un apkakli — amata pazīme.

4. Jēkabpils pulks.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktores v. i. iecelta V. Kursīte.

* Pie štāba rotas nodibināts riteņbraucēju vads, par kuŗa kom. iecelts A. Gurts.

* 6. martā Mazzalves aizsardžu pulciņš svinēja pulkveža Kalpaka atceri un aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanas dienu. Rotas kom. J. Aizpurvs referēja par kalpakiešu cīņām. Sekoja apsveikumi, koŗa dziesmas un teātŗa izrāde. Sarīkojums deva prāvu atlikumu, ko aizsardzes izlietos Mazzalves aizsargu nama būves vajadzībām.

* Pulkveža Kalpaka vakarus rīkoja arī Mēmeles un Ābeļu nodaļas. Mēmeles nodaļas sarīkojumā pēc nod. pr. Neimaņa uzrunas par Kalpaka dzīvi referēja mazpulka dal. Čūnišķis. Ābeļu aizsargu vakarā referēja kalpakietis Bērziņš un Zemnieku drāma uzveda «Valmieras puikas».

* Daudzeses nodaļas sarīkojumā, 13. martā, lektors E. Alberings runāja par tautas vienību.

* Slates aizsardzēm no 14. līdz 20. martam bija rokdarbu un mājturības kursi, LLK instr. E. Kraukles vadībā.

5. Rīgas pulks.

* Par jātnieku divīziona 3. ekskadrona kom. iecelts A. Bergmanis.

* Par 12. rotas kom. iecelts A. Preiss.

* Marta sākumā pulka vienības atzīmēja pulkveža Kalpaka piemiņu ar svinīgiem aktiem, referātiem un sarīkojumiem. Pļaviņu pilsētas nodaļas svinīgo sarīkojumu ar savu klātbūtni pagodināja Latg. div. kom. ģen. A. Krustiņš, bet par kalpakiešu cīņām referēja lektors V. Bukavs.

* Darbības atcere bija sakaru btl. 3. rotai.

* Nītaures aizsargi 13. martā iesvētīja jauno mītni. Svinībās piedalījās arī pulka kom. J. Legzdiņš. Telpas iesvētīja māc. P. Nesaule un J. Ezerlīcis. Vakaru dziesmām kuplināja aizsargu dubultkvartets un aizsardžu kvartets.

6. Aizputes pulks.

* 7. martā Aizputē štāba aizsardžu pulciņš svinīgi atzīmēja pulkveža Kalpaka piemiņu ar garīgu aktu, priekšlasījumu un priekšnesumiem. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs D. Eizengrauds, pēc kam 2. Ventspils k. p. kpt. Vanags iepazīstināja sapulcētos ar Kalpaka bataljona cīņām. Aizsardžu dubultkvartets nodziedāja vairākas dziesmas, aizsardzes un aizsargi nodeklamēja pulkvedim Kalpakam veltītas dzejas.

* Pulkveža Kalpaka piemiņu godināja visas pulka nodaļas, pie kam izcilus svinības bija sarīkojusi Rudbāržu nodaļa. Šeit bija teātŗa izrāde un referātu par pulkvedi Kalpaku nolasīja 4. rotas kom. A. Klabis.

* 22. un 23. martā Aizputē notika aizsargu komandieŗu taktiskās apmācības, kuŗas vadīja kapteiņi Kalns un Ābols. Apmācības notika pilsētas pamatskolas zālē. Komandieŗi apmācī-

3. L. a. p. slēpotāji — uzvarētāji Latgales apgabala slēpošanas sacīkstēs.

5. R. a. p. štāba pulciņa aizsardžu koris.

bām sekoja ar lielu interesi. — Apmācības noslēdza pulka kom. pal. J. Zvirbulis ar uzrunu.

7. Valkas pulks.

* Uz pulka kom. K. Brieža ierosinājumu sanāca Valkas iestāžu, skolu un ieinteresēto organizāciju pārstāvju apspriede, kas nolēma pirmajā jūlija svētdienā Valkā rīkot novada dziesmu svētkus. Darbus kārtos īpaša komisija.

* 2. rotas kom. Kārlis Mežulis martā atskatījās uz 10 darba gadiem rotas kom. amatā.

* Pulkveža O. Kalpaka piemiņas vakarus un aktus rīkoja Trikātas, Vijciema, Zeltiņu u. c. nodaļas. Blomes un Mārsnēnu nodaļām 14. martā bija Blomos kopējs vakars, veltīts Kalpakam un nodaļu tuvināšanai.

* Pulka komandieris izteicis pateicību štāba rotas grupas kom. A. Baķim par enerģisku un saprātīgu rīcību pie nozieguma atklāšanas.

* Pirmā vakarēšana 8. martā notika Ēveles aizsardzēm pie nodaļas priekšnieka K. Ķeņģa.

* Kalncempju aizsardzēm martā bija mājturības kursi, instr. O. Bamberģes vadībā.

* Pulka sporta kluba Smiltenes nodaļai 13. martā bija vakars ar 5. rotas vīru koŗa dziesmām un sportistu demonstrējumiem. Vingrojumus vadīja sporta pulc. vadītājs vada kom. J. Upmanis.

* Lieldienas svētku sarīkojumi bija Strenču, Annas, Zeltiņu, Valkas, Trikātas, Plāņu, Smiltenes pag., Ērģemes u. c. nodaļās. Smiltenē bija lektora K. Dzirkaļa referāts «Latviskā kultūra» un mākslinieku koncerts. Ērģemē darbību atklāja aizsargu nodaļas jaunkts koris, R. Grīnberga vadībā.

8. Valmieras pulks.

* Par pulka mācītāju iecelts J. Mekšs.

* 7. martā Limbažos II bataljona štāba vads rīkoja plkv. O. Kalpaka nāves dienas atceri un aizsargu-aizsardžu dienu. Dievkalpojumu noturēja māc. E. Mačs. Pēc svinīgā akta Dzelzceļu aizsargu pulka kom. J. Ozoliņš nolasīja referātu «Lauku dzīves ideoloģija». Aizsardzes bija izstādījušas rokdarbus, izšuvumus, audumus u. c. Vakarā notika 8. Daugavpils k. p. orķestra koncerts, K. Ozola vadībā.

* Pulkveža Kalpaka atceres vakarus rīkoja Rozēnu, Umurgas, Vītrupes u. c. nodaļas.

* Vainižu nodaļai 7. martā bija bazārs, kuŗa atlikumu aizsargi iemaksāja pagasta valdei par labu jaunceļamās pamatskolas būvei.

* II bataljona komandējošam sastāvam 9. un 10. martā Limbažos notika apmācības-kaŗa spēles. Piedalījās 42 komandieŗi. Apmācības vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis ar kpt. Ābolu.

Tādas pat apmācības III bataljona komandieŗiem notika 11. un 12. martā Rūjienā, kur piedalījās 31 komandieris.

* Sekmīgi rokdarbu un aušanas kursi martā notika Augstrozes, Dauguļu, Vilzēnu, Braslavas un Pāles aizsardzēm. Kursus šajās vietās vadīja instrukt. L. Stepe.

* Lieldienu sarīkojumi bija Braslavas, Lādes u. c. nodaļām.

* Otrās Lieldienās Sēļu aizsardžu pulciņš nosvinēja 10 g. pastāvēšanu. Svinības ar garīgu aktu ievadīja māc. Skrodelis. Pēc tam jaunuzņemtās aizsardzes un aizsargi parakstīja svinīgo solījumu, ko pieņēma pulka kom. E. Prauliņš. Sekoja pārskats un apsveikumi no apkārtējām nodaļām, pēc kam pulka kom. nolasīja referātu par aizsargu uzdevumiem. Vakarā notika teātŗa izrāde.

9. Madonas pulks.

* Pulks šovasar uzsāks saimniecības ēkas celšanu pie Aizsargu nama. Ēkas būvei pulka štābam bez pašu aizsargu un aizsardžu iemaksām ienāk arī organizāciju, iestāžu nu sabiedrības ziedojumi.

* Plkv. O. Kalpaka piemiņas vakaru 6. martā Madonā rīkoja pulka štābs. Runāja pulka kultūrālās nozares vadītājs cand. hist. P. Kalniņš un dziedāja pulka štāba un Lazdonas nodaļas apvienots koris. Lielāki sarīkojumi, veltīti Latvijas armijas pirmajam virspavēlniekam, notika arī Oļu, Dzelzavas, Cesvaines, Praulienas, u. c. nodaļās. Oļos referātu nolasīja jātnieku dzn. kom. A. Jozeps, Cesvainē — rotas kom. K. Būmanis.

* Uz 15 gadiem aizsargu gaitās martā atskatījās III bataljona kom. agr. Arvīds Skreija.

* Ļaudonas aizsargi sagatavojuši «Veco pilskungu», ar kuŗu viesojās Sāvienas un Kalsnavas nodaļās.

* 14. martā uz Lazdonas ezera notika pulka sporta kluba un Madonas zirgaudzētāju biedrības rīkotie ledus svētki. Rikšošanas sacīkstēs piedalījās ap 30 zirgu. Lielu piekrišanu guva daiļslidotāja A. Dzeguze, kuŗa demon-

5. R. a. p. aizsargi ierīko laipas satiksmei ar Daugavas plūdu apdraudētām mājām.

Ļaudonas aizsardžu dubultkvartets.

strēja figūrslidojumus. Lietus dēļ slēpošanu nācās atlikt. Sarīkojums bija pulcējis ap 500 apmeklētāju. No Rīgas bija izbraucis slēpotāju vilciens.

* Vestienā pie 10. rotas notika pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi, kuŗus beidza 35 aizsargi un aizsardzes no Bērzaunes, Vējavas un Vestienas nodaļām.

* Lieldienu sarīkojumi bija Dzelzavas, Kraukļu u. c. nodaļām. Pulka štāba drāmatiskais pulciņš uzveda «Svešas asinis».

10. Cēsu pulks.

* Pulka vienībās 6. martā notika pulkv. O. Kalpaka piemiņas vakari. Plašāku atceres aktu bija sarīkojis štāba bataljons Cēsu aizsargu namā. Tur ieradās arī pulka kom. M. Treijs un citi pulka vecākie virsnieki. Māc. A. Piebalga vadībā notika svinīgs dievkalpojums, pēc kuŗa btl. kom. kapt. J. Liepiņš runāja par pulkv. O. Kalpaka personību un nopelniem Latvijas neatkarības izcīnīšanā.

* Cēsu pagasta aizsardžu pulciņa kārtējā vakarēšana notika 6. martā priekšnieces A. Lāča kundzes viesmīlīgajās mājās, kur kuplā skaitā bija pulcējušās aizsardzes un apkārtnes lauksaimnieces. Rakstniece Ausma Roga nolasīja referātu par sievieti kā cilvēku, aizsardzi un sabiedrisko darbinieci. Sekoja dzīvas pārrunas.

* 16. martā Cēsīs noslēdzās pulka sanitārie kursi, kuŗus vadīja vecākais ārsts Dr. K. Vanadziņš. Pēc pārbaudījumiem jaunos sanitārus uzrunāja pulka kom. M. Treijs, izteikdams pateicību par centību darbā. Kursus beidza 32 aizsargi.

* Rosīgu darbību attīstījušas pie pulka vienībām nodibinātās drāmatiskās trupas, kuŗas pārrauga kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvis. Viņa vadībā štāba bataljona drāmatiskais pulciņš 14. martā viesojās Raunā, uzvedot J. Līgotņa «Bierantos». — Rāmuļu aizsargu nodaļa II Lieldienu svētkos izrādīja R. Blaumaņa lugu: «Ļaunais gars».

* Pulka komandieris izteicis pateicību Kosas nod. vadu komandieŗiem Ādolfam Bērziņam un Kārlim Blauam un aizsargiem Jānim Kaķim, Jānim Kamparam un Rūdolfam Dreimanim par palīdzību policijai zagļu sagūstīšanā.

* Priekuļu aizsargi 29. martā rīkoja vakaru savam priekšniekam J. Žagaram, kuŗš atskatījās uz 15 gadu darbību nodaļas priekšnieka amatā. Jubilāru apsveica pulka kom. M. Treijs un daudzi vietējās sabiedrības pārstāvji. Aizsargi pasniedza goda zobenu un adresi.

* Pulks savos gada svētkos š. g. 20. jūnijā sarīkos grandiozu brīvdabas izrādi. Režisora Dombrovska-Dumbrāja vadībā uzvedīs «Karoga meklētājus». Sagatavošanas darbi jau sākušies.

11. Tukuma pulks.

* Par III bataljona kom. iecelts O. Ratermanis.

* Par riteņbraucēju rotas kom. iecelts N. Aronietis.

* Par štāba rotas kom. iecelts A. Siliņš.

* 6. martā aizs. štāba rota Tukuma pamatskolā sarīkoja plkv. Kalpaka piemiņas svinības, kuŗās bez aizsargiem, pulcējās vietējā sabiedrība un skolu jaunatne. Par plkv. Kalpaka bataljona kaujas gaitām runāja pulka gāzu virsnieks - kalpakietis V. Savelis. Sekoja koncerts.

* Plkv. O. Kalpaka atceres vakari bija arī Irlavas, Smārdes u. c. nodaļās.

* Plašs pulka turnīrs šachā, galda tenisā un novusā notika 6. un 7. martā Irlavā. Šachā, komandu sacensībā, uzvarēja: Irlavas nod., individuāli — Puriņš (Irlava). Galda tenisā: štāba rota, individuāli — Rinaus (štāba rt.). Novusā: štāba rt., individuāli — Maurītis (Irlava). Kopvērtējumā: 1. v. — štāba rota ar 17 p., 2. v. — Irlava ar 12 p. un 3. v. — Smārde ar 5 punkt. Turnīrā ņēma dalību 35 dalībnieki Uzvarētāji saņēma balvas.

* 29. martā Grenču aizsardžu pulciņš atskatījās uz 10 pastāvēšanas gadiem. Aizsardzes deva svinīgo solījumu. Par sievietes lomu valsts dzīvē referēja Fr. Jaunzemis. Sekoja teātŗa izrāde.

12. Ilūkstes pulks.

* Plkv. O. Kalpaka atceres sarīkojumi notika Gārsenes, Raudas, Bebrenes u. c. nodaļās. Gārsenē par O. Kalpaku referātu nolasīja lauks. Indāns, Bebrenē — Inform. un prop. pārvaldes lektors J. Zaikovs. Raudā bija kīno izrāde «Lāčplēsis».

* Aknistes aizsardzēm laikā no 8. līdz 20. martam bija rokdarbu kursi instr. A. Rēķis vadībā.

* Plašu sabiedrisku darbību uzsākuši Raudas aizsargi, kopā ar valsts pamatskolu rīkojot šogad vairākas teātŗa un kīno izrādes, sarīkojot kursus un priekšlasījumus, uzturot lasāmgaldu un pulcinot jaunatni korī. Koŗa darbību stipri traucēja laba mūzikas instrumenta trūkums. Tagad Raudas pagasta valde atvēlējusi Ls 300,— klavieŗu iegādei. Skolas padome šim nolūkam ziedojusi Ls 30,—.

13. Bauskas pulks.

* Par riteņbraucēju rotas kom. iecelts atv. ltn. I. Šēfers.

* Pie pulka pastāv bibliotēka, kuŗu nupat papildināja ar jaunu grāmatu sūtījumu. Grāmatas lasīšanai izsniedz aizsargiem, aizsardzēm, kultūrālās nozares darbiniekiem un viņu piederīgiem.

* Plkv. O. Kalpaka piemiņas vakarus rīkoja pulka štābs Bauskā, Vecsaules nodaļa u. c. Vecsaulē par Kalpaka bataljona cīņām referēja Inform. un prop. pārvaldes lektors Vītiņš.

* No 7. līdz 13. martam Bauskā notika pulka sanitāru kursi. Tos vadīja pulka vec. ārsts Dr. Kočetkovs.

* Pulka gāzu virsnieks Auniņš marta mēnesī noturēja uz vietām ķīmiskā dienesta apmācības — Vecmuižas, Kurmenes, Stelpes, Bārbeles, Taurkalnes un Skaistkalnes nodaļās, katrā pa 2 dienas. Apmācībās bez aizsargiem piedalījās arī mazpulku dalībnieki, skolu jaunatne un iedzīvotāji.

* Pulks paredzējis nākamā rudenī rīkot bazāru. Sakarā ar to pulka komandieris uzdevis katram pulciņam jau laikus sagatavot vismaz 5 rokdarbus. Kā zināms, pulka iepriekšējais bazārs deva ap Ls 5.000,— atlikuma, kas panākts ar bazāra rūpīgu sagatavošanu.

* Otrās Lieldienās pulka drāmatiskais ansamblis aizsargu namā uzveda «Kristapu Kauguru». Skaistkalnes aizsargiem Lieldienās bija bazārs, koncerts un teātŗa izrāde, bet Stelpes aizsargiem — bazārs un «Zvejnieka dēla» izrāde.

14. Kuldīgas pulks.

* Plkv. O. Kalpaka piemiņas vakaru pulks 3. martā rīkoja Kuldīgas sadraudzīgā biedrībā. Pulka sporta kluba koris K. Pinkovska vadībā izpildīja vairākas dziesmas, pēc kam pilsētas galva J. Dreimanis nolasīja referātu «Kalpakiešu gars». Vakaru noslēdza pulka kom. J. Kalves uzruna.

* Padures aizsargu rīkotā O. Kalpaka piemiņas vakarā referēja Inform. un prop. pārvaldes lektors Poruks.

* Otrajās Lieldienās loterija un «Vecā pilskunga» izrāde bija Snēpeles aizsargiem. Teātŗa izrāde Lieldienās bija arī Vārmes nodaļai.

* Pulka rīkotā mantu loterija notika 31. martā, Kuldīgā.

* Sātiņu savstarpējā ugunsapdrošināšanas sabiedrība šīgada budžetā uzņēmusi Ls 800,—, ko ziedo vietējai aizsargu nodaļai automobiļa iegādei.

15. Liepājas pulks.

* Kurzemes divīzijas štāba priekšnieks pulka komandierim piesūtījis šādu rakstu:

«Divīzijas komandieŗa uzdevumā, lūdzu izteikt pateicību Jums padotā pulka bataljona komandierim Ģibietim un visām pulka amatpersonām, kas ņēmušas dalību virsnieku-kadra mācību dalībnieku novietošanā naktsmītnēs Priekules rajonā, š. g. 9. februārī.

Virsniekiem izrādīta vislielākā pretimnākšana un laipnība, par ko izsaku neliekuļotu pateicību visu virsnieku-dalībnieku vārdā.»

* 9. martā no aizsargu saimes uz mūžu šķīrās I btl. kom. A. Zemītis. Zemes klēpī to guldīja Jelgavā.

* Par ritenbraucēju rotas kom. iecelts B. Nazincevs.

* 6. un 7. martā pulka nodaļās rīkoja plkv. O. Kalpaka piemiņas vakarus. Priekšlasījumus par plkv. Kalpaka dzīvi un viņa vadītām cīņām noturēja aktīvās armijas virsnieki, aizsargi - brīvības cīņu dalībnieki u. c. Daudzās nodaļās bez tam vēl noturēti svinīgi dievkalpojumi un sarīkoti priekšnesumi ar piemērotu programmu. Sevišķi labi organizēti un apmeklēti sarīkojumi bija Rāvas, Krotes, Durbes un Vaiņodes nodaļās.

* 20. martā visas Liepājas aizsargu vienības ar saviem komandieriem priekšgalā pulcējās 15. maija namā uz svinīgo aktu, sakarā ar aizsargu organizācijas 18 gadu pastāvēšanu. Bija ieradušās gandrīz visas vadošās personas no valsts, pašvaldības, tiesu, izglītības iestādēm, rūpniekiem, tirgotājiem, bankām u. t. t., kas bez saviem tiešiem uzdevumiem vienotas arī aizsargu saimē. Aktu atklāja ar uzrunu pulka kom. K. Tikmanis. Sapulcētie sumināja aizsargu organizācijas augstāko Vadoni Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, goda šefu kaŗa ministru ģen. J. Balodi, iekšlietu ministru V. Gulbi, ministru A. Bērziņu un aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu. Pēc tam visi noklausījās ministra A. Bērziņa radio runu. Aktu noslēdza orķestra un koŗa koncerts.

* Nīcas aizsargu nodaļa 29. martā Nīcas valsts pamatskolas telpās rīkoja teātŗa izrādi.

* Vecpils nodaļa 29. martā rīkoja koncertu ar bazāru. Koncertā dalību ņēma jaukts koris un nodaļas orķestris.

* Pie štāba bataljona, aizsarga R. Karlsona vadībā, noorganizēts drāmatiskais pulciņš. Pulciņā darbojas galvenokārt pilsētnieki, un sagatavotas izrādēm vairākas lugas.

Pirmo reizi trupa viesojās Rucavā, izrādot Zālītes komēdiju «Maldu Mildas sapņojums» R. Karlsona režijā. Izrāde bija labi apmeklēta un guva lielu piekrišanu.

Lai celtu izrāžu kvalitāti, pulks paredzējis minētai trupai, pieaicinot lauku aktieŗus, rīkot drāmatiskos kursus. Tos vadīs Liepājas drāmas režisors Valters. Aizsargru nodaļām, kuŗām pašām trūkst aktieŗu, šī trupa, paredzams, izveidosies par ievērojamu atbalstu labu un lētu izrāžu sarīkošanā.

* Iekšlietu ministrijas administrātīvais departaments izteicis Embūtes pagasta aizsargam F. Bērentam un Nigrandes pag. aizsargam O. Eglītim pateicību par enerģisku rīcību pie noziedznieka gūstīšanas. Minētiem aizsargiem piešķirta arī gratifikācija — Ls 50,—.

16. Jelgavas pulks.

* Par III bataljona kom. iecelts A. Baumanis.

* Par pulka riteņbraucēju rotas kom. iecelts Fr. Riekstiņš.

* Par 1. esk. kom. v. i. iecelts H. Daniševskis.

* Par pulka štāba btl. rotas kom. rezervē iecelts J. Lange.

* Plašas, pulkvedim O. Kalpakam veltītas, svinības rīkoja Dobeles nodaļa kopā ar sabiedriskām organizācijām. Dievkalpojumu baznīcā noturēja prāvests Straumanis un mazpulku māc. A. Lūsis. Latviešu biedrības zālē pltn. R. Bebris nolasīja referātu par O. Kalpaku un viņa laiku. Kalpaka piemiņas vakarus rīkoja arī Bukaišu nodaļa u. c. pulka vienības.

*13. martā notika Sesavas aizsardžu pulciņa mājturības kursu noslēgums. Kursus vadīja LLK instr. A. Slintere un tajos piedalījās 23 kursantes.

* 15. martā Jelgavas aizsardžu pulciņa saimniecības grupai bija groziņu vakars. Mūzikas priekšnesumus sniedza pianiste Zelle, tenors Steinbergs un koncertdziedātāja M. Lamberga.

* Dobeles aizsardzes sabiedriskam darbam pagājušā gadā ziedojušas kopā 968 dienas, kuras sadalās šādi: apspriedēm 287, militārā darba pabalst. — 108, labdarības darbam — 22, līdzekļu sagādāšanai un ziedojumu vākšanai — 91, kultūrālai darbībai — 229, bet pašizglītībai, kursiem, lekcijām un referātiem — 261 diena. Dobeles aizsardzes laikā no 8. līdz 20. martam rīkoja praktisko rokdarbu un mākslas aušanas kursus, instr. M. Bites vadībā. Kursus apmeklēja 26 personas, pasākot daudz krāšņu darbu.

* Lieldienas svētkos plašākus sarīkojumus bija rīkojušas Tērvetes, Lielplatones, Džūkstes, Vadakstes, Ozolnieku u. c. nodaļas. Ozolniekos viesojās Svētes aizsargu drāmatiskais pulciņš, Džūkstē ar teātŗa izrādi viesojās Sīpeles aizsargi.

17. Rēzeknes pulks.

* 6. un 7. martā visās pulka nodaļās tika atzīmēta pulkv. O. Kalpaka nāves diena ar priekšlasījumiem, deklamācijām un koŗa dziesmām.

* Laikā no 14. līdz 24. martam 80 pulka aizsargi sekmīgi beidza grupu komandieŗu kursus pie 9. Rēzeknes k. p. Kursus vadīja kapt. Ratnieks un vltn. Loženicins. Kursu noslēgumā ieradās garnizona pr. plkv. Ceplītis, aizsargu pulka kom. V. Zarāns, viņa palīgs Samiņš, kaŗa apr. pr. pltn. Līcis u. c. Kursantus uzrunāja un parādi pieņēma garnizona priekšnieks.

* Laikā no 14. līdz 24. martam pulka aizsargu-jātnieku komandieri sekmīgi beidza komandieŗu kursus pie I jātnieku pulka, Daugavpilī. Kursos piedalījās 6 komandieri.

* 28. martā Bērzgales nodaļa atklāja jauktu kori ar plašu koncertu. Koncerts bija kupli apmeklēts. Kori vada skolotājs G. Osonietis.

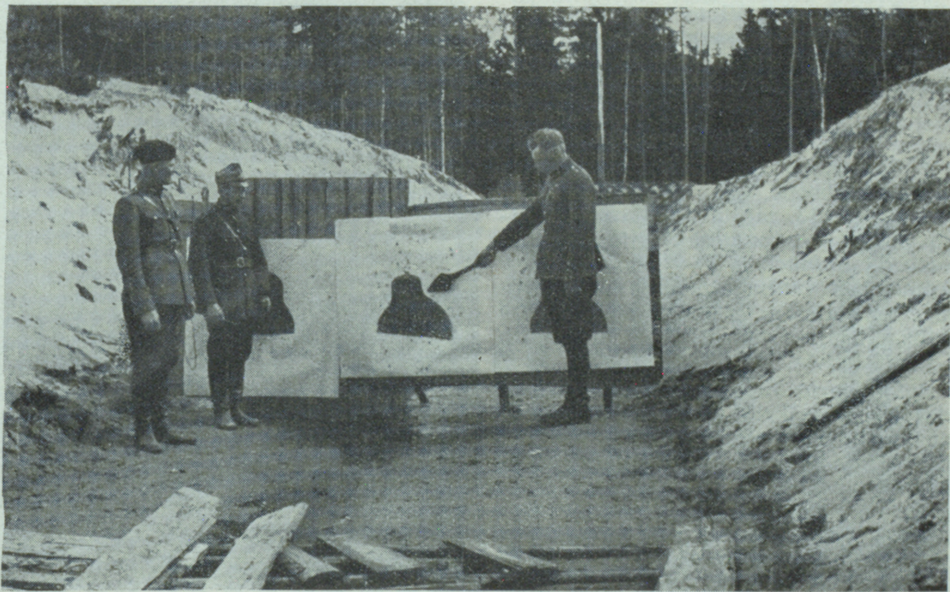
* 29. martā darbību atklāja drāmatiskais pulciņš pie Vilēnu nodaļas. Pulciņā darbojas 34 personas.

18. Daugavpils pulks.

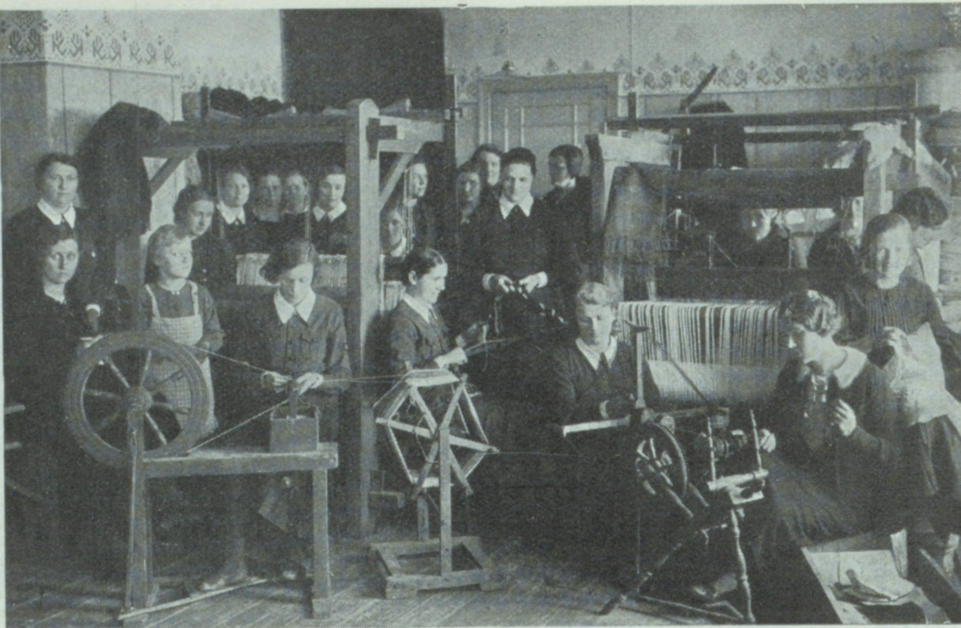
* Par pulka kom. palīgu iecelts 11. Dobeles kājn. p. kapteinis S. Lagzdiņš.

* Par pulka riteņbraucēju rotas komandieri iecelts K. Vītols-Vītuls.

* 4. martā pulka komandējošais sastāvs atvadījās no līdzšinējā pulka komandieŗa palīga kpt. Knospiņa, kurš atkomandēts atpakaļ armijā uz militāriem kursiem.

Ļaudonas nodaļas šautuve.

Dobeles aizsardzes aušanas un rokdarbu kursos.

* Pulkveža O. Kalpaka vakarus rīkoja Krustpils, Gostiņu, Līvānu pils., Višķu, Asūnes, Krāslavas u. c. nodaļas.

* Daugavpils pilsētas valde iznomājusi 18. Daugavpils aizsargu pulkam, apmācību un sporta vajadzībām, sporta laukumu Jaunbūvē. Laukuma pārvaldes komisijā pulka komandieris D. Silavs nozīmējis par priekšsēdētāju pulka komandiera palīgu kpt. Lagzdiņu. Tuvākā nākotnē izstrādās laukuma izbūves plānu. Vieglatlētikas sezonu 18. aprīlī aizsargi atklās jaunā sporta laukumā.

* Kalupes nod. aizsargs J. Maskalāns savās mājās par personīgiem līdzekļiem ierīkojis lasāmgaldu, kuŗu apmeklē iedzīvotāji no plašas apkārtnes.

* Pulka sporta klubam nodibināta Krustpils nodaļa. Jaunajā nodaļā apvienojās Krustpils pagasta un pilsētas sporta pulciņi. Nodaļu atklāja 4. aprīlī.

* Otrajās Lieldienās sarīkojumi notika Līvānu pils., Vīpes un Asūnes nodaļās. Līvānos aizsargi uzveda A. Alunāna «Kas tie tādi, kas dziedāja», režisora Kr. Lindes vadībā.

19. Jaunlatgales pulks.

* Par pulka vecāko aizsardzi iecelta E. Jākobsone.

* 12. un 13. martā Jaunlatgalē notika pulka komandējošā sastāva gadskārtējās apmācības — kaŗa spēles. Apmācības vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis, armijas štāba kapt. Galdiņš un Latgales divīz. štāba kapt. Bergs.

* 13. martā Jaunlatgalē notika zirgu rikšošanas sacīkstes, šajā ziemā jau ceturtās, ko pulks rīko. Sacīkstēs piedalījās 63 pašaudzētie rikšotāji no visiem Latgales novadiem un arī Rīgas hipodroma zirgi. Skatītāju skaits pārsniedza 2000 personas. Uzvarētāji saņēma Zemkopības ministrijas un L. L. kameras medaļas un diplomus un pulka ziedotās naudas balvas.

* Baltinavas pagasta iedzīvotājs Vicents Ločmelis dāvāja Baltinavas aizsargu nama celšanai vērtīgu zemes gabalu. Tagad šim ierosinājumam seko arī pārējie apkārtnes iedzīvotāji, ziedojot būvmateriālus, darba spēkus u. t. t.

* Baltinavas nodaļa bija rīkojusi «tautisko tērpu propagandas vakaru». Demonstrēja 10 dažādu novadu tautas tērpus, starp tiem arī Latgales tautas tērpu, kas guva vispārēju piekrišanu. Demonstrējumos noskatījās vairāk kā 150 apmeklētāju.

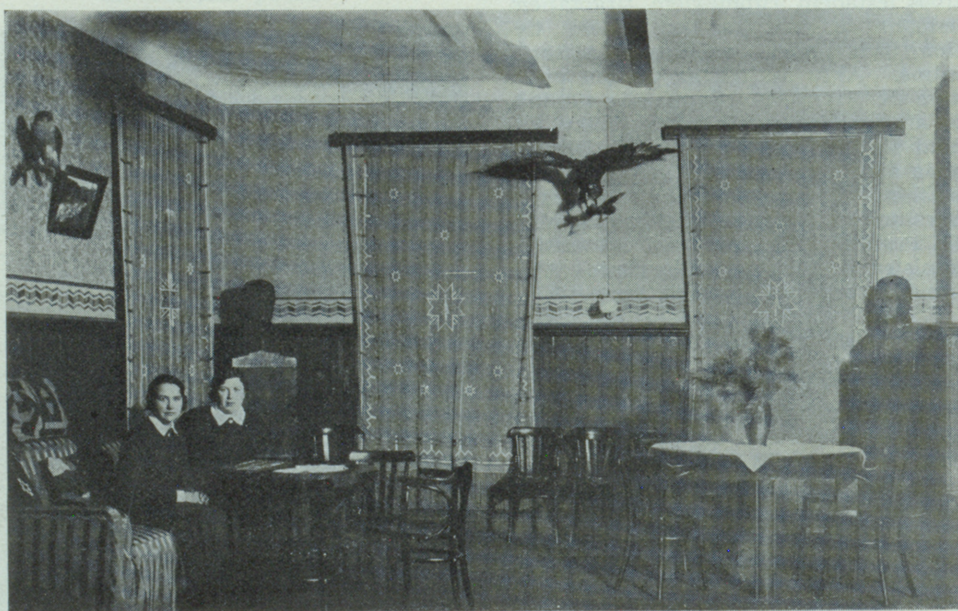
* 21. martā, aizsargu organizācijas 19. darba gada uzsākšanas dienā, Jaunlatgalē, aizsargu namā pulcējās pulka aizsardzes uz gadskārtējo sanāksmi — aizsardžu dienām. Sanāksmi ar uzrunu atklāja pulka kom. G. Mežulis. «Aizsargu organizācija ir un būs stiprākā visā valstī, un katrs mēs varam būt lepns, ka piederam pie šīs lielās saimes un varam strādāt valstisku darbu», teica pulka komandieris. Aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula sveicienus Jaunlatgales aizsardzēm nesa aizsargu štāba instruktore L. Torgani, no mazpulku saimes — Rēzeknes novada mazpulku inspektors agron. Butners. Sekoja L. Torgani referāts «Nacionālās apziņas kopšana», LLK mājturības instr. Cinātes — «Dzīvokļu tīrīšana un kopšana», pulka kultūr. nozares vadītāja Jēkabsona — «Pazīsti sevi un savu tautu». Par tautas tērpu jautājumiem referēja un norādījumus deva instr. Grīnberga. Pirmo darba dienu noslēdza filmas izrāde «Pazīsti savu dzimto zemi». Plkst. 20. pulka aizsardžu un aizsargu saime atvadījās no savas priekšnieces — pulka vecākās aizsardzes Mača kundzes, kuŗa maina dzīves vietu. Pulka kom. Mežulis tai par pašaizliedzīgo darbu aizsargu organizācijā izteica pateicību. Aizsardžu vārdā atvadījās Augšpils pulciņa priekšniece Martinova. Vakaru kuplināja Viļakas, Linavas, Gauru, Kacēnu, Upmales, Tilžas, Bērzpils un Baltinavas aizsardžu priekšnesumi.

Otrajā darba dienā notika skolotājas Skaistkalnes priekšlasījums «Apģērba kopšana un lietošana» un skolas pārziņa Rozentāla un pulka fiz. audz. instruktores Ozoliņas referāti.

Dzelzceļu pulks.

* Par pulka orķestra vadītāju, ar uzdevumu pārraudzīt pulka un vienību orķestrus, iecelts Ed. Ramats.

* Gulbenes nodaļa šinī ziemā sarīkojusi nodaļas aizsargiem un aizsardzēm vairākus kursus un apmācības. Kā pirmie tika sarīkoti gāzu aizsardzības kursi, kuŗus vadīja nodaļas gāzu instruktors Bickis. Pēc tam sarīkotas mācības topografijā, kuŗas izveda nodaļas vada komandieris rezervē inženieris Duņēns. Kā pēdējie noturēti sanitārie kursi Dr. Irkļa vadībā. Kursus noslēdza ar pārbaudījumiem 7. martā, uz kuŗiem bija ieradies no Rīgas

Aizsardžu iekārtotās atpūtas telpas Jaunlatgales aizsargu namā.

I bataljona vecākais ārsts Dr. Bergmanis.

* Slēgtu vakaru 6. martā rīkoja Liepājas nodaļas aizsargi un aizsardzes.

* Zasulauka nodaļai 13. martā Rīgas Latviešu biedrībā bija koncerts. Piedalījās K. Steinbergs, A. Janiks, M. Reizniece, H. Veilande un L. Kocere.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis nodevis Valsts Prezidentam šādu pateicību:

«Atļaujiet, augsti godātais Valsts Prezidenta kungs, izteikt Jums visas aizsargu aviācijas saimes vārdā dziļi izjustu pateicību par to uzmanību un gādību, kādu Jūs esat atraduši par iespējamu piešķirt aizsargu aviācijai, ziedodami 100.000 ls aizsargu aviācijai un 1000 ls mūsu aizsargu aviācijas mītnes būves vajadzībām. Ar nelokāmu pārliecību varu apliecināt, ka aizsargu aviācijas vadība, tāpat kā visa aizsargu aviācijas saime, augsti vērtē viņai sniegto atbalstu un līdz ar to solās, ka viss viņas darbs un centieni būs veltīti vienīgi mūsu dzimtenes Latvijas drošības un varenības stiprināšanai Jūsu vadībā un pēc Jūsu dotiem norādījumiem.»

Pateicības raksts nosūtīts arī Latvijas bankas padomes priekšsēdētājam A. Klīvem, kurā, starp citu, teikts: «Šis Latvijas bankas cēlais solis ir izsaucis dziļu pateicību aviācijas aizsargos un viņus pārliecinājis, ka arī Latvijas lielākai naudas iestādei — Latvijas bankai — aizsargu aviācijas patriotiskais valsts drošības stiprināšanas darbs nav palicis nepamanīts. Saņemtais ziedojums ievērojami veicinās mūsu aizsargu aviācijas tālāku izveidošanu.»

* 17. martā prof. T. Celms aizsargu aviācijas saimei nolasīja lekciju par cilvēka gribas dzīvi.

„Aizsarga" abonenti aizsargu pulkos 1937. gadā

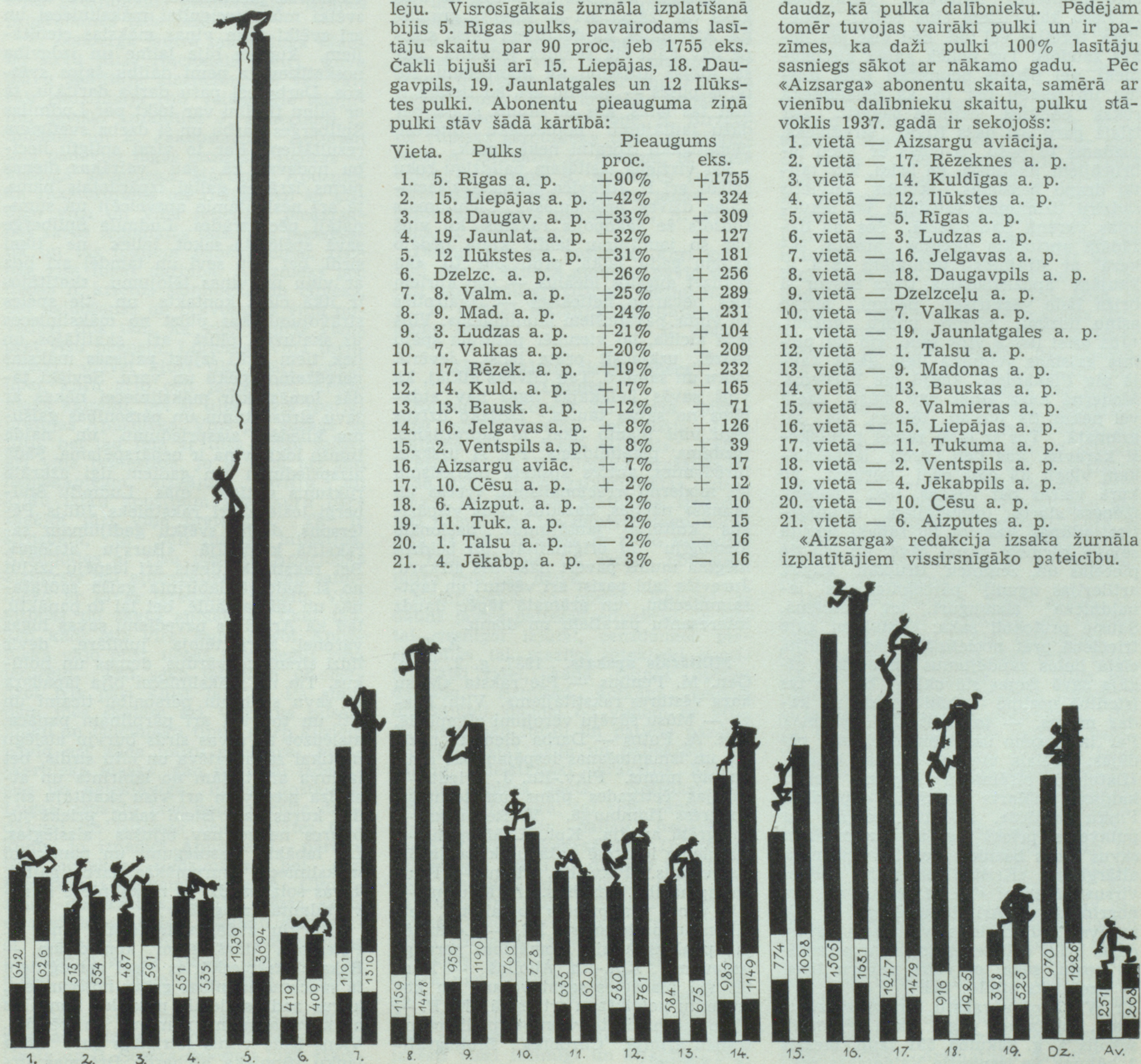
Apakšējā diagrammā parādīts «Aizsarga» abonentu skaits aizsargu pulkos. Pirmais stabiņš apzīmē abonentu daudzumu 1936. gadā, otrais — 1937. gadā. Lasītāju skaits 17 vienībās audzis, 4 vienībās nedaudz slīdējis uz leju. Visrosīgākais žurnāla izplatīšanā bijis 5. Rīgas pulks, pavairodams lasītāju skaitu par 90 proc. jeb 1755 eks. Čakli bijuši arī 15. Liepājas, 18. Daugavpils, 19. Jaunlatgales un 12 Ilūkstes pulki. Abonentu pieauguma ziņā pulki stāv šādā kārtībā:

Vieta.	Pulks	Pieaugums proc.	Pieaugums eks.
1.	5. Rīgas a. p.	+90%	+1755
2.	15. Liepājas a. p.	+42%	+ 324
3.	18. Daugav. a. p.	+33%	+ 309
4.	19. Jaunlat. a. p.	+32%	+ 127
5.	12 Ilūkstes a. p.	+31%	+ 181
6.	Dzelzc. a. p.	+26%	+ 256
7.	8. Valm. a. p.	+25%	+ 289
8.	9. Mad. a. p.	+24%	+ 231
9.	3. Ludzas a. p.	+21%	+ 104
10.	7. Valkas a. p.	+20%	+ 209
11.	17. Rēzek. a. p.	+19%	+ 232
12.	14. Kuld. a. p.	+17%	+ 165
13.	13. Bausk. a. p.	+12%	+ 71
14.	16. Jelgavas a. p.	+ 8%	+126
15.	2. Ventspils a. p.	+ 8%	+ 39
16.	Aizsargu aviāc.	+ 7%	+ 17
17.	10. Cēsu a. p.	+ 2%	+ 12
18.	6. Aizput. a. p.	— 2%	— 10
19.	11. Tuk. a. p.	— 2%	— 15
20.	1. Talsu a. p.	— 2%	— 16
21.	4. Jēkabp. a. p.	— 3%	— 16

«Aizsarga» lasītāju pieaugums arī šogad vēl nav devis stāvokli, ka kādā pulkā žurnāla abonentu būtu tikpat daudz, kā pulka dalībnieku. Pēdējam tomēr tuvojas vairāki pulki un ir pazīmes, ka daži pulki 100% lasītāju sasniegs sākot ar nākamo gadu. Pēc «Aizsarga» abonentu skaita, samērā ar vienību dalībnieku skaitu, pulku stāvoklis 1937. gadā ir sekojošs:

1. vietā — Aizsargu aviācija.
2. vietā — 17. Rēzeknes a. p.
3. vietā — 14. Kuldīgas a. p.
4. vietā — 12. Ilūkstes a. p.
5. vietā — 5. Rīgas a. p.
6. vietā — 3. Ludzas a. p.
7. vietā — 16. Jelgavas a. p.
8. vietā — 18. Daugavpils a. p.
9. vietā — Dzelzceļu a. p.
10. vietā — 7. Valkas a. p.
11. vietā — 19. Jaunlatgales a. p.
12. vietā — 1. Talsu a. p.
13. vietā — 9. Madonas a. p.
14. vietā — 13. Bauskas a. p.
15. vietā — 8. Valmieras a. p.
16. vietā — 15. Liepājas a. p.
17. vietā — 11. Tukuma a. p.
18. vietā — 2. Ventspils a. p.
19. vietā — 4. Jēkabpils a. p.
20. vietā — 10. Cēsu a. p.
21. vietā — 6. Aizputes a. p.

«Aizsarga» redakcija izsaka žurnāla izplatītājiem vissirsnīgāko pateicību.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Jaunākās grāmatas.

Latvju karavīru varonību apdzied Aleksandrs Čaks grāmatā «Mūžības skārtie». Krājums veltīts latviešu strēlniekiem un sastāda plašāka cikla pirmo daļu. Te pavisam astoņas poēmas, un katra no tām aptver caurmērā vairāk kā vienu iespiedloksni. Vislielākā ir Marta kauja» (kādas 30 lpp.). Strēlnieki interesējuši gandrīz vai visus latviešu dzejniekus, bet Čaka pieeja šim sižetam pilnīgi patstāvīga. Dzejnieks vielu ņem no strēlnieku bataljonu un pulku archīviem, strēlnieku dienas grāmatām, atmiņām u. c. drošām orīģinālām liecībām un uzsver cīņu grūtumu, milzīgos upurus un milzīgo dzimtenes mīlestību, kuŗa liek latviešu karavīriem cīņā palikt pēdējiem, turēties vēl tad, kad viss jau liekas zaudēts. Tur noliek galvu kurzemnieki, vēl pēdējā acumirklī pilni dusmu un žēlabu par to, ka ienaidnieka rokās palikuši dzimtie pagasti. Tur izlaiž garu arī dažs Rīgas strādnieks, juzdams to pašu, jo cīņas ar vācu iebrucējiem pierādīja, ka brīdī, kur tautai draud briesmas, ikviens latvietis sadzird dzimtenes saucienu un iekvēlojas varenā patriotismā. Šos no dažādām aprindām nākošos varoņus, sakarā ar strēlnieku pirmajām 1915. g. kaujām apdziedādams, Čaks uzsver šī brīža lielo vēsturisko nozīmi, pirmo asiņu nozīmi, pirmo upuru nozīmi. «Jūs esiet lieli,» viņš sauc, «jo jūs pirmie gaismas svīdumā lielā gājāt kaujā pie Plakaņiem, kaujā pie Veisiem». Modernā kaŗa ainas nav mūsu dzejā vēl nekur tik pilnīgi tēlotas, kā šai grāmatā. Tur ir cieši zemei pieplokoši karavīri, kas lien pretī ienaidniekam viegli kā elpa pāri purvam, no kuŗa vairās pat čūskas, lien putenī, mēness staros; ložmetējiem ierunājoties, «dūņās šļakstot kā zābaki iekrita sejas,» ķermeņi pazūd rāvā; un tad tie pieceļas un, zemnīcu drupām kūpot, artilerijas ugunij pārceļoties uz ienaidnieka aizmuguri, iet triecienā. Sausie protokoli saka: «bataljoni gāja triecienā pret nocietināto vācu līniju, cieta lielus zaudējumus un beidzot atgāja savā izejas stāvoklī,» bet ko tas īstenībā nozīmē — kādu naidu un kādas mokas, — to lasāt Čaka poēmās. Par labākajām uzskatāmas piecas pēdējās: «Vēlais viesis», «Slokas kauja», «Latviešu strēlnieku lūgšana priekš kaujas», «Marta kauja», «Sprediķis Piņķu baznīcā», sevišķi pēdējā, kur pulkvedis, priekš kaujas uzrunādams savus vīrus baznīcā, norāda viņiem uz altārgleznu «Kristus staigā pa ūdens virsu» un saka: «Ticiet jūs, un arī nenogrimstiet». Arī Raiņa dzejā ir šis motīvs; kad latvietis, vērodams smagā cīņas brīdī dzimtenes un savu personīgo postu, saka: es vairs nevaru ticēt, — dzejnieks atbild: tici!

Kr. Valdemāra rakstu pirmajam sējumam, kas iznāca pagāj. gada decembrī, sekojis š. g. sākumā 551 lapp. biezais 2. sējums. Še iespiestie Valdemāra raksti līdz šim latviski nebija parādījušies, lai gan tādi darbi, kā «Tēvzeme un vispārderīgais» (aptver kādas 200 lpp.) un «Rīgas vēstules» (150 lpp.), nedrīkstētu būt nepazīstami nevienam nopietni intelliģentam latvietim, sevišķi nevienam vēstures skolotājam. Šie darbi ir liecība par to, ka ideja par īsti latvisku Latviju, ko tagad daudzinām, sakņojas ļoti dziļi Latvijas vēsturē. Šī ideja devusi spēku mūsu tautas galvenajiem darbiniekiem tajos laikos, kad par pieķeršanos šai domai publiski pēra, sūtīja uz Sibiriju un pat nobendēja. Taisni tajos laikos šī ideja parādījusies visdzidrākajā veidā — tajos laikos, kad vīri viņas dēļ atsacījās no spīdošas karjēras un ticēja, ka liels koks var izaugt arī no sinepju graudiņa. Atzīsimies, ka daudziem mūsu starpā nav kaut cik skaidra jēdziena par šīs idejas attīstību un nobriešanu. No otras puses — atzīsim arī, ka tiešām ir klāt tas laiks, kas no mums prasa par dažu jautājumu nopietnāku interesi, pamatīgāku izpratni nekā agrāk.

Šai virzienā lasītājam palīdzīgu roku sniedz arī P. Jureviča grāmata «Nacionālās dzīves problēmas». Cienījamais filozofs še sakopojis rakstus, ko viņš par šo jautājumu laidis klajā pēdējo astoņu gadu laikā, proti par to, «kā reālizēt augstos ideālus — pēc kuŗiem mēs nevaram netiekties — izvairoties no viņus pavadošiem ļaunumiem». Viņš mūs aicina, lai vienmēr paturam spēju redzēt, uzklausīt prāta balsi, ievērot mēru un samēru. Tad cilvēks atklāj, ka viņš savās lielākajās ilgās nav atdalāms no savas tautas. Dziļāko dzīves jēgu viņš manto tikai, to saprazdams, juzdams, piepildīdams. Pie šī uzskata turēdamies, autors apskata marksismu un moderno irracionālismu, «vecās un jaunās» nācijas, dažādus citus vispārīgus kultūras jautājumus, nacionālo ideoloģiju un orīģinālitāti un beidzot mēģina mums pavērt nākotnes aizkaru. Jurevičs labi pazīst arī vēsturi un tautsaimniecību, un grāmatā tāpēc daudz interesantu paralēļu un domu.

A. B.

Militārais apskats. 1937. g. 2. num. Ģen. M. Peniķis — Pie raksta «Mūsu kaŗa vēstures rakstītājiem». Vltn. Kļava — Mūsu šāvēju vērojumi olimpiādē. Kpt. A. Putns — Darba dienesta nozīme un izmantošanas iespējamības citur un pie mums. Plkv.-ltn. J. Briedis — Vācijas četrgades plāns un techniķu kongress Hamburgā. V. Reiznieks — Integrētā armija. Kpt. K. Mangulis — Kā ziema ietekmē dažādus kaŗa darbības veidus. Plkv.-ltn. Vidiņš — Kaujas apmācība piemēros. A. Mauriņš — Kā vācu pastiprināts bataljons veic vilcinošu pretošanos. Ml. — Ložmetēja apkalpes kaujas apmācības paraugdevumi. Kpt.-ltn. Āboliņš — Kartes vai planšetes sagatavošana un koordinātu noteikšana artilerijā. M. P. — Moto-mēchanizēto vienību pielietošana franču armijā. Chronika. Bibliografija. Sīkumi.

Kadets. 1937. g. 2. num. K. k. Danckops — Augsim — audzināsim! Manevri un kaŗš. A. Treus — Pa Ungārzemi. Kpt. Zilvers — Ložmetēju grupas komandieŗa pienākumi atkāpšanās kaujā. Kājnieku pavad- un prettanku lielgabali. Sapieŗu darbu piemēri-uzdevumi mazām kājnieku vienībām. A. V. — Ložmetēju taktiskā pielietošana. J. Vesēts — Nakts Krievu purvā. Humors. Sports. Māksla. Grāmatu apskate.

—si.

Mūsu teātŗi.

Gaišā priekā un sirsnībā, pārpilns nams skatītāju š. g. 4. martā Nacionālā teātrī svinēja Ludmilas Špīlberģes 25 gadu darba svētkus. Šī nebija vienkārša pirmizrāde, bet īsti darba svētki mūsu iecienītai māksliniecei un arī svētki tiem viņas mākslas cienītājiem, kuŗiem bija laime un izdevība noskatīties uz ņemt dalību šajos svētkos. Darbs ceļ pašu darba darītāju, tā ar pilnu tiesību var teikt par Ludmilas Špīlberģes darbu un šī darba svētīgiem rezultātiem. Par to visai spilgtu liecību nodeva kā jau vairākas dienas pirms izrādes galīgi izpārdotais nams, tā arī neskaitāmie apsveicēji un suminātāji pēc izrādes. Ludmila Špīlberģe savā spēlē, tā sakot, ieliek ne tikai sirdi, bet visu sevi un tamdēļ arī līdz ar viņu un viņas tēlojumu skatītājos ir itkā ciešs kontakts un tie spēles strāvojumi, kas plūst no māksliniecеs uz skatuves, plūst arī skatītājos un liek tiem dziļi izjust patiesas mākslas neredzamo spēku un varu. Sevišķi tādās lomās, kur māksliniecei nākas ar savu sirdssiltumu un personības gaišumu kliedēt aizspriedumu un naida tumšo loku, viņa ir nepārspējama. Šādā aizspriedumu un gadiem ilgi uzkrāta rūktuma viltīgās ejās Ludmilu Špīlberģi ieslēdz arī rakstnieks Jūlijs Pētersons, darba svētku gadījumam sarakstītā komēdijā «Burvju atslēga». Bet rakstnieks devis arī iespēju izkļūt no šī naidīgā labirinta gaišā saprašanās un miera saulē, bet lai to panāktu, tad kā Ariadnes pavedienu savas lugas varonei, kuŗu tēloja jubilāre, devis līdzi sirsnīgus vārdus, domas un nolūkus. Tie nu māksliniecei bija jāpadara ar savu spēli un personību ticami un īsti un to viņa arī pārpilnam panāca, atslēdzot ar savas sirds burvju atslēgu ne tikai sava patēva un citu sirdis, bet izkļuva arī tiešām no labirinta un atslēdza piedevām arī visu skatītāju sirdis, kuŗas gan, īsteni sakot, priekš jubilāres nekad nav bijušas aizslēgtas. Lai labākie sasniegumi un panākumi mākslinieces turpmākās darba gaitās, kuŗas sola daudz, jo mākslinieces ir savа talanta kalngalā.

«Burvju atslēga» ir labākā no J. Pētersona līdzšinējām komēdijām. — Rakstnieks pieskāries visai sarežģītiem tā saucamo jaunības grēku notikumiem, kuŗus radījis lielais pasaules konflikts ar savu asiņaino nemieru un vētrām. Viens šāds vilnis ietriecies arī kādа lauku rūpnieka Richarda Brāzmas sir-

dī un viņa pameitai vajaga daudz izmaņas, lai panāktu atplūdus un mieru. Te viņai palīdz, kā jau minēts, viņas pašas «burvju atslēdziņa». Paša notikumu atšķetināšanās gan ietiecas jūtamā melodrāmatismā, bet to rāmjos notur lugas tēlotāju labais ansamblis un režisora A. Mierlauka pieredze un samērs. Jauku tēlu sniedza J. Osis kā lauku rūpnieks Brāzma, pie kam tas sevišķi izcēlās ar savu iejūtu aizrautīgā pieķeršanās pret jubilāres tēloto studenti Maldu Dzelmi, lieliski puantējot šim aizraušanās ziedam liktenīgo rudens salnu, kad vītušā zieda vietā jāatplaukst jaunam — tuvinieku mīlestībai. Jauki tēli arī A. Brechmanei, Ž. Katlāpam, K. Lagzdiņam, V. Švarcam, L. Ērikai u. c. Nemotīvēts ir autora dīvainais ieskats par atvaļināta karavīra — kaŗa dalībnieka nenoderību praktiskā darbā un dzīvē, kur mēs mūsu valsts un tautas dzīvē tieši redzam un jūtam pretējo. Apsveicams ir Nacionālā teātra administrācijas jubilejas gadījumam piemērotais izrādes programmas izdevums.

V. Zonberga jautrā tautas luga «Jauno siržu tilts» Nacionālā teātrī guva dzīvu skatītāju atsaucību, ko vēl vairāk padziļināja reti veiksmīgie tēlojumi, sevišķi izdaloties J. Šabertam, L. Šmitam un E. Jākobsonei. Autoram labi padevies lugas centrālās figūras — kašķīgā saimnieka Mārtiņa Apuznieka raksturojums un rīcība. Ap šo ķildīgo vīru un viņa ietiepīgo pieķeršanos savas iedomātās taisnības meklēšanā un tās īpatiem paņēmieniem, risinās visa lugas darbība. Āpuznieks pēc dabas ir krietns saimnieks un cilvēks, bet naidošanās un prāvošanās viņu novedusi līdz tam, ka viņš palicis viens pret visu pagastu. Liktenīgs viņa turpmākai dzīvei kļūst tilts, pāri robežupei, kuŗu grib celt jaunie un Āpuznieka kaimiņi, bet šī tilta būvei sparīgi pretojas Āpuznieks. Viņš pat sazāģē šo tiltu, bet tad līdz ar tilta sijām salūzt arī viņa pretestība, jo ir taču arī šim nepiekāpīgam aizgājušo partiju un ķildu laiku apustulim sija, kuŗu pārzāģējot lūzt viņa pretestība. Tā ir sirdslieta, tā pati mūžīgā mīlestība. Ķildojoties ar visu pagastu Āpuznieks aizmirsis pat apprecēties, lai gan saimnieko ar savas izredzētās naudu. Viņš attopas no savas apmātības tikai tad, kad kāds cits vīrs, kuŗš izprot Āpuznieka vājo pusi, tiecas it kā iegūt viņa iecerēto. Tad seko izlīgšana un beidzot trīs pāri kļūst laimīgi. Pa starpām mēs skatām arī vairākus pilsētnieku un laucinieku tipus, starp kuŗiem pavīd arī kāda mūsu populāra makšķernieka maska, gan ne visai izdevusies un neiekļāvīga lugas apstākļos. Lugas iespaidu jauc nepiemērotie dziedājumi un izdomas oriģinālitātes trūkums, jo izņemot Āpuznieku, pārējie tēli neliekas «iedzimtie», bet gan «ēmigranti». Tīkamas bija A. Cimermaņa dekorācijas, sevišķi sētas skats ar ziedošiem kokiem. Nelielu disonanci ar tiešamību ienes klēts novietojums ar durvīm ne uz istabas logu pusi, ko mūsu lauku būvniecība gan nemēdz darīt.

Lielā krievu dzejnieka A. S. Puškina pēdējais dzīves posms notēlots J. Grota un B. Sosāra dziesmu lugā «Puškins», kuŗu izrādīja Dailes teātris. Lugā redzam, kā veikli intriganti panāk dzejnieka dzīves ievirzīšanu tādā strupceļā, no kuŗa paliek vairs tikai vienīgā iespējamā izeja — vēsturiskais asais konflikts ar Dantesu ar šī konflikta kļūmīgām sekām. Dziesmu lugas risinājums atjautīgi izdomāts, pieturoties pie vēsturiskas īstenības un sniedz daudz jauku momentu, kuŗu saskaņu tomēr manāmi jauc daži neizdevīgi skati, kā piem. baznīcas priekštelpas skats (pats par sevi, kā dekorātīvā, tā dziedājuma ziņā jauks, bet nesaskanīgs ar dziesmu spēles raksturu), dzejnieka miršanas skats un epilogs ar tiešamības un viziju dīvainu sajaukumu. Skaisti momenti ir Puškina istabas skatā, ļoti gleznaina un efektīga ir divkaujas aina un brāzmainā sāpju gremdēšana čigānu dziesmās un dejās. Uz skatuves plašs tēlotāju ansamblis, kas rūpīgi izkārtotā un niansētā J. Munča režijā deva saskanīgu spēli un spilgtus tēlojumus. Ar piemērotu masku un labu iejūtu un panākumiem dzejnieku tēloja K. Pabriks un jauki veica arī šai lomā paredzētos dziedājumus. Tāpat viss labs sakāms par jauno dēbitanti Ņinu Gruznu Puškina sievas lomā. Raksturīgākās lomās vēl E. Bramberga, A. Baldone, R. Birzgalis (tipisks galminieka tēls), A. Miķelsons, A. Krauklis, L. Bērziņa, R. Kreicums, R. Puriņš, A. Mitrevics (zīmīgā «izbijušā» cilvēka lomā ar jauku valšķību smīdināja skatītājus), A. Filipsons, A. Vilks u. c.

Dekorācijās un kostīmos, kuŗi gatavoti pēc J. Munča metiem, pavīd daudzu pazīstamu gravīru un gleznu motīvi, tā ciešāki iekļaujot skatītāju notikumu norisē. R. Osis.

Jāņa Kalniņa jaunā opera «Ugunī».

Nacionālajā operā 20. martā pirmo reizi rampas gaismu ieraudzīja Jāņa Kalniņa jaunā opera «Ugunī». Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa ierašanās izrādē, daudz mūsu galvaspilsētas redzamākās intelliģences klātbūtne, izpārdotais nams, viss tas nepārprotami norādīja uz lielo interesi, ar kādu sabiedrība bija gaidījusi šo izcilo notikumu mūsu mūzikas dzīvē.

Komponējot šo operu, Kalniņš ir daudz ļāvies patiesai iedvesmei un siltai sirsnīgai izjūtai, cenzdamies pieskaņoties tai mazliet jūtekliski sentimentālai videi, kādā risinās operas darbība. Brīnišķā noskaņā veidoti dziedājumi, daudzi no viņiem ar vijīgo melodisko līniju un patieso pārdzīvojumu atstāj dziļu un paliekošu iespaidu. Meistariski uzrakstīts Kristīnes un Edgara duets. Netrūkst arī dzirkstošā humora; šai ziņā Jānis Kalniņš līdz šim ir palicis nepārspēts starp latvju skaņražiem. Dziesmiņa par krogus Annu ar draisko un īpatnējo piedziedājumu droši vien drīz pāries tautas mutē. Ar lielu prasmi autors izvedis rečitātīvus, reti smalkjūtīgi uztverot katras sarunas, katras noskaņas pamattoni. Orķestrim šai operā nav piešķirta patstāvīga loma; galvenais viņa uzdevums scēniskās darbības illūstrācija, kā arī mūzikālie tipu raksturojumi. Šie raksturojumi izvesti visai iezīmīgi un atjautīgi, pielietojot vadmotīvu principu. Izteiksmīga un raksturīga arī mūzikālā illūstrācija. Orķestra valoda, lai gan brīžiem visai spēcīga, tomēr nav tik šķautnaina un drāmatiska spēka pārpilna kā Hamletā. Tas var būt tamdēļ, ka pieskaņojoties Blaumaņa laikmetam, kā arī tēlojot mīlas pārdzīvojumus, kādi ir jaunās operas pamatā, autors ar nodomu izvēlējies maigākas un dzīvākas krāsas.

Katrā ziņā «Ugunī», kā techniskās apdares, tā arī mūzikālā satura ziņā ir viens no Kalniņa visskaidrākās līnijas veidotiem darbiem, un no nacionālā viedokļa par šādu tīri latvisku un mākslinieciski pilnskanīgu darbu var tikai priecāties; paliek tomēr vēl jautājums, vai pati ideja piegriezties reālistiskajai operai uzskatāma par simtprocentīgi laimīgu.

Reālistiskajā mūzikālā drāmā ļoti ievērojama loma piekrīt rečitātīvam, bet rečitātīvs pēc būtības ir viens no visproblemātiskākajiem faktoriem operā. Liekot roku uz sirds, vai daudzreiz neliekas, ka rečitātīva vietā daudz izteiksmīgāks un iespaidīgāks būtu vienkārši runāts vārds? Man liekas, ka ļoti daudzi atbildēs ar noteiktu — jā. Reālistiskajā operā pa lielākai daļai arī jāatsakās no grandioziem masu skatiem, koŗiem, baleta u. t. t., ar vārdu sakot — visa, kas neiederas reālā īstenībā, bet tomēr nemaz nevar teikt, ka minētie faktori būtu mazvērtīgi izteiksmes līdzekļi. Ja savā laikā reālistiskā jeb veristiskā opera radās kā reakcija pret vāgnerismu, tad ar to arī viņā savu vēsturisko uzdevumu ir izpildījusi. Nenoliedzami, kai stilā ir radušies vairāki paliekoši mākslas darbi, bet tagad tomēr viņus vairs nevar uzskatīt par laikmetīgiem, par tādiem, kas pilnā mērā atbilstu mūslaiku publikas prasībām. Ja tagad, ar retiem izņēmumiem, visi pasaules operteātri pārdzīvo zināmu krizi, ja viens no šīs krizes galvenajiem cēloņiem ir attiecīga repertuāra trūkums, tad J. Kalniņa jaunā opera «Ugunī» tomēr nav solis atrisinājuma virzienā. Drīzāk gan par tādu var uzskatīt «Hamletu», kuŗā ir daudz vairāk jauna un svaiga, kā inscēnējuma, tā arī operas kā mākslas formas traktējuma ziņā.

Ilgi mūsu kultūra, mūsu garīgā attīstība ir tikusi bremzēta no svešām vaŗām, un tamdēļ pilnīgi saprotams, ka tad, kad mēs varējām sākt brīvi elpot, mūsu tuvākais mērķis bija citus panākt, radīt darbus, kuŗi būtu līdzvērtīgi labākajiem svešiem paraugiem. Bet vai tas jau ir nacionālās mākslas uzdevums? vai nebūtu reiz pienācis laiks iet ceļus, kuŗus citi vēl nebūtu staigājuši? Nenoliedzami, mums ir vairāki apdāvināti skatuves mūzikas komponisti, kuŗi ar saviem darbiem nepārprotami pierādījuši kā māksliniecisko un technisko gatavību, tā arī skatuvisku uzvedumu būtības dziļu izpratni; žēl, ka neviens no viņiem līdz šim nav saskatījis misijas lauzt vecās tradicijas un radīt pavisam jaunu operas kā mākslas formas izpratni; iet ceļus, kas operu pēc iespējas tuvinātu ideālai mūzikālai drāmai, kuŗā visi dziedājumi būtu loģiski ar darbību pamatoti, kuŗā visi elementi — mūzika, dekorācijas, gaismas efekti, drāmatiskā darbība, arī

vienkārši runāts vārds, — viss kalpotu kopējam mērķim, uzveduma kopiespaidam.

Jānis Kalniņš nenoliedzami ir viens no tiem, kuŗš, pateicoties spilgtajam talantam, to spētu.

Inscēnējums, kādā opera «Ugunī» parādās uz mūsu skatuves, pelna daudz atzinīgu vārdu; var redzēt, ka visi uzveduma dalībnieki, sekmējot kopējā darba izdošanos, snieguši to labāko, ko viņi spēj.

Mūzikālā vadība paša autora rokās; viņa žests, kā arvien, izteiksmīgs un temperāmentīgs, tulkojums reljēfs un pārliecinošs. Režisors Jānis Zariņš un dekorātors Eduards Vītols liekas visai laimīgi sadarbojušies, atrazdami daudz kopēju nianšu reālistiskajā operas traktējumā. Laimīga arī solistu ansambļa izvēle. Kristīnes lomā Vilma Briede; kā mūzikāli vokālajā, tā arī drāmatiskā tēlojuma ziņā šī ir viena no mākslinieces labākajām lomām. Edgars — Mariss Vētra; visai raksturīgs un iezīmīgs tēls; žēl tikai, ka nesen pārciestā slimība brīžiem vēl diezgan jūtami iespaidoja dziedājumu. Ļoti jauka un sirsnīga Horsta madāma — Herta Lūse ; tāpat arī vešeriene — Helēna Cink-Berzinska. Raksturīgi arī barons Mevenšterns — Ed. Miķelsons un muižkungs Frišvagars — Jānis Niedra. Visai labi izdevusies komiskā trijotne: sulainis Vīskrelis — Alberts Verners, kučieris Sutka — Aleksandrs Kortāns un pavārs — Gustavs Neimanis. Pārliecinošs kā dziedājumā, tā arī tēlojumā zemnieciski pasmagais Alaines saimnieks Akmentiņš — Viktors Stotts; pateicoties svītrojumiem, viņa tēls gan, salīdzinot ar Blaumaņa drāmu, jūtami nobālējis. Iezīmīgs arī dzejnieks sapņotājs — skrīveris Oldars, kuŗu tēloja Tālis Matīss, tikai priekš censoņa kalnā kāpēja tēls brīžiem šķita mazliet par sentimentāli lirisku. Jauku noskaņu radīja vienīgais koris, kuŗu iestudējis R. Vanags.

Pêc izrādes autors saņêma balvas un jūsmīgus suminājumus; pārējie darba darītāji — daudz aplausu un ziedu.

Vold. Upenieks.

Lietuvas mākslas izstāde Rīgā.

Pirmais iespaids no mūsu brāļu tautas mākslas bija, ka viņa stāv uz krustceļa, šaubīdamās uzsākt kādu noteiktu virzienu. Likās pat, ka pirmie soļi īpatnās lietuviskās mākslas virzienā, kas jau bija samanāmi 1920. gada izstādē, ir atkal atsoļoti atpakaļ šaubās, vai tik uzsāktais ceļš bijis pareizs. Šai 1937. g. izstādei leiši bija devuši savus labākos darbus, kas pārstāvēja 55 autorus ar, gandrīz, tikpat virzieniem un tomēr negribējās ticēt, ka tas viss. Cik var izskatīt un izmanīt no šīs izstādes darbiem (gleznām, tēliem un grafikām), tad mākslas virziena nenoteiktība atbalso tik tādu pat nenoteiktību, kāda pašlaik samanāma Lietuvas kultūrā arī pārējās nozarēs. Leišiem pienācis brīdis izšķirties, vai turpināt katolicisma kultūru, vai atgriezties pie senču tradicijām, kas kādreiz uzcēla Ģedimina un Vitauta dižo Lietuvu, vai pārsviesties uz laikmetīgo franču kultūru un tur meklēt savas dvēseles pārdzīvojumiem izteiksmes veidus. Izstādes kataloga ievadā izskan doma, ka leišu jaunlaiku mākslas seja arvien vairāk sāk līdzināties tai sejai, kāda viņai bijusi jau pirms kristīgās ticības pieņemšanas. Cerēsim, ka leišu tautas veselīgais instinkts atradīs pareizo ceļu uz lietuvisko Lietuvu.

Apskatot izstādītos darbus kataloga kārtībā un minot tik izcilākās parādības, tad kā pirmais jāmin Robertas Antinis, kas bija devis šai izstādei granītā veidotu galvu «Kristus», kas savā stilā tuva leišu īpatno križu skulptūrām. Gerardas Bogdonavičiuss jāatzīmē kā labs zīmētājs (interesantākais darbs «Kražiai»). Alfonsas Dargis pieder pie leišu jaunās paaudzes māksliniekiem un, cik var spriest no viņa abiem darbiem — «Precības» un «Līgavas zagšana» (pareizāk gan būtu, ja šo darbu sauktu par «Pūra izpirkšana»), tad viņš meklē ceļu atpakaļ leišu tautas mākslā, lai tur rastu savu veidu un šis virziens sola tam lielu nākotni. Dargis bija arī vai vienīgais žanrists šajā izstādē, kur pārsvaru bija guvusi ainavu un ģīmetņu glezniecība. Darģa «Precības» attēls ievietots šajā žurnāla numurā, kā raksturīgākais šī tautas mākslas virziena meklējums. Adomas Galdikas temperas gleznojumi saistīja ne tikdaudz ar savu brāzmaino otas triepumu, kā ar krāsainību un saturu. Labākie Galdikas darbi — «Jūrmalas iemītnieks» un «Vecā kapsēta». Radniecīgus darbus bija izstādījis arī Antanas Gudaitis (interesantākais «Sieviete ar galvas segu»). Katolicisma gultnē virzās Vytautas-Kazys Jonynas grafika. Valdzināja viņa kokgrebumi «Pasaka», «Ganiņš», «Noņemšana no krusta» un «Atpūta», un vispār jāsaka, ka grafikas daļā leišu mākslinieki uzrādīja vairāk svaiguma un patstāvības, kā plaši reprezentētā glezniecībā. Petras Kalpokas, kas kādreiz mācījies Rīgā un Jelgavā un kuŗa darbi atrodas arī mūsu mūzejos, bija devis vairākus techniski labus darbus, bet kas mazāk iepriecināja no tīri leitiskā viedokļa. Kalpokasa stiprākie darbi bija «Alkoholiķis», «Pašģīmetne» un «Dienvidšveices ainava». Jaunais Rimtas Kalpokas saistīja ar skaistu rokrakstu savos temperas-tušas darbos («Karaļa pils stūrītis»). Tālāk pieminami grafiķi Marce Katiliute, Jonas Kuzminskis un Viktoras Petravičius. Pirmā no viņiem bija devusi labus linoleja grebumus «Šimoņu liktenis», otrs — tāda pat materiāla grebumus «Arājs» un «Dievlūdzēja», un trešai — tādus pat «Kuršu jomas zvejnieks», «Linu rāvējas» un «Puiši aizjāj». Pēdējā autora aizraušanās ar franču modernistiem - primitīvistiem gan pagaidām nesola neko labu. Matas Mečislovas Menčinskas bija izstādījis skaistu koka tēlu «Skumjas» un ģipsa torsu. Leišu senatnei savos zīmējumos bija tuvojies Aleksandras Šepetys, no kuŗiem atmiņā iespiedās «Senlietuvji» un «Ģedimina sapnis. Impresionistiskais reālists Jonas Šileika izcēlās šajā izstādē ar Kraučuna un Naujaļa ģīmetnēm. Īpatnēji stilizētas ģīmetnes bija izstādījis arī Stasy Ušinskis («Pakrojas pagasta zemkopji»). Pie šiem ģīmetnistiem vēl jāpiebiedro leišu mākslas vecmeistars Adomas Varnas un Justinas Vienožinskis. Pirmā spējas raksturoja darbs «Viļņos» — dujģīmetne un Toma Zilinska ģīmetne, kuŗas rokraksts tuvināts leišu tautas mākslas audumu rakstam un otro — «Pašģīmetne» un Galaunes ģīmetne, kas šai nozarē ir līdz šim labākais sasniegums. Beidzot vēl jāmin vecās paaudzes ainavists Antanas Žmuidžinavičius, kas bija izstādījis krāsu un noskaņu bagātas ainavas «Nemuns pie Tilzītes» un «Pavasaris Panemunē».

Noslēdzot šo apskatu gribētos novēlēt mūsu tautas brāļiem labu ceļu uz īpatni leitisko mākslu, kas ļaus daudz dziļāk un plašāk izpausties leišu tautas dvēselei un tuvinās to īstai pilnestībai.

J. Bīne.

Precības.
Alfonsa Darģa glezna Lietuvas mākslas izstādē Rīgā.

Jēkabs Bīne

I Latvijas daiļamatniecības izstāde

(Beigas.)

Beidzot jāmin mūsu lielākās podniecības akc. sab. M. S. Kuzņecovs, J. C. Jessens Rīgā, Mākslas akadēmija un Rīgas daiļamatniecības skola.

Pirmā izstādījusi māla, fajansa un porcelāna izstrādājumus. Šiem izstrādājumiem metus devuši R. Suta, A. Cīrulis, G. Kruglovs, V. Vasariņš, A. Siliņa, J. Madernieks, H. Mangolds un šī apskata autors. Kuzņecova firmas podniecība ar savu priekšzīmīgo technisko aparātu un mākslinieku līdzdarbību šai īsā laikā jau ir veikusi daudz. Viņa tiešām var dižoties ar savām latviskām māla un porcelāna servīzēm, kā arī ar saviem daiļiem puķu traukiem, rotājošiem šķīvjiem un niekļiem.

Jessena porcelāna fabrika arī piegriezusi vērību latvisko veidu meklēšanā, tik pagaidām sasniegumi vēl izpaliek rotājošā daļā, jo metus izvēloties rīkotāji būs gan vadījušies no domas, ka latvisku stilu var panākt ar sentimentālu tautu meitu attēliem. Protams, ka šajā virzienā strādājot, stilu nerast.

Mākslas akadēmijas podniecība vēl sirgst ar mūsu ornāmenta neizprašanu, jo citādi laikam gan nevarēs apzīmēt šo rudzpuķīšu, dadžu, pieneņu un putniņu rakstus. Atrunāšanās ar to, ka šie raksti jau pārkāpuši tradiciju slieksni un kā te sākusies jau mākslinieciska jaunradīšana — neiztur kritiku. jo šie jaunie mākslinieki savā jaunradīšanā tālāk par «Jugend» stilu (kas modē bija pirms 30 gadiem) netiek. Uzmanīgākas mūsu senās mākslas studijas palīdzēs tikt ārā no šī strupceļa, ko no sirds novēl viņiem visi, kam rūp mūsu mākslas attīstība.

Rīgas daiļamatniecības skolas podniecības izstrādājumi jau tuvāki mūsu tautas mākslai. Cerams, ka šī jaunā nodaļa dos turpmāk vēl bagātāku ražu.

Beidzot no izstādītiem podniecības izstrādājumiem vēl jāpiemin Andreja Pormaļa, kas uzmanību saista ar savu vienkāršību un gaumīgumu.

Blakus kerāmikai sāk attīstīties arī stikla nozare. Akc. sab. Iļģeciema stikla fabrika izmantojusi mākslinieku R. Sutas un E. Vītola padomus un līdz ar to devusi jau tiešām labus Latvijas kristalla izstrādājumus. Sākums — labs!

Trauku daļai būtu vēl jāpievieno radniecīga nozare — pinumi, kur valda labākā šīs technikas prateja Otilija Kaža. Šai māksliniecei nav vairs nekādu grūtību. Viegli viņa veic vissarežģītākos pinumus. Skaistie groziņi, rotājošie šķīvji un salmu izstrādājumi valdzina skatītājus.

Audumu daļa šajā izstādē nav tik pārsteidzoša, bet tas nebūt nevar mazināt viņas pievilcību un vērtību. Pirmā vietā te jāmin izstādītie paklāji, ko sacerējuši A. Cīrulis, J. Madernieks, E. Vītols, J. Straume, K. Pāvuliņa un apskata autors. Madarotas segas redzamas A. Cīruļa izpildījumā. Viena sega te par otru jaukāka un, cerams, ka tā iekaŗos sev vietu arī mūsu dzīvokļos.

Skaistas austas segas prāvā skaitā izstādītas no Latgales. Te sacenšas Antoņina Ruskulis, Marija un Broņislava Žukovskas. Labi raksti un droši sacerētas krāsas dod spirgtu uzsvaru izstādes dižajai zālei.

Tālāk no atsevišķiem izstādītājiem jāmin Irma Leskinovičs (skaisti audumi un baltie darbi), Helga Kivicka (maigās krāsās sacerētās segas) un Aleksandra Dzērvīte (apbrīnošanas cienīgi audumi un izšuvumi).

No grupu izstādītājiem pirmā vietā jāmin LLK mājturības nodaļa, kas savākusi no savām nodaļām daudzus skaistus audumus un rokdarbus, kā arī izstādījusi savas darbistabas iekārtu (autora mets); aizsargu organizācija, kuŗas locekles izstādījušas audumus un adījumus, un LLK mazpulku nodaļa, kas izstādei devusi bez audumiem vēl dzintara izstrādājumus un pinumus. Šo triju ļoti rosīgo organizāciju darbi liecina, ka mūsu audumu nozare ir uz īsta ceļa un ka «Havajas puķu» un «papagaiļu» laikmets reiz izbeidzies mūsu rokdarbos, kas vēl nesen spokojās dažā labā izstādē. Laiks būtu pienācis to saprast arī mūsu Rīgas un provinces rokdarbu veikalniekiem, kas vēl arvien pūlas savus «musturus» ieteikt mūsu nama mātēm, kā pēdējo modes «kliedzienu». Ko līdz šim nespēja veikt mūsu vadošās mākslas iestādes, to tagad veic mūsu aizsardzes, mājturībnieces un mazpulcēni. Lai darbs tiem sokas!

Audumu daļā vēl jāatzīmē Rīgas pilsētas amatnieku skolas aušanas darbnīcas izstādītie mēbeļu audumi (pēc A. Cīruļa un autora metiem), kas šajā līdz šim svešā technikā ienes arī latvisku garu. Parasto austrumniecisko puķu un krikumu vietā te redzam latvju rakstus. Un Nikolaja Plato (pēc autora aizrādījumiem) kungu virskrekli, kuŗu veidam un rotājumiem izmantotas mūsu senās pārdašas. Šie krekli der nevien tautiskiem tērpiem, bet arī parastiem, tuvinot tos mūsu izjūtai.

Tautiskos tērpus (vīriešu) izstādījuši Žanis Kristapsons un Eduards Kļaviņš, atgādinot mūsu tautiešiem, ka arī tiem ir savi tērpi, kas labi sader ar mūsu zelteņu brīnumdaiļiem apģērbiem. Te redzam gan strupo un gaŗo pelēko svārku, gan balto dižsvārku. Laiks posties arī mūsu tautiešiem un labiešiem. Šie tērpi kaunu nedarīs viņu gaumei. Pie tā paša gribētos jautāt, kur palikuši mūsu kurpnieki, kur viņu tautiešu un zelteņu apavi?

Vispēdīgi jāapraksta ādas izstrādājumi. Te redzam Chr. Haffelberga sējumus, kas valdzina vairāk ar savu technisko izpildījumu, kā ar rotājumu. Tas pats būtu sakāms arī par Erikas Valteres grāmatu sējumiem (nopietnāka iepazīšanās ar latviskās mākslas pārdašām šai amatniecei nāktu tik par svētību, jo ne viss, kas francisks, ir gaumīgs un derīgs mūsu kultūrai). Skaistus grāmatu sējumus devusi Viktorina Zosts (skaista Latv. zemnieku kred. bankas viesu grāmata), Marģita Melnalksnis, A. Purmals, H. Rove, M. Mežgaile un H. Himmelhocha. Mūsu grāmatu āriene te radusi labu ietērpu.

Izstāde ir tik plaša, ka aprakstīt viņu varētu tikai prāvā grāmatā, ne nu uz žurnāla dažām lapas pusēm, un tik vērtīga, ka uz viņu var lepoties katrs latvietis.

Nesīsim latvisko lietišķo mākslu savās mājās un mēs būsim soli atkal tuvāk mūsu Vadoņa nospraustai latviskai Latvijai!

Pinumi I Latvijas daiļamatniecības izstādē.

A. Kroders

Mēneša apskats

Vienpadsmitais aprīlis

ir diena, kad Valsts Prezidenta pienākumus uzņēmās 15. maijā radītās valdības galva Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis. Līdz ar to 15. maija valsts vadības principi un viņa valdības idejiskā programa ieguva visaugstāko autoritāti. Jo tagad valsts vadība bija ieguvusi jaunus savas rīcības virzītājus, kas cilvēka prātam bieži neaptveŗamos ceļos ietekmē nākošos sasniegumus un panākumus. Valsts vara tagad bija pilnīgi vienota. Un vienota vara spēj brīvāk, pilnīgāk un tādēļ daudz produktīvāk raisīties, pie kam viņas rīcības efekti vienmēr būs — panākumi un ieguvumi, kas citos apstākļos būtu prasījuši daudz vairāk pūliņu, daudz vairāk enerģijas, vai arī daudzreiz šo panākumu nemaz nebūtu bijis.

Vislabākās tautas attiecības nodibinājās pret valsts augstāko vadību pēc 11. aprīļa aiz iemesliem, par kuŗiem mums šajā sakarībā daudz nebūs jārunā. Jo kā Dr. K. Ulmaņa, tā ģenerāļa J. Baloža vārds kopš Latvijas brīvības cīņu pirmajām dienām katram latvietim ir liecinājis par darbu, par uzupurēšanos, un par tautas labklājību kā darba mērķi. Un kopš 11. aprīļa viņi abi tagad uzņēmušies valsts visaugstākās vadības smago atbildību un grūtos pienākumus: Dr. K. Ulmanis kā Valsts Prezidents, ģenerālis J. Balodis kā Prezidenta vietnieks Prezidentam promesot.

Darbs, upurēšanās, nepārtrauktas rūpes par visas zemes likteņiem, arī tagad, tāpat, kā valsts pirmajās dienās, ir abu augstāko vadoņu dzīves saturs. Ļoti skaidri to pateica Prezidents pats pag. gada 11. aprīlī, ministru kabineta svinīgā sēdē: «Ne varas kāres dzīti, ne arī savu spēju pārākuma iedomas apmāti, bet mūs ir vadījusi apziņa par mūsu pienākumiem un atbildību, ko esam pēc labākās saprašanas pārvērtuši darbos. Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība, — tā esam uztvēruši savu uzdevumu un tā uztversim to arī nākotnē. Tikai darbs tautas un valsts labā un šī darba sekmes var nodrošināt joprojām tautas uzticību un no tās smelt spēku un paļāvību mūsu tālākām gaitām.» Tā skan jaunā Valsts Prezidenta apliecinājums: darbs, strādāšana un atbildība, jo tikai tas nodrošina tautas uzticību. Šie Prezidenta vārdi atklāja valsts augstākās vadības varas avotu: paša sirdsapziņu un atbildības, sava pienākuma apziņu.

Agrāk, partiju laikos lepni skanēja: suverēnā vara pieder tautai, bet īstenībā šī vara piederēja bieži vien pavisam nezināmiem partiju aizkulisu meistariem. Faktiskais varas avots bija nepārbaudāmi, nezināmi, vārdā nesaukti polītisko aizkulisu spēki, kas nevienam **nebija atbildīgi**. Tā bija iekārta ar skanīgiem principiem, bet ar pavisam neprincipiālu saturu. Atbildību par šīs varas saturu neuzņēmās neviens, jo ministru prezidents bija atkarīgs no savas koalicijas, koalicija no parlamenta kombinācijām, kas deva pavisam nejaušus un mainīgus vairākumus, bet neviena nebija, kas pateiktu: tā ir mana rīcība un es esmu par to atbildīgs.

Pretēji tam tagad atklājas pavisam cits varas avots, kur nav vairs iespējams ērtais stāvoklis, kad var atbildību par varu sadalīt sīkās, netveŗamās daļās, bet kad atbildība jāuzņemas nepārprotamām personām par nepārprotamiem darbiem. Šī atbildīgā vara rada konsekventu līniju no valsts augstākās vadības domām un idejām līdz šo domu piepildījumam konkrētā nacionālā polītikā, jo šī atbildīgā vara ir organiski saistīta ar visu tautas dzīvi, ar visu, kas var ietekmēt to, kas notiek, vai kas notiks. Šis jaunais varas avots ir sirdsapziņa, tautas uzticība, kuŗu zaudēt negrib neviens godīgs cilvēks. Un šī tautas uzticība katru dienu ar saviem darbiem jāiemanto strādājot visas tautas priekšā, ar pilnīgāko atbildības apziņu. Tāds varas avots patiesi ir drošākā ķīla par panākumu maksimumu mūsu tautas un valsts labā.

Vienpadsmitais aprīlis ir saaudis dzīvas saites ar 1918.—1920. gadu brīvības cīņu spožo laiku, kad bija tikai divi rīcības motīvi: atbildība un sirdsapziņa. Ar 15. maiju atkal šis avots atvērās, 11. aprīlī gūdams savu piepildījumu. Tādēļ tauta var ar dziļu paļāvību raudzīties nākotnē, jo tautas uzticība un tautas labums vada mūsu valsts varas darbus.

Sabiedrisko lietu ministrija.

Līdzi valsts atjaunošanai ar 1934. gada 15. maija akciju nāca vesela rinda jaunu uzdevumu, ko agrāk nemaz neuzskatīja par valsts vadības uzdevumiem. Un pats pirmais no tiem ir — tautas audzināšana jaunatdzimušās nacionālās idejas garā. Pirms 15. maija nebija panākams tāds stāvoklis, kad valsts vadības darba pamats būtu bijusi latviešu nacionālā polītika, tādēļ arī nebija vajadzīga nacionālā audzināšana. Tas, protams, nenozīmē, ka šī audzināšana nebija objektīvi vajadzīga. Gluži otrādi: viņa bija ļoti vajadzīga, un daļa inteliģences par to rūpējās un gādāja, gan bez kāda atbalsta no tā laika valsts vadības puses, atskaitot retus izņēmumus. Saprotams, ka šīs inteliģences grupas darbs varēja apmierināt tikai niecīgu daļu no nacionālās audzināšanas plašiem mērķiem un vajadzībām, jo cik gan var iespēt atsevišķu, pie tam nedaudzu cilvēku personīgs darbs! Pēc 15. maija pārgrozībām tūdaļ valsts vadība sāka domāt par šo nacionālās un valstspilsoniskās audzināšanas darbu, to nostādot uz plaša pamata un apgādājot ar valsts līdzekļiem. Šī darba vadīšanai nodibināja Iekšlietu ministra biedra amatu, to uzticot ilggadīgam aizsargu kultūras darba vadītājam A. Bērziņam, kuŗš radīja Informācijas un propagandas pārvaldi kā centrālo iestādi šīs audzināšanas darbu veikšanai. Bet darbs gāja plašumā; kontakts starp valsts vadību un tautu izvēršas par pastāvīgu, nepārtrauktu parādību; valsts vadības saskāršanās ar sabiedrības pārstāvjiem izpaužas simtejādos veidos; arī pati sabiedrība pašdarbības ceļā meklē arvien jaunus un visai atzīstamus tautas pašdarbības uzdevumus. Tā valsts vadības funkcijas attiecībā uz sabiedrību top arvien plašākas. Agrāk pastāvējušās iestādes, kam bija līdzīgi uzdevumi, saņem jaunus ierosinājumus un pienākumus, un tām visām rodas vajadzība pēc saprašanās, pēc savstarpējas saskaņošanās, jo šajā sabiedrības un valsts vadības sadarbībā allaž kopā piedalās ļoti daudzas organizācijas un iestādes. Un notiek tā, ka daža laba no šīm iestādēm pēc saviem uzdevumiem pilnīgi iederas to uzdevumu rindā, kādus jaunais likums nosacījis sabiedrisko lietu ministrijai. Tādēļ dabīgi radās vajadzība visas šīs samērā radniecīgās dažādo iestāžu funkcijas apvienot vienā ministrijā, lai šīs funkcijas būtu labāk izpētāmas, labāk pārzināmas un tā tad arī labāk realizējamas.

Š. g. 2. aprīlī pieņemtais likums par Sabiedrisko lietu ministrijas nodibināšanu šīs ministrijas uzdevumus nosaka ar likuma 2. pantu: «Sabiedrisko lietu ministrija rūpējas par pilsoņu valstisku audzināšanu, pārzina preses, biedrību, poligrafisko iestāžu, privāto teātŗu, kino un radio lietas un izpilda citus uzdevumus, ko viņai uzliek atsevišķi likumi.»

Konkrēti tas izpaudīsies tā, ka Sabiedrisko lietu ministrija pārzinās vispirms Aizsargu organizāciju kā visplašāko un lielāko sabiedrisko pašākumu ar ļoti svarīgiem un daudzpusīgiem uzdevumiem, ko Aizsargu organizācija pati sevim lēmusi, vai kas viņai uzdoti ar likumu; tālāk jaunā ministrija pārzinās visus tos darbus, ko līdz šim vadīja ministrs A. Bērziņš kā Iekšlietu ministra biedrs un kas praktiski izpaudās kā Informācijas un propagandas pārvaldes darbība; un, beidzot, nāk klāt vēl radniecīgās iestādes no citiem resoriem: Radiofons no Satiksmes ministrijas un privātie teātŗi, kuŗi arī bija kontroles ziņā padoti Izglītības ministrijai.

Jaunās ministrijas darbs, kā redzam, ir ļoti plašs un svarīgs, tas jānolemj

daudziem gadiem uz priekšu, jo tautas audzināšanas darbs savus augļus nes tikai nākotnē, retos gadījumos tas panāk efektu tūdaļ, kā tas bija, piemēram, ar Roberta Krodera «Atdzimšanas dziesmas» inscēnējumu 1935. gada vasarā, kas tiešām bija lieliski izdevies darbs no tautas nacionālās un patriotiskās audzināšanas viedokļa, kas deva rezultātu tūdaļ: lielu pacilātību, iejušanos tautas likteņiem un ciešu ētisku piesaistīšanos atbrīvotās nācijas jaunajam darbam, ko ievadīja 15. maijs. Bet lielāko tiesu šis tautas audzināšanas darbs ir ilgam laikam uz priekšu jāstrādā, protams, nepaliekot arī bez tūlītējiem panākumiem.

Tautas audzināšanas darbam tagad ir radīts ļoti plašs un spēcīgs pamats, un mēs nešaubāmies, ka, īstu un piedzīvojušu, aicinātu roku vadīts, tas spēs tautas domāšanu vadīt pa nacionālās idejas skaidro ceļu, pretim Latvijai, kur zeļ latviešu tautas labklājība, kur valda taisnība un goda prāts un kur lielus augstumus sasniedzis tautas garīgais spēks, latviešu nacionālā kultūra.

Zinot valsts visaugstākās vadības lielo interesi tautas audzināšanas uzdevumiem, mēs varam būt droši pārliecināti, ka jaunai ministrijai būs arī valsts augstākās autoritātes pastāvīgs atbalsts.

Jaunie saimnieciskie uzņēmumi sāk savu darbu.

Jaunie saimnieciskie uzņēmumi, kas dibināti ilgu, ilgu gadu nacionālās netaisnības izlīdzināšanai mūsu zemes un tautas saimniecībā, un par kuŗiem šajā vietā jau esam plašāk runājuši, kad valdība izdeva attiecīgos likumus, šie jaunie uzņēmumi tagad jau iesāk savu darbību. Visiem iecelti vadošie organi. Pie šīs iecelšanas mūs var interesēt viens, visos gadījumos dominējošs, princips: uzņēmumu vadības organos iecelti vīri no visiem mūsu zemes novadiem un no visām sabiedrības atsevišķām grupām. Tā kā tas darīts attiecībā uz visiem jauniem uzņēmumiem, tad nepārprotami tas ir kāds valsts vadības princips. Un šī principa izskaidrojumu dod Valsts Prezidents savā runā akc. sab. «Ķieģelnieks» un «Kaļķis» valdes, padomes un revīzijas komisijas locekļu sanāksmē š. g. 31. martā, kuŗā viņš uzsvēra, ka «jauno sabiedrību pārvaldes organos ir iekšā cilvēki, kas savā starpā pagaidām diezgan sveši. Viņi nāk no visiem zemes stūŗiem, no visiem iedzīvotāju slāņiem un grupām. Bet tas viss ir darīts ar tālu ejošu mērķi un aprēķinu, ne tikai vienas dienas vajadzībām. Mēs gribam, lai šajos jaunajos pasākumos būtu pēc iespējas visi zemes stūŗi reprezentēti un piesaistīti, tāpat lai te būtu piesaistīti visi mūsu iedzīvotāju noslāņojumi. Tādēļ jūs te atrodat gan augstskolas mācības spēkus, gan rūpniekus, tirgotājus, zemturus u. c.»

Bet šim principam ir savi tālāki motīvi, savi nopietni un pārbaudīti apsvērumi. Arī tos lai apliecina Valsts Prezidents ar savu autoritāti:. Jau pieminētā runā viņš saka, ka «neviena valdība pasaulē nav priekš tam, lai viņa spēlētu fabrikantu, kuģotāju, tirgotāju, importieri un eksportieri. Tas nav valdības uzdevums. Bet ja visa attīstības gaita prasa, lai valdība kādā uzņēmumā ir dalībniece, un lai viens tāds loks iziet cauri, kur valdība ir grūtību nesēja un atbildētāja», tad ir notikusi tā saucamā valdības iejaukšanās saimnieciskā dzīvē. Bet aiz ļoti svarīgiem motīviem, jo bez plānveidīgas, ar valsts vadības nodomiem saskanošas rīcības jaunie uzņēmumi nevarētu ne nodibināties, ne pastāvēt. Jau agrāk rakstījām, sakarā ar šo pašu uzņēmumu rašanos, ka arī pirms 15. maija ir bijuši godīgi domāti latviešu saimnieciskās uzņēmības mēģinājumi, bet tie palika bez panākumiem divu iemeslu dēļ: 1) viņiem nebija pietiekoši daudz brīvu līdzekļu un 2) tiem bija jāiztur nesalīdzināmi priviliģētākā stāvoklī esošo vācu, žīdu un krievu konkurence, jo šo pēdējo rokās bija arī gandrīz visi mūsu zemes kredita kapitāli. Tā tad latviešu saimniecisko uzņēmumu plaukšanai nepieciešami bija attiecīgi labvēlīgi politiskie apstākļi, kas latviešu saimnieciskās uzņēmības plaukšanu uzskata par savu mērķi un pienākumu, un, otrkārt, bija nepieciešami radikāli citādi kredita apstākļi. Abus šos svarīgos priekšnosacījumus nebija iespējams radīt bez attiecīgas valsts varas, kāda tikai tagad mūsu zemei dota. Tagadējā nacionālā valdība ir radījusi maksimāli labvēlīgus vispārīgos apstākļus jauno uzņēmumu darbībai un, otrkārt, viņa ir izdarījusi tādu reformu kredita pasaulē, ka tā pēc savām nacionāli-politiskām sekām gandrīz pielīdzināma agrārai reformai, jo tagad no visa mūsu zemes kreditkapitāla vairāk kā 85 proc. pieder latviešiem, pie kam šie 85 proc., atrazdamies latviešu rokās, arī zin savus nacionāli-politiskos uzdevumus, kam ir ārkārtīgi svarīga nozīme, jo agrāk kreditkapitāli kalpoja tikai atsevišķu cilvēku peļņas un varas interesēm, bet tagad tie ir ļoti nopietns, bet spēcīgs un svarīgs latviešu nacionālās politikas ierocis.

Lūk, kādēļ bija nepieciešama valdības iejaukšanās saimniecībā. Bet valdība noteikti apilecina, ka «gala mērķis ir tomēr privātā inciātīve, privātā saimniekošana un arī privātā atbildība,» kā Valsts Prezidents uzsvēra savā jau pieminētā runā. Tā tad valdības līdzdalība visos jaunajos uzņēmumos izbeigsies, tiklīdz uzņēmumi paši būs nostājušies uz savām kājām. Jo tagad neviens uzņēmums vairs nav tikai uzņēmuma īpašnieka privātas intereses lieta, pie visiem ir klāt svarīgas, nopietnas valsts intereses.

Tādēļ jau tad arī nāk tālākais Prezidenta paziņojums: «Lai gan šīs sabiedrības ir nodibinātas ar banku palīdzību, tad tomēr visu šo jauno pasākumu akcijas ar laiku izdalīsies pa visu zemi,» jo valdības nodoms ir tās visas pārdot privātiem ļaudīm, tā kā jaunie uzņēmumi, jaunās sabiedrības paliks par pilnīgi privātām akciju sabiedrībām, kur akciju īpašnieks varēs būt

Sabiedrisko lietu ministrijai darbu sākot. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un iekšlietu ministrs V. Gulbis šo ministriju atbildīgo darbinieku vidū.

kuŗš katrs Latvijai uzticīgs pilsonis. Bet arī te valdība sākumā grib būt palīdzīga un garantēt (vismaz daļai akciju) drošas dividendes, tā kā akciju iegūšana dos vairāk, nekā naudas noguldīšana kreditiestādēs.

Tā jaunie uzņēmumi dibināti uz visas tautas līdzdalības principa, ar mērķi — panākt latviešu tautas ienākumu augšanu un viņas nacionālo bagātību vairošanos, kas ir pats galvenais jauno sabiedrību dibināšanas motīvs.

Jaunais valsts budžets.

Finanču ministrs L. Ēķis, runādams sakarā ar jaunā budžeta pieņemšanu, to ir nosaucis par saimnieciskās rosības budžetu, un tas, šķiet, vispareizāk izteic viņa galvenās īpašības. Vispirms viņš ir krietni prāvāks par iepriekšējo gadu budžetu, šogad izlīdzināts uz Ls 180.092.452, bet sakarā ar augošo tendenci saimnieciskā dzīvē finanču ministrs uzsveŗ, ka tas atbilst esošiem saimnieciskiem apstākļiem. Kā saimnieciskās rosības budžetu to raksturo arī tās summas, kuŗas šogad budžetā pastiprinātas, «lai saimnieciskās dzīves straujākam ritumam dotu dabīgas attīstības iespējas.» Tādēļ pastiprināti līdzekļi būvniecībai, bet arī valsts aizsardzībai, jo kad tauta iesāk tik intensīvu un paliekamu jaunradīšanas darbu, tad dabīgi aug arī vēlēšanās visu to ar lielāku dedzību sargāt, jo ir vairāk kas sargājams, nekā agrāk. Arī agrāk bija starptautiski ļoti nopietni momenti, bet uz tā laika valsts vadības iestādēm un personām tas, acīmredzot, neatstāja nekādu iespaidu, un dažu labu reizi valsts aizsardzības aizstāvjiem bija jāpiedzīvo savu nodomu nepiepildīšanās. Tagad, ar lielākas intereses rašanos par valsts lietām vispāri un ar atbildīgas valdības radīšanu, arī šajā ziņā panākta ievērojama uzlabošanās un pēc ilgiem gadiem atkal iespējams atzīmēt iepriecinošo faktu, ka palielināti līdzekļi valsts aizsardzībai, kas mūsu dzīvei un darbiem dod lielāku paļāvību un drošības sajūtu.

Lielajiem būvniecības projektiem, dzelzceļu, šoseju u. c. būvei, kā arī valsts aizsardzībai nepieciešamo līdzekļu vienu daļu domāts iegūt aizdevuma ceļā, pie kam aprēķins ir tāds, ka līdzekļi šīm vajadzībām nedrīkst gulties uz viena gada budžetu, bet tie jāsadala pa vairākiem gadiem, lai uzņēmumu atmaksas veidā šī lielā un plašā celtniecība izdalītos pa vairākiem gadiem, kuŗi tad visi būs piedalījušies nacionālās celtniecības programmas realizēšanā. Pavisam ir domāts aizņēmuma ceļā iegūt 8,3 milj. ls.

Jauno budžetu pieņemot redzam vēl vienu svarīgu valdības rīcības soli: spirta un cukura rezervju uzkrāšanu, sakarā ar saimnieciskā stāvokļa kāpjošo konjunktūru.

Plaši līdzekļi paredzēti lauksaimniecības veicināšanai, gādāts par to, lai pastāvīgiem laukstrādniekiem izbūvētu dzīvojamās ēkas, lai radītu drošu zemi zem kājām pastāvīgo gada laukstrādnieku ģimenēm, kuŗas bieži vien ir prāvs bērnu pulciņš. Tāpat prāvāki līdzekļi atļauti meliorācijai, skolu uzturēšanai un skolu ēku celšanai, zemes ceļu būvēm un dzelzceļiem.

Finanču ministrs uzņēmies izstrādāt un iesniegt ministru kabinetam valsts saimniecības plānu par budžeta gadu, lai valsts līdzekļu izlietošana noritētu plānveidīgi, izmantojot visus mūsu resursus. Līdz ar to būs iesākts pastāvīgs darbs pēc iepriekš izstrādāta plāna, kas dos daudz vairāk pozitīvu panākumu, nekā līdzšinējā saimniecība. Saimniekojot saskaņā ar noteiktu plānu vairāk iespējams arī tālāk uz priekšu skatīties un iecerēt tādus nodomus, par kuŗu piepildīšanu agrākos laikos pat nesapņojām.

Pastiprinātais budžets visās iestādēs radīs arī pastiprinātu darbību, kas dos efektu, kam līdzīga nekad nav bijis. Ja vien tikai iedomājamies aizgājušo triju gadu politiskā, kultūrālā un sociālā saturā (pēc 1934. g. 15. maija), tad varam patiesi apbrīnot, ko iespējis jaunais laiks, kad atraisīta tautas enerģija un kad tautas darbam ir noteikts mērķis, zinot skaidri, ka mēs ar katru nākošo dienu esam tuvāk tikuši šim mērķim — latviešu tiesību un spēka pastāvīgai augšanai. Šajā virzienā mūs tālāk vedīs arī tekošais budžeta gads, un vēl pastiprinātā gaitā, jo jauno nodomu piepildīšanai ir rasti arī nepieciešamie līdzekļi.

Tautas tiesību un valsts drošības sargāšana

bija tēmas, par kuŗām sprieda Latvijas krimināltiesību kongresa dalībnieki. Krimināltiesību lauks ir radīt normas, kas sargā mūsu tautu un valsti pret viņu dzīvības, drošības un mantas apdraudējumiem vai iznīcināšanu, un kas sargā tās arī pret viņu tiesību apdraudējumiem.

Kaŗš un revolūcija radīja apjukumu arī cilvēku morālo jēdzienu pasaulē un sāka šķobīties tie morālie pamati, uz kuŗiem ilgus gadu simtus bija turējusies cilvēku sadzīve mūsu zemē tāpat kā visā pasaulē. Īpašums vairs nebija sargājams; cilvēku tiesības bija padarītas par varas un fiziska spēka pārākuma lietu; valsts bija pārvērsta par daudzu varas tīkotāju kaujas lauku, pie kam šiem varas tīkotājiem nebija pat obligātoriska pašas valsts atzīšana un sargāšana un viņi šo valsti varēja censties iznīcināt vai nu citas valsts, vai kādu abstrakciju vārdā un uzdevumā. Tas nozīmē, ka krimināltiesību laukā norisinājās intensīvs darbs, lai atrastu līdzsvaru šajā juku un pārvērtību laukā.

Tagad, kad mūsu zeme iesākusi atdzimšanas gaitas visās savas dzīves nozarēs, viņa sāk pievērsties arī agrākām morālām atziņām, jo agrāk parāda gadījumā nekad nebija jātaisa tāda procedūra, kā tagad, ar vekseļiem, to protestu, izpildu rakstiem un tiesu izpildītājiem. Visi šie institūti pastāvēja tikai izņēmuma vajadzībām. Mums pamazām jāiet atpakaļ uz laikiem, kad sadzīvē valdīja likums — vīrs un vārds, kad valdīja goda jēdziens un goda apziņa, jo to prasa jaunais laiks.

Tādēļ īstā laikā sanāk krimināltiesību kongress «meklēt jaunus ceļus un līdzekļus sabiedriskās drošības stiprināšanai un valsts tiesiskās iekārtas sargāšanai», kā šo kongresu apsveicot saka Valsts Prezidents. Kongresa tēmatika ļoti sarežģīta un svarīga: aizstāvība iepriekšējā izmeklēšanā; krimināltiesību darbinieku speciālā izglītība; tiesnešu piedalīšanās spriedumu izpildīšanā; noziedzību apkaŗošana; drošības ieslodzījums un darba nams; amatveidīgi un aiz paraduma izdarīti noziegumi; par nepatiesas liecības došanu u. t. t.

No visiem šiem referātiem un tiem sekojošām debatēm radīsies plašs materiāls, kuŗš, kopā ar mūsu juristu atzinumiem, var būt visai derīgs likumdošanas iestādēm, izstrādājot jaunus likumus vai pārstrādājot jau pastāvošos.

Ir tiesa, ka krimināltiesību laukā nonāk jau izdarīts noziegums vai konkrēta gatavošanās tam, jau piepildīta ļaunā griba. Un te var sākties pašas sabiedrības pienākumu lauks: ar audzināšanu, ar derīgiem likumiem un sadzīves tikumiem censties panākt, lai izdarīto noziegumu skaits mazinātos, lai ļaunā griba pārveidotos un izaugtu par gribu strādāt, godīgi dzīvot un palīdzēt celt mūsu valsts un tautas dzīvi. Te paveŗas darba lauks, liels un atbildīgs, skolai, presei, sabiedriskām organizācijām, plašu uzņēmumu un iestāžu vadītājiem u. t. t. Jaunais laiks, kuŗš atnācis ar tautas atdzimšanas ideju, ir atnesis arī cilvēka atdzimšanas centienus un gribu. Tādēļ jaunā Latvija dod noteiktu garantiju, ka noziedzībām jāsamazinās. Arī jaunie juristu atzinumi palīdzēs cilvēkus darīt labākus. Lai cik par šo domu neticīgi pasmīn daudzi skeptiķi, taču tas ir vienīgais cilvēku atdzimšanas ceļš: kad pasaulē nāks jauns cilvēks, tad viņš sevīm radīs jaunu pasauli, — miera, taisnības un sadarbības pasauli. Nevar būt labāka un godīgāka mērķa par šo, un vienīgais ceļš uz to ir cilvēku morālā audzināšana. Cik ilgi cilvēks pats sevīm būs nepazīstama un nezināma būtne, cik ilgi viņš dzīvos ārpus sevis, aizraudamies līdzi technikas ārējiem efektiem, tik ilgi patiesas atdzimšanas nevar būt. Un būs jāsanāk vēl daudziem krimināltiesību kongresiem runāt un spriest, kā apkaŗot noziedzības un kā sodīt tos, kas noziegumus izdarījuši. Noziegumus nevien pie cilvēku mantas un dzīvības, bet arī pie tautas tiesībām, pie viņas labklājības un laimes.

Piemineklis Kronvaldam.

Latvijas Preses biedrība vienā no savām pēdējām valdes sēdēm nolēma pie rakstnieku pils Siguldā celt pieminekli Kronvaldu Atim kā latviešu žurnālistikas un publicistikas ģeniālam ciltstēvam, kuŗa idejas tikai šodien piedzīvo īsto piepildīšanos. Tajā pašā sēdē tika izsacītas domas turpat celt pieminekli arī Auseklim, kuŗam pieminekli celt bija nolemts jau agrāk. Jo patiesi Kronvaldam un Auseklim pieminekļi jāceļ blakus vai pat abiem kopā viens, kā abi kopā viens savā laikā bija viņi abi, — viens avīžnieka, otrs latviešu dzejnieka īstenais ciltstēvs, abi kvēloši kā liesma un abi pravietiski gudri un ģeniāli. Abi tie arī jauni atstāja šo pasauli, dodami saturu traģiskiem vārdiem, ka jauni mirst Dievu izredzētie. Ja Latvijas

Preses biedrība ir nolēmusi celt šos pieminekļus, tad viņa ir atzinusi Kronvalda un Auseklā laiku par tik lielu, ka viņa gaišāko dēlu piemiņa jānodod mūžībai. Un vēl viņa ir atzinusi, ka tagadējais laiks idejiski un garīgi ir tuvs Kronvalda un Auseklā laikam, jo Kronvalds bija īsts tautas vadonis: taisnīgs, godprātīgs, tālredzīgs, dedzīgs līdz liesmainībai, un viņš prata atrast pareizo samēru starp konkrēto šodienas pasauli un tautas garu, kultūru, tai piešķirdams izšķiroši svarīgo lomu tautas atbrīvošanā, kultūrai uzstādīdams visai augstas prasības un saukdams pēc lieliem, drošsirdīgiem, bezbailīgiem kultūras vērtību radītājiem, tos stādīdams dzīves priekšgalā. Un Auseklis bija īsts pravietis, sapņodams jau tad par laiku, kad «Zilā gaisā plivināsies sarkanbalti karogi.»

Šiem pieminekļiem taisni tagad ir sevišķi svarīga nozīme, kad jaunā paaudze jāved pie mūsu tautas vistīrākiem domāšanas un tikumu avotiem, kad jaunai paaudzei jāmāca saprast, kā iecerēt tālus tautas nākotnes mērķus, lai par tiem cīnītos ar visu savu gara spēku. Tādā nozīmē mēmie akmeņi kļūst par dzīvu garu, kas spēj sajūsmināt, aizraut un apburt katru, kas šajos akmeņos skatīs Kronvalda un Auseklā diženos tēlus.

Satiksme uzlabojas.

Laba satiksme ir katras kultūras valsts nepieciešams priekšnoteikums. Tādēļ arī finanču ministrs savā runā par budžetu sacīja, ka jaunajā valsts budžetā ir pavairoti līdzekļi satiksmes ceļu būvei, lai jau šogad varētu pabeigt Rīgas-Ērgļu dezlzceļu un varbūt iesākt Kuldīgas-Tukuma mezglu. Tāpat attiecībā uz šosejām un citiem ceļiem, kuŗiem tagad sevišķi svarīga nozīme, kad visi lauki tik radikāli tiek pārveidoti, cenšoties panākt izlīdzinājumu kultūras ziņā starp laukiem un pilsētām. Tādēļ tekošā gadā paredzēta grantsceļu izbūve, šoseju remonti, pievedceļu būve pie dzelzceļa stacijām u. t. t. Lai uzlabotu satiksmi, šoseju un zemes ceļu departaments turpmāk piegādās granti pa dzelzceļiem tiem pagastiem, kur grants uz vietas nav atrodama, tā ievērojami atvieglojot klaušas daļai lauksaimnieku. Nākamā gadā paredzēts izbūvēt arī 13 jaunus dzelzsbetona un mūŗa tiltus, 10 koka tiltus un 74 mazākus koka tiltus, kapitāli pārbūvēt 42 tiltus un uzbūvēt 8 pārceltuves un 39 dzelzbetona un mūŗa caurtekas.

Tā kā taisni dzelzceļu satiksmei mūsu zemē pieder svarīgākā nozīme, un diezin vai tik drīz autobuss varēs daudzmaz apmierinoši stāties dzelzceļa vietā, tad ļoti svarīga lieta ir Rīgas jaunās dzelzceļstacijas būve, par ko nupat notika ieinteresēto aprindu apspriede satiksmes ministrijā. Apspriede mums rādija, ka Rīgas jaunās dzelzceļstacijas būve ir jau konkrētu pārrunu stāvoklī, jo no visiem, kas Latvijas dzelzceļus lieto, lielumlielā daļa taču savu braucienu sāk vai beidz Rīgā (10 miljoni no visiem 14 milj. pasažieru, cik lieto Latvijas dzelzceļus). Jaunā stacija domāta kā grandioza celtne, ievērojami plašāka par tagadējo, un viņas izbūves darbi katrā ziņā prasītu vairākus gadus. Bet augšup kāpjošā mūsu dzīves rosība neatverami prasa šādas būves iesākšanu, kas tagad arī notiks. Protams, ka jaunā stacijas ēka arī pašu Rīgu greznos ar savu monumentālitāti un daiļumu, godu darīdama šim celtniecības laikam, kas dod jaunu seju visai mūsu zemei.

Valdība rūpējas par lauksaimnieku ienākumu vairošanu.

Pūles, ko tagadējā valdība nav taupījusi, lai dabūtu mūsu lauksaimniecību laukā no krizes grūtībām, ir neaprēķināmas, bet tās arī devušas gandrīz necerētus panākumus: pārs gados lauksaimnieku ienākumi ievērojami auguši, viņu parādu nasta mazinājusies un visā lauksaimnieka dzīvē radīti normālāki, veselīgāki apstākļi, pārtraucot kādu laiku ap lauksaimnieku sacelto spekulātīvo drudzi, kad zemniekus rāva iekšā ātras un vieglas peļņas gūšanā u. tml., kādēļ daudzi lauksaimnieki zaudēja visu savu īpašumu. Tagad šim slimam laikam darīts gals un lauksaimnieks var mierīgi strādāt.

Valdība vērīgi pēta kā mūsu zemes, tā arī starptautiskos apstākļus, un katru izdevīgāku situāciju steidz izmantot mūsu lauksaimnieku un visas zemes labā, jo rosība zemnieka saimniecībā nenovēršami rada tādu pašu rosību visā zemē, atdzīvinot tirdzniecību un rūpniecību un visas citas mūsu dzīves nozares.

Patlaban atkal lauksaimniekiem dota iespēja saņemt augstāku maksu par viņu ražoto sviestu, jo pēdējā ministru kabineta sēdē nolemts sviesta pamatcenu šīgada aprīļa mēnesī noteikt uz Ls 1,90 kilogramā. Cena ievērojami pacelta, jo līdz šim tā aprīlī bija Ls 1,75 kilogramā. Tāpat lauksaimniekiem dota iespēja pārdot vēl vienu no saviem ražojumiem, jo tajā pašā ministru kabineta sēdē, pieņemts grozījums likumā par labības tirgus kārtošanu, Zemkopības ministrijai piešķirta tiesība iepirkt no lauksaimniekiemražotājiem arī zirņus.

Jaunas darba rokas laukiem.

Rīgas pilsētas aizgādības valde izsūta uzaicinājumus apm. 10.000 cilvēkiem, lai tie meklē darbu un peļņu uz laukiem, jo līdz šim viņi saņēma pabalstus no aizgādības valdes; tādi paši uzaicinājumi nosūtīti apm. 3000 patversmju iemītniekiem. Šajos uzaicinājumos sacīts, ka uz laukiem joprojām ir liels darba roku trūkums, kur var derīgs būt arī katrs darba meklētājs ar ierobežotām darba spējām, kuŗiem pilsētās, sevišķi Rīgā, darbu dabūt ir jau ļoti grūti un viņiem jāatmet darba cilvēka pašlepnums un jādzīvo no dažādiem pabalstiem, kuŗi nekad nebūs tik lieli, kā visniecīgākais atalgojums par kuŗu katru darbu. Katrā lauksaimniecībā ir daudz darbu, kuŗus var veikt arī visvājākais cilvēks, un par katru tādu darbu lauksaimnieki piedāvā labus dzīves apstākļus un sola katru darbu arī pienācīgi atalgot. Tādēļ aizgādības valde visus, kam ierobežotas darba spējas un kas saņem viņas pabalstus, aicina doties uz laukiem, apsolotieš viņu saistības ar lauksaimniekiem nokārtot līguma veidā. Pie tam aizgādības valde aizrāda, ka valdība sevišķu vērību piegriež ģimenēm un bērniem, ja tie pāriet uz dzīvi laukos. Jaunās dzīves iekārtošanai izsniedz aizdevumu 200 ls, kuŗu dzēš samērā ar to, cik ilgi naudas saņēmājs nodzīvo uz laukiem: pēc viena gada nodzīvošanas dzēš 25 ls par katru ģimenes locekli un 50 ls ģimenes galvam, ja tas bijis reģistrēts kā bezdarbnieks. Sievietēm — ģimenes apgādniecēm Tautas labklājības ministrija izsniedz pabalstu par katru bērnu 5 ls mēnesī līdz 12 gadu vecumam, un vienreizēju pabalstu — 5 ls par katru bērnu bez tam izsniedz vēl Lauksaimniecības kamera. Ceļa izdevumi turp un atpakaļ brīvi. Mātēm, kas bērnus nosūtīs uz laukiem vasaras atpūtā, aizgādības valde iesaka novietoties lauku darbā savu bērnu tuvumā, par ko aizgādības valde apņemas gādāt.

Nākošās paaudzes būs vienotākas,

ja ar panākumiem turpināsies 1934. g. pavasarī iesāktais darbs — pilsētu trūcīgo bērnu novietošana vasaras atpūtā uz laukiem, par katru bērnu lauksaimniekiem maksājot 20 ls mēnesī, pie kam spēkā ir visi bērna aizsardzības noteikumi. Ja vēl sevišķi tiek gādāts, lai cittautiešu bērni nokļūtu latviešu ģimenēs un vispāri, lai pilsētu jaunieši uz laukiem tuvinātos mazpulkiem, tad sapratīsim, ka šis darbs, arvien plašāks izvērzdamies, jaunās pilsētu paaudzes uzskatus pilnīgi pārveidos un vispirms daļa viņu dosies uz dzīvi laukos, un, otrkārt, pilsētnieku un lauku ļaužu attiecības vispāri būs daudz dabīgākas, veselīgākas, skaidrākas, jo šīm attiecībām pamatā būs bērnībā gūtie piedzīvojumi un labās atmiņas. Jau tagad daudzi bērni rudenī nemaz labprāt vairs negrib uz pilsētu atpakaļ doties. Tikai šis darbs nedrīkst pārtrūkt, un līdztekus pašam bērnu novietošanas darbam vajadzētu notikt kādam sistēmatiskam audzināšanas darbam, kas nemanot ciešas saites sietu starp pilsētu un lauku bērniem, kuŗas tad vairs nevarētu satrūkt arī vēlākos dzīves gados.

Šī pasākuma pirmais posms ir apmierinošs. 1934. gadā uz laukiem bija novietoti 1238 bērni, 1935. gadā jau 4185 un 1936. g. — 4418, pie kam katrs bērns uz laukiem nodzīvojis 89 dienas, kas valstij maksājis pag. gadā 263.322 ls. No Rīgas bija novietoti 2071 bērns, no Liepājas 500 un Daugavpils — tikpat daudz. Šogad no Rīgas sūtīs 2500 bērnus, no Liepājas 600, Daugavpils — 500, Ventspils — 400, Jelgavas — 400 un Rēzeknes — 50. Bez tam šogad vasaras atpūtu baudīs arī trūcīgie Cēsu, Valmieras, Kuldīgas, Aizputes, Bauskas, Jēkabpils, Krustpils, Tukuma un Slokas pilsētu bērni, pavisam kopā 720. Slimo kases pag. gadā bija uz laukiem novietojušas 3500 bērnus, — Rīgas — 2800, provinces — 700. Šogad šis bērnu skaits paredzams lielāks.

Šī bērnu sūtīšana uz laukiem ir ievērojams sabiedriskās palīdzības darbs trūcīgākiem tautas locekļiem un tikpat ievērojams darbs arī no latviešu nacionālās politikas viedokļa, jo tas sekmē tautas vienības idejas iespiešanos tautā un vairo tautas fiziskos spēkus, kuŗus tā nomāc un izšķiež pilsētas ar savu mākslīgo un drudžaino apkārtni.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Angļu valdības lēmums par plašas bruņošanās programmas izvešanu tuvākā nākotnē, atstājis dziļu iespaidu pārējās Rietumeiropas lielvalstīs. Tā, marta mēn. sākumā notikušajā fašistu partijas lielajā padomes sanāksmē arī nolemts pielikt visus spēkus Italijas bruņošanās palielināšanas un pastiprināšanas labā. Spriežot no attiecīgās rezolūcijas teksta, jānāk pie slēdziena, ka šie itaļu bruņošanās un militārizēšanas soļi uzskatāmi kā tieša atbilde Anglijas bruņošanās programmas uzsākšanai. No oficiālā paziņojuma izriet, ka piecus gadus no vietas Italijas dzīve būšot nostādīta uz kaŗa bazes un viņas tauta dzīvošot it kā mobilizācijas stāvoklī. Visi Italijas vīrieši no 18—50 gadu vecumam būšot pilnīgi militārizēti, visas civīliedzīvotāju vajadzības tikšot pārkārtotas kaŗa vajadzībām, bet armijas apgādē itaļi centīšoties sasniegt vispilnīgāko neatkarību, lai sadursmes gadījumā tie nejustos savā rīcībā ierobežoti un atkarīgi no ārvalstīm.

Līdzīgu pastiprinātās bruņošanās ceļu uzsākusi iet arī Francija. Kopš pag. gada jūnija mēneša, kad pie varas nāca «tautas frontes» kreisā valdība, Francijas politiskā dzīve modināja nopietnas bažas pie visiem, kam ir tuva un dārga franču kultūra un civīlizācija. Iekšējās nesaskaņas, partiju cīņas, fabriku streiki, ielu sadursmes u. t. t. — lūk, fakti un apstākļi, kas pēdējo desmit mēnešu laikā ar lielu asumu iezīmēja franču sabiedrisko dzīvi un kas vienam vai otram pesimistam deva iemeslu teikt, ka šo iekšējo juku dēļ Francijas ārpolītiskais svars un prestižs sāpīgi cietis un mazinājies patreizējās starptautiskās dzīves arēnā. Bet tagad, kur aiz Pirenejiem dun lielgabalu salves, kur aiz Alpiem un pie Reinas atskan cīņas saucieni un ieroču žvagoņa, franči sapratuši stāvokļa nopietnību un sajūsmā izteikuši gatavību vienotiem spēkiem atbalstīt valdību, kas apņēmusies pacelt un stiprināt savas zemes drošības un aizsardzības spēkus. Valdības aicinājums uz valsts aizsardzības aizņēmuma sekmēšanu un atbalstīšanu guva tautā milzīgu un nedalītu atsaucību. Pat Parīzes arķibīskaps kardināls Verdjē, kā zināms, griezās pie katoļticīgiem ar radiorunu, izteikdams pārliecību, ka franči no jauna pierādīšot pasaulei, ka viņi ir vienoti un gatavi nest vajadzīgos upuŗus, ko no tiem prasot tēvzemes drošības intereses. Šim apstāklim piešķiŗama jo liela nozīme, vērā ņemot nedraudzīgās attiecības, kādas pastāv starp franču baznīcu un valdību.

*

Tā tad, kā Anglija, tā arī Francija bruņojās ar visu spēku un neatlaidību, apņemdamies izrādīt nopietnu pretestību tiem centieniem, kas mēģinātu apdraudēt Eiropas polītisko un territoriālo līdzsvaru. Šīs noskaņas, acīmredzot, atstājušas savu iespaidu Berlīnē un Romā, jo marta mēn. vidū Londonai pienāca no šīm galvas pilsētām attiecīgās atbildes jautājumā par jaunā Lokarnas pakta slēgšanu, kas garantētu mieru un drošību Eiropas rietumos. Pēc tam, kad Vācija sarāva 1925. gadā noslēgtā Lokarnas līguma saites un lika iesoļot savam kaŗaspēkam Reinas piekrastes apgabalā, angļi nāca ar priekšlikumu slēgt jaunu drošības paktu. Tikai tagad angļu pēdējā nota no pag. gada 19. novembŗa sagaidījusi vācu un itaļu atbildes, kas, diemžēl, tomēr nesola dot minētam jautājumam kaut cik izšķiŗošu un labvēlīgu atrisinājumu. Šķiet, ka Berlīne un Roma grib radīt «noslēgtu» un izolētu sistēmu, vai lielvalstu direktoriju, kas neatkarīgi no Tautu savienības lemtu par Eiropas polītiskiem un territoriāliem likteņiem.

Citiem vārdiem, Vācija un Italija piekrīt, ka vācu-franču attiecību nostabilizēšanai un nokārtošanai tiktu slēgts Rietumeiropas drošības pakts uz tādiem pat pamatiem, kā 1925. gadā, bet ar noteikumu, ka viņam jābūt pilnīgi neatkarīgam no Ženēvas. Piem. uzbrukuma gadījumā vainīgo pusi nenoteic un neapzīmē Tautu savienības padome, bet vienīgi jaunā pakta garanti — Anglija un Italija. Arī attiecībā uz franču-krievu savstarpējās palīdzības līgumu, uzbrukumu konstatē un uzbrucēju noteic nevis Ženēva, bet atkal abi minētie rietumpakta garanti — angļi un itaļi. Tas pats sakāms par franču-poļu savienības līgumu un par franču militārām konvencijām ar «mazās antantes» valstīm. Tad, vāci apņēmās garantēt Beļģijas neatkarību un neitrālitāti, ja beļģi atsakās no saistībām ar Tautu savienību un no saviem līdzšinējiem militāriem līgumiem ar citām valstīm.

Tādas, lūk, vispārējos vilcienos ir vācu-itaļu iesnieguma un atbildes galvenās tezes, kas, protama lieta, nav atradušas labvēlīgas atsauksmes Parīzē un Londonā. Franču un angļu prese saskata minētā plānā tiešu un nepārprotamu manevru pret Tautu savienību, bet vērā ņemot šo lielvalstu uzticību Ženēvas paktam un principiem, nav šaubu, ka viņas noraidīs katru mēģinājumu, kas izietu uz Tautu savienības vājināšanu vai noliegšanu. Bez tam vāci, gribēdami stabilizēt savu polītisko stāvokli rietumos, uzsveŗ, ka jaunajam paktam jābūt neatkarīgam no drošības problēmām, kas skaŗ un interesē Eiropas austrumus. Tā tad, miers rietumos ir viena lieta, bet miers austrumos ir cits jautājums, kuŗu vāci vai nu pavisam, vai atkal vismaz šimbrīžam negrib skārt un debatet, kurpretim franču un angļu diplomātijas acīs «miers ir viens un nedalāms».

Apsveŗot šīs uzskatu pretešķības, jānāk pie slēdziena, ka tuvākā nākotnē nav paredzams, ka rietumu lielvalstis nāks pie saskaņas un pie visiem pieņemama izlīguma. Šķiet, ka tikai nogurdinošā bruņošanās sacensība un viņai sekojošais saimnieciskais lūzums varēs piespiest ietiepīgos nākt pie saprāta un piekāpšanās. Tā, sakarā ar bruņošanās pieaugšanu, cenas metalliem, tekstila u. c. ražojumiem strauji aug un ceļas, padarot grūtāku un smagāku to tautu stāvokli, kuŗu finansiālie spēki nav diez cik lieli un iespaidīgi, bet kuru domas un centieni joprojām vērsti savas dzīves stiprināšanai mierīgā un raženā darbā. Pat bagātās lielvalstis, kā Anglija un Francija, jau sāk sajust sava importa sadārdzināšanās bīstamās sekas, bet Vācija un Italija, kuŗu finances nevar lepoties ar stiprumu un drošību, būs agri vai vēlu nostādītas liktenīgā jautājuma priekšā: vai nu turpināt neprātīgo bruņošanās sacensību un tuvoties soli pa solim pretim jaunam saimnieciskam «kracham», vai atkal piekāpties un iet ar pārējām lielvalstīm izlīguma un saprašanās ceļu par svētību un glābiņu visai Eiropai?

*

12. martā Italijas valdības galva Musolini devās uz itaļu Afrikas koloniju Libiju, un šis greznais un gaŗais brauciens izvērtās par īstu triumfālu autogājienu cauri smilšainajiem apvidiem, arabu oāzēm un gavilējošām tuksneša ciltīm. Musolini tur atklājis un iesvētījis pieminekļus, aerodromus un autoceļus, kā arī uzstājies ar plašām runām, kuŗām nav tikai vietēja nozīme, bet kas skaŗ arī plašos starptautiskās un koloniālās polītikas jautājumus. Šais runās Musolini uzsvēris, ka zem itaļu karoga musulmaņi atradīs mieru, labklājību un disciplīnu. Kā angļu, tā arī franču presē izlauzās manāms nemiers par minēto braucienu un pat bažas, ka itaļi nerada ap sevi zināmu polītiskās pievelkamības centru un kodolu arī pārējai Afrikas kontinenta musulmaņu pasaulei. Sevišķu nervozumu izrādīja franči, kuŗu Alžīrā, Tunisā un pat Marokā pēdējā laikā notikuši nopietni nemieri sakarā ar komūnistiskās propagandas pieaugšanu turienes pilsētu nabadzīgos iecirkņos. Tādēļ arī musulmaņu garīdzniecībā un turīgo ļaužu aprindās aug simpātijas pret itaļiem, kuŗu kolonijā valdot iekšējs miers un labklājība. Arī angļiem nav patīkama itaļu musulmaniskā polītika, jo stipra un vienota Lībija ziemeļos un ar laiku nomierinātā, disciplīnētā Abesinija dienvidos var ienest krasas pārmaiņas visā Afrikas koloniālā un polītiskā līdzsvarā, un pārnest patreizējās angļu-itaļu pretešķības no

Vidusjūŗas uz Afrikas kontinentu. Tiesa, itaļu valdības galva vairākkārt uzsvēris, ka viņa brauciens neslēpj nekādus agresīvus mērķus vai nolūkus, kas būtu vērsti pret kādu Eiropas lielvalsti, tomēr šī spīdošā «ekskursija» pasvītro, ka Italijas turpmāko centienu virziens būs meklējams drīzāk dienvidos un Afrikā, nekā Eiropas centrā un vidienā.

Bija domājams, ka Musolini savu ceļu turpināš dziļākos Lībijas novados, bet piepeši viņš savu nodomu mainīja un 22. martā atgriezās Romā. Par iemeslu tam minēja vairākus apstākļus un notikumus Eiropā. Piem. spāņu cīņas laukos ģen. Franko armiju piemeklēja manāmas neveiksmes Gvadalacharas sektorā, kur dzīvu dalību ņēmušas arī itaļu brīvprātīgo kolonnas. Cīņā ap Madridi visievērojamākais un sāpīgākais punkts, kā zināms, ir Gvadalacharas dzelzceļu mezgls, kuŗam krītot nacionālistu rokās, madridiešiem būtu pilnīgi noslēgta dzelzceļu satiksme ar pārējām Valensijas valdības rīcībā esošām spāņu provincēm. Šādos apstākļos kļūst saprotama abu pretinieku stratēģiskā un morāliskā interese pie šīs pilsētiņas. Marta mēn. sākumā, straujā uzbrukuma gājienā, nacionālisti tuvojās Gvadalacharai, tā kā laikraksti toreiz jau pareģoja šīs pilsētas drīzu krišanu, ar ko tiktu izšķirts un apzīmogots arī pašas Madrides turpmākais liktenis. Bet drīz vien iestājās lūzums minētā frontes sektorā, jo laižot darbā savus labākos un disciplīnētākos spēkus, mandridiešiem izdevies ievērojami atstumt un atsist nacionālistu kolonnas, kuŗas esot sastāvējušas pa lielākai daļai no itaļu kareivjiem un brīvprātīgiem. Saka, ka Gvadalacharas drāmatiskie notikumi esot spieduši Musolini pārtraukt savu Lībijas braucienu, lai pēc tam kopīgi ar pārējo fašisma vadību apspriestu un lemtu, kādu taktiku turpmāk ieturēt spāņu pilsoņu kaŗa lietās un jautājumā. Dažas dienas pēc tam un īsi pirms Lieldienu svētkiem, itaļu vēstnieks Londonā tad arī paziņoja neiejaukšanās komisijas sēdē, ka Italija savus brīvprātīgos no Spānijas neatsaukšot ... Šie vārdi radīja lielu satraukumu kā angļu, tā arī franču presē, bet pēc kādas nedēļas angļu valdība saņēmusi no Italijas noteiktu solījumu, ka jaunus kaŗavīru transportus uz Spāniju viņa vairs nesūtīšot un apsvēršot arī sāpīgo jautājumu par savu brīvprātīgo atsaukšanu no Pireneju pussalas.

*

Viens no ievērojamākiem diplomātiskiem aktiem un notikumiem, kas iezīmējis šī gada starptautisko dzīvi, ir 25. martā noslēgtais un parakstītais politiskais līgums Belgradē starp Dienvidslaviju un Italiju, kuŗā abas valstis apņemas respektēt savu kopējo sauszemes robežu un savas jūŗas robežas Adrijā. Ja kādai no abām valstīm neprovocēti uzbruktu kāda cita valsts, tad otrā līgumslēdzēja apņemas atturēties no katras rīcības, kas varētu nākt par labu uzbrucējam. Tad līgums apliecina abu valstu gribu savstarpējās attiecībās nekad neķerties pie kaŗa un visus varbūtējos strīdus nokārtot miera un saprašanās ceļā. Bez tam Dienvidslavija un Italija apņemas nepielaist savā territorijā tādu darbību, kas būtu vērsta pret otrās puses territoriālo neaizskaramību, vai pastāvošo kārtību, vai kas kaitētu viņu draudzīgām attiecībām. Līgums, kas slēgts uz 5 gadiem, paredz arī līdzšinējo tirdzniecības sakaru paplašināšanu un noteic, ka abas valstis apsvērs iespējamību panākt vēl plašāku sadarbību saimnieciskā laukā.

Minētais līgums sevišķi zīmīgs tani ziņā, ka vēl nesenā pagātnē abu valstu sadzīvē valdīja neuzticība un viņu attiecības bija stipri saspīlētas. Roma bija nemierā, ka Parīzes miera konference stiprinājusi Dienvidslaviju, pievienojot tai plašus apgabalus, kuŗus apdzīvo itaļu tautības piederīgie, un piešķiŗot viņai noteicošu lomu Balkānos. Sakarā ar to abu valstu sadzīvi indēja visdažādie robežu strīdi un incidenti, un bija brīži, kad varēja sagaidīt pat bruņotu sadursmi starp viņām. Italija draudzējās ar Bulgāriju, kuŗas attiecības ar Dienvidslaviju arī bija naidīgas un saspīlētas. Bet pateicoties tagadējā dienvidslavu ministru prezidenta Stojadinoviča miera un saprašanās politikai, maz pamazām uzlabojās Belgrades attiecības ar Bulgāriju, kas pat noveda pie nesen atpakaļ noslēgtā draudzības un sadarbības līguma starp abām Balkānu nācijām. Tagad nu redzam, ka arī Belgrades-Romas sadzīve iegājusi normālu gaitu sliedēs un Italijas veiklā politika panākusi, ka noslēgts draudzības līgums, kas itaļu politiskam iespaidam un precēm pavērs plašāki durvis uz Balkānu zemēm.

Marta mēn. vidū Londonu un Parīzi apmeklēja Zviedrijas ārlietu ministrs Zandlers, bet īsi pirms Lieldienu svētkiem uz Londonu devās Beļģijas karalis Leopolds 3. Šie ceļojumi stāv sakarā — zviedriem ar saimnieciskās sadarbības paplašināšanu un padziļināšanu ar rietumu lielvalstīm, bet beļģiem — lai noskaidrotu Beļģijas stāvokli drīzumā paredzamās sarunās un pārrunās par augšminētā jaunā Lokarnas pakta varbūtējo slēgšanu.

Tad, Austrijā pēdējā laikā notikušas zīmīgas iekšpolītiskās pārmaiņas, kas Vīni vēl vairāk norobežo un attālina no nacionālsociālisma un no Berlīnes: līdzšinējais iekšējās drošības ministrs Neisteters-Stirmers, kuŗš atradās tuvos sakaros ar nacionālsociālistiem, atstādināts no amata un viņa posteni uzņēmies pats kanclers Šušnigs. Šī orientācija skaŗ arī Italiju, kuŗa ar Vāciju, kā zināms, atrodas cieša sadarbībā Viduseiropas jautājumos. Vācu-itaļu draudzība arī ir par iemeslu austriešu patreizējam vēsumam pret Italiju, kas, piemēram, nesen atpakaļ izpaudās pat īstā naida aktā pret itaļu futbolistiem Vīnē.

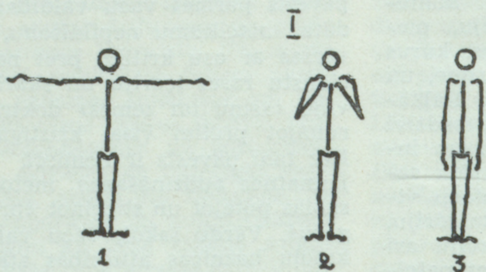
Jāsaka, ka pēdējā mēnesī stipri pasliktinājušās attiecības starp Vāciju un vatikānu. Lieta tā, ka savā nesenajā vēstījumā katoļticīgo draudzēm, Romas pāvests pārmet vācu valdībai konkordāta noteikumu nepildīšanu, kā arī vēršas ar asu kritiku pret nacionālsociālistu rases teoriju un skarbi nosoda viņu «asiņu un zemes» doktrīnu, kas runājot pretim visai kristīgai ticībai. Bez tam pāvests ir nemierā ar vācu jaunatnes audzināšanas metodēm, kas skolās potējot un stiprinot «pretkristīgo garu». Vārdu sakot, vācu valdības un katoļu baznīcas attiecībās atkal iestājies stiprs saspīlējums, kas jau novedis pie Berlīnes diezgan bargām un skarbām reakcijām pret katoļu garīdzniecību. Itaļi saskata, ka šis kļūmīgais konflikts varot lielākā vai mazākā mērā apdraudēt tā sauc. Berlīnes-Romas politisko asi un nelabvēlīgi ietekmēt nevien attiecības pret katoļticīgo Austriju, bet arī pret nacionālo Spāniju.

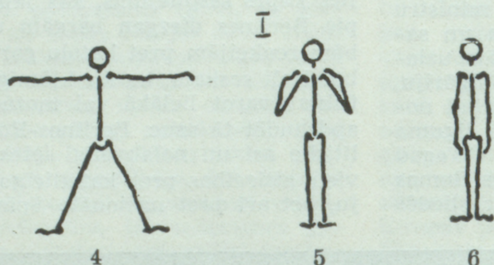

Maršala Foša šķirsts.
(Sakarā ar noviet. blakus Napoleona šķirstam Invalidu namā.)

Aizsargu vispārējo sporta svētku vingrojumi

1937. g. 6. jūnijā

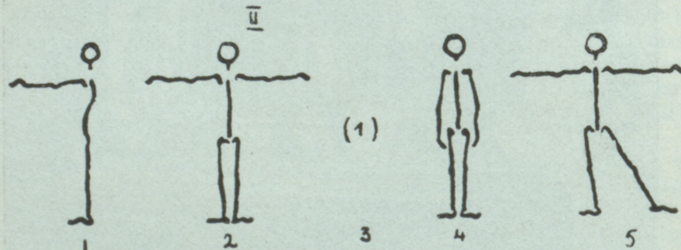

S t ā d ī j u i e v i ņ u (3 panti).
Pirmo pantu visiem dalībniekiem dziedāt.
Stādīju ieviņu plāniņa vidū,
Stādīju ieviņu plāniņa vidū,

2. p a n t s : izpildīt tikai roku kustības:
1. takts 1. kustība — rokas sānis, delnas uz leju, (zīm. 1).
1. takts 2. kustība — rokas pie pleciem, elkoņi pie sāniem, (zīm. 2).
1. takst 3. kustība — rokas nolaist.

3. p a n t s : roku un kāju kustības reizē:
1. takts 1. kustība — kājas ar palēcienu sānis rokas sānis, (zīm. 4.).
1. takts 2. kustība — kājas ar palēcienu kopā, rokas pie pleciem, (zīm. 5.).
1. takts 3. kustība — kājas ar palēcienu uz vietas, rokas nolaist, (zīm. 6.).

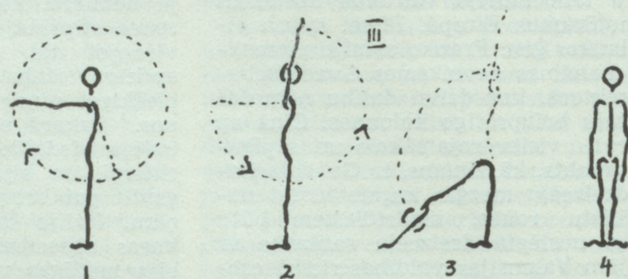

Āvu, āvu baltas kājas, 2 panti (lēni).
1. takts 1. kust.: rokas ar vēzienu priekšā. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: rokas atsist sānis. Zīm. 2.
1. takts 3. kust.: rokas priekšā. Zīm. 3.
1. takts 4. kust.: rokas nolaist. Zīm. 4.

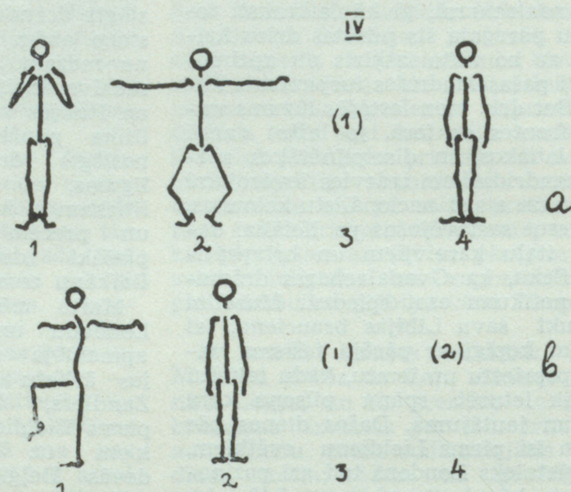
Pirmo reizi izpildīt, t. i. 8 taktis, tikai rokām. Pie otrās reizes uz 2 nolikt kreiso kāju sānis, uz 4 pielikt. Nākošo reizi labo kāju. Tā izpilda 8 taktis. Kopā — 16 taktis = 2 reiz dziesma. Zīm. 5.

III

Redz, kur jāja div' bajāri (lēni), 3 panti.
Vienu pantu spēlē, divus — izpilda.
1. takts 1. kust.: roku riņķis uz priekšu līdz stāvoklim — priekšā. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: roku riņķis atpakaļ līdz stāvoklim — augšā. Zīm. 2.

2. takts 3. kust.: noliekties uz priekšu, plaukstas pie grīdas, galva starp rokām. Zīm. 3.
2. takts 4. kust.: pamatstāja. Zīm. 4.

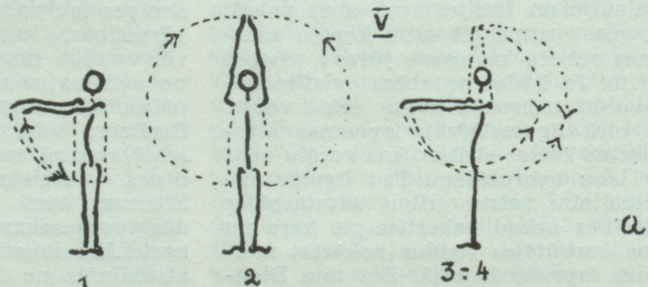

Ozolīti, zemzarīti, 3 panti.

IV.

1. takts 1. kust.: uz pirkstgaliem, rokas saraut pie pleciem. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: pustupiens, rokas sānis. Zīm. 2.
1. takts 3. kust.: pirkstgalos, rokas pie pleciem. Zīm. 3.
1. takts 4. kust.: pamatstājā, rokas nolaist. Zīm. 4.
2. takts 1. kust.: saraut kreiso kāju taisnā leņķī, rokas sānos. Zīm. 1.
2. takts 2. kust.: nolikt vietā, rokas nolaist. Zīm. 2.
2. takts 3. kust.: saraut labo kāju, rokas sānis. Zīm. 3.
2. takts 4. kust.: kāju nolikt, rokas nolaist. Zīm. 4.

P i e z ī m e : pirmās 8 taktis, t i k a i kāju kustības (1 reiz dziesmu).
Otrās 8 taktis — kājas un rokas.
Trešās 8 taktis — t i k a i kājas.

Es izkūlu kungu riju. 4 panti.
Vienu pantu spēlē, trīs — izpilda.

1. takts 1. kust.: rokas ar vēzienu priekšā un tūlīt lejā. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: rokas ar vēzienu sānis augšā kopā. Zīm. 2.
2. takts 3. kust.: rokas ar vēzienu sānis lejā priekšā. Zīm. 1.
2. takts 4. kust.: rokas ar vēzienu sānis augšā kopā. Zīm. 2.

3. takts 5. kust.: rokas aiz pakauša, elkoņi izvērsti, ķermeni liekt 4 reizes uz kreiso pusi. Zīm. 5—8.
3. takts 6. kust.: rokas aiz pakauša, elkoņi izvērsti, ķermeni liekt 4 reizes uz kreiso pusi. Zīm. 5—8.
3. takts 7. kust.: rokas aiz pakauša, elkoņi izvērsti, ķermeni liekt 4 reizes uz kreiso pusi. Zīm. 5—8.
3. takts 8. kust.: rokas aiz pakauša, elkoņi izvērsti, ķermeni liekt 4 reizes uz kreiso pusi. Zīm. 5—8.

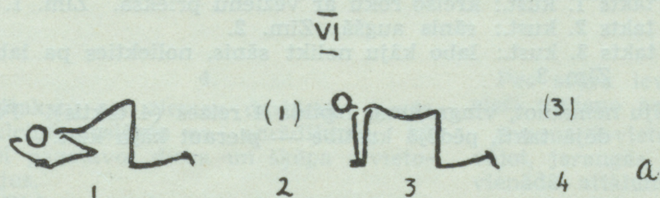
PĀREJAS STĀVOKLIS

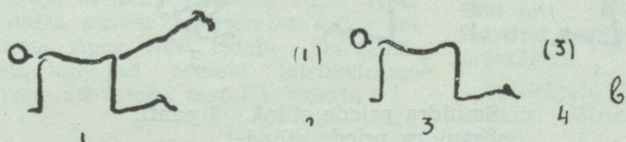
Brālīts savu īstu māsu. 3 panti.
Brālīts savu īstu māsu
Liepu lejā audzināj'.

Pārejas stāvoklis: visi dzied pirmo pantu. Līdz 5. taktij dzied kājās stāvot, rokas gar sāniem; piekto takti sākot, pagriežas uz kreiso pusi; 6. taktī — tupus, rokas starp ceļiem; 7. taktī — četrrāpus, labās rokas plauksta uz kreisās; 8. takti izturēt.

VI

1. takts 1. kust.: saliekt elkoņus. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: izturēt. Zīm. 1.
2. takts 3. kust.: stiept elkoņus. Zīm.3.
2. takts 4. kust.: izturēt. Zīm. 3.
2 reizes. (2 taktis).

3. takts 1. kust.: atstiept kreiso kāju.
3. takts 2. kust.: izturēt.
3. takts 3. kust.: pielikt.
3. takts 4. kust.: izturēt. 2 reizes. (2 taktis).
Pie 4. takts atstiept kāju. To pašu otrreiz.

PĀREJAS STĀVOKLIS

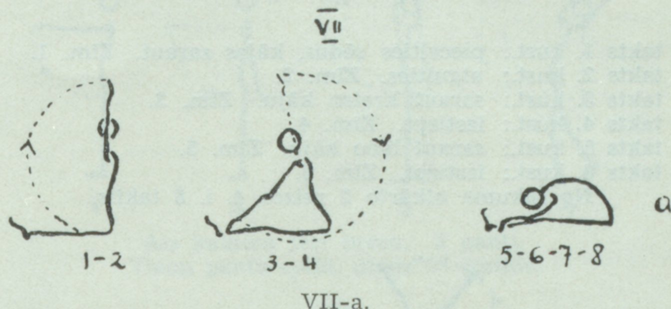

Trīs sudraba upes tek. 5 pantus.

Trīs sudraba upes tek,
Upes tek.
Tek gar brāļa pagalmiņu,
Pagalmiņ'.

Pirmo pantu dziedāt. Dziesmu sākot, no rāpus stāvokļa pāriet uz ceļiem. (Zīm.1.). Šādā stāvoklī dziedāt līdz 5. taktij. Piekto takti sākot, (pie vārdiem: «Tek gar brāļa . . .» pirmās rindas nosēžas kreisā pusē (zīm. 2.), pagriežoties ar seju uz skatītājiem. 6. takti izturēt, 7. (pie vārda «pagalmiem» otra atkārtojuma) taktī izstiept kājas uz priekšu. (Zīm. 3.).

VII

VII-a.

1. takts 1. kust.:
1. takts 2. kust.: celt rokas priekšā augšā. Zīm. 1.—2.
2. takts 3. kust.:
2. takts 4. kust.: sānis nolaist līdz kāju potītēm, ķermenis viegli liecas uz priekšu. Zīm. 3.—4.
3. takts 5. kust.: rokas pie potītēm, galvu sit pie ceļiem (rāvieniem). Zīm. 5., 6., 7., 8.
3. takts 6. kust.: rokas pie potītēm, galvu sit pie ceļiem (rāvieniem). Zīm. 5., 6., 7., 8.
4. takts 7. kust.: rokas pie potītēm, galvu sit pie ceļiem (rāvieniem). Zīm. 5., 6., 7., 8.
4. takts 8. kust.: rokas pie potītēm, galvu sit pie ceļiem (rāvieniem). Zīm. 5., 6., 7., 8.

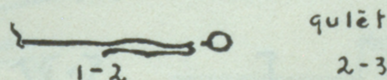
Vingrojumu atkārto 4 reizes = 2 reizes dziesma. Atkārtojot dziesmu trešo reizi, vingrojums mainās.

1. takts 1. kust.:
1. takts 2. kust.: celt rokas priekšā augšā kā pirmo reizi. Zīm. 1.
2. takts 3. kust.:
2. takts 4. kust.: nolaist tikai līdz stāvoklim: rokas sānus. Zīm. 2.
3. takts 5. kust.:
3. takts 6. kust.:
4. takts 7. kust.: rokas rāvieniem sānis atpakaļ.
4. takts 8. kust.: Zīm. 3., 4., 5., 6., 7., 8.

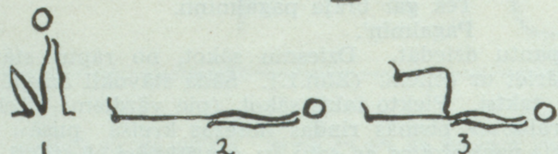
Piezīme: Pie nākamā viens, tas ir, pie 5. takts, rokas nolaiž sānis lejā priekšā, augšā. Roku kustības plūstošas, rāvieni asi. Pēdējo vingrojumu izpilda 16 taktīs = 2 reizes dziesma.

PĀREJAS STĀVOKLIS

Kur tad tu nu biji, āzīti manu? 3 panti.
Kur tad tu nu biji, āzīti manu?
Kur tad tu nu biji, āzīti manu?
Sudmalāsi, sudmalāsi, kundziņi manu.
Sudmalāsi, sudmalāsi, kundziņi manu.

1. pantu dzied sēdot, kājas uz priekšu. Piedziedājumu dziedot pirmo reizi, pie vārdiem «kundziņi manu», sēdus pagriežas pa kreisi. Pie «kundziņi manu» atkārtojuma, nogulstas uz muguras.

(2) (3) (2) *a*
4 5 6

1. takts 1. kust.: piecelties sēdus, kājas saraut. Zīm. 1.
2. takts 2. kust.: atgulties. Zīm. 2.
3. takts 3. kust.: saraut kreiso kāju. Zīm. 3.
3. takts 4. kust.: izstiept. Zīm. 4.
4. takts 5. kust.: saraut labo kāju. Zīm. 5.
4. takts 6. kust.: izstiept. Zīm. 6.

No sākuma atkārto 2 reizes, t. i. 8 taktis.

Tālāk: pie piedziedājuma «sudmalāsi».

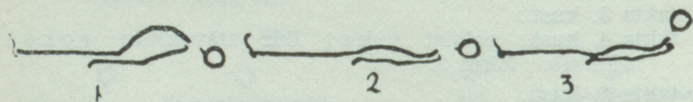
(Piedziedājumu visiem dziedāt līdz.)

1. takts 1. kust.:
1. takts 2. kust.:
2. takts 3. kust.:
2. takts 4. kust.:
} pacelt kreiso roku, tad labo; vienu gar otru kustina (kā šķēres) 8 reizes, t. i. uz katru $^1/_8$ kustība. Zīm. 1.—2.

3. takts 5. kust.:
3. takts 6. kust.:
4. takts 7. kust.:
} nolaiž uzreiz rokas uz grīdas, augšā galva starp rokām un iztur; pie dziesmas atkārtojuma. Zīm. 3.—4.

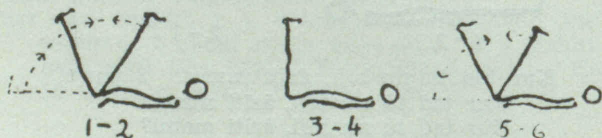
4. takts 8. kust.: tādā pat veidā, tikai no augšas, rokas novada līdz vietai.

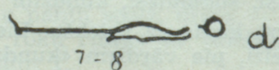
VIII-c.

(2) *c*
4

Dziesmu atkārtojot:
1. takts 1. un 2. kust.: izcelt krūtis uz augšu. Zīm. 1.
2. takts 3. un 4. kust.: nolaist. Zīm. 2.
3. takts 5. un 6. kust.: saliekt pēdas un pacelt galvu. Zīm. 3.
4. takts 7. un 8. kust.: nolaist galvu, stiept pēdas.

(Piedziedājumu visiem dziedāt līdz.)

d.

Kājas vienu gar otru kustinot, celt augšā, sākt ar kreiso — (tāpat kā rokas). Zīm.1.—2.
3. un 4. takti izturēt. Zīm.3.—4.
5. un 6. taktī kājas nolaist. Zīm. 5.—6.
7. un 8. taktī izturēt. Zīm. 7.—8.

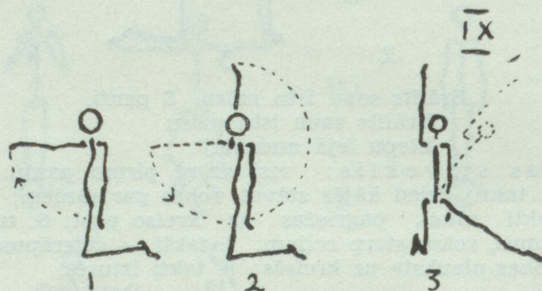
PĀREJAS STĀVOKLIS

Čuči, mana līgaviņa. 3 panti.

Čuči, mana līgaviņa,
Uz manāmi rociņāmi.
Čuči, mana līgaviņa,
Uz manāmi rociņām.

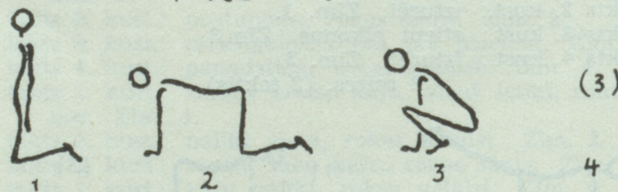
Guļot uz muguras dziedāt pirmo pantu. Piekto takti sākot (pie «čuči, mana» atkārtojuma), piecelties sēdus (zīm. 1.), 6. taktī (pie «līgaviņa» atkārtojuma) pieraut kājas kreisā pusē (zīm. 2.), 7. taktī (pie «uz manāmi» atkārtojuma) uz ceļiem pret skatītājiem (zīm.3.); 8. takti izturēt.

1. takts 1. kust.: kreiso roku ar vēzienu priekšā. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: sānis augšā. Zīm. 2.
1. takts 3. kust.: labo kāju nolikt sānis, noliekties pa labi. Zīm. 3.

Kāju nemainot, vingrojumu izpilda 4 reizes (4 taktis). Pēdējā taktī, pēdējā kustība — pieraut kāju klāt.

PĀREJAS STĀVOKLIS

Smuidra priede siliņā. 3 panti.

Smuidra priede siliņā-i,
Daiļa meita māmiņai-i,
Aijā, rallallā, daiļa meita māmiņai!

Pirmo pantu dziedāt. 5. taktī (pie vārdiem «aijā...») četrrāpus (zīm. 2.), 6. takti izturēt; 7. taktī (pie vārdiem «aijajā...») tupus (zīm. 3.); 8. takti izturēt.

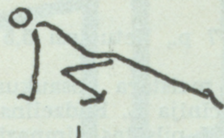
X

LABĀ (1) KĀJA (2) *a*
3 4

X-a.

1. takts 1. kust.: izlikt kreiso kāju sānis. Zīm. 1.
1. takts 2. kust.: pielikt. Zīm. 2.
2. takts 3.kust.: izlikt labo kāju sānis. Zīm. 1.
2. takts 4. kust.: pielikt. Zīm. 2.
atkārto 2 reizes (4 taktis).

b.

5. takts 1. kust.: atspert kreiso kāju. Zīm. 1.
5. takts 2. kust.: atspert labo kāju. Zīm. 1.
6. takts 3. kust.: atspert kreiso kāju. Zīm. 1.
6. takts 4. kust.: atspert labo kāju. Zīm. 1.
7. takts 5. kust.: atspert kreiso kāju.
7. takts 6. kust.: atspert labo kāju.
8. pielikt labo kāju.

Dziesmas atkārtojumā, pēdējā taktī piecelties stāvus.

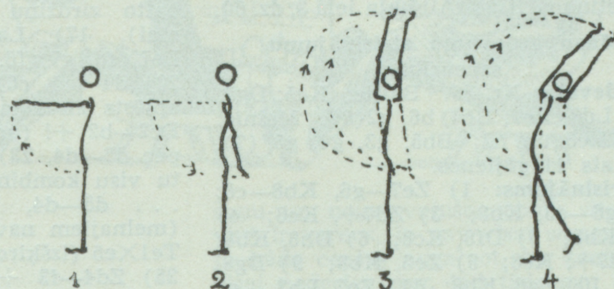
Teci, teci, kumeliņi. 5 panti.
Vienu pantu spēlē, četrus — izpilda.

XI-a.

1. takts 1. kust.: ķermenis liekts uz priekšu, rokas krusto. Zīm. 1., 2.
1. takts 2. kust.: rokas sit atpakaļ. Zīm. 3.
Atkārto vingrojumu 4 reizes (4 takts).

b.

Pustupiens un kāju saraušana bez roku kustībām. Skat. vingr. IV-b, atkārto 4 takts.

Aiz kalniņa jēri brēca. 3 panti.
Vienu pantu spēlē, divus — izpilda.

XII

1. pantu tikai roku kustības, 2. pantu — rokas un kājas kopā.
1. kustība: rokas ar vēzienu priekšā. (Zīm. 1.).
2. kustība: rokas ar vēzienu lejā. (Zīm. 2.).
3. kustība: rokas ar vēzienu augšā. (Zīm. 3.).
2. panta, pie rokas augšā, atspert kreiso kāju atpakaļ, otrreiz labo kāju. (Zīm. 4.).

Pirmos piecus, 11. un 12. vingrojumus atkārto. Pie kam «Stādīju ieviņu» pirmo pantu nedzied, bet noklausās.

J. Molovka,
15. L. a. p. fiz. audz. instruktors

Ziemas darbi sporta pulciņā

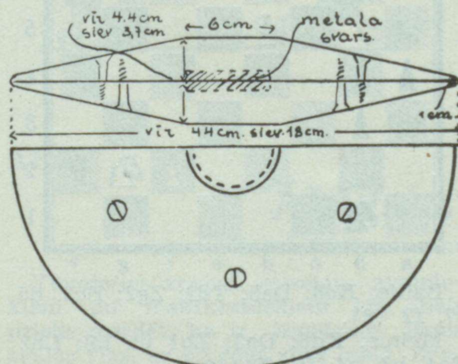
(Beigas.)

4.

Rakstu par ziemas darbiem sporta pulciņā noslēgšu ar norādījumu, kā vēl pagatavot diska un šķēpa atvietotājus.

Disku pagatavo no 2 gab., 2,5 cm. biezām dēļu ripām.

Ripu pagatavošanai ieteicams izvēlēties sīkstāku koku: bērzu, kļavu, vīksnu. v. c. Ripas saliek kopā un ar ēveles un vīles palīdzību izveido diska ārējo formu. Pēc tam ripas atver un daļas nosver un pareiza svara iegūšanai ripas vidū izdobj padziļinājumu, kur tad ievieto iztrūkstošam svaram atbilstošu metalla gabalu.

31. zīm.

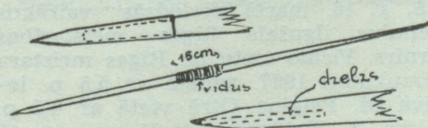
Pēc svara ievietošanas, abas ripas cieši savieno ar skrūvēm.

Svaru ievietojot un skrūves skrūvējot, jaraugās, lai tās atrastos visas vienādā attālumā no ripu vidus. Pagatavoto disku pārklāj ar pernicu vai nokrāso.

Šķēpa pagatavošana neprasa lielas pūles.

Vienkāršāku šķēpu pagatavo no taisnas lazdas kārtiņas, vīriešiem — 2,60 mtr., sievietēm 2,20 mtr. garu. Kārtiņu nogludina un nodrāž smailu priekšgalu.

Priekšgalā jāuzmauc pareiza šķēpa uzgalis. Vīriešu šķēpa svars — 800 grami.

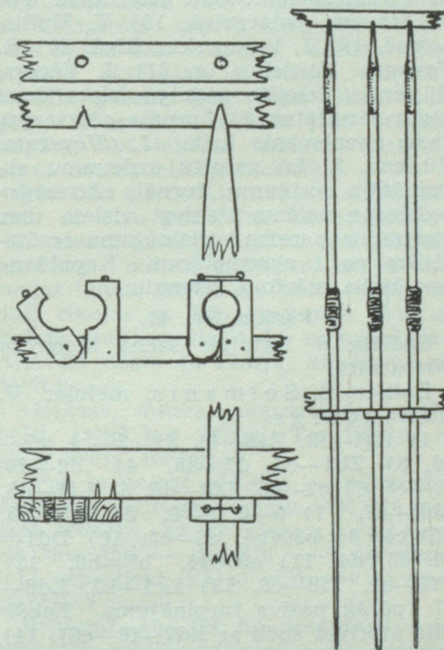

32. zīm.

Pēc šādas kārtiņas apstrādāšanas ir izveidojies šķēps. Svirojot šķēpu uz pirksta, atrod viduspunktu.

Šķēpa vidu notin ar 4 milimetrus resnu auklu, 7—8 cm. uz katru pusi no viduspunkta.

Šķēpu uzglabāšanai ieteicams pagatavot attiecīgu šķēpu uzglabāšanas ierīcīti, kurā šķēpus iespējams novietot stateniski (skat. 33. zīm.).

33. zīm.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Mūsu uzdevumu atrisinājumu sacensība.

Uzdevums Nr. 25. Baltie: Kc5; Dg8; Td6; Ld5; Ze7; Bb4, b6, g2(8). Melnie: Kb8; Le8 un h2; Bb5, g3, g4, g5 (7). Pašmats 11 gājienos.

Atrisinājums: 1) Ze7—g6, Kb8—c8; 2) Zg6—e5, Kb8; 3) Zd7+, Kc8; 4) Zf6, Kb8; 5) Df8, Kc8; 6) Dh8, Kb8; 7) Zd7+, Kc8; 8) Ze5, Kb8; 9) Dg8, Kc8; 10) Zg6, Kb8; 11) Ze7, Lh2—g1 mat.

Uzdevums Nr. 26. Baltie: Kb7; De8; Ld6; Za7 un f4; Bc6, d2, d3, g2(9). Melnie: Kd4; La5; Za3; Be6, f5, f7, g7 (7). Mats četros gājienos.

Atrisinājums: 1) De8—d8 (bez draudņa, nogaidot), La5×d2 (vai Lb6, b4) 2) Za7—b5 +, Za3× b5 3) Da8—a1 +, ka grib 4) Dg1 resp. Da7 mat. 1) . . . e6—e5 2) Ld6—c5 +, K×c5 3) Df8 +, Kd4 4) Dd6 mat. 1) . . . f7—f6 2) Lc5 + Ke5 3) Db8 +, Lc7 4) D×c7 mat. 1 . . . g7—g6 (g5) 2) Dh8 +, f7—f6 3) D×f6 +, e6—e5 4) D×e5 mat. Līdz noteiktam termiņam iesūtīti pavisam 93 atrisinājumu mēģinājumi, starp kuŗiem ir 21 pilnīgi pareizs un izsmeļošs abu uzdevumu atrisinājums. Pēdējos iesūtījuši: 1) A. Cintiņš, Jēkabpilī, 2) J. Ciska, Litenē, 3) A. Einrāts, Rīgā, 4) Valdis Freijs, Rīgā, 5) V. Indulēns, Rīgā, 6) 15 g. v. Fr. Kažmīrs, Kalvenes pag. Smildziņos, 7) Kārlis Kints, Dzērves Driegās (Aizp. apr.), 8) E. Krauklis, Zilānos, 9) Fr. Lūsis, Zantē, 10) G. Marks, Liepājā, 11) V. Meirāns, Kalnājos, 12) J. Nēlius, Rīgā, 13) J. Pichors, Rīgā, 14) Kārlis Pumpītis, Rīgā, 15) M. Robēns, Taurkalnes pag. Vagāros, 16) K. Rūniks, Robežniekos, caur Aizvīķiem, 17) A. Štāvers, Salacgrīvā, 18) V. Upītis, Litenē, 19) J. Vainovskis, Rīgā, 20) R. Vanags, Nordeķos un 21) J. Vēvers, Rūjienā. Izsolīto godalgu izloze deva šādus rezultātus: 1) Žurnāla «Aizsargs» gada abonements krita J. Vēveram, Rūjiena, 2) lai paceltu uzdevumu atrisinātāju rosīgumu, žurnāla «Aizsargs» redakcija nolēma izsniegt visiem bez izņēmuma pareizo atrisinājumu iesūtītājiem pa 1 eksemplāram Kapablankas šacha mācības grāmatu.

Partija Nr. 42.

Spēlēta 6. Latvijas šacha kongresa virsturnīrā.

Baltie: Ž. Solmanis; melnie: V. Rozenbergs.

1) Zg1—f3, Zg8—f6, 2) c2—c4, e7—e6, 3) Zb1—c3, d7—d5, 4) d2—d4, c7—c6, 5) e2—e3, Lf8—d6, 6) Lf1—d3, Zb8—d7, 7) 0—0, 0—0, 8) b2—b3, d5×c4, 9) b3×b4, e6—e5, 10) Dd1—c2, e5×d4, 11) e3×d4, h7—h6, 12) Tf1—e1, Tf8—e8, 13) Lc1—b2, Ld6—c7 (pārāk pasīvs turpinājums. Labāk bija atbrīvot spēli ar Zd7—f8—e6), 14) Te1×e8+Zf6×e8, 15) Ta1—e1, Ze8—f6, 16) Lb2—a3, Zd7—f8 (šinī vietā zirdziņa gājiens, zināms, nav labs; daudz stiprāk bija Lc7—a5, lai saistītu balto zirdziņu un atbrīvotu ceļu dāmai), 17) La3—e7, Dd8—d7, 18) Le7×f6, g7×f6, 19) Zc3—e4, Kg8—g7, 20) d4—d5, c6×d5, 21) Ze4×f6! (labi aplēsts zirdziņa upuris), Kg7×f6, 22) Dc2—b2 +! (nepareizi būtu Dc3 +, jo pēc d5—d4, 23) Z×d4 mēlnie atspēkotu visu kombināciju ar Lc7—a5), 22) . . . d5—d4, 23) Zf3×d4, Lc7—e5 (melnajiem nav nekā labāka), 24) Te1×e5 (izšķirošais trieciens) Kf6×e5, 25) Zd4—f3 +, Ke5—d6, 26) Dc3—e5 +, Kd6—c6, 27) Zf3—d4 +, Kc6—b6, 28) c4—c5 +. Melnie padevās.

Partija Nr. 43.

Spēlēta kongresa meistarturnīrā.

Baltie: Fr. Apšenieks; mēlnie: V. Petrovs.

1) d2—d4, d7—d5, 2) Zg1—f3, Zg8—f6, 3) c2—c4, c7—c6, 4) e2—e3, Lc8—f5, 5) c4×d5, c6×d5, 6) Zb1—c3, e7—e6, 7) Dd1—b3, Dd8—c8, 8) Lc1—d2, Zb8—c6, 9) Ta1—c1, Zf6—d7 (šis gājiens vērsts pret Zf3—e5), 10) Zf3—h4, Lf5—g6, 11) Zh4×g6, h7×g6, 12) e3—e4 (dūšīgajam pieder pasaule. Bandinieka ziedojumu melnie varēja arī pieņemt, iegūstot pēc 12 . . . Zc6×d4, 13) Da4, Zc6, 14) e×d5, Zb6! 15) Db3, e×d5, 16) Z×de6+, 17) Ze3, labāk attīstītu spēli) d5×e4, 13) Zc3×e4, Lf8—e7, 14) Ld2—g5! (ļoti asi spēlēts!), 14) . . . Le7×g5? (nesaprotama kļūda. Melno spēle arī pēc Zd7—f6, 15) Lg5×f6, g7×f6, 16) Lb5 nebija apskaužama, tomēr tiešs zaudējums, par piem. pēc Dc7 vēl nav saskatāms), 15) Ze4—d6 + Ke8—d8, 16) Zd6×f7 +, Kd8—e7, 17) Zf7×g5, Zd7—f6, 18) Db3—a3 +, Ke7—e8, 19) Lf1—d3, Th8—h6, 20) 0—0, Dc8—c7, 21) f2—f4, Dc7—d7, 22) Zg5×e6, Ke8—f7, 23) Ld3—c4, Zf6—d5, 24) Da3—c5, Zc6—e7, 25) Ze6—c7, Ta8—d8, 26) Tc1—e1, Th6—h5, 27) Te1×e7 +! Dd7×e7, 28) Zc7×d5, De7×c5, 29) d4×c5, Kf7—f8, 30) Tf1—d1, Th5—f5, 31) b2—b4, Tf5×f4, 32) Zd5×f4, Td8×d1 +, 33) Kg1—f2, g6—g5, 34) Zf4—e6 +, Kf8—e7, 35) Lc4—b3, Td1—d2 +, 36) Kf2—f1, a7—a6, 37) Ze6×g7, Ke7—f6, 38) Zg7—e8 +, Kf6—e5, 39) Ze8—d6 un baltie uzvarēja.

Šacha ziņas.

Š. g. 16. martā noslēdzās vairākus mēnešus ilgušais Rīgas meistarības turnīrs. Pirmo vietu un Rīgas meistara nosaukumu 1937. gadam ar 5,5 p. ieguva M. Feigins. Otrā vietā ar 4,5 p. palika A. Koblencs, trešā un ceturtā T. Bergs un E. Gīze ar ik 4 p.

Laikā no 15. līdz 18. martam Rīgā notika pirmā Baltijas valstu studentu šacha olimpiāde. Tā nobeidzās ar Latvijas spožu uzvaru, kuŗa, pārvarot visus savus pretiniekus, ar 10,5 p. izcīnīja pirmo vietu, līdz ar to iegūstot savā īpašumā Rīgas pilsētas valdes ziedoto lielo sudraba kausu. Somu komanda sasniedza 7 p., lietuvieši 5,5 p. un igauņi 1 p.

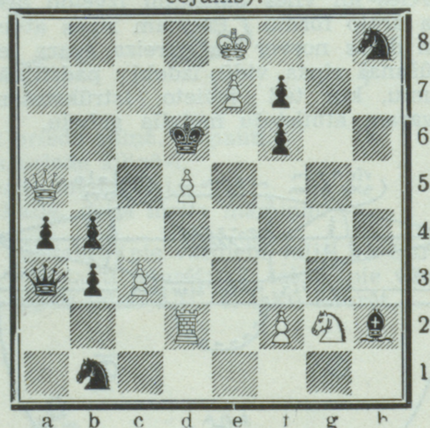
Rīgas ātrspēles meistara nosaukumu tekošam gadam izcīnīja L. Endzelīns.

Š. g. 24. martā I pilsētas ģimnazijā, Rīgā, atklāja Latvijas šacha savienības rīkoto sesto Latvijas šacha kongresu. Tas bija savienots ar šādiem turnīriem: 1) Latvijas čempiona tituļa izcīņas turnīru, kuŗā piedalījās mūsu meistari V. Petrovs, Fr. Apšenieks un M. Feigins, 2) virsturnīru ar 28 dalībniekiem (2 grupas pa 14 spēlētājiem), 3) blakus turnīru ar 16 spēlētājiem un 4) dāmu turnīru, kādu Latvijā izcīna pirmo reizi, ar 10 dalībniecēm. Šo turnīru rezultāti bija šādi:

Pirmo vietu meistarturnīrā un čempiona nosaukumu 1937. gadam izcīnīja V. Petrovs ar 5 p., otro Fr. Apšenieks ar 4 p. un trešā vietā palika M. Feigins ar 3 p. Virsturnīrā, I grupā 1. un 2. vietā ierindojās K. Ozols un T. Bergs. Papildcīņā vēl jānoskaidro, kuŗš būs šīs grupas uzvarētājs. Trešā vietā palika G. Bezručko ar 9 p. Otrā grupā uzvarēja Dr. V. R. Hāzenfuss ar 11 p. Otrais V. Mežgailis ar 9,5 p., trešais J. Frīde ar 8 p. Abi grupu uzvarētāji izcīnīs savā starpā maču dēļ jaunā Latvijas meistara nosaukuma, Blakus turnīrā kā pirmais sasniedza mērķi J. Teters ar 12, otrais M. Robs ar 11,5. Dāmu meistarturnīrā uzvarēja labākās spēlētājas M. Lauberte un E. Fogele, katra ar 8,5 p. Viņas izcīnīs papaldmaču, lai noskaidrotu, kuŗa no tām būs Latvijas meistare. — Šacha savienības gada sapulcē par savienības priekšsēdētāju no jauna ievēlēja advokātu A. Melnbārdi. Sapulce nolēma nosūtīt pateicības telegramas valsts prezidentam Dr. K. Ulmanim un Ķemeŗu turnīra goda komitejas priekšsēdētājam, ārlietu ministram Munteram. Par šacha savienības goda biedru ievēlēja valsts kancelejas direktoru D. Rudzīti.

Uzdevums Nr. 31.

P. Ķeirāna un K. Bētiņa (pirmpublicējums).

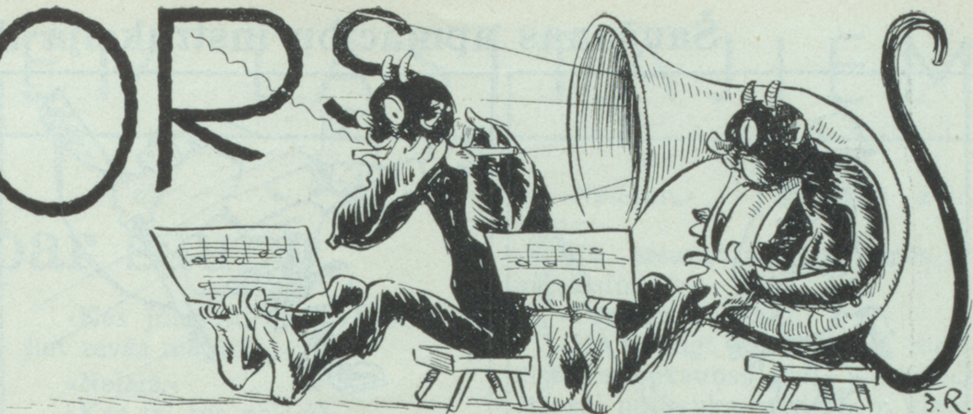

Baltie: Ke8; Da5; Td2; Zg2; Bc3, d5, e7, f2 (8).

Melnie: Kd6; Da3; Zb1 un h8; Lh2· Ba4, b3, b4, f6, f7 (10).

Mats trijos gājienos.

HUMORS

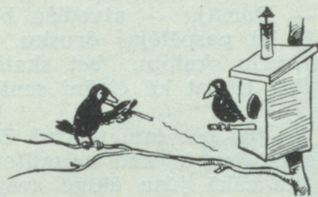

Ludvigs Šanteklers

Tā iet sulu mēnesī

Zilā aprīļa kronika.

Tik silta atkal pasaule,
Kad izkusuši sniegi;
Svelpj sievai mīlas romanci
Pie būŗa strazdiņš liegi.

Ar sulu spaini Janka nāk,
Kas Ainu mīl, nu briesmot';
Kad ierauga šo meiteni,
Tam sirds uzreiz sāk liesmot.

Skat, tur ar pati Aina nāk,
Tai Janka pasniedz spainīt':
«Dzeŗ bērza vīnu cik tik tīk,
Tu skaistā, maigā Ainīt!»

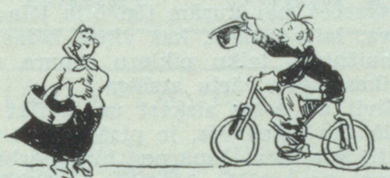
Bet Aina tikai knipi sit:
«Gaid vien, kad tev būs stopiņš!
Jo tā no spaiņa nodzerties
Var tik tavs sirmīts, lopiņš.»

«Re lepnā! Kurvīti man dod,»
Tā sirdās Janka sētā,
Kur vista skaļi kladzina:
«Nāk, nāk, man ola dēta!»

Pār pleciem bada pātaga,
Tāds kust no upes Vilis;
Iet kaķis pretī steidzīgi,
Lūdz zivtiņu kā svilis.

Uz miestu brauc it nadzīgi
Ar vellapēdu Jukums,
Pa ceļam meitu sveicina,
Kai vaigā dabīgs smukums.

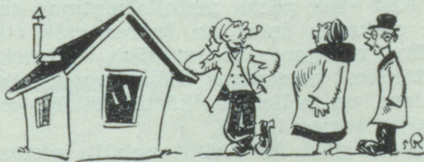

Ir pilsētnieki sajūt ar,
Ka pavasars iet spēkā,
Kad zēni sētā bumbas sit,
Kad leijerkastes brēkā.

Uz lombardiem kust kažoki,
Kas jāsargā no kodēm —
Šūn vieglus tērpus drēbnieki,
Darbs visām bukstiņbodēm.

Jau vasarnīcu saimnieki
Uz Rīgas viesiem gaida,
Jo tādi sulu mēnesī
Ar rokas naudām skraida.

Ačuks

Āķīgs zvejas rīks

(Ar veterinārfeldšera atļauju bildes zīmējis E. Rirdāns.)

Tuvojoties zvejas sezonai, zvejniekiem un makšķerniekiem būs liels prieks dzirdēt, ka ir izgudrots jauns zvejas rīks, ar ko raut zivis malā. Zvejas rīks ir ļoti āķīgs un līdz šim tāds vēl nav redzēts (vismaz raksta autors nav tādu redzējis).

No skata zvejas rīks ir ļoti jauks: glīts kāts, izturīga šņore klāt un metalla gabals ar āķiem galā. Sirdīgu suņu un nogatavojušos ābolu sitamais viņš ir varens, jo nav visai smags. Bet ja kāds cenšas apgalvot, ka zvejā tas visai noderīgs nav, tad tāds gan apzināti maldās. Šis zvejas ierocis var viss kas būt: ierocis pret suņiem, dār-

ga piemiņa no līgavas, ar viņu var upes gultni rēgulēt un bagarēt, bez tam vēl (ja kāds ir uz to noskaņots) ar viņu var arī sveša mantu sev piesavināt, kā piem. izžautu veļu, vistu, kas vadā cālīšus u. t. t. Un arī zvejas rīks tas ir lielisks, kas ķeŗ visu ko, kas tik gadās ceļā.

Autors pats nebūtu par tādu varenu zvejas rīku ne sapņojis, ne domājis, ne arī iegādājies; viņš nemaz nezinātu, ka tāds zvejas rīks ir pasaulē. Bet autora draugi tikām dziedāja slavas dziesmas āķīgajam zvejas rīkam, kamēr autors padevās gan.

Tirgotavā autors it kategoriski pieprasīja, lai viņam dod tādu zvejas rīku, ar kuŗu var rīkoties kā ar pātagu un kas ķeŗ visu.

Jā, tādu rīku parādīja gan. Pārdevējs tūliņ sāka rādīt, kā jārīkojas ar to. «Vispirms saņem kātu šitā rokā», viņš teica, «tad atkāpjas dažus soļus atpakaļ, atvēzējas un sviež ...» Tas metalla gabals, kas zvejas rīkam bija galā, svilpodams drāzās pāri veikala telpām, āķi iekērās dažādas kastiņas un tā iznāca milzīgs blarkšķis.

Pēc tam pārdevējs laida metalla gabalu uz otru pusi. Tur tas izmakšķerēja vienu putekļu lupatu. Vēl iztaisījis dažus niknus šņācienus ar vareno zvejas ierocī, pārdevējs teica: «Lūk, tā daži rīkojas ar šito zvejnieku prieku! Bet tā nevajaga darīt, kā es nupat darīju. Es tīšām to rādīju, kā nevajaga darīt.»

«Nekas», autors nopriecājās skaļā balsī, «viņš ķeŗ vareni. Tas tiešām ir āķīgs zvejas ierocis.»

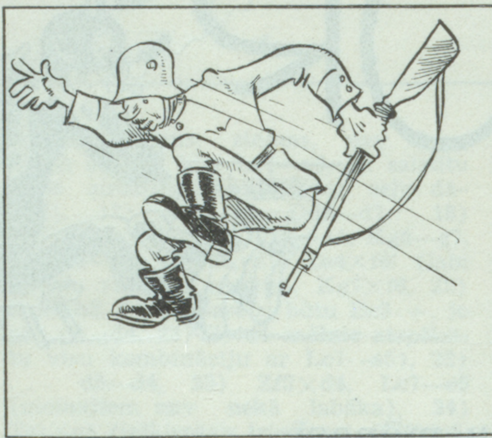
«Par to neesat bēdīgs!» — pārdevējs drošināja. «Un es domāju tā: ja jūs esat redzējis, kā ar viņu nevajaga rīkoties, tad — domāju — jūs gluži labi sapratīsat, kā ar viņu vajaga rīkoties.»

Brīnums, kas tur ko nesaprast! Autors gāja mājās, paaicināja savu tēvoci līdz, lai tas cilvēks noskatās, kā ar

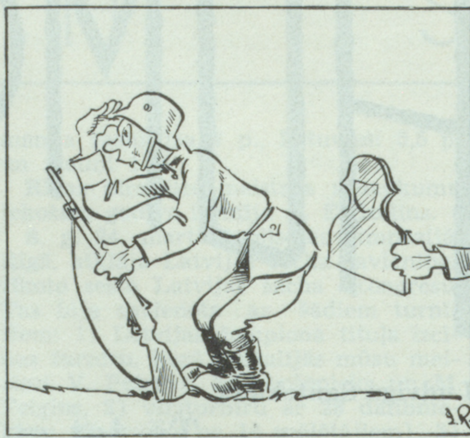
Šaušanas apmācību instrukcija illūstrācijās

60. lapp. Vispār trāpījumu novērtēšanā nevajaga lieku prasību, jo pārmērīgas prasības var strēlniekā radīt neuzticību savam ierocim.

55. lapp. Pāreja no mācības šaušanas uz kaujas šaušanu ar kaujas patronām ir ļoti liels lēciens.

19. lapp. Trenējot strēlnieku metšāvienā, jāparāda viņam mērķis sākumā no priekšas, tad no sāniem un beigās pat no muguras puses.

modernām štrumentēm zvejo, un čakliem soļiem devās uz ezermalu. Protams, tūliņ viens un otrs aplinkus ieminējās, ka šie arī labprāt ēstu zivis, bet neesot tās rocības — iegādāties tik modernus zvejas rīkus. Skaidrs, ka tādās reizēs ļoti viegli saprotams, ko tādi cilvēki grib. Viņi grib, lai tos arī pacienā zivīm. Vai to prieku viņiem liegt? Nekad nē, jo ir taču patīkami — darīt otram labu.

Kas pats ir makšķernieks, tas ļoti labi sapratīs, cik jauki justies ezermalā ar tādu āķīgu zvejas ieroci rokā. Tad cilvēkā mostas tāda kā lepnības apziņa, kā, sak: tūliņ es vilkšu zivis malā, cik tik lielas un smagas vien gribēšu.

Autora tēvocis, vecs cilvēks, nosēdās ezermalā, sakrāva pīpējamās lietas blakām un klusā bijībā saņēma rokas, bubinādams: «Ak tu pasaulīt, kas viss gan nav jāpieredz! Vai senāk to kāds varēja iedomāties, ka ļaudis sāks ar mašiņu spēku zivis vilkt malā? Vēlāk, pielūko vien, sāks vēžot arī ar mašiņu spēku.»

Metalla gabals aizgāja svilpodams ezerā. Vecais cilvēks ilgi pēc tam meklēja savu tabakmaku, un kad tas vēlāk ieraudzīja, ka viņa dārgumu velk no ezera — ilgi grozīja galvu, kaut gan neteica ne vārdu. Protams jau: vecs cilvēks, skolas nav baudījis — vai šis tā nu visu uzreiz var aptvert, kas pasaulē notiek?

Otrā sviedienā viņam pazuda cepure no galvas. Kampa gan abām rokām, taču stipri par vēlu. Pēcāk viņš saņēma gan to gluži slapju. Tad gan vecais noņūca: «Te kaut kas ir — māņi vai kādi ...» Un atgāja gabaliņu nost.

Ar āķīgo zvejas rīku bija tiešām prieks noņemties. Neviens sviediens nebija par tukšu: allaž šis vai tas nāca no ezera laukā. Dažureiz pat tādas importpreces, par kuŗām ilgi bija jālauza galva, lai saprastu, kas viņas tādas ir —muižnieku laiku piķieŗu cepure vai Jērikas mūŗu vārtu atslēga.

Zivij aiz astes aizķert un izvilkt to malā gan neizdevās, jo plašā ezerā tas grūti izdarāms. Jāpārnes bija darbība uz upi, tur seklāks ūdens — varbūt laimējas kas.

Pēc pirmā metiena ar āķīgo zvejas ieroci pāri krūmiem iznāca savāda saruna ar svešu sievieti, kas tur skaloja veļu. Vispirms viņa uz personībām nepārgāja, bet klaigāja tāpat vispārīgi.

Atvadījās no dzīves un sauca tāpat vien nebūtībā:

«Ei, kas te man tādas dzelzs cilpas met matos?»

Pēc garāka klusuma viņa atkal kliedza: «Ei, kur tas cilvēku kārējs ir, kas tīko mani kārt nost?»

Kad viņa pēcāk metalla zivtiņas galā saskatīja šņori un šņores galā cilvēku, tad gan viņa svaidījās visizmeklētākiem personīgas dabas apvainojumiem, un nelietīgā kārtā zākāja arī āķīgo zvejas ieroci.

Galu galā tas nebūt nebūtu vistrakākais. Par dažiem latiem sāpju naudas viņa apņēmās nebrēkt, bet gan godīgi atsvabināt āķi no auss. Trakākais sākās pēc tam.

Tiešām, kas to nezina, tam grūti iedomāties, ka tāda āķīga zvejas rīka galā var arī bērns uzķerties. Bet jāsaka, ka var gan. Sevišķi tad, ja viņš sēd ceļā, kur metalla gabalam jāvelkas pa zemi.

Tad gan svešā sieviete skaitīja vienā skaitīšanā: «Jel sakaunies ar', grēka gabal! Tikpat vien man to bērnu ir, kā šis te īkstītis, un to pašu šādi un tādi visādi ar dzelzu āķiem grib zagt nost. — Domāju — atvedīšu bērniņu upmalā, lai paspēlējas drusku, kamēr es pati veļu skaloju, bet skaties, ko šis ... Zog tikpat kā čigāni senāk cita bērnus.»

Nu, ko jūs pēc tam teiktu? Zināms, nepatīkami jau ir, kad neizglītota sieviete šitā zākā jūsu āķīgo zvejas ieroci, bet tomēr savā sirdī jūs uz viņu varat būt lepni: tas ķeŗ visu, ko vien savā priekšā redz un mana, kā veikls zaglis.

Bet ... ja jums šā vai tā ... teiksim ieskati vai mainās par lepnu zvejas rīku — jūs varat viņu izlietot arī praktiski: to spoli, kas pie zvejas rīka, to jūs varat uzdāvināt kādai tantai par ratiņa spoli, uz āķiem varat kārt zābakus un šlipses, bet kātu ar šņori uzdāviniet kādam par pātagu. Jūs re-

dzēsat, cik viņš priecīgs būs par tādu pātagu: tur iznāk šņores, ko vezumu pārsiet, ko jēram kājas sasiet (ja tirgū brauc) un vēl ko zirgam uzšaut. Kā redzat paši — tas ir universāls zvejas rīks, ko var izlietot visādi.

Ilggadīga prakse.

— Savādi! Jūs neesiet miesnieks, bet ziniet visu dzīvnieku un mājputnu cenas!

— Es, redziet, jau ilgus gadus vadu auto.

Māņticīgā.

— Tā tad, Emīlij, 13. maijā mūsu šķiršanās prāva.

— Trīspadsmitā? Tas ir aizdomīgs skaitlis. Tu redzēsi, — mēs kādreiz atkal apprecēsimies!

Skaidrs pierādījums.

— Pēterīt, tu ar savām palaidnībām palieci neciešams. Tevis dēļ es dabūšu sirmus matus.

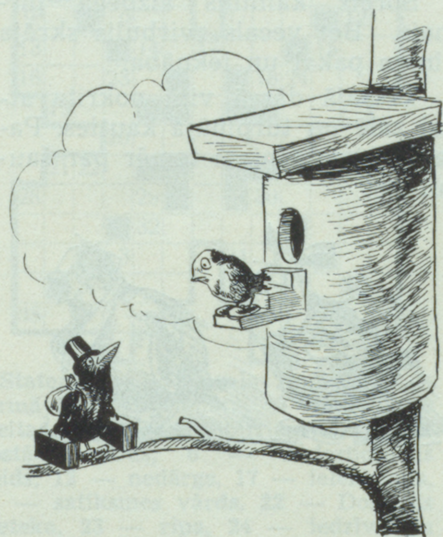
Tad tu, māmiņ, savā bērnībā arī daudz palaidnības esi darījusi, jo vecai mātei galva pavisam balta.

Jūlijs Krūmiņš

Pasaule par šauru

Pavasara diena. Silts. Dārzā čivina putni — strazdi un zvirbuļi. Tiem darba pilnas rokas: jātaisa ligzdas, jāieriko mājvietas. Viņi ņemas čalatīdami, strazdi pa strazdiski, zvirbuļi pa zvirbuliski. Bet savā starpā saprotas vieni ar otriem.

Zvirbuļu saime ierīkojusies strazda pērnajā būrītī. No siltajām zemēm atlaižas būrīša vecie saimnieki.

«Ejiet ārā!» — zvirbuļiem saka strazdi.

«Neiesim,» — atbild zvirbuļi.

«Ejiet, ejiet, mums jātaisa ligzdas, jādēj olas, jāperē mazie strazdiņi.»

«Neiesim, mums pašiem jātaisa ligzdas, pašiem jādēj olas, pašiem jāperē mazie zvirbulēni.»

«Bet tās taču mūsu mājas, pagājušā vasarā mēs viņas ierīkojām.»

«Ak tā? Bet kāpēc skrējāt rudenī projām no savām mājām? Kāpēc nepalikāt savās mājās? Kāpēc mēs palikām cauru ziemu un salām zobus klabinādami?»

«Nu, nerunājiet tik daudz, ejiet projām uz pažobelēm, uz jumta paspārni, tur jūsu mājas.»

«Neiesim!»

«Tā ir nekaunība,» — pukojas strazda sieva.

Salaidās strazda kaimiņi — citi strazdi:

«Kas jums tur ir, kāpēc neejiet savās mājās?»

«Nelaiž.»

«Kas ta' jūs nelaiž?»

«Zvirbuļi. Sagājuši mūsu mājās un neiet laukā.»

«Nu, tas tik vēl trūka!» — iesaucās dūšīgie kaimiņi, — «to mēs gribam redzēt!»

Viņi apstāja būrīti no visām pusēm un sauca:

«Ejiet ārā!»

«Neiesim,» — atbildēja zvirbuļi.

«Ja neiesiet ar godu, mēs izsviedīsim jūs.»

«Pamēģiniet tikai!»

«Hē, draugi, sanāciet nu, metīsim tos nekauņas ārā!» — sauca strazdi un bruka zvirbuļiem virsū.

«Palīgā!» — kliedza zvirbuļi un turējās dūšīgi pretī.

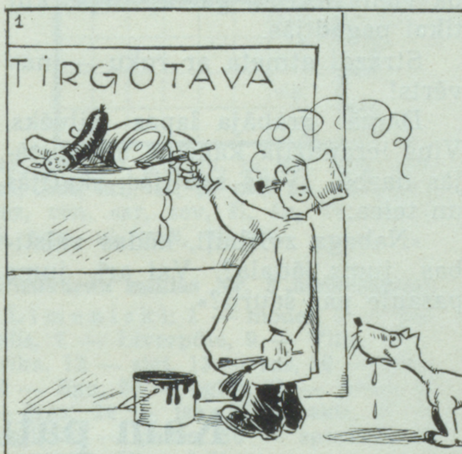
Strazdi bija stiprāki un izdzina zvirbuļus no būrīša.

Saplūkātām, izspūrušām spalvām aizlaidās zvirbuļi uz paspārni un sūdzēja savas bēdas citiem.

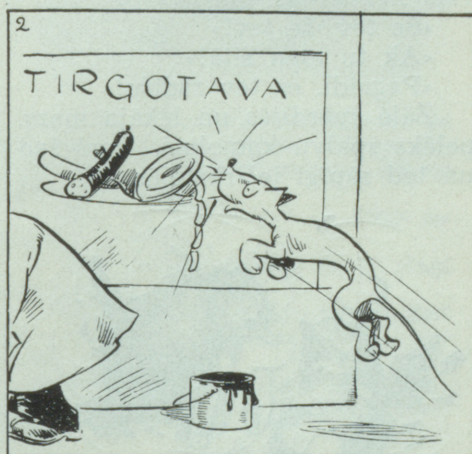
Zvirbuļa sievai nebija vaļas, bija jātaisa ligzda, bija jādomā

E. R.

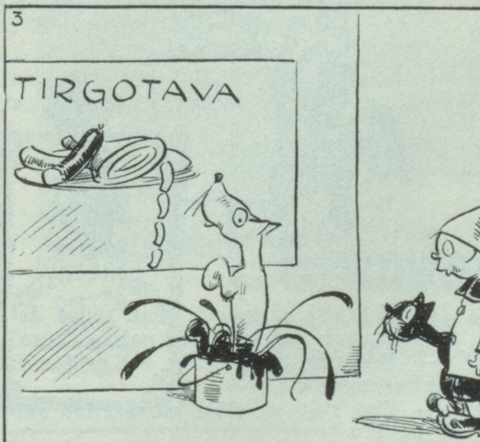
Raugi — Duksi gandrīz nepazīst draugi

Daiļkrāsotājs krāsas maisa,
Bodei izkārtni viņš taisa;
Duksis garām iet, tad stājas:
«Re, kur desas kaŗ pie mājas!»

Daiļkrāsotājs iet dzert tēju,
Tad jūt Duksis dziņu spēju
Kādu desas luņķi gūt,
Lai ar augstu lēkt ir grūt.

Klarks! Tā nograb krāsots skārds,
Tā kā varens pērkoņdārds.
Duksīts krāsu podā krīt,
Notašķīts tiek tūdalīt.

Jānīts, Ņuris nāk un prāto:
«Kas par zvēru gan tur kāto? . . .
Vai nav Duksis? Jā, patiesi!
Kur tāds krancots, Duksīt, skriesi?»

L. Š.

par mazajiem zvirbulēniem. Bet zvirbulis pats katru rītu aizlaidās dārzā, notupās uz zara, būrīša tuvumā, un nebeidza pukoties:

«Čivi, čivi, paši skrien projām svešā pasaulē, bet godīgus cilvēkus dzen ārā no mājām! Citu gadu es jūsu mājai ne virsū neskatīšos! Čivi, čivi!»

Atlaidās otrs zvirbulis.

«Ko tu pukojies, kaimiņ! Labāk skriesim uz pilsētu — smagajam ormaņam caurs maiss, graudi izbiruši uz ielas.»

«Kāpēc tu nenāci palīgā, kad es saucu?»

«Nedzirdēju.»

«Ak tā, tu nedzirdēji? Še tev!» — Un zvirbulis ieknāba kaimiņam galvā.

«Tu kausies?!» — Iesaucās kaimiņš un atknāba pretī.

Vārds pa vārdam, knābiens pa knābienam. Abi zvirbuļi ieknābās viens otram galvā, savijās kamolā un nokrita no zara zālē. Bet vaļā neatlaidās.

«Še tev, še tev!»

«Ak tu man šitā!»

«Pagaidi, es tev rādīšu!»

Zālē spārdījās un lēkāja mazs, pelēks spalvu kamoliņš, kuŗš šad un tad sāpīgi iečirkstējās.

Abi centās ieknābt viens otram sejā, trāpīt vārīgākā vietā. Brīžiem virspusē bija viens, brīžiem otrs. Kuŗš gulēja apakšā, tas aizmiedza acis. Saņēmis vārīgu knābienu, viņš rāvās augšā ar negantām dusmām un knāba otram.

Aizrāvušies kautiņā, viņi nedzirdēja un neredzēja neko, visa apkārtne bija zudusi. Viņiem bija tikai viena vienīga vēlēšanās — sāpīgāk ieknābt pretiniekam.

Dārzā ložņāja kaķi un uzglūnēja putniņiem. Bija ļoti jāuzmanās, bija tā sakot jātur acis rokā, lai izbēgtu kaķu nagiem.

No būrīša izlaidās strazdi un skatījās kautiņā.

«Skrej un šķir viņus laukā!» — sacīja strazda sieva.

«Lai kaujas, tie mūsu ienaidnieki,» — atbildēja strazds.

«Kā tu tā vari runāt! Viņi taču ir putni, un putniem jāaizstāv putns.»

Strazds nolaidās zālē.

«Vai jūs rimsaties!» — viņš sauca. — «Taisa tādu troksni, kā desmit piedzēruši!»

Bet pelēkais kamoliņš nedzirdēja nekā, spārdīdamies un lēkādams gandrīz uzlēca virsū strazdam. Strazds atlēca pie malas.

Zālē nolaidās vēl vairāki strazdi. Kopīgiem spēkiem viņi devās virsū kaušļiem.

Vecais zvirbulis pamanīja beidzot strazdus, atlaida kaimiņa galvu un aizskrēja. Bet kaimiņš devās viņam pakaļ un ieknāba.

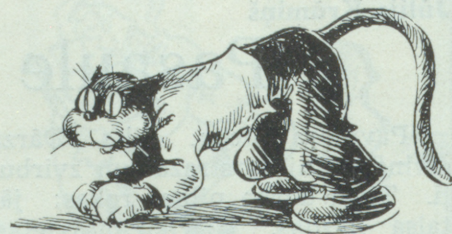
Abi nokrita atkal zālē un turpināja kauties. Nežēlīgi viņi knāba viens otram galvā, sejā, kur tikai pagadījās.

Strazdi atmeta ar roku — nav vērts!

Dārzā grābāja lapas cilvēks. Viņš ieraudzīja kaušļus un apstājās darbā. Viņš skatījās, skatījās un teica:

«Nabaga zvirbuļi, kādas valstības jums jādala? Vai arī jums pasaule par šauru?»

Gar dārza sētu līda raibs kaķis. Viņa zaļganās acis iezvērojās. Viņš pieplaka zemei un kustināja asti, gatavodamies lēcienam.

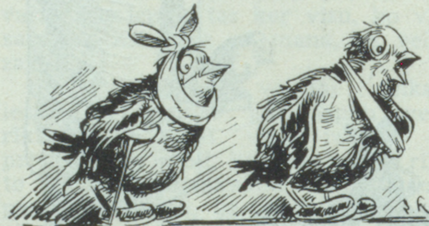

Bet pelēkais kamoliņš ne redzēja ko, ne dzirdēja. Viņš tikai spārdījās, lēkāja un sāpīgi čirkstēja.

Cilvēks pamanīja kaķi un aizdzina to. Tad gāja izšķirt kaušļus.

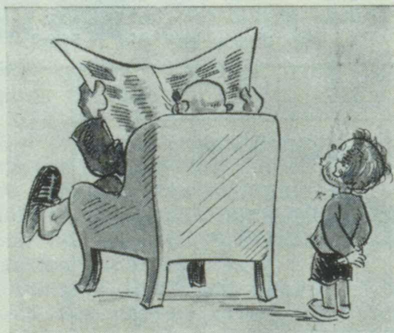
Šoreiz kaimiņš aizbēga pirmais. Bet vecais zvirbulis skrēja viņam pakaļ un ieknāba.

Trešajā dārzā viņi nokrita atkal zālē un turpināja kauties. Pasaule bija viņiem tomēr par šauru.

Kam patīk smieties

Mazais diplomāts.

— Tēt, vai tu nevari man iedot dažus santimus priekš kāda nabaga vīra?

— Protams, manu zēn. Kas tas ir par nabagu?

— Viņš stāv uz stūŗa un pārdod saldējumu.

Skolā.

Skolotājs: «Priekš kam mums ir maize?»

Anniņa: «Kul uttmēlēt tvietu!»

Apraksts.

Liels veikals ļaužu pārpildīts. Pie pārdevēja pienāk mazs zēns un jautā:

— Vai jūs, kungs, neesiet redzējis manu māmiņu?

— Tev māmiņa pazudusi? Nu, pasaki, kāda viņa izskatās.

— Nu... tāda dāma... bez tāda zēna kā es! Bez tāda zēna ar zilu mētelīti un brūnām kurpēm.

Mīkla

Kas tas ir: mazāk kā seši, bet vairāk kā četri un skrien pa Rīgu.

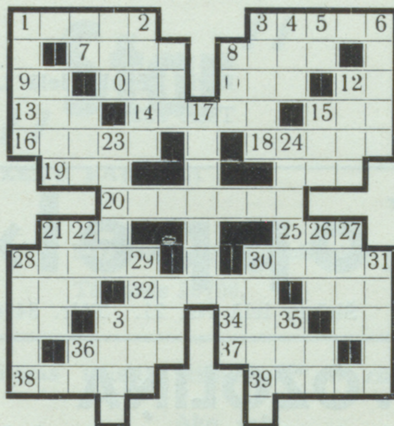
(Atbilde — printed upside down:) Atbilde: Tramvajs Nr. 5.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis J. ĶIKULIS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA», Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 6114

Krustvārdu mīkla Nr. 6

(M. V.)

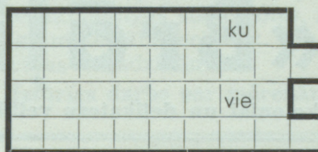
Stateniski: 1 — sala Anglijā, 2 — pirmā lasāmā grāmata, 3 — ūdens meitas, 4 — ezers Sibirijā, 5 — vietas apstākļu vārds, 6 — nodarbošanās veids, 12 — nedārgs, 17 — ielenkšana, 21 — satiksmes vārds, 22 — Donavas pieteka, 23 — ripa, 24 — iedzīvotāju šķira (Indijā), 26 — noma, 27 — vulkans Italijā, 28 — kūrorts Ziemeļitalijā, 29 — ēģiptiešu dieviete, 31 — nokrišņi, 35 — pilsēta Krievijā, 30 — pirmatnējs dzīvnieks, 33 — pilsēta Italijā.

Līmeniski: 1 — romiešu dieviete, 3 — mazgāšanās līdzeklis, 7 — sala Rietumindijā, 8 — pilsēta Francijā, 9 — darbības vārds 3. personā, 10 — vācu burta izruna, 11 — kantons Šveicē, 13 — vietas apstākļu vārds, 14 — zirgu pasuga, 15—saiklis, 16—elektrods, 18 — Ziemeļanglijas iedzīvotājs, 19 — inzekti, 20 — ļaundabīgs audzējs, 21 — jautājums, 25 — norādāmais vietnieku vārds daudzskaitlī, 28 — pilsēta Francijā, 30 — mēnesis, 32 — gada laiks, 33 — spāniski «upe», 34 — štrauss, 36 — kaitīgs inzekts, 37 — pārkalķojusies vulkaniska masa, 38 — zemes šaurums starp 2 jūrām, 39 — mūža mežs Sibirijas ziemeļos.

Zilbju mīkla Nr. 7.

(M. V.)

Ievietojot apakšējā figūrā sekojošās zilbes, dabūsim kādu Plūdoņa dzejoli:

bar, dro, gu, gu, ju, ja, ka, kad, kād, kat, Lat, lai, lat, ļi, mā, nā, nak, pār, reiz, ron, sar, sev, ši, šu, Tē, te, tī, rā, tum, vi, vels, vi, vie.

Krustvārdu mīklas Nr. 5 atrisinājums.

Līmeniski: 1 — modes, 5 — modelis, 7 — Liverpūle, 9 — Vilis, 10 — Erika, 12 — siet, 13 — ass, 16 — zutis, 19 — Egu, 20 — ogles, 21 — Arvis, 23 — āres, 24 — īsa, 26 — akti, 27 — angļi, 29 — pakts, 30 — sportists, 32 — aptieka, 33 — īrēts.

Stateniski: 2 — Odesa, 3 — der, 4 — elpes, 5 — milti, 6 — slīpi, 7 — lietuvēns, 8 — ekstarkts, 11 — aromāts, 14 — silts, 15 — krasi, 17 — SOS, 18 — osa, 22 — sakta, 25 — apiet, 28 — lopi, 31 — tie.

Neapķērība.

Jānis un Anna, abi blakus soļo pa ceļu no tirgus uz mājām. Jānim padusē dzīvs sivēns, otrā toveris. Pēkšņi Anna sāk skriet.

— Kas tad tev lēcies? — Jānis izbrīnējies iesaucas.

— Man uznāca bailes, ka tu mani nesāc bučot.

— Bet kā tad es to varu izdarīt, kad man vienā padusē sivēns, otrā — toveris?

— Man ienāca prātā, ka tu vari sivēnu nolikt zemē un uzlikt toveri virsū!

Ķīmija.

Ķīmijas eksamenā profesors jautā studentam, ko nozīmē formula As_2O_3.

— Vienu acumirkli, profesora kungs, man ir uz mēles.

— Tad ātri spļaujiet ārā: tas ir arseniks!

Izjukusi romantika.

Viņa: «Ak, kad nu mūsu laiva grimst, tad jāmirst mums abiem kopā!»
Viņš: «Nekā nebūs, es māku peldēt.»
Viņa: «Fuj, cik žēl!»

Skolā.

Skolotājs: «Jānīt, tu vakar nebiji skolā.»

«Jā, skolotāja kungs, mums vakar atradās mazs brālītis!»

«Nu labi, bet skaties, lai tas uz priekšu vairs nenotiktu!»

PADOMJU ANEKDOTI.

Izdevīgas derības.

Uzņēmējs: «Es esmu tikpat kā pārliecināts, ka jūs ēkas būvi nodosiet kādam no maniem sāncenšiem.»

Direktors: «Bet man liekas, ka šīs ēkas būvi nodos tieši jums. Varu par to pat derēt uz 100 červonciem!»

Gadījumu upuri.

— Es pastāvēju pie atvērta loga desmit minūtes un tamdēļ dabūju nogulēt uz gultas veselu nedēļu.

— Tas vēl ir maz! Es klubā pie kāršu galda pasēdēju tikai piecas minūtes, un dabūju nosēdēt veselu gadu pārmācības namā.

Radu būšana.

— Pacieties, Seņka, pašreiz pie mums darbā nevienu nepieņem. Stingri noliegts ... Bet drīz tiks dibināta jauna komisija lieku izdevumu apkarošanai, — tad, ne tikai kā tev, bet arī tavai sieviņai būs vieta.

Kasieri savā starpā.

— Es dzirdēju, ka tev pagājušā nedēļā bijis iztrūkums?

— Cst ... cst ... nākošā būs.

Divkāršojies.

Samtiņš iereibis atgriežas mājās. Uz ielas tas uzskrien virsū kādam gājējam.

— Vai tad jūs neredziet, kur iet, ja dienas laikā skrieniet citiem virsū.

— Tieši otrādi: es visu redzu pat dubulti.

— Kamdēļ tad jūs skrieniet man virsū?

— Es centos izsprausties starp jums abiem.

Saruna.

— Nu, kā tu dzīvo?
— Tā, starp debesīm un zemi ...
— Vārdu sakot — slikti?
— Nē. Esmu gaisa satiksmes lidotājs.

Pie ārsta.

— Sakiet, lūdzu, kā lai nodzīvoju ilgu mūžu?
— Jūs smēķējiet?
— Nē.
— Dzeŗiet?
—Nē.
— Un kā ar sievietēm?
— Neinteresē.
— Tad kāda nozīme jums dzīvot ilgu mūžu?

Kaimiņš.

— Apsūdzētais Krampīt, kur jūs dzīvojiet?
— Kur pagadās!
— Un jūs, Āķīt?
— Krampītim kaimiņos.

Neīsts.

Krusttēvs jādina Pēterīti uz ceļgala. Viņš jautā:
— Vai patīkami?
— Jā, krusttēv, bet vēl labāk man patīk jāt uz īsta ēzeļa!

Praktiska saimniece.

— Kundze, jūsu vīrs, nesot pudeles pagrabā, nokrita no trepēm un sasitās.
— Ak, šausmas! Kad? Nokāpjot vai uzkāpjot?
— Nokāpjot.
— Paldies Dievam! Pudeles bija tukšas.

Dzērāja filozofija.

Iereibušam gājējam nokrīt cepure. Viņš apstājas un, skatot cepuri, gudro:
— Tu nokriti. Labi. Ja es tevi gribēšu pacelt — pats nokritīšu, bet mani neviens nepacels, izņemot kārtībnieku. To es negribu. Tad labāk palieci tur, kur tu esi.

Nav viņa dabā.

— Es varu derēt, Jēkab, ka jūs smēķējiet manus cigārus.
— Atvainojos, kungs, bet derībās es nekad neielaižos.

Veikalā.

— Sakiet, vai jums ir amerikāņu tauki?
— Nē, mēs tirgojamies tikai ar cūku un vēršu taukiem.

Padoms.

— Es tikdaudz strādāju pie sava jaunā romāna, ka nemaz vairs nevaru gulēt.
— Jums pirms gulēt iešanas vajadzētu izlasīt uzrakstīto.

Pārskatīšanās.

— Atvainojiet, jaunkundz, jūsu zobu bakstāmais ir aizdedzies!

Labi, ka tā.

Drēbnieks klauvē pie durvīm:
— Es atnācu pie jums ar rēķinu ...
— Paldies Dievam! Un es domāju, ka jūs nākiet pēc naudas!

Gleznotāji savā starpā.

— Iedomājaties tikai, šodien pie manis jau pasūtīja divas ģīmetnes!
— Nu, redzi, ļaudis nemaz nav tik slikti, kā tu viņus glezno.

Saderināšanās.

— Vai tas taisnība, ka tavas trīs meitas ir jau saderinātas?
— Tā gluži nav, — tikai man vecākā meita pagājušā mēnesī bija saderinājusies trīs reizes.

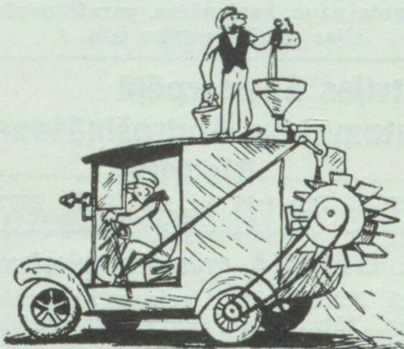
Vaļsirdība.

— Saki, vīriņ, vai tu tiešām neilgojies vairs pēc savas vecpuiša dzīves?
— Nepavisam. Man tā patīk ģimenes dzīve un, vaļsirdīgi sakot, ja tu šodien mani atstātu, es jau rīt precētu citu.

Laba partija.

— Saki, mīļā, vai manam līgavainim nav parādu?
— Nav, mīļā, nav. Jau sen viņam vairs neviens neuzticas.

Jaunākās konstrukcijas turbīnauto.

Iemesls.

— Kamdēļ tu Čaukstiņu nepieņēmi par savu līdzdalībnieku?

— Viņš kādreiz bija manas sievas saderinātais.

— Bet kāds tam sakrs ar veikalu?

— Man nav vajadzīgs veikala biedrs, kuŗš ir gudrāks par mani.

Visādi slikti.

— Kamdēļ tu nekad nebrauci taksometrā?

— Es nejūtos labi sēdot auto pakaļgalā.

— Bet tu vari sēdēt priekšā, blakus šoferam.

— Tad es redzu skaitītāju un jūtos vēl sliktāk.

Norunāts.

— Un tu eji ar tādu cilvēku dejot, kuŗš tevi uzlūdz rokas turot kabatās!

— Jā, es viņam teicu, ja viņš vēl reiz grib ar mani dejot, lai vispirms sasilda rokas, — jo man salst mugura.

No bērna mutes.

— Māmiņ, kāpēc tētim nav neviena mata uz galvas?

— Tāpēc, ka viņš ir ļoti gudrs un daudz domā.

— Bet kāpēc tad tev ir tik daudz matu?

Neskaidrs jautājums.

— Kā sauc šo romanci?

— Kuŗu? To, kuŗu izpildīja dziedātāja, vai to, kuŗu nospēlēja piānists?

Šāvēju ievērībai!

Līdz šim pie mums Latvijā nav bijis labas ieroču eļļas, kas pilnīgi apmierinātu šāvējus. Vai nu eļļa bija lietojama vienīgi ieroča tīrīšanai un to stobrā drīkstēja atstāt tikai uz ļoti īsu brīdi, pie kam, ja šo eļļu ieroča īpašnieks vienkārši aiz aizmāršības atstāj ierocī, vai to labi neizslauka, tad ierocis tūliņ sāka bojāties; vai nu eļļa bija domāta tikai ieeļļošanai, kas arī šāvēju neapmierina, jo ar tādu eļļu ieroci nevar pareizi iztīrīt.

Būdams pasaules meistarsacīkstēs šaušanā Romā 1935. g., iepazinos ar daudz un dažādām ieroču eļļām, kuras lieto šāvēji visās pasaules malās, un pēc visu šo eļļu sīkām analizēm un pārbaudēm no mūsu labākiem ķīmiķiem, atradu vienu sastāvu, kas izrādījās par vispiemērotāko ieroču tīrīšanai un līdz ar to nebojāja ieroci, ja eļļu atstāja stobrā pat apmēram 2 nedēļas. Tā tad šī eļļa ir vispiemērotākā ieroču tīrīšanai, jo pēc sava komplicētā sastāva **tā šķīdina un neitrālizē visas vielas, kas paliek ieroča stobrā pēc šaušanas.** Neskatoties uz to, ka šīs ieroču eļļas labvēlīgā iedarbība uz ieroča stobru bija man labi zināma, un ārzemēs viņu lieto lielos vairumos un atzīst par pirmklasīgu, atradu tomēr par vajadzīgu un lietderīgu vēl reiz praktiski pārliecināties par viņas labām īpašībām, kamdēļ izdalīju mūsu labākiem aizsargu, policijas un armijas šāvējiem šo eļļu, un esmu saņēmis no šiem lietotājiem gan rakstiski, gan mutiski vislabākās atsauksmes. Tāpat labu atsauksmi par šo eļ.u ir devis viens no mūsu labākajiem speciālistiem eļļu nozarē — Latvijas ūniversitātes vecākais docents inž.-technologs E. Lindemans. Lai tomēr ieroču kopšanu izvestu vispilnīgāki, tad nepietiek, ka ieroci tikai labi iztīra, jo tas pēc laika dažādu ārēju apstākļu iespaidots, var sākt bojāties, bet gan ieroča stobrs un mēchanisms pēc iztīrīšanas jāieeļļo, kādam nolūkam nepieciešama speciāla eļļa, kas pasargā ieroci no visiem ārējiem nelabvēlīgiem iespaidiem, resp. aizkavē tā bojāšanos.

Tāpēc izlaidu pārdošanā mazās un masīvās pudelītēs:

1) **OVERSEA P. RASIŅŠ** ieroču eļļu **tīrīšanai,** par cenu Ls 0,60 pudelītē;
2) **OVERSEA P. RASIŅŠ** ieroču eļļu **ieeļļošanai,**: par cenu Ls 0,50 pudelītē, kuŗas var dabūt «OVERSEA OIL» veikalā, **Rīgā, Dzirnavu ielā 70,** tālr. 20326.

Provinces šāvēji var iesūtīt attiecīgu samaksu par pudelīti un 20 santīmu par katru pudelīti pārsūtīšanas izdevumiem vai nu pastmarkās ar vēstuli vai iemaksājot attiecīgo summu firmas «OVERSEA OIL» tekošā rēķinā pastā 10186, pēc kam izsūtu eļļu pa pastu. —

Nebojājiet savus ieročus ar mazvērtīgām ieroču eļļām, jo slikta ieroču eļļa izmaksās Jums desmitkārt dārgāki un bez tam vēl ieroci bojās. Tāpēc izmēģiniet **«OVERSEA P. RASIŅŠ»** ieroču eļļu **tīrīšanai un ieeļļošanai,** un Jūs pārliecināsaties par viņas augsto kvalitāti. —

P. RASIŅŠ,
Rīgā, Dzirnavu ielā 70. Tālr. 20326. 32225.

Ļauns prieks.

— Mamma, ko tu darītu tam, kas nogāztu zālē vāzi un to sasistu?
— Nu, tam es tūliņ vilktu bikses zemē!
— Tad papum ies vēsi: viņš nupat sasita vāzi!

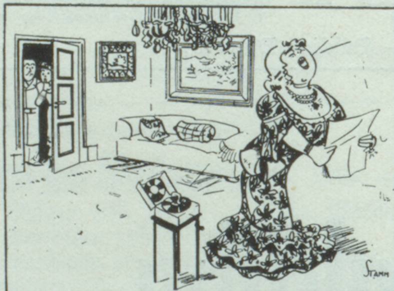
Tenkas.

— Vai taisnība, ka jūsu sieva no jums ir aizgājusi?
— Par nožēlošanu, tās ir tikai tenkas.

Pārteicies.

— Nu, bērniņ, atsveicinies no krustmātes! Kas jāsaka, ja krustmāte aiziet?
— Paldies Dievam!

Duets.

— Cienīto kundzi pašreiz nedrīkst traucēt — viņa dzied duetu ar Janu Kipuru.

Barometrs.

— Vai jūsu vīrs ir apmierināts ar barometru, kuŗu tam dāvāju?

— Kā kuŗu reizi: ja barometrs rāda labu laiku, tad apmierināts, ja sliktu,— tad lamājas.

Drošākā vieta.

— Kur tu glabā no sievas naudu?

— Groziņā, starp lāpīšanai nodomātām zeķēm.

Mācīšanās.

— Mana sieva mācās dziedāt, bet meita — klavieres spēlēt.

— Un ko jūs mācāties?

— Ciest un nesūdzēties.

Atzīšanās mīlā.

— Es tevi mīlu, Elza. Vai tu mani arī?

— Jā, tevi arī.

Tiesā.

— Tā tad jūs neatzīstaties zādzībā.

— Kā lai jums to pasaku, tiesneša kungs? Līdz šim biju pārliecināts, ka esmu vainīgs, bet pēc mana aizstāvja spīdošās runas es sāku šaubīties ...